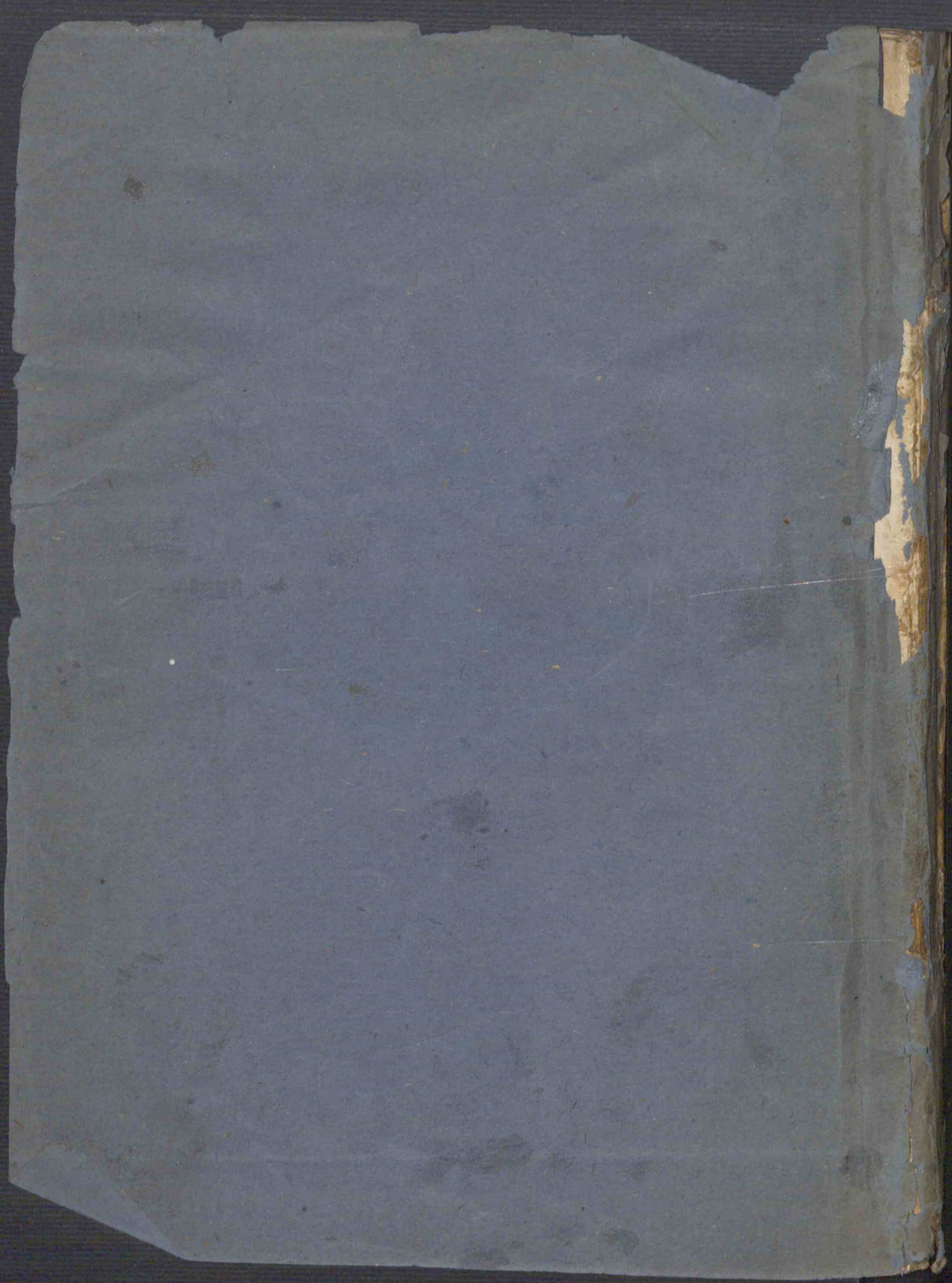

B

983.

28/5-83 Ejo

6-

№ 33

52

1199788

ספר תפלה למשה

חברו החכם השלם הכולל מוה"ר משה אלמושיניו נ"ר

דלכס בעיני רב בבית הצעיר והקטון יוסף בן אלדוני החכם השלם מוה"ר יצחק בן הרב החסיד מוה"ר יוסף יעבץ הדורש זכר דליקים ומסידים לחיי העולם הבא:

בסאלוניקי

קרית מלך רב ממשלת אלדוני הינך הגדול והאלדי סולטאן סוליימאן ירום הודו והנשא מלכותו אמן:

ספר תפלה למשה אשר חברתי אניה צעיר משה אלמושיניו לדרישת בקשת נבון וחכם נרו באהבתי אותו יסודתו בהררי קדש סדר קש"ש על המטה בעתה אחישנה אשאנה על אברתי כי כל יקר עקר כונתי תגלה ותראה בביאור מעלת התורה ולומדיה והתועלות הגדולות הנלוות אליה לגלות סגולות תהלות סתריות בשני מאמרים יקרים מסודרים לפניו בחבור צבור דרושים חדשים מפי"ת ומחוץ לא יערכם כל חרוץ ומקירות יקרות והגו למאורות ברקיע שמי שכל המעיינים דשנים ורעננים

וילוו אליו אחריו ספר פרקי משה והוא

פירושי על פרקי אבות בחקירות

נשגבות לאלפים ולרבבות

סביבות אהלו

ובהכלו כלו

אומר

בבדו

היתה החמלת הנפלאה הנפלאה מלאכת שנים יפה ובה נזקקת שבעה יל"אש חדש ניסן שנת השבג ה' בדקמנו חיינו ויזכנו להדמים ספרים הדבה על אן קן אמן וכן יהי רצון

מפתחות

התיימנה שני צנטורות העולם ואורו גדולי הדור והדרו
בשכת הספר הזה ומעלה יקרו :

למטה היה למנה אמת ואמונה נמשען ומשענה מקרא ומשנה * ובתלמוד רב אשוי
ורבינא כל נמשען לחם לחם אבידים אמרים בדים ודגן שמים וכל נמשען מים * זו הגדה
לתורה ולתעודה * ידו הדה למאורת שורת צורה הפילפול והבקיאות בפסקי ההלכות
לקבל עול מלכות שמים שלמה אמרתו ברה כחמה איומה כנדגלות לשון הזהב יחד ברה
גדולות מנדגלות מרחמים באחד עשר סימנים שפתותיו שושנים כוטפות מר עובר * גם
בפסוקי ציוי ניבוצי דרכי האמת ארז פתיגיל גיל יגיל אבי צדיק יולד חכם וישמח בו יחיה
ויהיה בטל לישראל יכרח כשופנה ויך שרשיו כלבבון * כבדוש רענן הדה רד ותאשוד
אם הקשור בבדיה אהבתו הנעיד יוסף בכמהרר שלמה מאיטאחאק :

הפלה למטה לתור' ולהעודה נודע ביהודה בחכמה ובידאה חטא על לוח לבו מדורה ובפיו
סגורה עיוכה בכל ושמורה לו זרוע עם גבורה ולאברם הטוב בעבורה * ישמח משה
במתנת חלקו טוב חלק אדם מאל חפץ למען צדקו נמקו עמו וטעמו טעם זקנים כנים
בן חכם ישמח אב לא יבא ולא ילאג טוב יחיל בני בנים * זהאיש משה ענו מאל
ידיות נפשו עדי זהב לבוש הוד יקר מחכמה ומכבוד פאר החכמים צבי השלמים *
יבבה וכן יסרוך נכפשו החכמה וכנפשו הוריו התנימים יראה זרע ויאריך ימים *
אלם נאמן אהבתו הטרווד ומקוה רחמי מלך ישראל באהבתו ובחילתו
הנעיר שמואל בכה"ל משה הלוי זלחה :

מפתחות הספר

מפתחות מפורחות פתוחי חותם תעודה חננה הלה כללותיה ופרטיה יחד עם מאמרי רז"ל
ומקראי קדם וכללות הדושים החדשים אשר באו בספר הזה * והיו לאותות נאותות
ברקיע שמי המעיין בקרבו : למען ירוך כל חרוץ הקורא בו :

המאמר הראשון במעלת ההלת תורתינו הקדושה מוצד התועלות הגדולות הנכללות בה *
ויהתקף לארבעה חלקים :

בחלק הראשון

תתבאר באר היטב מכללותו אחת מהתועלות הגדולות
הנמשכו לעוסק בתורה ברה והוא היותה מאירה עיני
פני חשבת חלקת הרבבת האדם באופן יבנע החומר אל הצורה היקרה * והיו לאחדים
בצמדים לכל דבר שבקדושת דרישת האמת והצדק :

וכו דרוש נפלא לתשובה להקין הנמשכה לכל השבב הנפש למעצבה * ונשבה אל המקום
אשר נמנו חוצבה :
בביאור מאמר רז"ל הלמדתי חכמים מרבים שלום בעולם וכו' :
וביאור מאמר טובה עבירה לשמה ומתנה שלל לשמה וכו' ביאור נכון :

ידוש
להקובה

מפחחות

וביאור מלאמי הרהורי עבירה קשים מעבירה וכו' :

ב

**דרוש למה
תור ולנתיב
ספר תורה**

ובו עוד דרוש יקר הערך לדרוש ביומתן תורה או לנתיב' ה'ת במעלת גלול' ההל' התורה
עומד' לעד - והבדלה משאר החכמו' באופן נאה ומתקבל - ובו יתבאר גדר השל' על ככוכ :
בביאו' מלאמר ר' אלפכנדראי כל העוסק בתור' לשמה משיש שלום בין מפלגי של מעלה וכו'
וביאור מלאמר ר'זל על פסוק הטו אנכם ולכו אלי בוא וראק כמה חביבין ישראל ל'לפני
הקדוש ברוך הוא שהוא מפתה להם וכו'
וביאור מלאמר ר'זל על פסוק ואתנה צאני וכו' אתם קרויים אדם וכו'
וביאור מלאמר ר'זל על פסוק השמע עם קול אלהי וכו' כשברא שמי וארץ לא ברא אות' בקול כו'
וביאור נמקרה אחת לבעלי היסקרה על מלת ועשה כי נמצאו שלשה דים פסוק וכו' :

**דרוש הנפש
על נפטר
ה'מיד חכם**

ובו עוד דרוש יקר מאלד בהשארות הנפש ומהותה והיותה נאצלת מאלתו ית' ונצחיותה
מפאת התורה בביאור רחב והוא טוב מאלד לדרוש על נפטר הא' : ויתבאר עוד בו
ההנהגה הראויה להישיר אל המעלות המדותיות ואופן הווייתם ושמירתם וקיומם אחר
הקצין באור רחב בתשלים כפלאים מהכימים מכל גד ונאות : בביאור משנת עקביא
בן מהללאל אומר זולת מה שיתבאר בה בספר פרכי משה במ' ד :
וביאור מלאמר ר'זל בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלן ואם אתם עוסקים בתורה וכו'
וביאור מלאמר ר'זל על פסוק נפשי יצאה בדברו מלמד שדחה נשמתו וכו'
וביאור מלאמר ר'זל בא לטקד מסייעין אותו וכו' :

**דרוש לשת
ביניהם**

ובו עוד דרוש אחר לתשובה בחקיר' יקרה בענין הצדיק גמור והכובש אשר יראה ממלאמר
ר'זל היות הכובש יותר שלם מהצדיק גמול' בלתי כובש ואין הדבר כן בלי ספק כמו שהצדיק
הרמוס ז'ל בפרק הששי נמשאונה פרכיו : בישוב כל הנאמרים אשר הביא הוא ז'ל
שם שנראה מהם היותם הפך המונח הנז' זולת ניה שכתב הרב ז'ל :
ויתבאר באר היטב שאין העל' התשובה במדרגת הכובש וההבדל אשר ביניהם ובין צדיק
גמור ביאור רחב : בביאור מלאמר ר'זל גדול הערך אשר נכוכו בו רבים אל כי הנדיב
לעשות את' אביי ובהלמוד חכם יותר מכלם כי הא דאביי שמעיה לההוא גברא וכו' :
וביאור מלאמר ר'זל על פסוק צופה רשע לנדיק וכו' זה יצר הרע שמתגבר וכו'
וביאור מלאמר ר'זל במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד וגו'
ביאור נוספיק :
וביאור מלאמר ר'זל לפום צערא אגרא כו' ומלאמר' אל יאמר אדם אי איתמי לאכול בשר חזיר כו'
וביאור מלאמר ר'זל על פסוק ושם ינוחו יגיעי כח מפני מה נגזרה מיתה על הנדיקים וכו' :
ומלאמר רבי אלעאי לעתיד לבא מביא הקדוש ברוך הוא יצ'ר נשמתו לפני הנדיקים וכו' :

בחלק השני

ותבאר ביאור רחב מכללותו איך אין דאון לנדיקים
ובכלל לכל השלמי' והמאוסרי' אושרים שיבעטו בייסורין
חלילה לרוב' כיצור ודעו באמת ובתמים בראיות וטובו היותם להנאתם ולטובתם
ולקטיב אותם באחריותם בהכנעת חומרים אל צורתם אשר התקיים באמצעותם :

מפתחות

דרוש על פסוק שנת בייסוריך ויבאו בך בייסורים ביהודי תלויה צדיק ורע לו
דרוש על פסוק שנת בייסוריך ויבאו בך בייסורים ביהודי תלויה צדיק ורע לו
דרוש על פסוק שנת בייסוריך ויבאו בך בייסורים ביהודי תלויה צדיק ורע לו
דרוש על פסוק שנת בייסוריך ויבאו בך בייסורים ביהודי תלויה צדיק ורע לו

וביאור מאמר ר"ל על פסוק שנת בייסוריך ויבאו בך בייסורים ביהודי תלויה צדיק ורע לו
וביאור מאמר ר"ל על פסוק שנת בייסוריך ויבאו בך בייסורים ביהודי תלויה צדיק ורע לו
וביאור מאמר ר"ל על פסוק שנת בייסוריך ויבאו בך בייסורים ביהודי תלויה צדיק ורע לו

וביאור מאמר ר"ל על פסוק שנת בייסוריך ויבאו בך בייסורים ביהודי תלויה צדיק ורע לו
וביאור מאמר ר"ל על פסוק שנת בייסוריך ויבאו בך בייסורים ביהודי תלויה צדיק ורע לו
וביאור מאמר ר"ל על פסוק שנת בייסוריך ויבאו בך בייסורים ביהודי תלויה צדיק ורע לו

וביאור מאמר ר"ל על פסוק שנת בייסוריך ויבאו בך בייסורים ביהודי תלויה צדיק ורע לו
וביאור מאמר ר"ל על פסוק שנת בייסוריך ויבאו בך בייסורים ביהודי תלויה צדיק ורע לו
וביאור מאמר ר"ל על פסוק שנת בייסוריך ויבאו בך בייסורים ביהודי תלויה צדיק ורע לו

בחלק השלישי

יתבאר מכללותו ביאור מספיק איך אין צריך לומר
שאין ראוי שיתעבב השלם בייסורין ויהיה בועט
בהם חלינה רק שליוו באמת ובתמים שיסמח ויתענג בהם ויקבלם בשמחה ובטוב לבב
יטה שמו לסבול עול התלואה בסדר פני ימות עד יתהוה בו קנין ימנעלה תהלה הסבלנות
ויהיה קיים בנפשו אשר היא באמת המעלה הגדולה שבמעלות האנושיות ביישירת השגת
האשר וההצלחה האחרונה :

והוא דרוש נפלא על הנרות צדירות באמתחות עתותיו בגלות האר והנמר לדרוש לכל
עדת אגדת תפארתו וביחוד בשבת איכה בזכרון הצרות שעברו עלינו ועל אבותינו
בעונותינו והוא גם כן לדרוש על נפטר שהיה שנת בייסוריך :

וביאור מאמר ר"ל דתיא מנעשה בהלל הזקן שהיה מהלך בדרך ושמע קול צוחה
בעיר ביאור נפלא :

וביאור מאמר ר"ל על פסוק איש היה בארץ עון וכו' דרש רבי יהושע בן הורקנוס לא
עבד איוב את ה' אלא תאבדה וכו' ביאור נכון :

וביאור מאמר ר"ל פני נעשה כפני קניה וכפי יהושע כפני לבנה וכו' ביאור רחב ונכון :
וביאור מאמר ר"ל מעולם לא ראתה מנה פגימתה של לבנה ביאור אומתי :
וביאור מאמר ר"ל מנות עשה כנגד איבריו של אדם וכו' מנות לא תעשה כנגד ימות
האנה ביאור נכון :
וביאור מאמר ר"ל שאמר תלאך המנוחה על ההריון לילה שמו וכו' וביאור מדרש
הנעלם על פסוק והיתה נפש אדוני צדורה וכו' זכאין אינון צדיקיא דמתקשרין דא בלא וכו'
וביאור מאמר ר"ל גדולים מעשה צדיקים יותר מנעשה שנים וארץ וכו' :

בפתחות

וביאור נאמר רז"ל כל מה שבא הקדוש ברוך הוא במעשה בראשית בקומתו כבד ארוכו :
א

בחלק הרביעי

התבאר בכלל החלק כלו באר היטב רפואת הנפש כשתסוד
מבדילותיה והוא אופן ההנהגה הראויה להסיר הנודות

המגונות והפחותות שהיא מתבא גדול להשגת השלמות הנפשית :

וכו יתבאר באר היטב דרכי אורחי התשובה כלליתיה וכרטייה * וכו יתבאר עוד דרו' לתשוב'

דרוש ידיעתו ית' בפרטי מעשיו והיתר הספקות הקדומות בה בחקירות יקרות ובדרך בחקיר דרוש

ישר יבשר בעיני פני אלהים ואדם בישוב לשונות הדיבורים אל על זה * ויתבאר עוד הידיעה והתד

דרוש נפלא בהרצון קושיות חזקה אצל הפעול' האנושיות אשר הקצו הכלוסופי' האחרונים הספ' הקדום

שביראה ששתתקף הסבה הראשונה בהם בהכרח הטובות הם אם רעות וזה לא יצויר בה

בחקו ית' * וכו דרוש הבחירה והרצון בביאור רחב :

בביאור מאמר רז"ל בירושלמי על פסוק דרוש ה' בהמצאו היכן הוא מניח בבתי כנסיות כו'

וביאור מאמר רז"ל אמר רב שמואל בר אייבה מניין לגזר דין של כבוד שאף על פי שנחתם

מתקדע וכו' :

המאמר השני במעלת תהלת התור' ברה מאירת עינים מנר

עצמה והוא יתחלק לה חלקי' :

החלק הראשון

התבאר בו ביאור רחב גדולת מעלת התורה בביאור קצת

הגולותיה בכל חלקיה אשר היא נחלקת בהם כפי מעלתה

ורוממותה אשר התועלו הגדולות הנמשכו ממנה יתחלקו כפי חלוק חלקיה בבחי' האמנה :

וכו דרוש ידיעת השלימות האנושי בשני חלקיו והם העיון והמעשה :

ובשם שני החלקי' גם יחד וכל אחד ניהם בפני עצמו וידיעת מציאותם ומיותם על נכון הישיבה ועל

ואף שניהם נכללו בתורתו ית' באופן היותר שלם שאפשר והוא נאות לדרוש בדברים בבחי' גבית נדקה

כנסיות ובהי מדרשות בענין נדקה וגמילות חסדים והעמדת ישיבה שהם שני חלקי ועל גמילות

השלמות באמור' :

בביאור מאמר רז"ל רצה ה'בה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות :

וביאור מאמר רז"ל ר' הפדאי בשם ר' אחא אמר אם בורא אבי אותה מן העליונים וכו' :

וביאור מאמר רז"ל כשעלה משה למרום אמרו מלה מנה לילוד אשה בניינו וכו' ביאור רחב :

וביאור מאמר כל התורה כלה שמותיו של ה'בה וכו' :

וביאור מאמר ירושלמי ר' כנחם וכו' אמר תורה שנתן ה'בה למשה נתנה לו באש לכנה וכו' :

ביאור אמיתי ונכון :

וביאור מאמר הנעלם בפרס' בהעלותך ר' שמעון או'וי לההו' ברכש דאמר דהא אוריית' וכו' :

וביאור נכון לפי הפס' במה שארז"ל ואפי' תלא' המות מסר לו דבר דאם לא כן מנא ידע וכו' :

וביאור מאמר רז"ל מרגלית טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו וכו' :

וביאור מאמר רז"ל על פסוק כי עמך נוקד חיים אמר שמואל בר נחמני אף על פי שישארל

משתמשים לאור המנה וכו' :

ומאמר רז"ל גדול המנוה ועושה וכו' ומשנת ששכר מנוה מנוה וכו' :

מפתחות

בחלק השני

יתבאר בכללו ביאור רחב איך התורה תצויר בשתי
 בחינות שונות נאמנו' אחת היא כפי הנשמע משמעות
 הדברים המושגים אלננו' ואחת כפי פנימיותה ותוכיותה שהיא רוחנית וידעית ויגו
 ומטולדות קצרו מהשיג: וכיחוד יתבאר החלק העיוני שבה זולת המעשי והבדלו מהעיון
 הנחקרי ביאור מספיק ונכון :

דרוש לחן
 מתן תורה
 ולנתינת סת'
 ובשבת הישיב'
 ותלמו תורה

ובו דרוש יקד הערך לדרוש ביום שנתת תורתנו וכיום מתן תורה ובשבת אוקבי התורה
 ולומדיה ושכרם בעולם הזה ובעולם הבא :
 בביאור מאמר רז"ל על פסוק מרשא' לשון עין חיים אין עין חיים אלא תורה ולשונה של תורה
 מתירה את הלשון וכו' ביאור נכון :
 וביאור מאמר רז"ל הלוחות היו ארכן ששה טפחים טפחים ביד משה ביאור אמיתי ונכון :
 וביאור מאמר רז"ל על פסוק' הוי כל צמח לבו למים מה המים נן השמי' אף דה כו' ביאור רחב :
 וביאור מאמר רז"ל על פסוק השמע עם קול אלהים דבי פנחס אמר כל אותה הדור ששמעו
 קולו וכו' ביאור נכון :

בחלק השלישי

תתבאר באר היטוב מיעלת תהלת תורתינו הקדושה בבחינה
 נאמרה במה שהישיב' אל שלמות השכל המעשי ביחוד בכל
 פרטי מעשיו ובכל פעולותיו כפי התבונה והשכל הישר יבשר בעיני אלהים ואדם :

דרוש לנפטר
 שכל וכו' דרו'
 ונדרה :

ובו דרוש נפלא מאד על נפטר שנפטר בשם טוב מן העולם והיה שלם בעיון ובמעשה :
 שכל וכו' דרו' וכו' יתבאר באר הטוב מיעלת תהלת האמת ומציאותה ומיהותה על נכון :
 האמת ומנהות' בביאור מאמר רז"ל יקד הערך בפרק חלק אמר רבא מריש הוה אינינא ליבא קושטא
 בעלמא וכו' ביאור נכון מאד :
 ומאמר רבי מאיר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברי' הרבה ולא עוד אלא שכל העולם
 כלו כדאי הוא לו וכו' :
 וביאור מאמר רז"ל על פסוק וחי אחיך עמך וכו' חייד קודמך לחיי אחיך וכו'
 וביאור אומר' זל בה רבה מקומות אין רע יורד מלמעלה וכו' :
 וביאור נפלא על מאמר רז"ל על פסוק כי לקח טוב נתתי לכם וכו' אל תעזבו את המקח
 שנתתי לכם יש לך אדם וכו' :
 ומה שאמרו רז"ל על התורה כללותיה ופרטיה נאמרו בסוני וכו'
 וביאור נודרש רז"ל על פסוק בשבך תשמור עלך וכו' עבירה מוכה מצוה כו' ביאור נכון :
 וביאור מנסת שנים שישבין ויש ביניהם דברי תורה שבינה שרירה ביניהם וכו'

דרוש לנילה
 ובו דרוש יקד מאד במעצ' תהלת מצות הנילה והוא נאות לדרוש על אבי הבן שזכה לינון
 בשר ערלת בנו :
 בביאור ברכת המזון אשר קדש ידיו מבטן ומק בשאריו גם וכו'
 וביאור מאמר רז"ל על פסוק ההלך לפני והיה המים אים ינוול מן האוזן אינו בשר
 להקריבו וכו' ביאור רחב :
 וביאור מנסת אבות הלל אמר הוי מתלמידיו של אהרן וכו' :

מפחחות

ד

בחלק הרביעי

מתבאר באר הטוב מעלת גדולת התורה בשני החלקים הנז' גם יחד והם החלק העיוני והמעשי שבה : בחקירה יקרת הערך מאד לדעת אם היה צורך לשלמות הנפש והשארותה ונצחיותה לשני החלקים האלה גם יחד : או אם היה מספיק כל חלק מזהם להשלים הנפש בהגמת הספקות הנפולות לכל צד מהצדדים בביאור רחב : וההרתם כפי הכונה הנכונה :

ובו דרוש נפלא אלל קינוי המעלות המדותיות איך בהנחא מעלה אחת בשלמות בפועל בשלם יאמר שהוא שלם בכלם מוכים לדעת ר"ל והוא נאק לדרוש על שלם בנידותיו כי איך שלם היה ספק בידו לעשות הנצונות יאמר שלם בהם : ובו יתבאר איך כל התועלות הנמשכות מהסחורות הם נמשכות מהעסק בתורה ביתר שאת המעלה והיתרון : בביאור מאמר ר"ל בפרק חלק שאמר לכן הדחיבה שאול נפשה וכו' אמר ריש לקיש למי במשייר אפי' חק אחד וכו' ביאור רחב : וביאור מאמר ר"ל כל העושה מצוה אחת בתקנה וכו' וביאור מאמר רבי חנניאל בן עקשיאל רצא הקדום ברוך הוא לזכות את ישראל וכו' זולת מה שנתבאר בו בחלק הראשון מזה המאמר :

ובו דרוש אחר בחקירה עמוקה מאד לדעת אם העיון הוא ההצלחה האחרונה והתכלית האחרון או האהבה והוא טוב לדרוש על שלם נפטר : בביאור מאמר נובהיל לר"ל בתחלת פרשת האזינו ימשל למי הדבר דומה לאחד שהפקיר סקדון אלל איש ואשתו וכו' ביאור נכון : וביאור אמיתי במאמר ר"ל שאמרו רשעים בחייהם קרויים מתיים וכו' ומאמר ר"ל יכול יושב ובטל תלמוד לומר וכו' ומשנה אין בני יראתא ולא עם הארץ חסד וכו' ומשנה לא כל המרבה בסחורה מוכים וכו' וביאור מאמר יצעת ולא מצאת אלל תאמן וכו'

בחלק החמישי

זהו חתימת סתימת הספר הזה בשני המאמרים היקרים הנזכרים יתבאר ביאור רחב מציאות ומדות התכלית שהכל יבספיהו וההצלחה האחרונה אשר כל התשוקות האנושיות סובבות להשיגה וכו' אי אפשר לעמוד על תכלית שלמות השגת ההצלחה הזאת בעיה דק בעולם הבא לאור באור הקיים הנכמיים : בביאור התענוג הנמשג אחר הינות :

ובו דרוש נפלא מאד בשבח מעלת התלם ארץ ישראל והוא נאות לדרוש למי שהולך לרוד בארץ ישראל או על הנפטר שם : בביאור מאמר נובהיל מאד לר"ל אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא אם אין אתה מנכים ישראל ועל אותי לארץ ישראל הנח אותי בעולם הזה ביאור נפלא ונכון : וביאור מאמר ר"ל במדרשו של ר"ל כתוב והנה טוב מאד טוב זה מזה וכו' וביאור מאמר ר"ל עשרה דברים קשים וכו' מות קשה מכלם וכו' ובאור מאמר ר"ל על פסוק הכט נא השמימה תלמד שהעלה למעלה מנהיפה וכו'

דרוש יקר
להולך לארץ
ישראל ועל
נפטר שלם
שנפטר
ונקבר שם

מפתחות

וביאור תאמר כשעלה משה למדוד את ארץ ישראל וכו' :
וביאור נכון על מאמר רז"ל אל אבין כנפים לארץ כנפים לשאר וכו' :
ובאור מאמר רז"ל שלם כמות של מלך אומרי' שירה בכל יום כת אחת אומרת קדוש וכו' :

המאמר

הג' כלו במדר ק"ש שעל המזבח וברכת' והפסוקי אשר תקנו לומר עליה :
ראשונה ברכת הנפיל חבלי שניה על עיני וכו' שתקווה רז"ל בראי' בפ' הרואה :

ואחר כך פרשת שמע עד והיה אם שמוע וכו' בראיתא בפרק הזכור :
ואחר כך מנזור יושב בפתר עליון עד כי אתה ה' מחסי וכו' :

ואחר כך מנזור ה' ינה רבו וכו' עד לה' הישועה וכו' וקראו רז"ל שני המנזורים האלה
שיר של פגעים :

ואז"ו כך בסוקי יברכך יאר ישא כל אחד שלשה פעמים ושלשתם יחד שלשה פעמים :

ואחר כך בסוקי וישע ויבא ויש וכו' שהם משוגלים לשמירה :

ואחר כך יאמר השכבנו עד ומפחד לילה בלתי חתימה : ופסוק הנה מנתנו שלשנמה וכו' :

ואחר כך ה' צבאות עמנו וכו' ה' צבאות אשרי אדם וכו' ה' הושעה וכו' כל אחד שלשה
פעמים וכלם יחד שלשה פעמים :

ואחר כך תזמו וד בקראי ענני וכו' עד לבטח תושבני וכו' ופסוק שמדני באישון בה עין וכו'
ופסוק אתה בחר לי וכו' מריסיה לסיסיה ומריסיה לריסיה שלשה פעמים :

ופסוק ויאמר ה' אל ה' שפן בו ופסוק אט תשבב לא תפחד וכו' :

ופסוק ברוך ה' יום יום וכו' ופסוק בידך נפשות חיים ונחמתיים וכו' :

ופסוק בידך אפקיד רוחי וכו' ויתודה וישן :

ובכתובות חתימת הספר יתבאר לשון אחד שהביא הכל בו בשאלה שנשאלה לפני ר' בג'
בסוקי נדקתך שאנו נוהגים לומר בנחמה בשבת שהוא קשה להולנו :

ויתבאר בחתימת הכל מאמר יקר הערך מאד לרז"ל על גאולתנו בביאת משיחנו שיבוא
במהרה ויגוינו אנון . והוא על פסוק תחלת מנושכה תחלת לב וז"ל כתי' תחלת מנושכה

תחלת לב כשאתם מנושכה לדבר וכו' כך אומרת כנסת ישראל רבונו של עולם לכל תחלת יש
לדקצכה ולתחלת משיחו איך לו קצבה וכו' עד אומ' קומי אנני כי בא אורך וכו' ביאור נכון

וכו נשלת הספר בלו :

זכרון הכתובים הכתובים בספר הזה :

פסוקי תורה כפי סדר חלקי הספר :

כי שאל כל לויים ראשונים אשר היו לפניך למן היום אשר ברא אלקים אדם וכו'

מאמר ראשון חלק ראשון :

שש שש השמע עם קול אלקים מדבר מתוך האש כאשר שמעת אתה וכו'

שש שש ותקרבון אלי ראשי שבטיכם וזקניכם ותאמרו הן הראנו ה' את כבודו וכו'

שש שש כי לא דבר ריק הוא נאם כי הוא מינס וכדבר הזה האריכו ימים וכו'

שש שש וכל העם רואים את הקולות ואת הלשדים וכו'

כפתחות

ה	ז	ועשה לי מעטמים כאשר אהבתי והביאה לי ואכלה וכו'
שם	שם	ויאמר ה' אל קין למה חרה לך ולמה נפלו פניך וכו'
שם	שם	פרשת ראה אתה אומר אלי העל את העם הזה וכו' כלה ביאור רחב
שם חלק שני	שם חלק ג'	והיה אם שמוע השמע בקול ה' אלהיך וכו' כל המחלה אשר שמתי וכו'
שם חלק ד'	שם חלק ד'	פרשת האזינו מתחלת הפרשה עד זכור ימות עולם וכו'
שם	שם	כי שם ה' אקרא הבו גדול לאלקינו וכו'
שם	שם	זכור את יום השבת וכו' שמור את יום השבת וכו'
שם חלק שני	שם חלק שני	כי לא דבר רק הוא מנעם כי היא חייבם וכו'
שם	שם	והיה כשמועכם את הקולות וכו' והקרבון אלי וכו' והאמרו הן הרי לנו ה'כו'
שם	שם	ועתה למה ננוח כי האכלנו האש וכו' אם יוספים אהנו לשמוע וכו'
שם	שם	כי לא נחש ביעקב ולא קאם בישראל כעת יאמר ליעקב וכו'
שם חלק שלישי	שם חלק רביעי	לא תוסיפו על הדבר הזה ולא תגרעו וכו'

זכרון המזמורים השלימים שנתבארו ביאור רחב בספר הזה :

פזמור ראשון חלק א'	פזמור	באיל העדרו על אכיקי מים וכו'
שם	שם	פזמור שבעני אלקים וריבה ריבי וכו'
שם חלק ג'	שם חלק ג'	פזמור אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו וכו'
שם	שם	פזמור ה' אדוננו ינה אדיר שמך בכל הארץ וכו'
שם חלק ד'	שם חלק ד'	פזמור אחר נבל בלבבו אין אלקים השחיתו התעיבו עליה וכו'
שם	שם	פזמור שיר חנוכה הבית לרוד ארומנק ה' כי דליתני וכו'
פזמור שני חלק ראשון	שם	פזמור אשרי האים אשר לא הלך בעצת רשעים וכו'
שם	שם	פזמור השמים מתפדים בכבוד אל ומעשה ידיו וכו'
שם חלק ג'	שם חלק ג'	פזמור אודה ה' בכל לבב בסוד ישרים ועדה וכו'
שם חלק ד'	שם חלק ד'	פזמור הנכה פיה טוב וינה נעים שבת אחים וכו'
שם חלק ה'	שם חלק ה'	פזמור נוכחם לרוד שמדני אל כי חסיתי בך וכו'

פסוקים נפרדים שבהלים

פזמור א' חלק ראשון	שם	בשלוס יחדיו אשכבה ואישן וכו'
שם	שם	לך אומר לבי בקשו פני וכו'
פזמור א' חלק שני	שם	בשקו בר פן יאנף וכו'
שם	שם	ה' אל באשך תוכיחי וכו'
שם	שם	מוותים ידך ה' ממותים נחלר בו'
שם	שם	השחיתו כהנוד אש לעת פניך וכו'
שם חלק ג'	שם חלק ג'	משמועה רעה לא ירא נכון לבו וכו'
שם	שם	אשרי אים ירא את ה' במוותיו הפן וכו'
שם חלק ד'	שם חלק ד'	כי שמע וינגן ה' אלקים בו'
שם	שם	אשרי האים אשר לא הלך וכו'
שם	שם	כי אם בתורה תקנו וכו'

פפתחות

מאמר שני חלק ראשון	שם	שם
	שם	שם
	שם	שם
חלק שני	שם	שם
	שם	שם
	שם	שם
חלק שלישי	שם	שם
	שם	שם
	שם	שם

בל עיני ואכזבה נבלאות וכו'
 כי עמך מקור חיים באורך וכו'
 כבורי כח עושי דברו לשמוע וכו'
 ה' לי בעוזי ואני ארחה וכו'
 אשתי היאם אשר לא הלך וכו'
 כי אם בתורה ה' חסדו וכו'
 והיה כעץ שהול על פלגי מים וכו'
 ידו לה' חסדו ונשלאותיו וכו'
 חלקים יחנכו ויברכנו וכו'
 לקדושים אשר בארץ המה וכו'

זכרון הפרשיות השלמות שבמסלי ביאור רחב :

פרשת בני ים ופתח האים אל תאבה עד כן ארחה כל בונע וכו' מא' א' חלק רביעי
 פרשת שמעו בנים מוסר אב כלה : מאמר שני חלק שני
 פרשת ה' בחכמה יסד ארץ כלה : חלק שלישי
 פרשת בני הוריה אל תשכח וכו' כלה חלק רביעי

פסוקים נפרדים שבמסלי :

חכם ירא וסר מרע וכו' מאמר ראשון חלק ראשון
 והנו לה מפרי ידיה ויהללה וכו' מאמר שני חלק שלישי

פסוקי חיוב

מענה אליהם כלו מהנסה דבר אלך הלאה עד עושה גדולות וכו' ביאור רחב :

מאמר ראשון חלק שני
 הן יקטלני לו איחל וכו' חלק שלישי
 אים הם וישר ירא אלים וסר מרע שם
 ערום ינאחי נובטן אני וערום אשוב סינה ה' נתן וכו' מאמר שני חלק שלישי

זכרון פסוקי חמש מגילות :

חלק ראשון	מאמר ראשון	ויתנו משלום נפשי נשיתי טובה וכו' ואומר אבד נצחי ותחלתי ניה' וכו'	איכה
שם	שם	לא אליכם כל עובדי דרך הביטו ודלו וכו'	
חלק שני	שם	שבת מושם לבנו דהסך לאבל מחולכו וכו'	קהל
חלק שלישי	שם	ודאיתי אני שים יתרו לחכמה מן הסבלות וכו'	
חלק רביעי	שם	החכם עיניו בראשו והכסיל בחשך הולך וכו'	
שם	שם	ואמרהי אני בלבי פמקרה הכסיל גם אני יקרני וכו'	

מפתחות

שם	שם	כי אין זכרון לחכם עם הקטיל לעולם וכו'
שם	שם	ושנאתי אני את החיים כי רע עלי הנמנעה וכו'
חלק שלישי	שם	סוף דבר הכל נשמע את האלקים וראו וכו'
חלק ראשון	מאמר שני	ורח השמש ובא השמש ואל מקומו שואף וכו'
חלק שלישי	שם	כל זה נסיתי בחכמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה וכו'
חלק חמישי	שם	טוב שם תשמך טוב ויום המות וכו'
שם	שם	לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים וכו'
שם	שם	הכל הכלים אמר קהלת וכו' נקח יתרון לאדם וכו'
שם	שם	דור הולך ודור בא וכו' ורח השמש ובא השמש וכו'
שם	שם	הולך אל דרום וכו' כל הנחלים הולכים אל הים וכו'
שם	שם	הובך חכמה עם נחלה וכו' כי בצל חכמה בצל הכסף וכו'

פסוקי נביאים

שם	חלק ראשון	מאמר ראשון	אז יחזיק ביוצאו יעשה שלום לי שלום וכו'
שם	שם	שם	ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתך וכו'
שם	חלק שלישי	שם	אורך ה' כי אנסת בי ישוב אכך וכו'
שם	שם	שם	ישראל נוסע בה' תשועת עולמים וכו'
שם	שם	שם	בורא נים ששתים שלום שלום וכו'
חלק רביעי	שם	שם	הפטרק דרשו ה' בהקמצאו בלה ביאור נפלא :
חלק חמישי	מאמר שני	מאמר שני	אמרנו צדיק כי טוב כי פרי ינעלליהם וכו'
חלק שלישי	חלק ראשון	מאמר שני	כה אמר ה' אל יתהלל חכם בחכמתו וכו'
שם	שם	שם	כי חסם בזאת יתהלל המנהלל וכו'
חלק שני	חלק שני	מאמר שני	קלף כה דברי באש נאם ה' וכפטיש וכו'

תמו המפתחות

הקדמה

גבר חכם בעז והעצמות העליונות חכמה ודעת ויראה ה' היא אחרו זה דודי זה רעני
הכי אחי הוא מכל אחי מכל בשר נבשרי ועצם נעצמי קולך נעלה וגביר דגמיל וסביב
בה' יצחק נר' : הלא בהגלות נגלות תקלות אהותך אהות עלינות כגוונות
בהלכה ערוכה בכל שמורה בשפה בדורה אל עבר פניו וכמו השאר עלה האירו ברקו
ארקי סדרך אשר תבת . סכר רפואות העלה על לבי אף רוחי בקרבי . ולא
יוסיפו לדאבה מרוב אהב' וחבה . ואם דללו וחרבה יאורי הדיו ותשב באיתן ההתכלות
קסתי ועמי א שר אחי לבלתי שאת נמשל ומליצה כתרצה יפה נבסקה בנו שחד לשחר פניך
עד ענש היום הזה כמפסט אוהבי סוף . בכל זאת לא אצתי נרועה אחרי דרך מבווא
שקשם נדקת סוכת שלומך בכל שבינך : ומכאן ואילך לבי גומר ואומר ומישה

הקדמה

פונה בדמיון לשמע איז מילין בחזן דארת הוגת השרדה לתורה ולתעודה כי עזה כמות
האבת חברה הדרת יקרת הנונתך אל מול פני : ועיני המיד אל ה' עומידך על כחן
היושר האושר האמתי * בתי בה אלקים נחמי יעלה מעלה מעלה בסא כבוד הוד
והדר לבשת על גמי מרומי ההצלחות הנכחות להתך עליון נגד אחיך במנב מושב זקנים
בנים יהלודך בכל משאלות התלות ישראל : וכרוב גאונך ירום ושאל לבכי הגלגל כל
עצמותי ותעלזנה כליותי * ומדשן עדני צפוני טמוני סלך הגבוה
בחדות שלות מנודך המה ישבעון טוב :

אמת

היא בקרב לבי מיום עמדך מנגד עיני עבודה נצורה ערובה בכל ושומרה
אם יוכל זמני להמציא יקר כדיון נפשי בהת ה' אותך קרוב אלי והיינו
לאחרים נצמדי מתמידים בכל דבר שבקדושה דריש האמת והנדק יחדיו נמתיק סוד יאור
החכמה רינה ונעלמה שתקות אנוש רמה אדם להכל דמה עפר מן האדמה ונחמו ניה אם
איך עסקנו וכל מאויינו בתורת ה' המימה : וכי ראיתי לא חנוכי הוכוכים ממסילותם
לעמית מחברתם לחבר את האהל להיות אחד בצפיהי צפיהי כי יבוא בגשם לי דבר שפתך
שכתי קדוש להשביע בהנחות שימות נכחות נפש ענה ולכלכל שיבת הקות תאות לבכי
אויתי קותי * ותקותי נתן אלה אשר אליו מננוסי מנת חלקי וכמוי אל כורא ואיום * והי
היום ויעף אלי אחד מן השרפים עומדים בקרב מנודך קדוש ובידו מעלה וגולה החכמה
והדעה על ראשה * ואשא עיני והנה תפארת המליצה כתרצה יפה כל אמרת אלה צרופה
צפה על פני פנימי אמריה אמרי נועם מכל אבקת שפת יתר בה אלי אחזהיה וקראתיה
לשלום : גם הלום ראיתי אחרי רואי בקשה דריש' הנונתך מעמודי אשא דעי למרחו'
בסדר קש שעל המטה כי ראית פברי הקדמונים האמונים עלי תולע האמת והנדק והנה
דבו דעותם לא בנת לאחיותם ושאלת מיאתי אלקטת נא ואספתני בענימי פנימי גורתם *
ונסוף על זה שאלת האח מנמי שארריך קנת בביאור מעלה התורה ותעלותיה כללותיה
וכפלתיה * והנה אמת כחן הדבר לעשות רעוןך רצון שוכני סנה להשיב נפמי הכבוד הוד
והדר תשאשך בכמינה נאמינה * אך אמנה אמונה אותך נפלו עלי טרדות מיוסדות על
אדני כז אכן בוחר פנת יקרת משושנו המלבישנו בגד ישועות נפשנו לתורה ולהעודה
כי כלם של מצוה נאיה כירושלים * ואף גם זאת בהיות דבר תפארתך נחון לא יתכני
השב רוחי ואחי להתעבב לישב השוכתי עמדתי מרעיד * וכי ראיתי שלוחי השגהתך אנשי
אמת אחי ורעי עומדים עלי המיד כל היום ואותי יום יום ידרושון ודעת דרכי השוכתי
מפצון הוביאו אותי מנמיצתי להנודך בעט הוסר בקומוסי וקנקהוסי ומי עפני ועבר לי
כל חלון לפני מוננה לויית חן ושכל טוב בעיני פני אלקים ואדם וגם לבי בל עמי ואסם
פנאי לא יתנני השב רוחי לבא במבא מאמרות מליצה ענת המדברים להתעלם בהנחות
דברי חן מליצה ושרים יקרי' חקאי מותק לחכי וכדרכי לעשות לחושי חכמה ודעת לקרב
את הרחוקי אחי לא כסוגותי והתי זאת נחמתי ידעתי אחי ידעתי גדול מעל שמים חסדך כי
ענין הסליחה וסליחה לעון קולנוסי אם קצור קנרה מהושיע קח נא את מנחתי השודת
אמרת ברכתי באהבה וחבה כי הנני בא להשיג למניך השוכתי בדךך ישרה קנרה בארצו'
האיכות אשר הוא אלני עקר יקר תפארת הכונה :

אמת

ואמונה כי להשיב שאלתך ובקשתך הראשונה לא צריכה רבה דויל קרי כי
רב הוא וסוכן חזימה שכתב הטור ז"ל באורח חיים סימן ר"לט ואחריו כל
שדרי לב וכפדה שרה הארצו למעניתם ומשנתם שלמה בקדר קרית שמע שעל המטה

הקדמה

בשנת אחישנה עם שאר הפוסקים הנדבקים בה דלכבי הדת יקרתך מלתא זוטרתה היא
ומי לא ידע בכל אלה אף כי שלם סמכותך אשר ראתה עיניו כל יקר . אך אמנה הוספת
הדי הוא טעקד כי כל יסעי וכל ספן להעמידך על נכון הבנת כונת מאמריו דל' תזל כטל
אמניהם סכור גזרתם ומקראי קדם רבים סביב לעמדתם בשבח התורה כאומרים ואם
תלמיד חכם הוא תורתו משמרתו מגדלתו ומרוממתו על כל המעשים :

על כן

בסוף החבו' הקצר הזה אבאר לך הדבר הפשוט אנלי ואצל כל חכם לב במאמר
מיוחד שהוא המבוקש מאתך בתחלת תהלת דברי פיך בסדר קריית שמוע

ושאר פסוקים אשר הביאו הפוסקים דקים לן בנשייהו שאין דבר בלתי מתוקן ונרא מתחת
ידם בסודם הבא נפשי לבאר טעמייהם בתכל' הקצור האפשרי כאשר תשיג ידי נפשי סופרים

ומפי ספרים : ושני מאמרים אחרים יקדים אסדר לפניו בחקירות יקרות
ודרושי' חדשי' אצל מעלת התלת גדולת תורתנו הקדושה והתועלות

הגדולות הנמשכות מהעסק בה אשר היא הכונה הראשונה אנלי בשותבתי זאת בביתאור
מאמרים רבים מתאזל ומקראי קדם דברי הנביאים והכתובים פה אחד מסכימים אל הכונה

מוכל נד כמנוחה ועושה . גדר בעדי ולא אצל נמרכו הדרוש הנרצה להיות שאלתך
ובקשתך מוכבת עליו אשאנו על סמתי : וגם לי לשמי שיתי שותף אותהי אלה

בקרב לאומי ועמי עשיתי זאת להיותי אחוז בחבלי כבלי חבלי הזמן
בלתי נאמן זמן נכמן כקצב צו לנו לטובח לזכות לברוח מן הקשה אל הק' זמן מן הבטן

ויצל עשנו כעשן הכבשן משהי זכות האורים המקרה ורוע הכחירה מצויה . ומנה גם
עתה כי יד ה' הויה ומדת הדין מתוחה עלינו בעונותינו אמרתי יהיו דברי אלה כפר נפשי

ונפשות ביתי קרב לה מנחת ספתי פרי מנדי צור העודה חתום תורה מלמודי הלא מצער
היא ותמי נפשי אחד המרבה ואחד הממעט ובלבר שבוך לבו . בו בטח לבי וזעזעתי

עזרה בצרות צרות באמתחות עתוהי נמצא מאד . ועוד חזון למנועד אחרי שובי
אל ביתי בשוכה ונחת אשתדל בכל עז להסלים פירושי על פרקי אבות אשר קראתנו פרקי

משה . כל היום וכל הלילה תמיד לא אחשה עד אבוא אל מקדשי כונתם אבינה לאחריהם
כי עזרני ה' ונשלם עד היום רבוו אחשוב לא קדמני אדם בו בכל יקר תפארת שלינותו על

כל אשר היו לפנים ביתך שאת הקצור האפשרי . ויהי עז והעצומות תעלומות חכמה .
ואתה חכם כמלאכי רומה נעים כי תשמרם בבטני טנוני צפוני לכך לב טהור ונתת עין

שכלך הגבוה עליהם כי חיים הם למוותאיהם ולכל בשרך כאור זרוע לצדיק מירפא . וכל פה לך
פודה כי תבחר מהחר העבודה לתורה ולהעודה והיית אך שמח :

והנה האגרת הזאת יקרא שמה תפלה למטה כי היא בית הפלה לכל איש
ישראל יספור סימה אל אל חי שיכביהו לשלום . גם הלום יביטו יראו גזרה הלוט פנת יקרת

כל אמרת אלוה צדופה לכניה מתחברת מר ולכונה מקושרת . מנסודרת מאוה כמוני צעיר
באלפי על פי אשר השיג ידיו . עדי בשמים ושהדי מעוהי עד היום הזה זאת נחמתי בעני

ודוב אסוני לא אכלתי באוני להם חמורו' כבודו' ועולם שאינו שלי ה'אלקים חילי ויחס רגלי
באליות ולא הלכתי בגדולות פגולות השדרה והננוח וגם לא באתני רגל באוה תאוה היא

לעינים . על כן אמרתי אני אל לב אי חכמי יגידו יביעו אומר ורבים מעמי הארץ יספורו
בשמה יביעו ראש לעמת מחברתי כי היא רבת השנאות אף אתה אומר אליהם חי אני כאשר

עבדתם גם עתה כדברים כן הוא ולא לשמכם ולזכרכם חבדתייה ועל כן לי לשמי ולעממי
קראתייה בימין פמרתיה להיות בית הפלתי כי אויתיה שמתיה על ראש שמתיה :

מאמר ראשון חלק ראשון

מאתך תהלתי הכי אחי אתה נטתה עז נוק! תפארה כל כי האי מלתא מעלליה קומי לעזרה וינה השאלך נפסך הטוהרה והיקרה שחבורה לה יתדיו רוח דעת ויראת ה' ולבך לב טוהר על התורה ועל העבודה קודעני בני הנגי נכון לכל דבר שבקדושה דרישה סם קדשך הקראני וזענך עניך אנכי באיזה וקול זמרה בשפה ברורה כי כן דרכי וחקי ינתק לחי בכל שלם שמתוך לתורה ולתעודה ללמד בני יהודה הנמול חשתי רצתי * וזה הקאי לעשות בכל אשר נדרשתי * וקאל ירדי בני בנתיב נעותי כי בו תפניתי ;

המאמר הראשון

למען תשאור לעשות ככל הכתוב בפרשת האגרת הזאת אשכנך ואורך בדרך ארץ החיים הנכונים לאור באור פני נולך כי אז תגליח דרכי אורחי שלמות האמות * ואז תשכיל להטיב שאת רוממות התמימות * ובחבור שניהם תגיע לך השמירה הישרה שבוך לו האדם אשר יהיה בצלם * ולקח גם מעץ החיים הזמניים ואכל ומי לעולם * ויושלם חבור הדבור הזה בשני מלאכים יקרים וישרים למנצחי דעת * בראשן מהם והוא המלאך אשר אכתבו בו אבאר התועלות הגדולות והנכונות נמשכות מתורתנו ברה מלאכה עיני פני שכתבו והוא יתחלק לר' חלקים דקים מתוקים אל פי על פי אשר תשיג יד דומי ושימי כחי וראשית אוני * ובמלאך השני אשר ינשך אחריו וחבריו חמשה על לוח חרושה תעלה תהלת גדולה תורתנו הקדושה והתמימות נגד עממה אשר כל בהם חיי ראשי * ובמלאך השלישי ענות אשית בנפשי להציג לפניך בו הסדר המבורק מאתך תהלתי בקריאת שמע שעל המטה * אתה עתה בדרך ק' ראשית אמרי ופתח דברי הסבת ושניע לשמור תנודתי כאישון כי כל פה לך יודה וכל לשון :

בחל הראשון החלק הראשון

בבאיור ציור הסוג הכללי יחולל אילות חילות התועלת הגדולות להשגת האושר ביושר ובקונד כפי האפשר * והנה כל הטובות העולמיות הנכסות עלינו תמיד כלם מלאכות כלות ונחרצות * באספות ופסות בשופה וסופות העולם הנכסות בערוף אל ההצלחה האחרונה והאושר הנכסף כוסף אמתי ותשוקה נמרצת ומתאמצת היא נפש השלם ללכת אל המקום אשר נטתה סם אלהי בתחלה * על כן ראוי לתור ולחקור בענין בנין קנין השלמות : והנה הוא בשני ענינים והם הנקראים אצל החכם מרוק וחוק * ואולם החזק הנה הוא בשידוך חמרו בקטירו מנמול בתורה והוא המדות הנכונות בקדושה ובטהרה מהתארים הבלתי נארים * ואולם המרוק הוא בשיפתחו בה המדות הטובות והמשובחות ומצותות שמיות נכונות האמת והצדק עד יתגלו לה הסודות האמיתיות בכל שכיות מלאויות חמדת הדת : ומשלו המראה אשר שלמותה בשידו זה הצורות הנאותות על מה שהם עליו וזה בהטוהרה מכל סיג וחלאה מונחת נכתמי דמי עון ואשמה : ולא תגיע ההכרה בהם והבריחה מהם אל א' בדיעה הדרת יקרת אמר' אלוה צדופה אם כן גדול תועלת ידיעה אשר היא תקנה כ' אופני בניי השלמי' והנם מנחות בשלמות מדות שלות הרוח והגויה אשר כל ימי היותם יחדיו במנוחת חלדת הכריה תהומות התאוות הגלות אל הגוף הנגוף יבסומו במהמורות המורות הזמן כל יקומו וסככו למעצבה המה יני מריבה * לזכה נפשמ כי תראה כי אולת יד טחה להמטיך מנשך דרך שלמותה נגד התנגדות החמד אשר הוא פונה אל ה

ע ע
L
הפסוק

מאמר ראשון חלק ראשון

ח

המחשבות והדברים המרמים • ושאר האים הנלכך משהאם מחרים לדעת אין יבוס לעזרה • אך אמנם בהיותם בשלום ובמסור בהנמדם יחד אז יעלה במעלות התלות הכמה ודעת ויראה ה' : ומין השלום הזה יגיע לאלם בשני אופנים אם באמצעות התורה

מאמר ר"ל
הח מרבים
שלום בעולם
וזמנח משלם
כפכה וכו'
ואומר אבד
בנחמ וכו'

מאמר ר"ל
הח מרבים
שלום בעולם
וזמנח משלם
כפכה וכו'
ואומר אבד
בנחמ וכו'

מאמר ר"ל
הח מרבים
שלום בעולם
וזמנח משלם
כפכה וכו'
ואומר אבד
בנחמ וכו'

מאמר ר"ל
הח מרבים
שלום בעולם
וזמנח משלם
כפכה וכו'
ואומר אבד
בנחמ וכו'

מאמר ר"ל
הח מרבים
שלום בעולם
וזמנח משלם
כפכה וכו'
ואומר אבד
בנחמ וכו'

מאמר ר"ל
הח מרבים
שלום בעולם
וזמנח משלם
כפכה וכו'
ואומר אבד
בנחמ וכו'

מאמר ר"ל
הח מרבים
שלום בעולם
וזמנח משלם
כפכה וכו'
ואומר אבד
בנחמ וכו'

מאמר ר"ל
הח מרבים
שלום בעולם
וזמנח משלם
כפכה וכו'
ואומר אבד
בנחמ וכו'

מאמר ר"ל
הח מרבים
שלום בעולם
וזמנח משלם
כפכה וכו'
ואומר אבד
בנחמ וכו'

מאמר ר"ל
הח מרבים
שלום בעולם
וזמנח משלם
כפכה וכו'
ואומר אבד
בנחמ וכו'

מאמר ר"ל
הח מרבים
שלום בעולם
וזמנח משלם
כפכה וכו'
ואומר אבד
בנחמ וכו'

מאמר ר"ל
הח מרבים
שלום בעולם
וזמנח משלם
כפכה וכו'
ואומר אבד
בנחמ וכו'

מאמר ר"ל
הח מרבים
שלום בעולם
וזמנח משלם
כפכה וכו'
ואומר אבד
בנחמ וכו'

מאמר ר"ל
הח מרבים
שלום בעולם
וזמנח משלם
כפכה וכו'
ואומר אבד
בנחמ וכו'

מאמר ר"ל
הח מרבים
שלום בעולם
וזמנח משלם
כפכה וכו'
ואומר אבד
בנחמ וכו'

מאמר ר"ל
הח מרבים
שלום בעולם
וזמנח משלם
כפכה וכו'
ואומר אבד
בנחמ וכו'

מאמר ר"ל
הח מרבים
שלום בעולם
וזמנח משלם
כפכה וכו'
ואומר אבד
בנחמ וכו'

מאמר ר"ל
הח מרבים
שלום בעולם
וזמנח משלם
כפכה וכו'
ואומר אבד
בנחמ וכו'

מאמר ר"ל
הח מרבים
שלום בעולם
וזמנח משלם
כפכה וכו'
ואומר אבד
בנחמ וכו'

מאמר ר"ל
הח מרבים
שלום בעולם
וזמנח משלם
כפכה וכו'
ואומר אבד
בנחמ וכו'

מאמר ר"ל
הח מרבים
שלום בעולם
וזמנח משלם
כפכה וכו'
ואומר אבד
בנחמ וכו'

מאמר ראשון חלק ראשון

התיקון שכלל יהיה עם משפטו והקם סכלי כמדובר :

והוא כי החומר נמצא טבעו יתאוו תמיד אל הרע כי הוא נוטה בטבעו אל המזוהות והסכל הוא הגובר עליו תמיד כי בטבעו הוא להשתוקק אל הטוב במה שהוא טוב שהכל יבססוהו ועל כן בשיטתו החומר נמצא טבעו יש תקווה לאחריהו כשיהיה השכל קיים ולא פשתה עמו ברע אך כאשר יפסד השכל והוא גם הוא יבסס עם החומר אין עוד תקווה לאחריהו כי אין חולה מזהם על מחלתם בהיות החומר נוטה אל התאוות בטבעו והסכל פשתה עמו ואף שני להקינוי והנה באמת סבת המצלת הקנאת השלום היה אשר בו הלוי האושר האמיתי והכלית ההצלחה האחרונה והמביא אליו היא התורה כמדובר

אשר היא הסבה הראשונה בזה • וביארוהו ר"ל במס' סנהדרין פ' חלק ח"א א"ר אלעזר כדרי כל העוסק בתורה לשמה משיג שלום בין פמליא של מעלה לפמליא של מטה שכל איש יחזיק

במעוזו ועשה שלום לי שלום יעשה לי : רב אמר כאלו בנה פלטרין של מעלה ופלטרין של מטה שכל' ואשים דברי בפיך • ר' יוחנן אמר אף מגן את העולם כלו שנאמר

ובצל ימי כפינתך • ריב"ל אמר כאלו מקרב את הגאולה • ע"כ : וכוונתם ל"ל על השלום הרמוז אלכלובלי פסקן והוא שלום הגוף והנפש שנקראים פמליא של מעלה ושל

מטה כי הנשמה החשובה חנוכה ניתנת בסוף הכבוד חלק אלהי ממעלה נקראת פמליא של מעלה • והגוף הכגוף הלו עפר ינו האדמה נקרא פמליא של מטה והביא

דאיה מנסוק או יחזיק במעוזו יעשה שלום לי שלום יעשה לי • רותה לומר כי המחזיק במנוח השם והיא התורה יעשה שלום בעבורו כי יגלה לי השמש כמו בעבורי בנשפטה

בהרבה מקומות והוא כאלו אמר שבינה שנתן לנו את תורתו היה שלום בינינו אם כן

הסבה הראשונה מהשלום הזה הוא השם ית' • ואמר שני פעמים שלום לרמוז אל השני חלקים שלום הנפש ושלום הגוף אשר הוא אחד לפי

האמת או שיהיה יעשה שלום לי הראשון בעבורי כאמור • ושלום יעשה לי השני במשעו והכוונה בפסוק שהשם ית' צווח ואומר או יחזיק במעוזו יד' אם יחזיק האיש השלם במעוזו

והיה מלת או כמו או כודע כי שור נגח הוא וכו' כמו שפ"ש בפי הכתוב הנה בזה יעשה שלום בעבורי כי אני הוא הסבה שנתתי להם תורתו ואף על פי שאני הוא הסבה ונד'

כי אין לתת לו שור עליו אפי' הכי המחזיק בה שלום יעשה לי בלומר ממנו ימשך השלום לי וימצא לנפשו מן המנוחה אל הקודם שישוב הוא להיות סבת השלום בינו ובין אלהיו אף

כי נמארתו היתה זאת להם וה' בראש' לחשוק נפשם מני שחת לאור באו' החיים • והנה רב בא להוסיף על דברי ר' אלעזר כדרי ולומר שאיננו צריכים להתעסקות בתורה יעשה תועלת יותר

גדול מהשלום כי תיבת שלום לא תרמוז רק על העדר הקטטה כי כן לבח בהעדר הקטטה אשר בין אדם לבכורו ויבואו לידי שלום והוא סודות המלחמה בניאמר אני שלום וכי אדבר

המה למלחמה אבל לא תורה תלת שלום על ההתחברות וההתבוננות וההשתתפות שהוא עקר יקד תפארת השלמות על כן בא רב ואמר מאמר נאה ומותקבל מורה החבור וההתדבקות האמיתי וא' כאלו בנה פלטרין של מעלה ופלטרין של מטה וכינוי שהבנין הוא חבור החלקי' שלא

יתקיים הבית כי אם בקיום החבור והוא כמו כן קיום האדם הוא עם החבור הזה לעמוד יחדיו להשתמש זה עם זה הנפש עם הגוף לפחד ליוצאם על שם כבוד מלכותו ולעבדו שם

אחד כי האברים כלם נבראו לעבוד את הנפש ושניהם יחד לעבוד ליוצאם וא' כאלו בנה אותם להשתמש שניהם באחד שג' ואשים דברי בפיך בלומי שם יוצר הטבעים ונתן

מאמר ר"ל
אמר רבי
אלעזר כדרי
כל העוסק
בתורה לשמה
משיג שלום
בין פמליא כו'
והוא נאות
לדרוש ליום
מתן תורה
ובכלל למנוח
ההגות התור'

או יחזיק
במעוזו יעשה
שלום לי

ביאור גדול
השלום בכל
מקום

ואשים דברי
בפיך וכו'

חלק ראשון

ט

ושמע לעם ברוך אלהים הדבור השכלי הנמשך מנד הנפש באמצעות הדברים הנשמעים
 והכמות האומריית הלא המה השפתיים והלשון והשנים והם בכללות נקראים מה ז"ל ואשים
 דברי בפיך ז"ל שמהי דבריו והוא הדבור השכלי וההורה האלהי בפיך רוצה לומר בהשתתפות
 פיה שהוא כנוי אל הדברים האמריים שמהמשו כאחד והוא כאלו בנה אלהים יחד להשתמש
 כאחד לאמור זה היה החילוק שבין רב ובין ר' אלסכנדרי כי כל אחד מוסיף על חבירו והנה
 ר' יוחנן הוסיף על דברי רב ואמר חף מנין את כל העולם כלומר כי בהקדם יחד הגוף
 והנפש ישתלמו במושכלות ובתורה ה' המימה אשר בזה העולם מהקיים כמו שאר"ל על
 פסו"ל לא בריתי יומם ולילה כו' וכן דרשו במס' אבן' כמו שכבר במקומי בסד' : ז"ל חף
 מנין על כל העולם כלו שנה' ובצל ידי כסיתך ומעש' שמים הם ידיו של ה' בה' כאלו חף ידי
 יסדה ארץ וימיני טפחה שמים כו' או ירמוזו באמרו מנין את כל העולם כלו על הגוף והוא
 עולם קטן כי לא די שמים שלום בו ובונה אלהים ומחבר אלהם חבור עצמי כמאמר רבי
 אלסכנדרי : ורב' : אלא שמנין על כל הצופה מכל אופני מיני חולאי הגוף והנפש ומכל
 הדברים המגלים את האדם כי באמצעות התורה לא התונה אליו דעה' כמבואר
 במדרש חז"ל הלא הטו אזניכם ולכו אלי שמעו והמי נפשכם בא וראה כמה חביבין ישראל
 לפני הקדוש ברוך הוא שהוא משה להם ואומר בשאלם נופל מן הגג כל גופו לוקה ונכנס
 הרופא אלנו ונותן רטייה בדאשו וכן בדידו וכן בדגליו כמצא כלו מלא רטיות אבל אני
 איני כן אלא רמח איברים יש בלדם והאחז' אליהם וכשהאחז' שומעת כל הגוף מקבל חיים
 גדול שמעו והמי נפשכם על' : והכוונה להם ז"ל להודות מעלת ההל' תורה וכו' הקדושה
 והפליגי שבבחה על דרך משל ויזיעה דברי חכמים וחדותם ואמרו כי כשהאדם נופל מן
 הגג כל גופו לוקה וצריך תרופה מיוחדת בכל אבר ואבר בפני עצמו כי לא יוכל להרפא
 בתרופה כוללת יבדיל כל המכות : והוא משל אל למוד החכמות האנוניות אשר חדרו
 בתלמודם שרבו מקפידים ללמוד אלהם שפחות מיוחדות לעמוד על אמתות הטובות בהנהגת
 האדם את עצמו וכיון ויודיעו ורבו חלקיהן לתיקון כל אבר אשר בלדם ביחד וכן קצת
 מהחכמי' היו במעלת השכל העיוני והוא בידיעה מופשטת מהגדול ונמצא החכם בהכנות
 הללו והמייסד את העם בהם שצריך לתקן כל פרטיות ופרטיות בפני עצמו ובידיעה
 פרטית נבדלה מהאחרת . אבל הוא ית' אינו כן כי הפליא חסדו עמנו לבה לנו תורתו
 הקדושה אשר באמצעותה יתקדם כל הגוף והוא תרופה יפה לרפואת כל אופני מוגי
 חלקיהן וזהו הרמז באומ' וכשהאחז' שומעת כל הגוף מקבל חיים והוא רמז לשמיעת
 התורה אשר היא התרופה הכוללת והם החיים כי היא חייבו ואורך ימינו וירמוזו עוד כי
 בשמעת אבר אחד מאיברי האדם מאיזה מין שיהיה באמצעות התורה ישבו ורפאו לו ולא
 ישוב עוד לכלו ז"ל כשהאחז' שומעת כל הגוף מקבל חיי' והוא רמז למיני החטאים
 או ירמוזו עוד לדבר גדול הערך והבאר עם מאמר משה ע"ה לישאל! אשר אמר להם
 השמע עם קול אלהים מדבר מתוך האם כאשר שמעת אתה וחי כי נראה מדברי שיהי
 אמר להם דבר חדש אשר לא הרגישו הם בו כי כן אמר כי שאל כל לימים ראשונים וכו'
 הגיה כדבר הגדול הזה או הנשמע כמוהו השמע עם קול אלהים מדבר מתוך האם כאשר
 שמעת וכו' . ולפי הנשמע מפשט הכתובים נראה שלא היה מחדש להם דבר בזה
 כי כדברים אלה אמרו לו הם קודם ולמה זה היה מניח הענין כדבר ממורסם כזה אשר
 הודו הם בעצמם כי כן עמיד הוא עצמו בתשנה תורה בהיותו מספר הענין הזה באומרו
 ונקרבין אלי ראשי שבטיכם וקניכם וכו' והאמרו הן הראנו ה' את כבודו וכו' היום היה
 ראינו כי ידבר אלהים את האדם וחי . והדברים האלה דמנותם כתבתי
 הן הן הדברים אשר דבר הוא אלהים עתה ומה חדש בזה

כמבואר

השמע עם קול

מאמר ראשון

והנה יתיישב זה בהקדמה ומפורסמת בין התורנים אשר הושפע עליהם שפע שבע דעות
 שוכני סנה וקול כי התורה האלהית התעצם באלים עד שלא יצוייר היותו אדם ולא יקרא
 אדם באמת בלתי התורה ועל אומות העולם אשר לא זכרו האלקים הבוד העובד היום
 ולא נתן להם את התורה רק לישראל שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם לא תקראו אדם כ
 במאמר ר"ל אתם קרואים אדם ואין אומות העולם קרואים אדם שנאמר ואתה זכאי צאן
 מרעיתו אדם אתה וכו' והוא כי התורה האלהית התעצם באלים עד שמנו שלא יצוייר אדם
 אם לא יצוייר היותו חי כמו כן לא יצוייר אדם אם לא יצוייר היותו תורני ח"א כי לא דבר
 דיוק הוא נכנס בו הוא חייבם בו יר' כי לא דבר חצוני ומקריי הוא בכך רק עצמותי הוא כמו
 חייבם והוא אומרו כי הוא חייבם וזה היה כונת מר'עיה ביהות השמע עם קול אלקים וכו'
 כי הם אמרו אשר שמעו קול אלקים ובסדרו חיים כפסוטו : ומר'עיה דמנו להם הדבר
 היה גדול הערך באמרו להם כי שמעו קול אלקים ונתעצם בהם כמו החיים כאמור והוא
 אמרו השמע עם קול אלקים מדבר מהוך האש כאשר שמעה אתה וחי יר' כאשר שמעה
 אתה באופן שנתעצם כך וזהה חי בו כמו בחיים והוא אומרו וחי • וזה דמנו ל' באומרים
 השמע עם וכו' כשברא שמים וארץ לא ברא אלהים בקול כו' ואימתי נשמע קולו של הקב"ה
 בשנתן התורה לישראל ה"ה וכל העם רואים את הקולות כו' הנה הורו בזה מה שאמרונו
 באין ספק כי כל הדברים נבראו במאמרו ית' כאמורו בדבר ה' שמים נעשו כו' כי הוא
 אמר ויהי בור' אף אמנם לא נתעצם היותו הקול בשום דבר אלא בשנתנה התורה לישראל
 ולא כשברא שמים וארץ לא ברא אלהים בקול יר' בעצם הבריאה לא היה באלוהו קול כי
 לא נתעצם קולו בדבר הנברא אמנם כשנתן התורה לישראל עצם הבריאה היתה אורו
 הקול שנאמר וכל העם רואים את הקולות שהיו רואים עומת יומם וגם זה דמנו ל' אל
 באומרים רואים את הקולות רואים את השמע שהיא התורה הנשמעת מפי הגבורה והיא
 היתה העצמות האמתי והוא הדמיון במדרש היה כשהאין שומעה כל הגוף מקבל חיים יר'
 בששומעה דברי תורה כל הגוף מקבל חיים כי מהעצמים בו כמו החיים והוא הוראה
 מפורסמת על כי העסק בתורה הוא בבת החיים לגוף ולנפש לכל הפירושים וזה היה כונת
 דבי יוחנן באומרו אף מניח את כל העולם כולו והוא דמנו לעולם קטן אשר הוא האדם כנז' :
 ובא ריב' ל' להסוף על דברי דבי יוחנן ואמר לא די שמניח על כל המאורעות הקשות ה
 המתרחשות לבא עליו אלא שנקרב הגאולה והוא הטוב הכולל והנה זה בא לדמנו דמנו
 יקר הערך והוא גאולה הסכל כי אין גלות בגלותו כל זמן שאינו נכנס בתוסכליו ואמר
 לו נגאל ובן חורין כששתלם כי אז החמר נכנס אליו תחת היותו הוא נכנס אל החמר קודם
 לכן ולזה אמ' ריב' שלא די שמיש שלום ביניהם וכונה אותם ומניח עליו אלא שבהתחברם
 יחד וכעשות שלום ביניהם הוא מונניא שכלו ומגלות פתיות הסכלות ההעדרי לחירות
 אמתיה כי בהיות הנפש נכנסת אל הגוף נתקו מורשו בהנתק פתיל הנעורה בהדיוח אש
 כמו שביארו המליץ באגרת בחינת העולם - בס' דלא זו דעה חולה כל אמר ברומנו
 חלקי נפשו העבדים והעבדו הפסיו מהם החשוב בלתי הרעה אשר לא וורה ולא חובסה
 הוא שהנשכיל הנז' ירומם חלקי נפשו העבדים ויעבוד להם היותה הפסיו מהם שהוא החשוב
 והז' החלק הרומני חלק הנפש והצורה - ומזה יונסן כי אם יבקשו תבונות מפיהו
 הככל ענהו ואלם בי לא נשתלם במוסכליו והלך חשכים ואין נורה לו - אשר בו נהבאר
 בלוי הטוב כי באומנות ההעסקה בתורה יוציא האדם שכלו מעבודת הפסלות לחירות
 השלמות והחבור האמתית במדובר - ועוד נמנחו מאמרים רבים ופסוקים ומסכתים לטובה
 הזאת מן התורה ומן הכתובים ביאורים בלימוד רחב בעולת שבת אשר לו כי

ר"ל אלהם
 קרויים אדם
 ואין אומות
 העולם קרוי
 אדם

אמר רב
 כענין

מאמר ר"ל
 כשברא שמים
 ולא ברא
 אלהים בקול

וכל העם
 רואים את
 הקולות וכו'

ביאור מאמר
 המליץ
 באגרת
 בחינת העולם
 והוא נחמה
 לדרוש
 להשכחה עם
 הנמשך

חלק ראשון

כמעט כל הספר הוא אסדהיהו על היסוד והכנה הזאת וקדמיהו תורה משה כי הוא
הכלית מקיף כונה מה שאני מפרש מדי שבת וסבהו בכל פרשה ופרשה מהורה מלכה
בבית הפלתי למה ערב אחר המנחה * והנה הכלית הדרוש ויסוד הכל הוא לבלתי

הת לגוף כל אשר יחייב טבע חמור כי שנים אלה הגוף והנפש הפכים הם כשזה קם זה
נופל ובהתעסקות בהורת ה' המיניה יסקיף וירא הכבד משמי השגתו אל הגוף הנגוף
ויצרו הרע מעורויו ויכניעו אל צד הנפש ובה אין ספק שיטהלם במוטכלו ביהר סאת

ויהר עז והענומות ימינו נאדרי בכה להתיא שכלו לטועל השלמות וההצלחה האמתית *
כי התורה עצמה הדריכות בדרך אמת העמידהו על נכון כבודו העלהו גם עלה כ
במעלות הקלות ההנחות הנכוחות עד יסתפק בהכרחו ויתן לגופו חלקו הראוי לקיום

כשאו * ויהנה בהכנינו חדר עקב ופתלתול בהת לו כל הראוי לו כפי טבעו אם מעט ואם
הרבה ואל כל כאשר רמזו בעלי המסרה באומר כי נמנאו נ' ועשה ריש פסוק הא' הוא ועשה פ'
לי מטעמים ב' ועשה כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה נ' ועשה להם מנכסו בד
כו' וסימניך הבטיח כרוב בשר' והנה בה רמזו באמת מזה שאמרנו והוא שראוי לתת לגוף

פי' מנכסה א'
כי נמנאו נ'
היב' ועשה

די מחסורו אשר יחסר לו כי יצטרך אליו חלק המאכל המורה מה שניתך לקיומו אשר מנכס
קיומו התקיים הנפש כש'ל ביחצק ע'ה ועשה לי מטעמים וכו' כי כשהיה רוצה לברך את

עש' היה רוצה להחזיק חומרו במאכלים כפי טבעו ולא היה חסץ במותרות רק בטעמים
לבד לקיום הגוף וזה הרמזו במלת מטעמים ולזה אמרו בעלי המסרה הכסוף הראשון
שהוא ועשה לי מטעמי לרמזו אל צורך המאכל לקיום הגוף אשר יחייב אותו החומר ופירשו

עוד הענין ואמרו כי פן יחייב טבע האדם לתת חלק לכל א' מחלקי הנפש והגוף והוא המור
והצורה אשר הוא מורכב משניהם וצריך לתת חלק לזה וחלק לזה לכל אחד כפי טבעו ולכן
אמר הכסוף הכני ועשה כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה והוא רמז לשני

חלקים אלו ופירשו עוד ואמרו כי אין ראוי שיהיו החלקים שוים כי חלק הגוף ראוי שיהיה
בהכרחו לבד ולא בשום מותרת מהמותרות הגופניות ולזה הכסוף השני ועשה להם מנכסו
בד לבנות בשר ערוה * והכוונה כי כמו שתכלית עשיית המנכסים אינו רק לבנות

הבשר אשר יחייבהו הכרח פרוה הסכמת הגוף בלהם כמו בן יתן לגוף חקו ההכרחי לבד *
והנה בסו'ת פירשו הג' פסוקים אשר זכר לא' אמר הבטיח והוא רמז לעשה לי מטעמים
לשני אמר כרוב והוא רמז לוועשה כרוב אחד מקצה מזה וכו' לג' אמר בשרא והוא רמז

לוועשה להם מנכסו בד לבנות בשר ערוה וזולת זה בא הרמז בסו'ת היה לכל הדור הרמוז
בכסופי והוא כי צריך לתת לגוף הכרחי לו כי יש גוף יסתפק בכמות מעט מהמאכל המור
שיתפק גוף אחד והכל לפי גודלו וטבעו כאשר הבין בורא הטבעי ית' שמו אשר בן יחד כי

יש גוף יבשל מאכלו באצטומבא מזה ויהאוי הכף אל המאכל ויש גוף יתאחד הבישול
באצטומבא או בכבישול השני והוא כבד ויהיה מאוחד הטעול ולא יתאחד אל התאכל עז
יתעכל מזה שאצטומבא באופן כי יתחלפו המאכלי' כפי ההתלפות הטבעים כמו שזכר זה

בקדרה של הבשיל ובשר כי כפי רוב הבשר יהיה התבשיל מתחם בו ולא זה רמזו בסו'ת
הזה ע'ל תשל ומל'ה הבטיח כרוב בשרא יר' כי כפי רוב הבשר יהיה התבשיל אם מעט
ואם הרבה * והכוונה כי צריך לנמצא הדברים להביאם במצב ההכרחי *

וכמו כן גוף האדם יסתפק בהכפיהו כפי אשר יחייב טבעו ובהנהיגה זאת יטהלם בלי ספק
ושכולת מי החסרון לא יטעפבו כי זאת התור' אשר סם משה יישר אורהותו לחסוך כפשוטו
מני טה' לאור באור החיים * ועתה אחי שמע בקולי אינעך ויהי אליהם עמך
שהתפק בהכרחי מההנחות האמתיות ואל תבואך דגל גאות תאזה היא לעינים מאד

מאמר ראשון

לד אבן ספיר

הוא שכל רוח נכוח על עצי עדן קנין ענין הענוה נאיה כירושלם תשמח במעט המושג ת
 מתועלו' הזמן והשגתו כי הכל הכל ואת כלל ישא רוח ואין בהם קיום והעמידה ומקדת
 ודרשת להשיג החיי' האמיתי' וההצלחה הנצחית אשר הוא התכלית הנכסף מנוגש באמצעות
 התורה כי היא תמיד הנפש לאור באור החיים הנצחי' באומרו כי נר מצוה ותורה אור וכו'
 ונאמר מצות ה' ברה מאיר' עינים כו' וראוי שתדע ענין גדול הערך והתועלת במשל נפלא
 משירך לדעת אמיתות הנפש ומקוה' בשלמו' : בשבצירי היות כאן אבוקה גדולה דולקת הנה
 אפשר שידלקו ממנה כמה נרות אחרות ואותם הנרות יתחלפו באור הנמשך להם מהאבוקה
 מצד חילוף הנושא ואור האבוקה לא תחסר בשביל הדלקה אותם הנרות ואם רבו ואם היה
 אפשר להמציא ענין מה ישאיר כל אחד מנאותם הנרו' לנצח אחר שנפטר הנושא היו כל אות'
 הנרות כל אחד מהם עצם בפני עצמו בשארים נבדלים מאור האבוקה כן ענין
 הנפש הנבדלת מהשם ית' תחול לשלמות ההכנה האנושי' באישים עד אין מספר כמו שתחול
 אור האבוקה באותם הנרות והיא לא תשתנה ואם בעודה בנושאת תשתדל להשתלם עצמה
 בעיון התורה ומצותיה תקנה לה ההשאר' והשוב עצם נשארית בעצמה שהתורה האלהית
 בבת השאירות והדרך להגיע אל ההצלחה הזאת הלא הוא בהשתדל' האל להגביה למעלה
 עד הנוד' והנפש בשומנו על לב מעלתה ורוממותה ולהשפיל' החומר בהשקפה פחיתותו
 והוא מה שנינו התנא בפרקי אבות באומרו עקבאי בן מהללאל אומר הטהר
 בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה דע מלאך באת כו' : והנה המפרשים פירשו
 צומצנה זו פירושים שונים והקשו בה קושיות רבות אך שהים המה נפלאו ממני לא יכולתי
 להולמם **האמת** הקשו אותה המפרשים והיא איך נותן טעם

התנא הפך - הכוונה כי הנה הטהרות פחיתות ההדבכה והשרש
 הוא סבת התרשלות האדם להשתלם עצמו כי בחושבו שאין טבע הדבכהו מחייב אותו
 להסיג דבר מעולה כי הוא מטבעו ושרש פח' ונכו' יתיאס ממנו והירשל' מלהשיגו וכשימייכהו
 טובעו יחזיק במעוזו לעלות במדרגה היא ואך א"כ התנא היה מוכיח הדבר בהפכו :
 והב' לעד יש לראות מה היתה כוונת התנא בכפל הזה אשר אין ספק כי לא באו
 שבריו על צד הקרי וההזדמן והיה די שיאמר הטהר בשלשה דברים ואי אתה בא לידי
 עבירה דע מלאך באת באת ברוחה ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה וכו' :
 ולמה כפל הענין אשר על כן יראה באתם שכונתו בזה היא לתת שני טעמים וסבות
 טובותיה להרחיק האדם מן העבירה וזה כי להיות האדם מורכב משני הפכים החמר
 והצורה ושלמות האדם צריך להגביה למעלה עד הצורה ולהשפיל' החמר למטה לארץ
 כמו שזכרנו אמר שלעשות שתי אלה צריך להשתכל בשלשה דברים בכל צד משני צדדים
 הללו : כי לצד הצורה צריך שלשה דברים להשיגיה ולהדריכה בדרך ישרה להעלותה
 למעלה למעלה ממנו : הא' צריך להשתכל מלאך באת ולהתבודד ולחשוב תמיד שהיא חנוכה
 מהחת כסא הכבוד חלק אלוה מנוגל : והב' שיחשוב אלא תלך אחרי הפרדה מן הגוף
 שהיא חזרה למקום שחוצה : והג' לכני מי עתידה ליתן דין ומשכון שהוא לפני מתי'
 הק' בה : והנה אלה הם סבות ידועות ללבבות לשער מעלת הנפש ואשר יחייב טבע שלמותה
 והם סבות מניעות את האדם להעלותה למעלה ראש על צבא המרום בפרום : ונתן עוד
 ג' סבות להכנעת ולהשפלת החמר ואמר הטהר ג' בשלשה דברים הפכים מאלה בחמר
 : הא' מלאך באת מטפה ברוחה והוא שרש החמר והתחלתו : והב' לאן אתה הולך למקום
 עפר רמה ותולעה : כי הנפש אין רמה שולשה ב דק בחמ' : והג' לפני מי אתה עתיד וכו'
 והגוף כי שיהיה עתידים ליתן דין ומשכון לפני מתי' הק' בה כמובאר בדברי חז"ל בהרבה

חלק ראשון

יא

מקומות: והנה בדרך זה יתורצו כל הקוסיות והתישב לשון המשנה זולת מה שנרחיב עוד
הביאור בה ביתר שאת ויתר עז והעצמות העלומות חכמה בבאיורנו לפרקי אבות אשר
נחבר לכפר הזה כאשר יעדנו בסיפיה דשמיא

והנה

הדרוש הזה כלו נרמז מפי יה' במה שאמר לקין ויאמר ה' לקין למה חרה לך ולמה נפל
פניך הלא אם הטיב שאת וכו' יד' אם הטיב דרכך בשלמנו יהיה לך ההנשאל ומועלה גדולת
ואם לא הטיב הנה היצר הרע שהוא החטאה ימשול כך שעומד לפתח בהיותו מצוי תמיד
מתארה אל ההענוג הנשמי וזהו ולקין תשוקתו ד'ל שכל נשאלו ומתנוו של החטאה הנז' הוא
אלק' להמשיכך אליו וכפי הראוי אם תרצה אלה תמשול בו - הנה זהו הפירוש

הנכון מנכסם לכונת ד'ל במדרש וז' אמר ה' לישאל בני פראתי יצר הרע בראתי לו
תורה תבלין ואם אלהם עומק' בתור' אין אלהם נמשרי' בידו שג' לפתח חטאה רובץ' ולא עוד אלא שכל
אין אלהם עומקם בתורה אלהם נמשרים בידו שג' לפתח חטאה רובץ' ולא עוד אלא שכל
משאלו ומתנו בך שג' ולקין תשוקתו ואם אלהם רוצה אלה מושל בו שג' ואלה תמשול בו
ע' ב הרי שביארו פירוש הפסוק על האופן שביארנוהו מנכסם מכל צד שהתורה היא
התבל' אשר באמצעותם יטיב האדם דרכו ויהיה לו יתד שאת ויתר עז ואינו נמסר ביד
החומר כי באמצעות התורה יתגבר השכל על החומר כג' ואם אין האדם עומק בתורה
יגבר החומר עליו כג' : **ואפשר** שאתיה כוונת הפסוק שאמר השם ית' לקין למת
חרה לך ולמה נפל

שהחיות הוא מנח הקנאה אשר היא התפעלות רע ולמה נפל פניך מנח השכל שהם פני
האדם הודו והדרו כי כן העיד עליו הכתוב ויחד לקין מאלד ויפלו פניו כלומר שחרה לו
מנח הקנאה ונפל פניו והוא החלק השכלי שחשבו שאין תקוה לשלמותו: ועל כן השיב
לו השם ית' לשנייה למה חרה לך ולמה נפל פניך ואמר לו שאם ירצה להטיב יתנשא החלק
השכלי שהוא המכוונה בשם פנים על החומרי ולא יפלו פניך וז' הלא אם הטיב שאת והוא
טעם אל למה פניך כמות' למה נפל פניך שהוא החלק השכלי הלא אם הטיב דרכך לא יפלו
פניך אדרבה יתנשאו: אמנם אם לא הטיב לפתח חטאה רובץ' יד' פי הנה האדם כאשר
לא יושם בדרך השכל המתו' בו מבלתי יטה אחר התאו' הגשמית' הנה מניד יטה אליהו לפי
שהחטא מצוי תמיד עמו ובעוד שהשכל מושל עליו הוא רובץ' בפתחו וכאשר יעדר השכל
מהטיב מיד יתעורר הכח התאו' וימשך האדם אחר התאוות כי תשוקת החטאה הוא אל
האדם וזהו ולקין תשוקתו והאדם במה שהוא אדם ימשול על הכח הגשמי וכיניעוהו ולכל
אשר יתחזק יטנו: **והנה** דעה' פרסם מריבת הרוח והגויה ואופן הכניעת
החומר אל השכל

בזמן שמתחייב יעז נהפרכם בו השלמנו הנפשי אשר בו השמחה האמתית והוא ממונר
כאלו הערוב על אפיקי מים כן נפשי הערוב וכו' והנה ראוי להתעורר בו ובנמשך אחריו
שפטי אלהים וכו' במה שאמר בהם ג' פעמים מה תשתוחחי נפשי וכו' שיראה הכפל מותר
ועוד שבראשון אמר כי עוד אודנו ישועות פניו ובשנים האחר' אמר ישועו' פני ולא להי' כג'
והנה המפרשים פירשו שחברו שני המזמורים האלה בני קרח על אנשי בגלות
הנזעקים מבוד גלותם על גודל תשוקתם לראות בית המקדש על מכוננו:
והנה לדעתי חדרוהו על צעקת האנשים הכושפים להשיג השלמות והחומר מונע אותם
להיותו מתחוק אל השלמות הגשמיות ואמר כי כמו שהאיל יצחק בצמאונו על אפיקי מים
לריות צמאונו ותשוקתו אל המים כן הנפש מנח טבעה מתחוקת אל השגת השלמות אשר
הוא תלוי בדכיותו בו ית' והוא אומר כן

ויאמר ה' לך
אלה מכתבך

כאשר
הנה
בבני יתרה

בזמן

מאמר ראשון

כפשי תערוג אלך אללהים ולכהות שכל צעקתו היא נגד החומר המניגד אותו ומזנעו מהשפ
 אמר שאמר הסרה המעיק והוא ההנגדות החומר באופן שהעדר הצעקה אז השאר
 התשוקה והתאהב בלתי ההנגדות אל השלמות והוא אומ' צמאה נפשי אללהים לאל חי מתה
 אבוא ואראה פני אלהים יר' כי יהיה השוקת נפשי אללהים לאל חי שהוא חלבי האלהים
 ואמר לאל חי לבדילו מהשכלים הנבדלים אשר חיותם וחייתיהם איננו מצד עצמם כי הם
 עצולים מלתי ית' אמנם השם ית' הוא החי מצד עצמו והכחאי קיים לצד לעולם ואמר
 שתשוקתו היא חתי יבוא ויגיע למדרגת השלמות עד שיראה שהוא פני אלהי חיה כי השלם
 מצד עצמו כלם אלהים ודמותו והנה הילל מתה אבוא ואראה את פני אלהים אבל הכונה כמו
 שביארנו שתשוקתו היא חתי יבוא אל מדרגת השלמות האחרונה עד שיראה היותו הוא
 בעצמו פני אלהים והוא הכרעה אצלי גם כן בפסוק לך אלו לבי בקשו פני את פניך ה' אבקש
 יר' הנה לבי ואמר לי ולחמותי כ'ם שיבקשו פניו בבקשת השלמות ואני להיותי יודע שפניו
 הם כנוי אל השלמו אשר הוא בפניך על כן אני את פניך ה' אבקש : ואחר שביאר השוקתו
 אל השלמות ביאר העדר השלמות ממנו ואמר שהיתה דאגתו ודמעתו לחם ימים ולילה
 באמרו אליו כל היום שאין אלהי בקרבנו ל' שאין פניו פני אלהים וחיו המוכן במלת אלי כי
 היה מפסיק שיאמ' בלומנם איה אלהיך שמלת אלהיך ידמו היות הדבור בו ואמנם הוסיף
 מלת אלי לרמז שדאגתו היא בשיאמרו שאין אלהי אליו בעצמו ובקרבנו שהוא דמו אל
 העדר לבקוהו כי ית' : **ואמר** שאלה הדברים כלם חומר וישמך נפשו על כל
 כמותו להתעורר אל השלמות והוא אלה אחרתו ואשפכה עלי נפשי
 רוצה לומר אזכרה התשוקה השבעית אל השלמות ואזכרה ההעדר אשר בי מזנו ועל כן
 אשפכה עלי נפשי ומאמר כי אעבור בסך הוא דבק עם ואשפכה וכאלו אמר אשפכה עלי
 כפשי רוצה לומר שתשפטו על כל חיותי כדי שאעבור על הכוס כלם איש מהם לא יעדר
 ואניע אותם עד שאביאם אל בית אלהים : הוא השלמות וההיה מלת אדרם כמו אדדה כל
 שנותי רוצה לומר אניע אותם שיהעירו ויבואו עד בית אלהים להכניע אל השכל אשר הוא
 בית אלהים ושהיה ההשתעבדות והעליה מהכחות עד שבקול רנה ותודה המון הכחות
 הנשמיות יהיה חונג לשמחת השלמות : **ואחר** אשר הניח אופן צעקה הנפש
 על הגוף כהטרידו אותו עד שייזנעוהו ויהיה גם כן אופן השוקתה פש מצד עצמה בפסוק השני עד שנתחזקה בזה ההלונה
 והדאגה מהעדר השלמות כמו שרמז בפסוק הב' אשר על כן נתעורר אל ההתעוררות עם
 הגוף להעיר אותו להשגת השלמות כרמז בפסוק הד' היות עתה תשובת החמר אל
 הנפש על כל הנז' ולפי שתלונת השכל היה בשני פנים אם ביהותו צועק נגד הגוף ואם
 ביהותו מתשוקת אל השלמות מצד עצמו אמר שאין ראוי שיתלונן על אחד משניהן וכנגד
 הב' דלהיק מנייה אינו מה השתחוחי נפשו רוצה לומר מה השתחוחי מנגד ותשפיל עצמך
 בהעדר שלמותך : וכנגד הב' שהיא תלונה כנגד הגוף אמר ומה תהמי עלי רוצה לומר
 מה ההרגם עלי בשאני אני הוא המונע מניך הטוב הוהילי לאלהים אתה מצד עצמך כי לא
 יבוא ממני לך מניעה גם אני מצד עצמי עוד אודנו ישועות פניו רוצה לומר עוד אודה
 לו על טובו המספיע עלי בהשגת השלמות והוא כי עוד אודנו אני מצד עצמי ישועות פניו
 שהוא בינו אל השלמות : **ואמנם** אמרו פה ישועות פניו ובשנים האחרים
 ישועות פני הנה רצה בזה לחלק השגת השלמות בשלש חלקים אשר
 נלקוהו בהם החכמים הקדמונים החלק הראשון הוא מציאות הפעולות הקדומות אל

ראיתי פניך
 בראות פני
 אלהים וכו'

לך אמר לבי
 בקשו פני
 את פניך כן

חלק ראשון

יב

הקנינים שהם ההחלטה השמה השלמות • והחלק השני הם הקנינים המתהווים מהפעולות
הנזכרות • והחלק השלישי הם הפעולות אשר הן כולות שהם הפעולות השלמות ולהיות
שהמציאות הראשון איננו שלמות בעצמות האדם רק המכיל אליו • והשני מציאות
האחרים הם שלמות ממש באדם על כן אמר בראשון שלא תהרעם הנפש כי עוד יודה
לשם יה' ישועות פניו עם שעדיין לא יגיע הישועה והשלמות אל פני עצמו רק שיישיר אל
פניו יה' אינכם בשנים האחרים שהשלמות הוא דבק בעצמו אמר שיהיה ישועות פני עצמו
ואלהיו אשר הוא בקרבו ובעצמו •

ואחר אשר השיב הגוף נגד הנפש **מדר** טענותיו נגד השם יה' ואמר אלהי עלי
נפשי השהותח על כן אזכרך יה' הנה נפשי השהותח מצד עצמיה
באומרה שאני הוא המונע ממנה הטוב ואל עלי נפשי השהותח ועל כל אני רוני
להתעורר אל השלמות לעזר לה ולהקיע ולזה על כן אזכרך רוני לומר על כן אשים מגמת
פני להעלות וזכרון לפני ולהיישיר נגדך פי בזה האופן יושג השלמות ואמנם היתה הזכירה
באמצעות התורה שנתנה בסיני אשר היא האמצעי השלם להשגת השלמות והוא מאריך
ירדן ומרמונים יה' אזכורך מצד זמן היותנו בירדן ובהרי חרמון שהם חרמונים ובימוד
מצד קטן ומצד חמד אלקים זה סיני והוא אומרו מהר מצד אשר אז תהום אל תהום
קורא לקול צוורך וכל משבריק וגלך עלי עברו כי אז ארץ רעשה אף שמים נטפו ודחה
בשמתם כאומרו נפשי יבאה בדברו כמו שדרשו במדרש ועל כן אמר שהיה אל תהום היה
קורא לקול השמים וכל בראש שהם צנונים אשר באמצעותם יפעל הוא ית' בשפלים ותעבו'
השפעתו והשגתו באמצעותם על האדם על כן אמר עלי עברו ואל אמר היו עלי לרמוז
היות הדבר על ידי אמצעים עד שיעבור הענין אליו : **ואפשר** שיאמר הגוף
אל השם יה' שלמה תרעומת הנפש עליו למה שאינו נכנע אלפי
אשר בהכנעו אליו יושג השלמות בהסכמת שניהם על כן זכור הגוף את השם יה' במה
שקרה לו בקבלת התורה שהזכיר השם יה' להכניע החומר כדי שלא יהיה מונע ומטרוד
להשגת השלמות האחרון והוא אומרו על כן אזכורך מאריך ירדן ומרמונים מהר מצד
רוני לומר אזכורך מוזן מתן התורה כנז' אשר באה מאריך ירדן ומהר מצד זה סיני כנז'
ואז תהום אל תהום קורא לקול צוורך באמור' באופן שכל משבריק וגלך היו עלי רוני לומר
על החומר שהוא המונע נגד השם יה' כי שם נזה ה' את הברכה במה שראה להכניע החומר
עד הקצה האחרון מההכנעה עד שלא יטרוד כלל לנפש כאלו לא התחבר עמה כלל ועד
באן הוא דבור הגוף נגד השם יה' • ועתה אמרה הנפש שהשם יה' הנה הוא משפיע
בה שפע שבע דצון המכונה בשם יומם והוא אומרו יומם יבנה ה' חסדו ועם היות הנפש
מערובה בחומר הנמשל לליה הנה עם כל זה שירה עמו ומשפיע בה אמנם החומר הוא
מחויבה גדולה ומשך מבודל ומונע השגת השלמות ועל כן אעשה הפלה לאל חיי נגד החומר
וההיה הפלה שאומר לאל בלעי למה שכתבתי ולמה תקדיר ירח שלמותי ורחן האויב הוא
יצר הרע והכח המריש ואל אומרה לאל בלעי וכו' והוא דבק למעלה הפלה לאל חיי
אומרה לאל בלעי למה שכתבתי רוני לומר למה שכתב אותי מצד עצמי ואל אהיה דבק
בך ולמה אלך קודר נעדר השלמות כמו הירח בהיותה נקדרת כי העדר ממנה אורה
בהחלט כאשר הכנס הוך על הארץ והיה כלו מצד לחץ האויב והוא היצר הרע הנמשל לאל
החסוך ובכלל החלק החומרי • וביאר הרע הנמשך מהעדר השלמות והוא אומרו
ברנח בעצמותי חסדוני צורדי ר"ל להיות הרציחות חרב מצד עצמותי וחסדוני צורדי
כאלו אמר העדר השלמות הפול כי חרפה כי אם היה העדר הטוב האפסני לט היה נופל פי

מאמר ראשון

חרפה וכלימה כי הביזיון דבק לנפש ואין בזיון בדברים הגשמיים על כן אמר שהחרפה הוא
כמה שאמרנו לי איה אלהיך בקרבך כלומר איה שלמות נפשך ואיה הדבקות האלהי אשר
בך שהוא מצוי איות הקנין והטוב כאמור : **ובארה** תשובת החומר שנית באומרו
מה שתוחמי נפשי ומה תהמי עלי ר"ל למה תהמי עלי ועליך הוחילי
לאלהים אלהי מנצ עמך כי עוד אודנו ישועות פני ר"ל כי עוד אודנו בקנינים השלמים
אשר הם ישועות פני נמס ואלהי כי בדבקות יהיה אלהי ופני דבר אחד כמו שהוא
מדרך המשכיל והמושכל ואודנו על השגת שניהם כנ"ל **ואחר** שהזכיר השגת
הקנינים התפללה הנפש כנגד השם ית' שיטטט ריבה עם החלק החומרי עד שיכנע אליו הכנעה גמורה באופן שיצאו ממנו הפעולות ש
שלמות והוא קיום הקנין אשר נתבאר במאמר השני כי אחר מצוי איות הקנין צריך
שישתדל השלם בקיומו והוא אומרו שטטני חלהים וריבה ריבי נגוי לא חסיד מאימ מרמה
ועולה הפלטני רוצה לומר ריבה ריבי נהכחות הגשמיות שהם מנצ עמכם גוי לא חסיד
ובכלל מהאומר שהוא איש מרמה ועולה הפלטני ותצילני ממנו כי צריך עוד אלהי כמשפט
צ' אלהי שמך על דרך בא לטהר מפייען אותו וכו' והוא אומרו כי אלהי מעזני למה
זנחתי למה קודר אתהלך בלחץ אויב ר"ל למה קודר אתהלך בקדרות השמש אשר עם
היות שאורו לא יעדר לפי האמת מנצ עמנו רק שיעדר מהתפשט לשוכני ארץ כך מני
שיהיו לו הקנינים ולא יפעל הפעולות הוא נקדר כמו הקדרות השמשו ואין הקדרות הזה
כמו הקדרות הנ"ל למעלה שהראשון הוא היחסי והוא העדר הקנינים בהחלט כמו העדר
אור הידח בהכנסה תמה כל הארץ והשני הוא הקדרות השמשו אשר לא יעדר אורו מנצ
עמנו רק אל ראות עינים לבד כנ"ל ואין דקדוק נכון ופשוטי הכתובים יוכיחו היות הראשון
בקדרות השמש יועל כן שאל מנחתו ית' שיטטט אורו ועזרו הנה ינחמו אל הפעולו השלמו
כנ"ל לומר שהשמש האור שביאורו אל בר הקדש והוא השלמות האחרון והוא אומרו שלח
אורך ואמתך ר"ל שני מיני הפעולות הנמשכות מהקנינים אשר בנפש המין הראשון הוא
מהמעלות השכליות והשני הוא מהמעלות המדותיות והראשון בנה בשם אור והשני
בשם אנה ואמר שהפעולות האלו ינחמו ידריכוהו ויביאורו אל הר קדשו ואל
נשכמותו והוא אומרו המה ינחמי יביאורי אל הר קדשך ואל משכנותיך ואמר
שאחר שביאור הפעולות השלמות למדרגת השלמות וקיום הקנינים אז הוא מעמנו יבוא
אל מזבח אלקים ויהדבק ויתענג בו ית' אשר התענגו יהיה נמשך לקיום הקנין והוא אומרו
ואבואה אל מזבח אלהים אל אל שנתת נילי ואורך בכבוד אלקים אלקי ריבה לומר אז
אבואה מנצ עמני ואורך בכבוד שהוא רמז לשמחה והתענגו הנמרץ למה שהאלקים הכולל
שב להיות פשוט דבק בו והוא אלקים אלהי ריבה לומר אורך בכבוד על שאלהים הכולל כל
המצוי איות הוא אלהי מיוחד לי ואני דבק בו כנ"ל : **ובארה** תשובת הגוף שליטת
על הכחות קיום הפעולות השלמות והוא אומרו
מה שתוחמי נפשי
בקדרות ומה תהמי עלי במה שתאמרי שהקדרות בא מנחמי שאני אני הוא כמו הידח
בקדרות השמשו הנמשקת בין השמש ובין יושבי הארץ הוחילי לאלהים את מנצ עמך כי
עוד אודנו ישועות פני בשלמות הפעולות השלמות בתכלית השלמות להיות נמשכות
מהקנינים קיימים וטובים והוא אומרו כי עוד אודנו ישועות פני ואלהי רוצה לומר אעפ"י
עוד ישועות פני ביהר שאת על ההודאה הקודמת והוא בפעולות הנמשכות מהקנינים

חלק ראשון

יג

השלמים שהיו נוסף על הקנינים וזהו המבואר במלה עוד שהיא תוספת הודאה ושלמות
ועל כן אמר כי עוד יאזכרו יאעוה פני ר"ל עם היות שכבר קדם נתינתו אחר מהודאה
על יאעוה פני שהיא שלמות מצד הקנין הגה עתה בהמשך הסעולות השלמות מהם עוד
אזכרו נוסף על ההודאה הנו יאעוה פני שהיא רמז לשלמות כנז' ולאזכר שהיא רמז לדבק'
ובאלו אמר שפני ולאקי הכל אחד כי פניו פני אלקים ובהיות האדם שלם יהיה אלקיו דבק
עמו לעולם כנז' והודיה בזה דוד הע"ה היות הסכמת שני חלקי האדם המביאה אל האושר
והשלמות האחרון הפך מה שהיא ברשע כמו שהוכחנו וההסתכלות בדברים הללו

ימשך ויהחייב עלי ספק מההתעסקות בהודיה האלקית באמור אשר היא המישרת לכל ה
הדברים ההגונים והמדוה והשכוחה והשלמויות המצויות אשר בנח האופשרות להיות זה
זה דליתו ונתן אל לבי להיטיח להדריך כרע כאלו נאמן בחתימת חתימת החלק הראשון
היה אל התן לעיניך שינה השכחה להזהר המיד מניכר העומד על ימינך לשטןך לעפעפך
תנומת שימה המומה הכחוח הגשמי' על לבדך בהסקפה צרוכה כיתבחר נאמחר ההשגחה
הפרטית עליהם אשר אלה ירא מפניהם תשכון לבטח והיית דק למעלה ודע נא

וראה כי כל עוד שיתעלה האדם השלם במעלות השכליות רלויו שיקיה יותר ירא מןהחטא
ובמאמר שלמה הע"ה חכם ירא וחר מדע וכסיל מהעבר ובנוח : יר' מהחם אשר ענינו חכם ירא וחר

בדלואו הוא ירא פן יהיה נכשל בעבירה ומנר יראה זו אשר היא נגד עיניו המיד הוא נבול מדע וכסיל'
ימנה אמנם הכסיל רונה לומר מי שהוא נעדר ההבנה עם היותו גם הוא שלם מהעבר וכו'

במעטיו דק שאינו חכם הנה הוא בוטח בעצמו בחוסכו שלא יהיה נכשל בעבירה ומנר ב
במחשבו זה והיותו בלתי ירא הוא נכשל בעבירה כיבא לכלל כעם בל לכלל טעו' ואז וכסיל
מהעבר ובוטח ר' אינו נזהר ובא לידי כעם בחוסכו ובבוטחו שלא יבוא לכלל טעו' וכלש'
יתעבר ובא לכלל כעם אין ספק שיבוא לכלל טעוה באמור ובה יהיה נמשך הפסד הקנין
הטוב אשר על כן רלויו שכל עוד שיוסיף השלם בשלמותו יוסיף יראה על ידלואו מןהחטא

במדובר ובה יתבאר אנלי מאמר עמוק גדול נכוח בו הקדמונים וז' כי הגדיל ביאור מאמר'
לעשות אמר אבי' ובה' יותר מכלם ביה דחבי' שמעי' ליהוה גברא דקאמר להי' אלהא
למחר נקדום ונזול בדוכתא פלן אמר איזיל אפרשינהו מההוא איסורא אזל בהדיהו תלתא
פריי באמנא כי פטרי מהרדי שמעיה דקאמר אורחין רחיקא וציתין בסימא לא יכילנא
אזלי כל חד לרוביה אמר אבי' אי תילן דקאני לי הוא לא הוה מני' לחוקומי אנפשיה אזל
הלה נפשיה בעיבדא דדשא והוה קא מצטער תנא ליה ההוא בבא כל שגדול מחבירו יצרו
גדול ממנו : והנה הרמ"ם ז'ל בפרק הששי מןהקדמתו למכתב אבות הקה"ק גרד

המאמר הזה מנהג שנודע היות הצדיק יותר טוב מהכובש ומןהמאמר הזה נראה באמת
שהצדיק גבור שהוא יותר גדול מהכובש יצרו יותר גדול ממנו ויכול הדבר בסבוב וכן כמה
מאמרי' שהביא הוא ז'ל עם : ועם שהוא ז'ל תירץ הקוטלי במה שחלק בין המצוות השכליות
והשמעיות הנה לא התקדמה דעתי בהתירץ ההוא יען הוא ז'ל עם העריות בכלל המצוות
השמעיות והיא היא באמת מסובג השכליות בי כל החכמים יודו היות אשת איש אסורה כפי
השכל לקיום הקבוץ המדיני וכלם הקשו בזה נגד דעת אפלטון . והנה לפיכך ריהטא

היה נראה לומר במאמר הנז' כי באמרו כל שגדול מחבירו יצרו גדול ממנו ר'ל שהצדיק
מתחבב בהיבד הדע הוא הר גבוה כדי להשמר ממנו ושלא יבשל בו כי הדע הקטן
מתחבב בעיניו גדול מאלו והוא כאלו אמר שכל שגדול מחבירו יצרו גדול ממנו לעמת פניו
כדי להשמר ממנו . אמנם הכלתי שלמים ובכללו הכובש שלא הניע עדיין למדרגת
הצדיק אינם בשמרי' ממנו כל כך ובה היה מובן המאמר הזה והיתה הקוטלי מתנגדת
כי עם היות שהצדיק גבור אין בו ערוב

מאמר ראשון

תאזנה רעה כלל ואיננו כובש רק פועל הטוב בטבע בלתי מינד כלל עכ"ל הוא משיש המיד
מגמת טניו שהינד הרע הוא גדול מאלו כדי שלא יבשל בו ככ"ל והוא המכוון במאמר ר'
יהודה בר' אלעאי באומ' ש'עתידי לבא נדמה לנדיק' כהר גבוה וכו' ולרשעים כחוט השערה
על פי הבחינה הזאת * אלא שכל זה איננו שיה לי לישב מאמרם ז"ל על פי הסוגיא
ועל המעשה הנ"ל עם מאבני שנראה שהיה אבני מעיד על עצמו שאם היה הוא הולך בדריק
יחודי עם האשה ההיא לא היה יכול לבטוח את יצרו והאיש ההוא לא מתעורר לדבר עבירה
כלל שנראה באמת שכל גדול מחבירו יצרו מתגבר עליו יותר ואף אם יאמר
הרמב"ם ז"ל שכל זה הוא בעריו שהם לדעתו מניין השמיעות עדיין הקושיא במקומה עומדת
דכהי דראוי לאדם במצות השמיעו' שיחשוב תמיד שהוא עושה אולם מנד שזה אולם השם
יה' הנה הינד הרע לא יתגבר בדריק לעבור עליהם אם הורגל להתרחק מהם הרגל מתמיד
עד שנעשה טבע שני כנודע ממציל' הצדיק הגמור והכובש במאמר ה' מספר המדות :
אשר על כן מה שאמרינו איני לקהר הספק ולישוב דברי ר"ל נוסף על
הדרך ה"ז הוא שהאי ש'השל' להיותו ירא תמיד לבל יהיה נכשל בכב'
עבירה הנה אף על פי שיהיה צדיק גמור ולא יקרא כובש כי הוא במדרגה יותר עליונה
כנודע צדיק שלעול' ישים מגמת פניו יראת החטא ויחשו' בינד הרע שלא יתקומם כנגדו ולא
ישתחוה עם היות שכבר נכנע אל השכל מנד ההרגל הגדול שלא יבא לידי עבירה *
וככן הוצי' הרע בנדיק הוא מתעורר יותר מנד הבחינה הזאת והוא מה שדרשו ר"ל
בפסוק וצפה רשע לנדיק וכו' זה ינד הרע שמתגבר ומתחפש על הצדיק בכל יום ומבקש
להמיתו וכו' כיון שבא עם כסובה * אמנם הרשע הגמור ש'כנע' שכלו אל דמינו
זה צד הרע ישתרר על השכל גם ישתרר עד שהשכל לא יתקומם ולא יתעורר כלל לקום
כנגדו הנה בלאה לא יתעור' הדמיון והתאווה ובכלל הכח המרגיש שהוא הינד הרע
להתקומם נגד השכל כדי לפעול הרע להיות ככד נכנע אליו השכל ככ"ל ועל כן
יקרה פעמים רבות שהתאווה והדמיון ברשעים לא יעו אל הרע יען אינם מתעוררים אליו
לפי שאין להם נורך להתקומ' נגד השכל ככ"ל כמו שקרה לאיש ההוא שהלך עם האשה ההיא
כל הדרך ולא מתעוררה האווה לנגוע אליה * ואם היה צדיק גמור אף על פי שבטבע
הטוב הוא פועל אותו בקלות או בטבע שני מנד הקנין הטוב ככ"ל הנה להיות המיד מגמת
פניו שלא יבשל בדבר עבירה ועיין תמיד בשמירה מרעבירה ומנד העיון ההוא יקרה כי
כאשר ימצא במקום עבירה זמן רב וימנא הכח המתעורר כל ההכנות לעזר התאוות
יתקומם נגד השכל ויוכל לו הפעם ההיא מנד צדקותו והיותו מועיל תמיד בשמירה
מהדברים הנז' והיות המוכש מנצח בפועל אשר יבשב חזק העיון בו אשר על כן גזר אבני
על עצמו שאם היה הוא הולך יחודי עם האשה ההיא כל אותו הדרך היה נכשל בעבירה
ההיא והיה מנטער אף היה האשה ההיא טוב ממנו עם היותו בעיניו רשע כפי הנראה
אשר על כן הלך אחריו להפרישו מ'איסור עד שנתקדדה דעתו כמה שבאר לו אותו הוקן
אמתה הדרוש כפי הבחינה הנז' באומרו כל גדול מחבירו יצרו גדול ממנו על דרך הפשט
האמתי כמו שהבינו הרמב"ם ז"ל בלומ' שה'איש הגדול והצדיק והחסיד וכל שכן התלמיד חכם
שודע טבע החומר שהוא חוזר ונעור תמיד הוא ירא מאלו מהשכל ברע ויצמיהו תמיד כדי
שיסור מהרע הנז' ומנד הציור ההוא לתכליה טוב נמשך קצה לפעמים שיתקוים החומר
נגד השכל ויוכל לו כאמור ואמנם הרשע לבלתי ציירו אותו * יען השכל נכנע בהחלט אליו
ואין צדיק עיון והתקוממות נגדו בפעולת הרע להעדר הציור יקרה שלא יתעורר פעמים
רבות אל הרע ולא יפעלוו כמו שיקרה לאיש הנז' ואפשר שזהו המכוון לר"ל באומ' במקום

חלק ראשון

יד

שבעלי השוכה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד כלומר במקום העבירה * ביאור מאמר
 וזה שהבעלי השוכה להיותם מורגלים לבלתי יתעוררו בכח אל הרע אפשר להם לעמוד ר"ל במקום
 במקום עבירה ולא יתאלו אליה מצד הרגלם כנ"ל כמו שיעיד עליה המוחש שאנו רואים כמה שבעלי השוכה
 רשעים שזמדו ימים רבים עם נשים ולא יגעו אליהם לרוב הרגלם בעבירה ההיא והם עומדים כו'
 שבעים ממנה אמנם הצדיקים גמורים שהם נשמדים מאל המיד לנפשותם פן יכשלו חלילה
 להם ויכלו לעמוד במקום ההוא שהצורך הוא וביא אהם להכשל כנ"ל : וזהו הנכונן
 גם כן להם ר"ל באומרים לפום צעירא אנרא בני העיר שצטער הצדיק לבייר המיד דבר
 העבירה לבל יהיה נכשל בה שכרו מאלד וזהו גם כן הנכונן להם ז"ל באומר על הפוק
 ושם ינחמו יגיעי כח שהם הצדיקים הנלחמים ביצרים * ואומר מפני מה נגזרה מיתה על
 הצדיקים כו' ונתנו טעם למיתתם מפני שהם נחים מהתלחמה הזאת אשר המאמרים האלה
 הם ויהי קשים מכל המאמרים שהביא הרמב"ם ז"ל בפרק הג' ואין דרך לתרנם על פי
 היריונו ועו' נאמר זה סתם ודרך בללות ויתבאר כלם על פי הכוונה הזאת הנ"ל : וגם
 מאמר ר"ל שאמרו אל יאמר אדם אי איפשי לאכול חזיר וכו' מוכיאר גם כן ע"פ הכוונה הנכונה
 הזאת לדעמי וכוונתו לומר שלא יאמר אדם שאין צריך עיון והתקוממות נגד היצר לדברים
 ההם פן הם ושלום מהעדד עיונו זה יהיה נכשל בה' אלל צריך לעיון ולחשוב תמיד שהחומר
 יתעורר אליהם בטבע ואל אלל איפשי ואיפשי כו' וטעם לכן צריך שמירה רבה נגדם כי בזה
 ישמר מהם ע"ד שאמרו בהכנס ירא ובר מרע וכו' וזה נהבאר לדעתה מאמר ר' יהודה
 בר' אלעי שלעמיד לבא לעת קץ פעולות הצדיקים והחסידים כשהשלים כבר היצר הרע
 פעולתו והאיותו וכפל ארצה עד זקנה ושובה כי אז יעדק בו שהוא שחוט הנה הצדיקים
 ידמה להם כהר גבוה יען היו תמיד נתיידיים אהור ולא חנוטם בו להשמר ממנו כנ"ל והיו
 מושבים אותו שהוא גדול מאלד ושהיה לו יכולת להתגבר עליו כי הוא מתקומם תמיד נגד
 הצדיקים כמו שזכרנו ומאמר ר"ל על פסוק צופה רשע לצדיק וכו' ואמנם הרשעים נדמה
 להם כחוט השערה כי לא היה מתקומם היצר הרע בהם בכח לחשובו שאין צורך אל
 ההתקוממות יען השכל היה כבר נכנע וזה נדמה להם שבנקל היו נזולים מתהטא כמו
 שקרה לאיש ההוא עם האש' בדרך ועל כן נדמה להם כחוט השער' שהיה להם נקל להמנע
 מהתטא יותר מהצדיקים כנ"ל ומה שאמר שהשם ית' תמה עמכם היא כדמות הוראה על
 אמות הרדום כאלו אמר שצדקו שתי הכתות יחדיו בבחינתם שיעיתו הכלתי נערכת ה
 תמה עמכם כלומר הסכים עמכם בבתכם זאת * אשר על כן יראה באמת שצריך
 שיתעורר הרשע אל התשובה בטרם יעשה הרע קנין בו כמו שבארנוהו במקומו ונרחיב
 עוד הביאור בו ביאור הפטרת דרשו ה' בהמצאו קדוהו בהיותו קרוב כו' בחלק הרביעי
 מזה המאמר שהכוונה בו שהצדיק צווח ואומר שישובו אליו ית' וידרסוהו טרם יתרחק
 מאל מיהאדם והוא קודם שית'הו הקנין ברע כי אז יהיה רחוק מאלד ויתבאל' שם כל הדרוש
 על כנו : ואתה האה כי השים מרכבתך ישועת הכפס לשקוד על דלתות העין יום
 יום לשמור מזוח' בית מדרשך בעסק התורה אשר לא יחס' כל בו השם עבים רכובו ורכיבך
 על בנותי הקנחה והאשר האמת והאחריתך למי הע' והאשים והשולם לך ולרועך
 אחרך עד עולם :

דרכי חיים בביאור

בחלק השני יתבאר איך אין ראו' לשלם שיהיה בועט בייסורי' חלילה ארצה ראו' שיכיר
 שהם להגאלו ולטובתו להכניע חומרו אל שכלו והוא השלמות הנדרש החלק הקודם :

החלק השני מהמאמר הראשון

ואם

חליטה חסם ימנעו רגלי הנלחמותך הסוככות מחוץ לעצמות שלמות הפלאתך
 והיות משולל מהקנינים המדומים אל התן את ספק להחטיא את כפסך
 האשכבה הצובה מהמת כסא כבוד מציאות למציאה ויעתה עם לבבך כי באשר יושר איש
 את בנו ה' אלהיך מייסדך וכל מיזוי דעביד קבה לטוב עביד ואם רעה בעיני המקבל
 וקבלהו בסכר פנים יפות כמאמר רז"ל כסם שמברכים על הטובה כך מברכים על הרעה
 וכונהם ז"ל למי דעתה כי כסם שמברכים על הטובה כשמתעורר על הכרעה על הרעה
 לברך על הרעה בשמחה כי אם לא היתה כוונתם רק על פרסום קביעו' הכרעה על הרעה
 היה נוסח מאמר' ז"ל מברכים על הטובה ועל הרעה אלא הכוונה באומרים כסם שמברכים כו'
 היתה בלי ספק לרמוז למה שהוכחנו שראוי לקבלם בסכר פנים יפות ויחשבו בלבבם כי מפי
 צליון לא הצא הרעות והטו' כי אם הטוב המוחלט לבד כי אין דע יורד מלמעל' ומה שבראה
 בעינינו דע הלא הוא לטוב לנו כל הימים ואין אחרת מבירים בו כי הייסורין הבאים על
 האדם הם לטובתו שמתוך כך יבנע החומר אל הצורה ועל כן יבואו הייסורין כאשר ראתה
 החכמה האלהית שהגוף ישתרר על השכל גם השתרר ומתוך כך חוזר בתשובה שלימה כי
 את אשר יאבה ה' יוכיח והטוב והישר יקבל התוכחה בשמחה ובשרים והרשע בדשעתו
 יטיח דברים כלפי ימנעלה וישבו עמלו בראשו ועל קדקדו חמסו ירד וכמו שרמז אותו דוד
 עליו השלום כפסוק נשקו בר פן יאכף ותאבדו דרך וכו' מסכים למה שאמרנו רז"ל מלך בשר
 ודם בשהוא כופו אינו ברצון וכשהוא ברצון אינו בכעס אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן כו'
 יבער כקעט אדם לאומות העולם * אשרי כל חוסים בו אלו יאשרי עד כאן לשונו :
 ביאור מאמר' והכוונה להם ז"ל כי האיש הישראלי הירא את דבר השם כשעבד אף השם בו אשרי שיקבל
 ד"ל על כפסו' האף והחמיה היא בהפברה גדולה ואוי להם לאומות העולם שימיתו דברים כלפי מעלה
 והנה האף ההוא רע להם לרשעים וטוב להם לטובים ולישירים בלבבותם ואין בו שינוי בכל
 כשהוא בכעס אלה חליטה כי השינוי יבא מהמקבלים ע' ויעתה היום כמבוא' אצלי ביאור רחב במקומו *
 אז יהיה פירוש הכתוב באופן שני מסכים עם הכונה הזאת והוא כי כשיעבד אף השם כמעט
 קט הוא טוב מאד כי לא יבלה אותם ח' ותהיה סבה ענינית לשיחורו בהשוכה *
 אבל כשיאכף ויעשה בליה ח' מני יעמוד לפני חרון אפס לזה היה מזוהר דוד הע"ה שיחורז
 בהשוכה וינשקו ויתדבקו בבר ובניקיון כן יאכף ותאבדו דרך כי יעשה בליה חליטה *
 אף כשיעבד כמעט אפס שלא יהיה האף בהחלט כי אם מעט קט אז אומר הוא בלי ספק
 לכל חוסי בו שמתוך כך יחורו בהשוכה ואז אשרי כל חוסי בו * כל זה הוראה
 מפורסמת על טובת הייסורין הבאים על האדם והיותם סבת שלמות ואם כן
 אפסה מני הוא זה הוא זה הוה יחוד או יתעצב עליהם ולא יתן הודאה ליצר בשמתה כי כל
 מה שעשה לטובתו הוא עש' כי את אשר יאבה ה' יוכיח וכאב את בן ירצה וכמו שהרחבתו
 הביאור על זה בטירוסי לספר משלי בפרשת מנוסר ה' בני אל המאס בלה : והוא הדבר
 עצמו שרצה דוד המלך עליו השלום באומ' ה' אל באסך תוכיחני ואל בחמתך תיסרני שהיה
 מבקש מאתו יה' שלא יהיה המוסר בהרחקת והסדרת פניו ממנו כמו שיקרה במלך כי
 יחרה אפס בעבדו ולא ירצה לראותו עוד כי זהו העונש היותר גדול שאפשר לתת לו ואז
 אל באסך תוכיחני יר' לא היה ההוכחה האף עצמו כי אין לך הוכחה גדולה מזו וכן אל
 בחמתך לבדה תיסרני כאלו אמר שאם הסתיר פניך ממני ואהיה נעזב אל המקרים טוב
 מותי ממני וכונתו בזה שיהיה רוצה שיוכיחו ויסיירו בייסורין כמו שצדקה כי ידע שהכל
 הוא לטובתו אבל כשהיה ההוכחה האף והחמה ענינה לבד אז יורה שעזבו השם יתברך
 ולא ירצה לראותו עוד והוא דקדוק אמיתי ונכון ומסכים אל הדרוש אשר אחרנו בו מכל

ביאור מאמר'
 רז"ל כסם
 שמברכים על
 הטובה וכו'

ל
 ו
 ו
 ו
 ו

חלק שני

טו

צד כי השלם יהיה שמה ביימורין כוונתו רז"ל עושים תאבדה ושמתים ביימורין עליהם
 הכתוב אומר ויחבבו בנבולתו כו' ועינינו הרואה שרוב היימורין
 באים על הצדיקים והשלמים עד שעל כן חשבו קצת המינים בלתי מאמינים האמת אשר
 לא ימצאו השגחה יתברך במינים השכלי אשר לזמנה מגלגל הירח בראותם נדוק ורע לו
 רעע וטוב לו היפך דוחם וכמתים כי לא ידעו את פעולות ה' ולא הבינו אשר ראתה
 החכמה האלהית בהשגחה נפלאה להביא איימורין על הצדיקים למרק עונותם לנחותם
 הדרך ולבו בה לחשוך נפשם מני שחת פחד ופחת המאורעות הרעות לבל ילמד בשחיתותם
 ובצאתם מהעולם הזה יתענגו מיד מזיו השכינה כי בעולם בחיים חיייתם מנד היימורין
 הבאים עליהם יתלבנו מעונותם וישאלו מהירים ונקיים לעולם הרחמי והרשעים בנפשותם
 וקמתים עקלקלותם יולכס ה' לדראון עולם את פועלי און ונדונים בנייהם ובעוד בחיים
 חיייתם מנד זכות אבותם ותדקתם אשר עשו ואם מצעד היא יסל' להם כפעלם בעיה וידרנ
 חיים שאולם ורשעים עוד אינם ושהי כתי האנשים האלה נרמזים בפסוק ממתים
 ירך ה' ממתים מחל כפיפודם הפסוק בפני' שונים אם הראשונים והם כתי הצדיקי' המוקבלו'
 ויימורין בעולם הזה עולם ההוייה והקפסוד וקונים עולם הרחמי בחייה וכל השקר החלמי
 צפון להם לעולם הבא אומר ממתים ירך ה' יד' המתים מירך ולא מירך מלאך המתו והם
 הצדיקים הלא הם מתים מהעולם הזה לבד כי אינם מתים לפי האמת אלא שבעלמים ממנו
 שמתו לכוכבי' שמוניאם במספר ומנכנים במספר יד' שבעלמים ממנו מנד אור נצונם כי
 אור' מציאם ומכנים הוא בערך השגת דואונו אף כי לא תפול בהם הכנה והנאה
 באמת כמו כן הצדיקים בעת מיתהם הם מתים מחלד רל' מהעיה לבד אבל חלקם בחיים
 ונצחיים שרם ופעולתם לפניהם בעולם הבא אשר הם החיים האמתיים וזוהו אומר
 חלקם בחיים ונפוך שהוא הצפון לצדיקים לעתיד לבוא תמלל בטנם גם בעולם הזה
 וישבעו הם ויניחו יתרם לעולליהם ולבניהם אחריהם כי לא יעזוב ה' אלהים אמת את
 חמיריו לעולם נשמרו להטיב להם ולבניהם אחריהם עד עולם :

ממתים ירך
 ה' ממתים
 מחלד וכו'

וגם הכת השני והם כתי הרשעים האוכלים למעדרים ביהר אמת הקינים המדומים הלא
 הם גם הם דמיונים בפסוק הזה ענמו אשר אנהנו בו באופן שני מסכים אל הכונה הזאת
 השנית במדובר והיה תקושר עם הפסוק אשר למעלה ממנו והוא אומר פלטה נפשי
 מרשע חרבך ממתים ירך ה' ממתים מחלד וכו' זה כי הרשע הוא חרבו של הבה אשר בו
 יישר את הרשעים וכמו שרמז זה המשורר במקום אחד באומרו השיתמו כבודך אש לעת השיתמו כהנו'
 פניך ה' וכו' יר' כי התגוד ענמו אינו נבער וכלה בהבערה היא אלא שבער ומכלה אש לעת כני
 מה שכתוב וכמו כן הרשעים משנאי ה' ישימם הוא ית' כתגור אש לכלות ולבער לאחריהם
 אבל כשרצה לכלות להם ענמם ה' באיפו יבעלם ותאכלם אש וברעהם יצמיחה ה' אלקינו
 וזהו אשר רמז פה באומרו פלטה נפשי מרשע חרבך רונה לות' אשר הוא חרבך כנז' והוא
 מכת המתים מירך ומתוך כמו ונה יד ה' הויה וכו' והם נקראים מתים בחיים חיייתם וזהו
 ממתים מחלד יד' אפי' מהעולם הזה והוא הרמז במלת חלד אשר אלה ודאי חלקם בחי'
 רונה לומר בעולם הזה בעולם בחיים חיייתם ונפוך תמלל בטנם רונה לומ' מה שהיה
 צפון להם לעולם הבא מנד זכות אבותם התנהו להם בעול' היה והוא הרמז במלת בטנם
 ישבעו בניו והניחו יתרם לעולליהם ולא ישאו אתם את כל מאומה בידם כלו בעשן כלו על
 כן אומר דוד העה' אחר זה אני בצדק אחזה וכו' מה שאין כן ברשעים הנז' למעלה - וב'
 הכתו הללו רמז עוד שהיה בספר קהלת באומ' וראיתי אני שיש יתרו לחכמה תן הסכלות
 ביתרון האור תן החשך כו' החכם עיניו בראשו כו' וראיתי אני כו' איך זכרון וכולי ירצה
 כי תלת אור לקחה בנינו לעבה אשר שם האור הגדול לצדיקים ואמר שהחכם כל ענותו
 לע' העשו' דק' ומשפט שלמנו' נפשו והכסי' בחשך והלך וכו' כינוי לזמן הזה הנמשל ללילה

וראיתי שיש
 יתרו לחכמה
 תן הסכלות
 וכו'
 החכם עיניו
 בראשו
 והכסי' בחוש'
 ויולך וכו'

מאמר ראשון

והנה איננה חשיבה גדולה נוספת עליו וכל מנמתו בעולם הזה לתור לו מנוחה הכחות ה
 החמוריות וגזר אומר בהתכלול' נמרץ ורואה שכלית שיש יתרון לחכמה מן הסבלות כיהרון
 האור הגז' מן החושך י ופירש עוד הענין ואמר החכם ענינו בראשו יד' כל ההתכלות
 ומנמתו הוא בראשו והוא החלק השכלי ראש וראשון לכל דבר שבקדושה אשר הוא האור
 הגז' אך הכסיל בחושך הולך והוא העולם הזה החומרי עולם הזה וההפסד ואין לו כוונה
 להגיע אל ההכלית אשר הוא האור הגז' כי כל תשוקתו ותאוהו לדבר על מותי ההצלחות
 הזמניות' ואמ' וידעתי גם אני שמקרה אחד יקרה את כלם והסבה לזה מבואר' והיא כי אחר
 שכל מנמת החכם להשלים נפשו ולהעלותה למעלה ראש להחיותה אל מקום שממנו חוצבה
 וסבה אל בית אביה כנעודיה הנה בהכרח הוא שימית החומר וכיניעהו אל צד הצורה כדי
 להחיות את הנפש • וכמו שהשיבו לאלהכנדרים מקודם כששאל לחכמי הנגב מה יעשה
 אדם וימיה • ואמרו לו ימות ינה יעשה אדם וימות והשיבו לו ימיה והכוונה להם לחכמי
 הנגב כי בהמית האדם חלקי הגוף ימיו חלקי הנפש והספך להפך והוא הרמזו במקבת
 אבו' במשנ' הילודים למות והמתים להחיות ד' המתים בעה' בחומרם הם להחיות לע' כמו
 שנבאר אותה עוד במקומו ב'סד : הנה כי בחשיבה הזאת יקרא החכם הירא מה בחייו
 וגם הכסיל יקרה לו שיקרא גם הוא מה בחייו בבחינה אחרת כי רשעים בחייהם קרויים
 נתיים והוא כי הרשע הלא הוא משהדל בעודו בחיים חייתו לעשות נחת רוח ליצרו הרע
 למלאות דרון חומריו הגוף הנגוף וזה יהיה סבה להקרא מה בחייו מהחלק הנפשי באופן
 ששם המיתה נוספת בין בצדיקים והחכמים ובין ברשעים והבבילים • והוא אומר
 וידעתי גם אני שמקרה אחד יקרה את כלם והוא כי שם מיתה נוספת בכלם אשר הוא כפי
 הגדלה נקרה אחד באמור • אמר עוד ואמרתני אני בלבי וכו' יד' אחר שכן הוא
 שמקרה אחד לכל אדם כן למה חכמתי אני אז יותר ומה יתרון לי בכל עמלי אשר עמלתי אדם
 חכמתי לא תעמוד לי להצילני מנגעי פגעי הרשעים אך אחר ההשקפה הצרופה בחינה
 באמנה דברתי בלבי כי הקש אשר עשיתי והתולדה היוצאה ממנו היא בטלה וכוחה זה
 כמנאל להיות ההנחה אשר הנחתי אשר ממנה יצאה התולדה שקרתי וחיו ודברתי בלבי ששם
 זה הכל רוצה לומר זאת החלוקה אשר עשיתי והנחתי בהנחה החלטית שמקרה אחד לכל
 הנה גם זה הבל : ומען עליה ואמר כי אין זכרון לחכם עם הכסיל לעולם רוצה לומר
 הנמיות האמרות וזה אינם שווה כי זה ימות מחלק ההומר וזה ימות מצד הנפש ויאם כן
 אית' יאמר שימות החכם עם הכסיל והוא אמרו כי אין זכרון לחכם עם הכסיל לעולם • וגזר'
 בשבבד כשעומת והוא הכרתו בימים הבאים אשר בו נגמר הדבור ולמאי דסליק מיני' והכוונה כי
 הכסיל כשעומת והוא הכרתו בימים הבאים אשר הוא יום המיתה הכל נכחד הגוף והנפש
 יחד על עפר ישבבו נכסדים וכשחיים ורשעים עוד אינם • לא כן הצדיק באמונתו
 נחיה עומד שם לפני ה' לעולם ואין אדם כן יהיו הנמיות שוות ואם ואין ימות החכם עם
 הכסיל אחר שנפש הצדיק קיימת לעולם מה שאין כן ברשעים כי צורים לבלות שאול תחת
 אשר לא עבדו את ה' בשמחה ובטוב לבב כלו בעשן כלו • או יתיישבו הפסוקים
 הללו באופן שני מסכים אל הדרוש בעצמו אשר איננו בו כי באומ' וידעתי גם אני שמקרה'
 אחד יקרה את כלם הכונה בזה על מקרי הזמן ותולדותיו והאמורעות הרעות משהדרגות
 עולות על צוירי האשנ' כצדיק כרשע כלם מעוהדים אליהם בשוה ולכן אמרתי אני בלבי
 במקרה הכסיל גם אני יקרני ולמ' החכמתי אני אז יותר אחד שכלנו שוים במקרי הזמן •
 אחר כך שכתה וראה כי גם זה הבל רוצה לומר חשבתני ודברתי בלבי בהשקפה עיונית
 שצוית הצדיק והרשע תחת המקרים בשוה הוא הבל ונתן טעם לדבר ואמר כי אם היה

צואר מאמ'
 חכמי הנגב
 במה שהשיבו
 לאלהכנדרו'
 במקדווי
 כששאל להם
 מה יעש' אד'
 ויקה וכו'

חלק שני

יו

האדם קיים באדם הנה בלי ספק היה זודק התרעומת היות הנדיק סוף לרשע במקרי הזמן אך אצנחם אחר שאין אצנחו קיימים באדם אלף במין אם כן אינם שוי' כי אחר מית' ילכו אלף לאוי' עולם וולם לחרפות ולדראון עולם : ואחר שלאחר מית' אינם שוים אם יהיו שוים בחיים אין בכך כלום כי הנה גברים אחת בעולם אינו ולטובה הוא כאשר יתבאר וזו כי אין זכרון לחכם עם הכסיל לעולם רוצה לומר חיבו המודי וקיים לעולם החכם עם הכסיל בשכר הימים הבאים הכל נשכח ואם כן אחר שאינו מתמיד קיים איך ימות החכם עם הכסיל רוצה לומר איך יהיו שוים במיתהם כי זהו שאר ענש קיים ונצחי וזה לא יזכר שמו עוד לעולם :

המונח ואמר ושנאתי את החיים כי רע עלי המעשה שנעשה תחת השמש והוא רמז לעולם הזה עולם הקווייה וההספק כי העולם הבא הוא עולם הגיוול והטוב לנדיקים ולא ראו זה בראי זה הנד הסוף לכל הפירושי' הללו יבואו ויגידו מעלה גדולת דק' האדם הישר לא כן הרשעים כי גונן מלה ונשתתן בשפת והיה הכלל העולה לנו מזה שיש ללמוד מהספוקים הללו היות הנדיקים מצותדים לנקרי הזמן והיא ראיה מפורסמת שירוף וקיימה ששכרם אהם ופועלתם לפניהם לאור באור החיים אחר הפרד הנכס מהגף כמאמר רז"ל נדיקים יושבים ועטרוהם בראשיהם ונהנין מנוי השכינה כי נשתתן נשאת ענש קיים נצחי באומר מזה שאין כן בנפשות הרשעים * וזה רמז אליפו כאשר הוכיח את איוב שהיה ירא שמים לא יוכל לסבול עול הייאורין הבאים עליו ואמר הלא יראתך כשתלך הקורת ותום לדידך וכו' כמו שבארתי בארוכה בפירושי לאיוב במענה הראשון ולהיות שבתשוב אלופו נרמז כל הדרוש הזה בשלימות אבאר פה כוונתו מתחילת השוכחו לאיוב עד אומר עושה גדולות ואין מקר בו אינ' הנסה דבר אלף תלאה וכו' ואמר זל במדרש ז"ל הנה הפרה רבים אתה היות מנחם כל בעלי כסלון כשהיה סומא בא אלףך היות מנחמו ואומר לו אם היית בונה בית לא היית רוצה לפתוח לו חלונים כך עתיד הבה להשתבח כך שנא' אז

הפקחנה עיני עורים ואם היית עושה קיתון לא היית רוצה לעשות לו אזנים ש"א' וזונו ביאור מאת' חרשים הפקחנה ע"כ והנה אמה לא יתכן היות הדברים כפשטן בשום נד כי הנה מפשט רז"ל על פסוק הדברים נראה שה"ב שהיה הבונה בנין האדם שעשה אותו בחכמה כשעושה את הסומא הנה יסרה הוא עתיד לפתוח לו חלונים שהוא כינוי אל העינים כדי שישתבח בו לעתיד לבוא וכמו כן רבי' והו' ביאור' הקיתון הוא משל לחרש שהשם ית' עתיד לעשות לו אזנים ואם כוונתם היא זאת יש לאומר כפלא ונאל' שיאמר שלא ימנע מחלוקה או דרך הבנין הזה והנאות לו הוא לעשות הבית ופתיחה לדרוש בשבח החלונות בבת אמה או לא : אם תאמר הראשון אם כן למע זה עשה הסומא הזה סומא כדי שיערך לפתוח לו אחר כך החלונות שהוא כינוי לעיניו כמדובר :

ואם תאמר השני אם כן למע לא עשה לכל אדם סומא ואחר כך יפקח עיניו : ועוד קשה דמה ענין הסומא עם בעלי כסלון שפתחו בו בעל הימדרש היה לו לומר אתה היית מנחם בעלי מומין ולא בעלי כסלון : ועוד קשה דלדרכה צעורי קא מנעיר ליה לסומא במשל הבית דהיא הכותנת שהיה ראוי שיעשה לו הסם יתברך עינים לראות כמו החלונות לבנין : ועוד קשה שיראה עול בחקו יתברך שיעשה אותו סומא כדי שיסתבח בו לעת' לבא חלילה לאל מעול שיעמיד הסומא שהוא וסבול דרע ההוא כל ימיו כדי שיסתבח בו הוא ית' : ועוד קשה הקצור קברה יד ה' מעשות אותה ונפל אותה גדולות מאלה כי מני שקרע את הים והעמיד השמש וכלה נפלאות עד אין מוסר מה צריך להשתבח בפתיחת עיני הסומא או פתיחת אזני החרש אשר על כן על כל הקוסמות האלה יראה ביאמה שכוונת ז"ל לבאר כללות השוכת אלופו לאיוב על כל דבריו בשבח הייסוריין

מאמר ראשון

לז לבאר כללה האכות אלפז לאיוב על כל דבריו בשבח הייסורין והכל משל כי הסומא
הוא מי שהיו ייסורין באים עליו ולא היה רואה שלטובתו בלא וכאשר ייסר איש את בנו ה'
אלקיו מייסרהו וזא אם היה בא סומא אלךך היית מנחמו באמור לו שנות כבדו כהועלת
הייסורין והטענה שהיה אומר לו היא כי כמו שהבונה בית שהיה לארבעה כותלים
והגג עליהם אף שהיה בנין טוב וזכה ושלם בהכלית השלמות הנה הבית הרע והיה אפל
וחשוך ולא הגלה מעלת הבית ממה שבהובו מכל שכיות החמדה אם לא יפתחו לו חלונות
שיכנס בו האור כן השלם אף שהיה בהכלית השלמות לא הגלה ולא הראה שלמותו במה
שבתוכו ובנפשו רק כשייסורין באים עליו וסובל אותם כי אז יראה לכל העולם מה שבהובו
ויהעלה הבנין בהכנסת האור בבית וזא כך עהיד הקדוש ברוך הוא להשהבח בך בלומר
שהשם ית' שהבח במו שמקבל הייסורין שעמד בסמוך וזאת היא בחינה אחת בייסורין
שהם להועלת הנוגסה כמו הפשהני שהמטילו אותו רזל אליהם שנאמר אז הפקחנה עיני
עורים יר' שהעורים הבלתי רואים טוביות והועלת הייסורין והם שלמים כשעמדו בסמוך
אז הפקחנה עיני פניו בחינתם יביטו יראו שהשם ית' הביא עליהם ייסורין לטובתם באופן
שבמשל הבנין היו מתנחמים נחמה שלמה - וכמו כן היה אומר למרס הבלתי סומע
טענות ככונות בתועלת הייסורין והיה ממשיך לו משל רב התועלת לבאר לו התועלת
הנמשך לאחרים בקבלת הייסורין בכבוד פנים יפות ממנו יראו וכן יעשו באופן שהזא מזה
את הרבים שהיה להם לחיזה בשלמותו כמו האזנים העששים לקיתון כי בארבעות האזנים
משמהמים בקיתון ואחזים בו והוא משל נאות להועלת הרואים במו שעמד בסמוך שהיא
הבחינה השנית בהם כמשל הקדר שהביאו רזל על פסוקה' צדיק יבחן וכו' :

ומסיים

אל הכוונה הזאת אמר אלפז הנסה דבר אלךך תלמה ועצור במילין מי
עובד יר' הנשא משל עליך להוכיחך ונאריך בביאור הדברים והטענות
נגדך בדרך משלים הנה ידענו וראינו שהתלמה בהם וזא הנשא דבר אלךך תלמה - ואמנם
טובע הענין מחייב האריות וזא ועצור במילין מי יוכל באופן שאנחנו נבוכים מב' הצדדים
בהטענותינו : ונתן
שכל מה שהיה נמוכה לאחרים נכשל הוא
למה שראו בו

בו ונשל ברשת ארשת שפתיו וזא הנה יסרת רבים ונבנה יסרת רבים היו הטענות רבות
שהיית אומר להם לנחמם ככו במדרש הכו' עד של כן היו התנחומים יונאים לטועל שידים
רפות היית מחזיק והכושל רל' הכשלות היית מקים אותו וכן ברבים בודעות היית מאמץ
ועתה הבא אלךך ותלם על כן יעטרך להאריך ולהציג לפניך כל הטענות עצמם שהיית אומר
אחיה להם : ואפשר
שההיה מלת הנסה מלבוש נסיון והוא יתבאר כב'
וההיה ו' אל ועצור נוסכת כפה רפה בלשון
בשפתאל -

אם שיאמר אם הנסיון תלמה אלךך בהיותך שלם והועד בך מפני ית' היותך
הם וישר ירא אלפז כו' וזא אלךך תלמה כאלו אמר אם אלךך בהיותך שלם תלמה אם כן מי
הוא זה ואי זה הוא שכשבוואו ייסורין עליו ועצור במילין ולא יטחיד רים כלפי מעלה וזא
בלומר מי הוא זה שכשהבא לו צרה כצרתך יוכל
לעצור במילין אם אחיה לא עצרהכה לשהוק ושהתה ביד לבלי חוק ודברה דברים שאין ראוי
לדבר אותם ונלאתי מסכול הייסורין : או שיאמר
שהם נסיון הדבר
והשלמות אשר היה בך ככה תלמה אלךך
בהיותך שלם אם

כן מי יעצור במילין ולא ידבר נגדך והדברים שיאמרו הם הנה יסרת רבים וכו' כי עתה
תבא אליה ותלם בלומר מי יוכל לשהוק מלומר לך שהיית נאה דודש ובלתי מקיים :

חלק שני

וי

או יאמר

שאל הנסיון אלך תלצה מי יוכל להשיק את העם ולעזור המילין
מירבדו נגדך כלומר שלא יהיה לנו פה להשיב כדי לעזור ולמנוע

המילין שידברו נגדך האנשים אשר יראו שיסרת רבים וכולי ועתה הבוא אלך והלא וכו' :

ואפשר

שיפדע עוד בשלשה אופנים והם השלשה פירושים עצמם שפירשנו שלא
סיהיו יותר מדוקדקים ודקים מהר אשונים והכוונה אחת בכולם מהכיים

למה שביארתי בכוונה איוב שהיה ירא שמא לא יוכל לקבול הייסורין עד פוסן ועל כן היה

מקלל את יומו והיה בומר מות מתי ועל כן השיב לו אליהם כפי הפי הראשון מהב שפירשנו

שאל הנסיון הזה ילצה אורה בעתיד כמו שהול ירא ולאות הוא העדר הקבלנו' בפועל אל'

מי יוכל לקבול שלא ידבר ביסוריו וירוח לו שאע"פ שלא ילצה בהם לא יוכל להתיאם לבלתי

ידבר וירוח לו כנ"ל וז"ל ועזור במילין כלומר לפחות להרחיב בדברים שהול מנדרגה יותר

קטנה מהעדר הקבלנות בפועל מי יוכל לעזור מהם והוא כדמות ק"ו ומה איוב שהיה

שלא לא היה סובל היסורין והיה בועט בהם וצועק עליהם כל איש אחר שאינו כל כך של'

לפחות לא יענק בהם ולא ידבר וירוח לו וז"ל ועזור אפילו בדברים ומלן מי יוכל כי ישיק

לו שיצבור בהעדר הקבלנות מה שלא עבר כה איוב בהיותו שלם כנ"ל :

או שיאמר

כפי פירו' השני אם הנסיון ילצה לך לעתיד כמו שאתה ירא וחושב

שכן יהיה אם כן לאחרים הבלתי סובלן דייסורין מי יוכל לעזור

אותם בדברים לכו וז"ל ועזור במילין מי יוכל יד' ועזור לאחרים בדברים וטענות מי יוכל

כי יסתמנו וטענותינו במה שיטענו ונלנו מנה שקרה לך בהיותך שלם ויאמר כי הנה

יסרת רבים כל ועתה תבא אלך והלא וכו' :

או יאמר

אם האמר לנו שהנסיון אם יבא בו לאות הוא לך ולא לנו ומה לנו

להזכיר ולהתוכח בך הנה אם לא היית מדבר דברים נגד האנה

דק שהיית נלצה בייסורין בלתי דבור כלל גם אחרנו היינו שותקי' אמנם שבעצור אחרנו

מלהתוכח בהיות בלאותך דברים נגד האמת מי יוכל לשתוק ולעצור הויכוח וז"ל ועזור

במילין מי יוכל יד' אף שהלאות הוא לך לכדך מי יוכל לעזור והתוכחה כפיצמדך בו

הכבוד ומלן לצד עילאה וכאלו אמר ועזור במילן ודברך מי יוכל כי האדם סובל המכות

ולא הדברים על דרך שביארתי אני בפסוק לא אליהם כל עוברי דרך בו' אשר עולל לי אשר

הוגה ה' וכו' כלומר מה שעולל ופעל בי הוא מה שגבר בהם ית' ביום חרון אפניו ולא הרע

שהגיע לי כי יודע אני שהול לטובתי כנ"ל ובמקומו בפירושי למגלה אוכה הרחבתי עוד

אמר

עוד הנה יסרת רבים ושהיה ראוי לומר

וידים רפות חזקת ולא איפשר שיאמר כי הנה עד עתה יסרת אתה רבים במישרים יקדים כנ"ל במדרש הגז'

ומכאן ואילך ידים רפות תחוק אותם ברפיונם כלומר שיתחוקו עוד בכוונתם הרעה

ורפיונם במנוח : **ולא** עוד אלץ שהכשלון עצמו שהיה נשמת

לא אליהם
וכו'

ובלתי ננצחין מן

לשועשים מנין יראו וכן יעשו בדרך קל וחומר כנ"ל :

הכושלות לעשות הרע בפועל האנן אותם בפעולתם הרעה וכו' מדרשות זו רעה מוז

הראשונה היא שהידים הרפות מנהמנוות שהול העדר הטוב יתחוקו מנחשתם זאת

הרבהתך והמדרגה השני והיא יותר רעה מנחשת היא שהכשלון והוא התגלת עשית

הרע תסב אותו בדברך אשר דברית * וז"ל כושל יקיינו מלך כו' והמדרגה

השלישית הוא הרע בפועל והוא מה שאמר וברכים כושלות האנן כנ"ל :

מאמר ראשון

וביאר

הטעם בהמשך הרעות האלה באומרו כי עתה תבא אליך ותלא וכו' יר' במוק שיראו שבעתה שהיא בלתי מורגש ובלתי נמצא והוא תאר לנקודת התחלת זמן בוא הייסורין עליו מיד בא הללות והכונה שאם היה טובל קצת זמן ויאל'כ לא היה יכול לסבול עוד הרגשו ולא היה כל כך רע אמנם בעתה ובהחלטה שתבא אליך שתלאה מיד וכתעגע עדיך לכד ימיד תבאל מזה נמשך כל הרע לך ולכל הבאים אחריו שתהיה מחטיא אותם על האופן הנז' :

ולפי

במה שהיה ירא שלא הייסורין ולא היה בו עון אשר תשא רוק יוכל לסבול אם ימשכו עוד תהיה מלת כי משמש במקום אם ויאמר כי כל הרעות הנזכרות יתחייבו אם במה שיבא בעתיד ילאה בהם ובמה שיגע בו אם יבאל כי מלת תבא ותיגע הם כלם מורות על הרע העתיד לבא בו :

ובסכים

אל הכונה הזאת נמשכה התוכחה אשר הוכיח ואחר אשר מבלתי היותו עומד בנסיון ואמר הלא יראתך כסלתך יר' מה שאתה ירא מהייסורין שנתן יגרמו לך לחטוא לבלתי יכולת לסבול אותם הנה יראתך זו היא סכלותך ועל כן את יראתך ולא אמר היראה אם הוא על יראת שמים רק אמר יראתך המיוחדת לך שאתה ירא מהעונש שלא יבלבל כסלתך ולא תוכל לסבול הייסורין ולקבלם בסבר פנים יפות הנה זהו סכלות מנימוך בד גם כן שנכנסה בך רוח שטות לפי שנגעלו בזה מנחך שעדי הפרסואה למכתך אשר הם בתקופת שזה הוא תום דרכיך ותהיה וי'אל ותום נוספת וכאלו אלן שהתקופת הוא סלמו' דרכיך ואם אתה ירא מהעונש ובלתי מקוה לו ית' אין רפואה למכתך :

ואפשר

שרמזו על שיריאה היא סבת ביאת מה שירא ממנו כלומר שיהיה הרמיון פועל במה שיקרה בתי שמהלך על תקרה או על חבל בהיותו במקו' גבוה שיראהו פן יפול לא'ץ תהיה סבת נפילתו כי אם תקרה התקרה סמוך לא'רץ ולא היה ירא מהנפילה ועבור עליה בנורוה בלתי נטיח אנה ואנל אך בהיותה במקום גבוה לטבה יראתו יפעל הרמיון ההוא בו ויפול לא'רץ ומי שהורגל ללכת על החבל בהיותו במקום גבוה אשר לא ירא מן הנפילה לא יפול כמו שראינו רבים הולכים בה' על כן אמר הלא יראתך כסלתך יר' יראתך שאתה ירא מהרע המגיע לך הוא סכלותך שניראתך זאת יתחזק הרע בך ויהיה סבת הגעתו אליך בחוזק ואם היית מקוה היה טוב לך שהתקוה היתה סבת הסרתו כנז' : ואם היראה הנז' פה היא יראת שמים אפשר שיאמר לו שיראהו הוא נבטטו ותקוהו ותום דרכיו אשר על כן ראוי שיראה מלפניו ית' ולא ישיח דברים כלמי מעלה ולא יהיה בועט בייסורין ושיעור הטוב הוא הלא יראתך מהשם ית' היא כסלתך רוח' : לו יר בטח כך במה שיבא לך מהטוב שיעור רחב ידים כמו שאתי זהב כסלי וכר' יראתה הנז' היא גם כן הקוית בעתה והיא ענמה היא הסלמות וז' ותום דרכיך וכאלו אמר שהיראה תביאה אל הטוב אל התכלית והיא ענמה היא הטוב והתכלית אלל שמביא ממדרגה של יראה אל מדרגה אחרת יותר מעולה :

ואחר

אשר הוכיח אותו בטובה תוכחה מנולה הביא לו ראיה חושית ממה שראה בעבר שאף על פי שבאו ייסורין על הצדיקים לא נאכדו ונו העולם ולא הפסידו שלמותם שזה אכדון השלם וז' זכור בא מני הוא נקי אבד כלומר שאבד זכרם חס ושלום ואיפה הם ישרים שנכחדו בהחלט'ו שאף על פי שנפסדו מפאת חומרם וההצלמות הזמניות לא נכחדו ולא נאכדו מפאת נפשם חליה' . אמנם הרשע' והם חורשי און וזורעי עינל אשר יקדוהו הנה הם נאכדי' ונפסדים לגמרי אפי' מפאת נפשם וכמתהם ירשעים עוד אינם וז' נמשמת אלוה יאכדו ומרוח אפו יכלו יד' לא יקרה זה לצדיק' כמו

חלק שני

יח

שראיתי אני בחוש חורשי און וזרעי עמל יקצרו העמל עצמו כי מה שזרעו יקצרו והם נאבדו' אפ' למפלה בשמת אלוה אשר בלפס ומרוח אלו יכלו ויכסדו בלפס תקוה:

ואפטר

שאומ' זכור נא מירוש' נקי אבד הוא על דרך הנדיק אבד שהוא כנוו לייסודין כלומר שאבד ממון או בנים או כדומה לזה ואינו

אבידה עצמו שאם כן היה לו לומר זכור נא מירוש' נקי אבד כי אבד רוצה לומר שאבד דבר מה וכאלו אמר לאיבי שיחזור ויסתכל הנקי שאבד בנים או ממון ומצורף לזה לבו

יראה איפה הם ישרים שנכחדו ונכסדו עם האבידה הנז' כלומר שאף על פי שאבדו ממנום או בניהם לא בעבדו זה נכחדו או כמו שיקרה לחורשי האון בעת הייסודין שקניניהם

תהיה כמו היריעה כי הם זרעי עמל בבוא עליהם צרה וצוקה ויקצרו העמל עצמו או האון אשר הרצו ואלה מנשמת אלוה יאבדו ומרוח אפו יכלו כלומר מצד נשמתם יאבדו

ויכסדו הם עצמם ומרוח אפו יכלו כלו בעשן כלו זה יקר' לכל אופני מיני האנשים הרשעים בנפשותם והוא אומרו שאנת אריה וקול שחל וכו' יר' כלם יכלו ויאבדו אף שיהיו נבזרים

וישאגו כשאנת אריה וקול שחל ושיני כשירים וליש אובד ובני לביא כלם יחד יתפכדו מן מדבקתו ית' וכו' יאבדו ויכלו בלפס תקוה על דרך יתפכדו כל פועלי און וכו' שכלם

יתפכדו מלתו יתעלה וכו' יפסדו ויאבדו כנזכר : **ואחר** אשר הביא לו ראייה מנהפורהמנות והמנוחשות הביא לו עוד ראייה מנה

פיהסכל בדרך נבואיי והם הקדמות מקובלות עם שם הם מחקריות ומנופהו' והוא אומ' ואל' דבר יגונב והקח אזני שמץ מנהו וכו' יר' שרצה לומר לו שהלונת צדיק ורע לו אינה הלונה

אשר הוא שרש הדרוש כי ממנו נמשך היותו ירא בחושבו סיבואו רעות לצדיקים אשר לא כרת אס בהשגחה לטובתם ולא במקרה והנה מה שהקדים קודם כסוד חינוכו בחמיקה

פסוקים הראשונים והם טענות נכונ' לאמות הדבר הנאמר לו יתבאר לדעתהי בשני פנים : אם שנאמר שהם כלם להוכיח שזה לא היה בסדר נבואיי בכל התנאים הנמצאי' לנביאים *

כי אם היה הדב' כן נשפט בנדק היות הכל דמיון שנדמה לו כאלו היה נביא לפי שלא יתכן שיבא בפועל כי לא כל אדם שדמיון יבא אם לא שיהיה ראוי ונאות ומנוכ' לזה בהצטרף

לזה הרצון האלהי כדודע : אמנם כאשר יהיה הענין קצת מהדמה בחלומות שאר בני אדם וימצא בו יתר שאת בסדור הדברים בהמצאי' בו דבר' מבהילים מה שלא ימצא בכל הלום

זולתו אז נגזר עליו שהוא צודק * ועל כן התחיל ואמר שזה החלום אשר ראה היה כיתר החלומות במה שמטבע החלומות הוא שחלום החולם הדברים שהיה מדמה בהם בזמן מה

ונשכחו ונגנבו ממנו ואחר כך בחלו' יראה אותם כמו שביאר ארסטו במהות החלום בסדר שינה ויקינה מה שאין כן בנביאים שיראו בחלום מה שלא ראו אותה ביום זמן בעולם

שהוא שפע שבע רצון שוכני טנה מחדש בהם והוא מה שרמזו באומרו ואל' דבר יגונב יר' אלי קרה מקרה שיגונב דבר מה ממני כלומר ששכחתי אותו ועתה לקח נפשי שמץ מנהפ

רונה לומר ממה שגונב ממני בהיותי חוקר בדרוש הזה קודם החלו' לקחתה עתה קצת ממנו השני אשר להלום הזה עם שאר החלומות היה שזה היה מצורף

והדמיון

עם שעיפים ומחשבות לילה ממה שהיה מחשב לילה ללילה בזמן התבודדותו בנפול הרדמה על אנשים שאז הקהתבודות הוא נאות לדיעתה והבגת האמת

ורוב החלומות יקרו משעיפי לילה * ולפס שאומ' בנפול הרדמה על אנשיה הוא דמיון שלישי שבהיה כשאר החלומ' אשר יקרו בנפול הרדמה על אנשים שהוא זמן שיה לכל לענין

החלומות כי אז יהיו כלם חלומים : **ואחר** שביאר הדברים אשר מהם יראה היות הדבר חלום כשאר חלומות

בני אדם נעתק לבאר הדברים

חאמר ראשון

אשר יראה מהם היות חלום זה נבדל משאר החלומות ההבדל הראשון הוא שפחד קראו ורעדה ולקיות שלפעמים יקרה לחולם שיקראו בחלום שפחד ורעדה הנה הפחד ההוא לא יהיה בפועל רק שימנה בחלומו שהוא ירא מלאוהו דבר שפחד מהקבר ההוא על כן אמר שבענין זה יאל הפחד לפועל חנוני והוא אומרו ורוב עצמותי הפחד ל"ל הפחד ההוא עשה רועם חנוני בשפחדו בפועל רוב עצמותי : **ההברל** השני הוא ורוב על פני יחלוף הפחד שעה בשני יר' שרוח על יעשה רועם בפועל ולא הפחד שעת בשני מנה שלא יהיה כן בחלום :

וההברל

השלישי הוא יעמוד ולא יכיר מראוהו יר' כי הדברים אשר יראה האדם בחלום יכיר אותם כי הדבר אשר לא הכירו מעולם לא יראה בחלום אמנם זה יעמוד בלתי מהנוגע כי הדבר העומד יוכר היטב כאשר ידעו האדם קודם לכן אמנם זה עם היותו עומד לא יכיר מראוהו להיותו דבר נמוך שאם לא ראהו ולא ידעו מעולם ואמר עוד דבר משונה ראה בדבר הנראה ההוא והוא שבהיות המנונה נראית לנגד עיניו וקרוב לו דממה וקול שהם שני הפכים ישמע כי הקול שהם הוא קול גבוה ודממה הוא קול נמוך אמר שראה שני הפכים שלא כדרך העולם שזה יורה שאינו חלום כי בחלום לא ידמה האדם שני הפכים בשום צד והקול ששמע הוא האנוש מלאוהו יעדק וכו' : **ואפשר** שהכל יהיה ספור הבדלים עצמותיים מהחלום הנכון הראשון הוא שהדבר אשר ראה נגוד הוא ארו עמו וההבדל

וההברל

כלומר אליו הפך מה שיקרה בחלום כי החלום הוא מהדברים הגנובים ממנו וזה היה דבר גנוב אצלו אשר לא ראהו מעולם ולקח אצלו שמץ מנהו כי אטילו הדבר אשר יגוב ויגיע אליו לא יגיע כלו רק מקצתו כי זה יורה שלא נהגלה אליו הכל להעדר הכנה לקבל : השני הוא שזה היה בשעשפים מחזיונות לילה כנסול הרדמה על אלנשים יר' בזמן הרדמה שהיא השינה החזקה אשר לא יראה אז חזיון כי החזיון יבא בהיות האדם תיר ולא תיר כמו השחר עליה אמנם שהיה בשעשפים מחזיונות לילה בזמן כפול הרדמה על אנשים זה יורה היות רוח נבואתי :

וההברל

השלישי אשר יורה היותה מראה נבואית שכלית ולא דמיונית הוא כי כאשר ימשך הפחד מפאת הדמיון הנה הקדם המראה אל הפחד אמנם כאשר יקדם הפחד אל המראה הנה זה יורה היותו שפע אלהי דלעגב דלויכו אל חזי מנליה חזי ואל פחד קראתי ורעדה כו' ואחר כך רוח על פני יחלוף וכו' ואחר שבער חלף הלך לו יעמוד ולא יכיר מראוהו עם היותו המנונה לנגד עיניו וזה לא היה מהעדר החושים בעת השפנה למשפטם בעת השינה כי הנה חוש השמיע היה מרגיש כי דממה וקול שאנוע וכראש היה זה מצד העדר פעולה החושים לא הייתי שומע אל' ודאי היה זה מצד שהיתה מראה מחודשת ככו' : **ואמר** שהקול ששמע היה האנוש מלאוהו יעדק אם מעשהו יטהר גבר כו' על קרא כל וכו' והכוונה במאמר הזה

וההברל

הנה הוא מה שאמר ירמיה הנביא עליו החלום בתגלת קינות מפי עליזן לא הנא הרעות והטוב וכו' וזהו יתאונן אדם חי גבר על חטאיו יר' מאחר שמיני עליזן לא הנא הרעות והטוב דהכל בידי שמים חוץ מיניאל שמים אם כן על מה יתאונן האדם חי גבר על חטאיו אם הוא היה הגורם רעה לעצמו והמונע ממנו הטוב והוא מה שנאמר פה האנוש מלאוהו יעדק כלומר האדם היה צדיק מפאת האל ית' לו ובגזרתו דקרו צדיק ורשע לא קאמר דמנו כן האם מפאת עושהו ית' שמו ובגזרתו יטהר גבר עד שיתלונן עליו למה לא יעשה אותו צדיק ואוכל הרעות לבלתי יחטא זה לא יתכן שיהי מקפאת עושהו א"כ איך באלן הלונה

הפי עליזן לא הנא כו' מה יתאונן וכו'

שאלך בעברו שהם השלמים שבאנשי לא יאמין בהם יען הם משהנים בבחירתם ורצונם להיותם בחיירים כי אם היה השלמות נמשך מאתו ית' לא היו משהנים כלל ואם כן נאחד שבעבדיו נאשרתיו עושי דברו לא יאמין ובמלאכיו שהם חסידיו עולם דומים למלאכי השדה כמו שאמרו ר"ל על משה ואהרן שהיו דומים למלאכי השדה ובהם ימים הוללות וסבלות עבדו לכלל טעות מפאת בחירת' כל שכן הבלתי שלמים שהם בבחירתם הרעה מונעים מהם הטוב וז"ל: **אף** שוכני בתי חומר אשר בעפר יפודם יר' אשר יפוד מציאותם כלומר אשר עיקר מציאותם הוא החומר כי הנה

אנשים האלה ידכאום וימותו קודם מיתתם על דרך מאמר ר"ל רשעים בחייהם קרויים מיתים וז"ל ידכאום לפני עש והוא נאלץ אמר קודם שיבא העש והרמה אשר אחר הפסד הגוף ידכאום המקרים והתאוות וימיתום: **ואמר** שאלה כל ימי חייהם הכל מעת הלידה עד יום המיתה כצ"ח יצא ומלך מהבקר שהוא עת הלידה עד הערב שהוא יום המיתה בכל יום ויום נוטים אל ההפסד הכך מנה שיקרה בשלמים שמהבקר עד הערב ילכו מחיל אל חיל' ואמר שההפסד יבוא מפאת עצמם ולא מדבר נחוץ וז"ל מבלי משים לנצח יאכדו | כי באבדת השלמות ומציאות הקיימי' הרעים יאבד הנצחיות כגודע: **וביאר** הטעם למה יאכדו לנצח ולא ישאר להם דבר יהיו נצחיים בו באומרו שנשע והלך מהם מה שהיה יתרון בהם שהוא השלמות ואינו נמצא עמהם על כן ימותו ולא בזמן המצא החכמה בהם וזכריות שלא ימותו בהיות החכמה נמצאת רק שתעדר מהם על כן אין בהם מה שישאר נצחי והוא ע"ד אדם ביקר כל ילין נמשל כבהמות נדמו יר' כשלא ימות האדם ביקר השלמות הנה הוא נפסד ההפסד הבהמות שדמיו פלומר שאין בהם שכל כלל רק דמיון ועל כן בהעדר החומר יעדר הכל וזה מבואר

רשעי בחיי ה' קרוי מיתים

אדם ביקר כל ילין וכו'

ואפשר שצ"ח עוד באומרו האנוש מאלוה יצדק לתשובה נכונה נאמר על תלונת צדיק ודע לו והוא שהספק מעיקרו אינו נספק יען וביען אין מני שיוכל להכיר הצדיק על כן אשר על כל לא יצדק האדם בדבורו על התלונה הנזכרת שנשכחו על הצדיק שהוא צדיק רק ראוי לו להודות שהאל לא יעוה משפט כי כל משפטי צדק ואמת' וז"ל האנוש מאלוה יצדק יר' האם האדם יצדק יותר מהאלוה' במה שיצדק צדיק עד שיהלונן עליו ית' למה יביא עליו רעות האם יותר מעושהו יטהר גבד אדרבה יש לו לדון על מני שדואה שבאים עליו יסורין נארתו ית' כיהנה הוא ית' הכיר בו שהיה צדיק שיבואו עליו היסורין ההם ולטובתו נאשרתו ולא יבטח במשפטו שאינו צדק תמיד יען הא' הוא בטבעו נוטה אל התאוות ובנקל נפסד הקנין הטוב:

והביא יאמר לז' כי הנה השם ית' בדרמים השמימיים וגם במלאכי אשר למעלה מהם לא יאמין שהם יעשו מעצמם הטוב במה שהוא טוב רק הוא משפיע מוטבו המיד עליהם וכמו כן במלאכיו ישם תהלה ואור שפעת יפעת זיוו והדרו כל שכן שלא יאמין בשוכני בתי חומר אשר יפודותם בהררי החומר ושאר היסודות המשהנים ומתנגדים יתהוו ויפקדו בהנזותם וז"ל ידכאום לפני עש יר' שקודם שיבא ההפסד אשר במיתה יפסד החומר עצמו כי יום המות מיום הולדו ואין במיתה חדוש רק העש והרמה ומה שאמר מבקר לערב ויכחו ירמנו אל החומר הראשון שהוא פושט צורה ולובש צורה מבליתי דבר נחוץ כי מטבעו הוא כמו האשה זונה אשר התאהה לכל האנשים כמו שאמרו הקדמונים וז"ל מבלי משים לנצח יאכדו והטעם הוא כי יתירם בהם שהיא הנורה נוסעת מהחומר ובאלה אחרת וז"ל הלא נשע יתירם בהם ועל כן ימותו מפאת מורם מיום הולד' אך לא מפאת החכמה והשכל כי החכמים הם חיים לעולם מנז הנורה והשכל

מאמר ראשון

ואתילו במיתתם קרויים חיים ואף איסבלו צרות ויסורין אם לא יטווחו דברים כלפי מעלה ויקבלו אותם במבד פנים יפות הנה אנשים כאלה לא ימותו לעולם כי המתים הם הנעדרים מהחכמה וז' ימותו ולא בחכמה וכו' . ואחר אשר השלים כל הטענות הנכונות האלה להעמידו על נכון אמתה הדרוש בשאין לו לירא מהייסודין כנז' אמר קרא נא עוד היום עונה לך על פי דרכך ולא מני מקדושים הפנה בסבירתך זאת שא' יסתכלו בה רק הדשעים בנפשיותם והמתים עקלקלותם והם החוטאים אשר נכנס בהם רוח שטות והוא מ' שכי לאויל יתרוג כעם ופוחה המית קנאה יר' לא הפנה אל הקדושים רק אל האוילים להיות שלאויל יתנהו וישיחיתו ויפסידו הכח הכעסני אשר בו וכמו כן מנפחה ונפחה מהתאוות המיתתו הקנאה שהיא כנוי אל הכח התאוני כי הם עצמם לדמם יארכבו ויפסידו עצמם אמנם הקדושים והשלמים אל מני מהם הפנה שיענה לך ממכים להכרתך :

והביא

דאיך מהחוש אף הכעס והוא הכח הכעסני אשר בו כנז' הוא שטן הוא יצר הרע הוא יקרהו וקראיה כי אי ראייתו אויל אחד מהנזכרי שקיה משרש בהצלחות הזנויות ואקוב גוהו וקללתו קללה נמרצת ונכוח קללתי יהיה שירחקו בניו מיסע ויכבו בשער ולא יתיה להם מניל וכמו כן שקצירו יאכלבו רעב ואל מנינים יקחהו ל' לא יקחהו הרעב הנז' את קצירו רק כשיהיה מנינים רוצה לגמר שבניו הנז' יהיו זנינים וקוצים . ואמר שראה שנתקיימה הקללה ההיא כי הוא האה שאף הנמים חילו והוא כנוי לאדם פריץ כמו תמים כמו שפי' הרמ"ע והיהי שאף צני' חילו גזירת חיים הקללה כנז' על כן אמר שאף בלשון עבד : **ואמר** שנתקיימה הקללה מפאת אולתו של האויל כו' כי אולת אדם תסלק דעתו כי האון והעמל אינם מפאת החומ' רק הם מפאת האדם שבוהו ברע וז' כי לא יצא מעפר און ומאדמה לא תנמח עמל יר' עם היות שהחומר הוא הפועל האון והעמל הנה התחלתו וסבתו הוא הרצון והבחירה אל הרע ועל כן אמר שלא יצא האון ולא יעמח העמל מהחומר שהוא כנוי אל התחלה הויתם כנז' וביאר שהתחלה היא מהאדם מפאת היותו אדם והוא מפאת השכל הנכסד וז' כי אדם העמל יולד יר' כי האדם יולד מוכן לשוולר מצדו העמל כמו העוב יען הוא בחייו והראיה כי בני דשף והם השלמים יבניהו עוף על החומר :

ונתן

קללתו ואמר שאין הקיום בא מצדו רק מצד שהתפל' צרעתם יענייתם וכך דרכו יתעלה לענות לכל אשר יקראוהו באמת וז' אויל אני אדרוש מלה בכלל דברתי והפלתה הנה בזה לבד בדרישה מה ובדבור מה שאדבר הנה עושה נפלאות וגדולות שעולה ס' כנ' בדבר הנדרש ממנו כשיהיה להכלית טוב וכוונה כנונה לעבודתו ית' : ובסוף דבריו

התאמת אל איוב כל העוהה הנמשכה מן הייסורין והוא היסוד והמניין אשר זכרנו אמר ספור מועיל הבא בכלל אלי קבר וכו' ורמז אל מה שאמר רז' כי מלה בכלל עולה ששים בגמטריאן להסיר חיות אשר הם שנות כל האדם בעולמו כפי הראוי ואם יעבור מאלה לא ימלט מלשנות בכל יום התמונות ויום כוב תרעלה המאורעות הקשות האנקה והכח ובלהות גדולות מאלה משרגות עולות מנייה שהיו על צוארו כי הם כמו ורוחו גם ליהה ושיחו מהמון המורות ומהמורות ימי הוקנה : ושכח נוהבים אני את המית' שסב' מתו בהגיע' לשמים שנה מן החיים אשר הם חיים חים ארוב' לראות הקדונוים דעות רבות וצרות ומצאתי כהוב כס' מ' שפי' הרומיים היות אומה להמית עבתי וז' בא' ק'ים מן האלקמים ושבי' בקנה הינעיר אשר בעוהרם מתמשים שנה ומעלה היו אחי שיגיעו שופים עצמם כשמחה וכטוב לבב והיתה זאת להם לחקת עולם כי היונה מפתחי דמם למתמים שנה אמן מנן מתמשים שנה ומעלה אחת דתו להמית עצמו כי תאכלנו האש הגדולה ההיא אשר

חלק שני

ב

אשר הכין לו וכל בניו ובנותיו ואנשי משפחתו ביום ההוא היו ששים ושמונים לשמחת מן מיתת אביהם ועשה אותם יום משהה ושמהו ואוכלים בשד אביהם צלי אז והיו שוקים עזמתו ושותים אותם במיני משקים ערבים לחיכם כדרכם מרוב שמחה ומדוהם במיתה אבותם והיו אומרים שהיו קוברים את אבותם בתוכם ובקרבם וגם כי לא יאותרו חלילה דרכיהם אלה להולך בדרכי האל ית'עד תגודר השמחתו הנפלא' בפרוק חבור החיים האלה למדנו מסיחה היות החיים אחר הנשים שנה עמל וכעם כל ימיו נזכרים כי בחשבון

סוף קץ לחיאתו בבטחו על רוב ימיו ויחיו עוד לנצח אין קץ לחיאתו ותאוהו אך אם ידוע ידע כי קרב קצו מלאו ימיו בא קצו ייטיב דרכו בהעלותו על לבבו כי לא במנות יקח הכל לא ירד אחריו כבודו והודו

אלים אל אלו כדמות דרכה הבא בכלל אלי קבר וכו' והמשיל לו משל מנשים מכל צד והוא אומרו בעלות גדיש בעתו והוא כי אחר עבור עתם נוטים אל הפסד אם לא יעלה הכוח עליהם קודם הפסדם ונזר אומר לאמה כל אשר אמר למעלה ואמר הנה זאת חקרנוה כן היא שמענה ואתה דע לך וכו' הנה עם זה נתאמה אלנו טעם צדיק ודע לו דע נטוב בו כי הצדיקים צדקהם תעמוד להם לאור עולם להאיר אל עבר פניהם לעולם הבא

ועבדותיהם מהתרחק בעולם הזה על ידי ייסורים כי אדם אין צדיק בארץ כו' יר' באלו אומר מנד שהוא אדם נבד מאדמה אף שהיה צדיק גמור או אפשר שיגשה טוב ולא יחטא ואולם לרשעים כנפשותם משלם להם בעולם הזה: אם המנא המנא להם שום מצוה אשר עשו להענישם בהחלט לעולם הבא: ועוד יאמר

טעם מספיק והוא כי אם היה משלם השם ית' סדר לצדיקים בעולם הזה ועונש לרשעים במעט של היה ראויה להם סדר לצדיקים בעולם הבא ועונש לרשעים כי בראותם שיגשם את כל עבור נמותו מן האלים אשר יגשה בזרז ליראת ויסור מרע ויעשה טוב לקבל שכרו מיד ולהתקרב אל התועלת המגיע אליו מצד טובתו וצדקתו ואולי לא יגשה זה מצד טוב בחירתו אלא מצד יראתו מהעונש או אהבת התועלת הנה לזה ראתה

החכמה וההשגחה האלקית לבלתי תת שכר בעהו כמו שאמרו ז"ל שכר מצות בהאי עלמא ליכא לתת להם הבחירה ההחלטית כדי שיקבלו שכרם בנדק ובמשפט בעולם הבא ועוד טעמים אחרים יהיה וכול להגיע לשיך מדברי המפרשים חדשים גם ימים: אך אמנם כשבעתי ואקיימה לבלתי זאת ממחינת ענת דעתי הקצרה שאמרתי לקצר ולבלתי הקיף על דבר יוצא ממרכז הבנת שלי ואם מועד הוא לא אביא דברי המפרשים בשום ענין רק אשר השיג ידו ואם קצור קצרה מהושע: לבד זה ראה רנתה נפשי להעמידך כעת

על מה שפירשתי בפרשת ראה אתה אומר אלי שהוא מנשים מכל צד אל הדרוש הזה ביאור פרשת לבסוף את האופן התלוינת צדיק ורע לו בדברי הנביאים והחכמים פה אחד ובה אלוים ראה אתה החלק השני הזה וקודם שאבוא לבארה איברך על קנת הפקית שיראה באמת לטפח בה אומר אלי כדי שתעמוד על הבנת כוונת הפסוקים על כן: הפסח הראשון הוא שמלת ראה היא מיותרת שהיה משפיק שיאמר ויאמר משה אל ה' אתה אומר אלי העל וכו' ואתה ל' כי תשא ביאור

הודעתני וכו' ה' שמלת אלי היא מיותרת לפי הנראה שהיה משפיק שיאמר אתה אומר העל בעל וכו' ה' שמלת אתה השנית וה' מיותרת שהיה משפיק שיאמר אתה אומר העל את העם הזה ולל הודעתני וכו' ה' באומרו ואתה לא הודעתני את אשר תשלח עמי כי מה לו לדעת את מי ישלח עמו כי אם ירצה השם ית' לשלוח עמו אחר ישלחו ומה צרי להודיעו על זה: ה' כי כבר אמר לו שמלאכו ילך עמו כמו שנא' בפרשת משפטים הנה אנכי שולח מלאך לפניך וכו' ואין אמר ואתה לא הודעתני את אשר תשלח וכו': ה' כי מאמר

כי אדם אין צדיק בארץ וכו'

טעם נכון למהורי הצדי' ושלנו קרשעי'

שכר מצות בהאי עלמא ליכא וכו'

ביאור פרשת ראה אתה אומר אלי

רבב ונמספיק

מאמר ראשון

ואתה אמרת ידעתוך בשם וכו' אין לו קשר למה שאמר למעלה כי מיה ענין מאמר השם זה'
שאמר לו ידעתוך בשם לשאלת ואתה לא הודעתני את אשר תשלה עיני. ה' כי מאמר
אם נא מנצחית חן בעיניך שהוא מורה מציאת החן בעבר נראה כסוד למאמר למען
אמצח חן בעיניך שהוא בעתיד: ה' יש לראות למה שאל מה ידעת דרכיו ולא קודם:
הט' כי מאמר וראה כי עימן הבוי הזה נדל' באמת שאין לו מבוא בענין הזה כי אם הוא
רצה לדעת דרכיו למען ידעו וימצא חן בעיניו מה טעם בזה לומר וראה כי עימן הבוי
כי מה לו עתה עם העם וכי לא ידע הוא ית' שהם עמו ונחלתו והלא על כן אמר לו העל'
את העם הזה להייתו עדתו ונאן מרעיתו. ה' כי מאמר פני ילכו וכו' נראה באמת
כמי שטען במעשים והודה לו בשעורים וזה כי הוא שאל ידע דרכיו והשיב לו הסי' פני ילכו
ללא שאל לו: ה' כי מאמר אם אין פניך הולכים קשה מאד כי מאמר שאמר לו השם ית'
נוצמנו פני ילכו מה זה היה משיב לו אם אין פניך הולכים וכו': ה' ובא קשה מכלם
בתשובת השם ית' באומרו גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה שנראה שאל עוד דבר
אחר וזאת הראשון כי בן ברנזו במלת גם. ה' מה היה צריך להאריך ולומר אשר
דברת שהיה מוספיק שאמר גם את הדבר הזה אעשה או יאמר גם את הדבר אשר
דברת אעשה וכו' ומה צורך לנולת הזה: ה' מה טעם ואדעך בשם לעשיית הדבר
אשר דבר משה כי מציאת החן הוא טעם נכון אמנם ידיעתו ית' אליו אינו טעם לעשות
דבריו: הט' במאמר הראשי נא את כבודך צריך לראו' אם היא עצמה שאלת הודיעני
נא את דרכיך או לא. אם תאמר הראשון אם כן למה שנה כי למעלה אמר דרכיך ובלשון
רבים ופה אמרו בלשון כבוד ובלשון יחיד. ואם תאמר השני לא ימנע או נתן לו שאלתו
או לא את חסן לו אינו מדרך הנוהג שיסאל עוד שאל' אחר' תכף והיה ראוי שיסתפק עתה
בבקשה הראשונה ואם תאמר השני אם כן מאמר שלא עשו שאלתו בראשונה איך שאל
בשנית כל שכן שיראה היות השאלה השני' יותר קשה מהראשונה ואם בראשונה לא נענה
כל שכן בשנית: ה' במאמר השם ית' שאמר אני אעביר כל טובי וכו' שנראה שגם
זה אינו מענין שאלתו כי משה רבינו עליו השל' לא שאל לראו' טוב דק כבודו ומה שייכות
יש לטוב עם כבודו: ה' מאמר לא תוכל לראות פני כו' ויהי שמרע' שאל לראות
פניו ונראה שהוא לא שאל זה כלל. ה' מה היתה הכונה באומרו הנה מקום אתי
עד ופני לא יראו שנראה באמת שהוא בנוי לאופן השגתו והעלם מה שא' א להשיב כו':

אשר

על כן להשיב על כל הספקות האלה ויותר מהנה יראה באמת שמרעיה
שאל בפרשה הקטנה הזאת שאלה אחת לבד והיא שאלת ידיעת מדותיו
ל' בן הרמב"ם שמתנהג עמהם עם בריותיו והם הפעולות האבות נמננו ית' כמו שבאר הרמב"ם ז' בפר'
ז' בס' הנוור' כ' ד מהחלק הראשון תפסרו הנכבד עם שהוא ז' כתב ששאל מהי שאלת הנה לדעתו לא
חל פד' כ' שאל רק שאלה אחת והוא ידיעת פעולותיו והם הנקראים מדותיו והם ה' מדות ואמנם
תכלל היתה השאלה השנית אשר שאל הראשי נא את כבודך וכו' והוא שאלת סבת דעיק
מאמר' כשהב' ורע לו היתה המכונה בשם כבוד באומרו בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד וכו'
עושה דין ואמרו ז' ועל פני כל העם אכבד כשהקדוש ברוך הוא עושה דין בנדיקים מתעלה ומ'
בנדיקי' מתעל' ומתקלם וכו' ושאל על נדיק ורע לו שהיא שאלה יותר קשה בשיהיה נודע בודאי שהוא
צדיק גמור יותר משאלת רשע וטוב לו יען הטוב נמשך מאתו המיד לכל ונרמזה השאלה
מאמר' על סכו' הזאת בפס' עצמו לדעת ז' שאמר בשמות דבה על הפסוק עצמו וז' ל' ויאמר הראשי
הראשי נא את נא את כבודך נתאוו לעמוד על מתן שכרן של נדיקים ושלונן של רשעים עד כאן כי לא
כבודך וכו' אמר ששאל על שלונן של רשעים דק שנתאוו לעמוד על אמתתם בשאלת

חלק שני

כא

בשאלת סבת אחת מהן והוא סכרן של צדיקים כי בדיעות סכרן של צדיקים על כן תמאך ידיעת שולחן של רשעים כנז' ובעמידה על מתן סכרן של צדיקים ידע למה יבואו אליהם רעות ועל כן לא אמר שנהאזה לידע סכרן רק לעמוד על אמתת סכרן כלומר לעמוד על אמתתו מכל הנדדים וגדי צדדים הנמשכים והמסתעפים מהמתן סכר וכו' :

ועם זה

אבא לביאור הפסוקים אשר שאקדים הקדמה קטנה מבוארת מנד עצמה והיא כי כאשר ילך מנהיג אחד להנהיג עם מה וגוי גדול או איזה שר צבא אשר יוציאם ואשר יביאם הנה באמת כדי שהעלה בידו המלאכה וההנהגה יהיה על כן צריך שהאנשים ההולכים לרגלו משרתיו עושי צונו יהיו מוסדרים מאתו איש איש על עבודתו ועל משאלו - וכדי שהעלה בידו הנהגתו על כן לסדר עבדיו ומשרתיו צריך שיכיר אותם בפרטות ויסגור בפרטיו מעשיהם כי כפי מה שיכיר בכל אחד מהם כן יצוה לכל אחד כל דבר הנאות לו לעשותו לשלמו' ההנהגה ההיא או המלאכה אשר יצוה לעשות - ואמנם העבדים המשרתים את פני המלך או השר או המנהיג ההוא אינם צריכים להכיר את המלך וטבע מדוהיו לשלמות המלאכה רק הם עושים כל אשר יצוה עליהם המלך או השר ההוא לא ינוי ושמאל מכל אשר יצוה עליהם כמשפט העבדים המשרתים לאדונייהם כי הארון כשיקח או יקנה עבד יכיר ראשונה פרטיו מעשיו בהשגחה פרטית לדעת אם הוא נאות למלאכתו ולאחר כך יקחהו אמנ' העבד להיות עבד לא יעטרך לידע פרטיו מעשיו הארון כי לכל אשר יחפון יענו ואיננו שליט ברוחו :

ועם

ההקדמה הזאת אומר כי הנה מרע' עד עתה היה השם ית' מנהיג את העם והיה משה רבינו עליו השלום במדרגת העבד אצלו ועל כן לא שאל מאתו ית' עד מה ידיעת דרכיו כי אין צורך למשרת כדי שיעשה מלאכתו וסירתו לידעת דרכי אדוניו המצוה עליו פרטיו המעשים - ובזה הותר הספק הא' - אמנם עתה ששלח למשה כדי שיעלה הוא את העם והוא יהיה השר והראש בהעלותו אותם ואמר לו שיתן לו מלאך שילך לפניו שיהיה המלאך אצלו כמו שהיה הוא אצל השם ית' כמו שנאמר בפרשה זאת וידבר ה' אל משה לך עלה מזה וכו' ושלחתי לפניך מלאך וכו' על כן אמר לשם ית' כי מאחר שהוא ית' אומר אצלו שהוא יהיה העקר בעליית העם וז'א ראה אתה אומר אלי העל את העם הזה יר' השקיפה בהשקפה צרופה ובבחינה נאמנה וראה שאתה אומר אלי וצוה לומר אתה אומר שאני אעלה אותם כלומר שאני אהיה הראשון והעקר בעלייתם ועל כן אמר מלה ראה ותלת אלי - ובזה הותרו השתי הספקות הראשונות ואמר לו כי מאחר שעושה אותה עקר והמלאך אשר ילך עמו שהיה משרתו ויהיה התיו צריך היה שיכיר אותו בפרטות בכל פרטיו עניניו לסדר המלאכה הנאותה אליו וז'א ואתה לא הודעתני את אשר השלח עמי כלומר ראה אתה השם ית' שאתה הוא האומר אלי בפרטות שאני אעלה את העם ואתה בעצמך שאתה זה שבאומרך זה מפקד אל פי ולא על ידי שליח היה ראוי שהודיעני את אשר השלח עמי כלומר הכרת המלאך אשר השלח עמי כי מלה את יורה על עצמותו ומתאוהו ככודע - וז'א ואתה לא הודעתני את אשר השלח עמי כו' שהיא ידיעת עצמותו ופרטיו עניני המלאך הנז' והיא לו ראה מנהיג שקרה לו עמו ית' בזמן שהיה משרת לו ושהיה הוא ית' המנהיג והמיישיר והוא שאתה לך הוא ית' ידעתך בשם כי השם מורה על פרטיות הנקרא בו ככודע - וז'א ואתה אמרת ידעתך בשם יר' ואתה בעצמך כאשר היית אתה המנהיג ואני המתקן ללכת אל המקום אשר יהיה שמה רוחך אמרת ידעתך בשם בפרטות

מאמר ראשון

ואיך א"כ עתה שעשית אותי מנהיג וי"תה לי מלאך ללכת לכל אשר אצוונו למה לא הודעתנו
 פרטיותו כנז' על כן אמר ואתה אמרת ידעתך כו' שהיא ראייה למה שאמר למעלה ובזה
 הוזהר הספק כנז' והד' והס' והו' : ואמר לו עוד כי כשהיה הוא ית' המנהיג אמר לו
 שמצא חן בעיניו ית' לכל אשר שאל ממנו - וללא לו כי עתה בשליחותו זה יודע אם מצא חן
 בעיניו בעבר ולא עתה אם נא מצאתי חן בעיניך הודיעני נא את דרכיך כלומר אם מצאתי
 חן בעבר עתה בהווה הודיעני את דרכיך והם מדותיך כנז' אשר אתה מתנהג בהם עם
 בריותיך ואדעך במדותיך כדי שאתפלל בהם כשאצטרך להתפלל אליך להצלת עמך וזהו
 פועם למען אמנא חן בעיניך יר' הודיעני מדותיך ואדעך בהם כדי שאמצא חן בעיניך
 בעתיד לעת הצורך מנצד ידיעתי אותך על פי מדותיך : ונתן טעם נכון לשאלו שידועהו
 דרכיו אשר הוא מתנהג בהם כדי שגם הוא יתנהג כפי המדות ההם והוא להיות העם אשר
 הוא הולך להנהיג הוא העם עצמו שהיה מנהיג הוא ית' כי אם היו המונתהגים אחרים
 היה ראוי שיסתנה אופן ההנהגה כי כפי שנוי המונתהגים השתנה ההנהגה אמנם בהיות
 המונתהגים הם עצמם בלתי שינוי ראוי שאופן ההנהגה תהיה על אופן אחד ולא הודיעני נא
 את דרכיך וכו' וראה כי עמך הגוי הזה כלומר הם עצמם שהיו קודם הם עתה עמך וזאת
 מרעיתך ועל כן ראוי שתודיעני מדותיך ודרכיך אשר היות מתנהג בהם עתה למען אמנא
 חן על פי המדות ההם לעת הצורך כנז' כי עד עכשו שהיית אחה המנהיג ואני מצווה
 למאמריך לא היה לי צורך לדעת מדותיך כי על פי מנותך הייתה עושה בכל אופן שהיה כי
 אתה היית המנהיג ואני העושה במנותך אמנם עתה שאתה אומר אלי שאני לעלה את
 העם הזה צריך שתודיעני דרכי ההנהגתך במדותיך כנז' כדי שאמצא חן בעיניך בהנהגתי
 כנז' ובזה הוזהר הספק הז' והח' והט' :

ואמנם

השוכת השם יתברך שאמר פני ילכו כו' היא מכוונת במה שאמרנו
 חוה כי במה ששאל מרע"ה ידיעת דרכיו ית' כדי שיתנהג בהם עם
 העם כמו שהיה הוא ית' מתנהג בהם ומדותיו ית' הם הם מציאותו ועצמותו הרי הוא
 באלו שאלו שאלו שאלו ית' ילך עמיהם כי כל הדבר הנמשך מאתו ית' הוא מציאותו ועצמותו
 בנודע כי אין דבר נוסף על עצמותו ועל כן תמה עליו הוא ית' בשאלתו בידיעת דרכיו
 שהרי הוא באלו הוא עצמו היה הולך ואם כן הוא מה היה צריך שיהיה משה מנהיג ולא
 יואמר פני ילכו ושאלו ית' ית' מדותי המכונים בשם פני ואמר אם פני והם מדותי הולכים בקרב
 אתה רוצה שילכו ושאלו ית' ית' הנהיג באלו אמר אם פני והם מדותי הולכים בקרב
 כמו שאתה שאלו אם כן מה אני צריך שהלך אתה ושאלו ית' וככה המדות והם דרכיו
 ית' בשם פנים כי פנים מורים על מציאותו ית' כמו שביאר הרמב"ם ז"ל בספר ל"ז מהחלק
 הראשון מספרו ית' שאפי' הקול הנשמע ממנו ית' נקרא מציאותו במאמר ד"ל וכמ"ס פנים
 בפנים דבר ה' עמכם וביאר במקום אחר ואמר קול דברים אתם שומעים כו' אשר על כן
 בנה פה דרכיו ומדותיו ית' בשם פנים כנז' ובאלו ית' ית' שאלו היה רוצה הוא ית'
 להנהיג עמיהם באותם המדות לא היה צריך לעשות אותם מנהיג דק כמו שהיה עד עתה
 ובזה השיב למענת מרע"ה שאמר וראה כי עמך הגוי הזה באלו אמר שאף על פי שהם
 עצמו הנה במה שנתחלק הוא ית' מנהיגהו ובס' אותו למנהיג הנה בזה הורה שלא היה
 רוצה להתנהג עמו במדותיו כי אם היה רוצה זה היה עושה אותו הוא בעצמו ולא על ידי
 מרע"ה כי אין לזה בחקו ית' והיא השוכת נצחת ולא פני ילכו והנחותי לך בתמיחה כנז'
 ובזה הוזהר הספק העשירי - ובארה תשוכת מרע"ה אם אין פניך הולכים וכו'
 ובמה יודע איפה וכו' ית' ראשית השיב כי עם היות המהותו ית' גדולה ענף הכלל

לשון הרמב"ם
 בשתוף פנים
 ח"א פ"ל

חלק שני

כב

העולה היא כי אם מדותיו ית' הולכים בקרב לא יעלו בין יהיה על ידו בין יהיה על יד
 מרעה בין כך ובין כך צריך שיהיו מונתגי על פי מדותיו ית' ואחר שאמר לו זה דרך כלל אמר'
 כי גם בדבריו ית' כן היה ראוי שיעשה שהוא בעצמו יהיה המנהיג וההולך עמהם ואשר
 יצאם ואשר יביאם ולא על ידי אחר אף שהיה על פי מדותיו ית' והוא אומריו ובמה יודע
 איפה כי מצאתי חן בעיניך כמו שאמרת וגם מצאתי חן בעיני הלא בלבך אתה בענימך
 עמנו ולא על ידי מנהיג אחר ובזה העשה פלא והפך נפלא מאד לעיניך ויתר מכלל העם
 אשר על פני האדמה כי כלם מונתגים על ידי אחר : ואם אתה נותן אותם ביד מנהיג
 זולתך יהיו שוים למיין ההנהגה שאר האומות וזהו המכוון באומריו ונכלינו אני ועמך מכלל
 העם אשר על פני האדמה : ובזה הותר הספק היא : ואפשר שהוא מלשון הדבר
 כמו והפלא ה' בין מנהיג ישראל וכו' כמו שפרש' שם ובאלו אמר שאם אתה תנהיג אותנו
 בפעם בפעם נהיה מנובדלים בדבר זה מכל עם כנז' ואם באנו לישב פסוק כפי ילכו
 בניחותא וסודיה הספק מעיקרו בתשובת אם אין פניך הולכים וכו' אפשר שגאמר שיש
 הפרש בין ילכו שהוא בעתיד להולכים שהוא בהווה וזה שהשם ית' אמר למרעה שכבועטרך
 פניו ומדותיו ילכו לעשות לו נהג רוח בעת שיצטרך וזהו והנחותי לך אך עתה אין צריך
 להודיעו דרכיו רק בעת הצורך כנז' והשיב לו מרעה' כי אם אין פניו הולכים עתה והוא
 פניו אל מדותיו כנז' לא יעלו ולא יהנועשו כלל ואם אין פניך הולכים אל העליונו מוס
 פי מן הראוי היה שיהיה הוא ית' המנהיג כמדובר ואם ובמה יודע כו' הלא בלבך אתה
 בענימך עמנו וכו' וכל שכן שיהיו מדותיך הולכים מיד ובזה התשובות ית' באומריו ויאמר
 ה' אל משה גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה יר' יען מצאתי חן בעיני אודיע לך דרכי
 ומדותי כפי מה שהוכל להשיג כאשר אמרת אם נא מצאתי חן בעיניך הודיעני נא את ד'
 דרכיך : וגם את הדבר הזה האחרון אשר דברת עם של אלהים שאלתך זה רק בדרך
 ממש ומתן ולחזק שאלתך הראשונה דברת אורו עכ"ז אני אעשה אותה אני בעצמי
 המנהיג ואתה יהיה האמצעי כאשר הייתי עד פה יען ידעתך בפרטות כנז' על כן אמר גם
 את הדבר הזה אשר דברת אעשה כו' יר' שאלתך הראשונה בדיעת דרכי וגם אשר דברת
 עתה באחרונ' עם של אלהים היה דרך שאל' כנז' אשר על כן אמר' אשר דברת ולא אמר' אשר שאלת
 כו' כלם אעשה ועל כן אמר מלה זה כלומר גם זה הדבר האחרון עם הראשון שניהם אעשה
 ונתן שהי סבות לשני הדברים אל הודעת דרכיו אמר כי מצאתי חן בעיני כמו שאמר' הוא
 אף נא מצאתי חן בעיניך הודיעני נא את דרכיך וכו' ואל הדבר השני אמר והדעך בשם
 ועל כן אהיה אני בעצמי המנהיג על ידך ואתה יהיה במדרג' העבד שנריך שיכיר אדוניו
 פרטו מעשיו הראויים להעשות על ידו ואף ואדעך בשם כמו שאמרת ואתה אמרת ידעתך
 בשם כמדובר : ובזה הותר הספק ה"ב והי"ג והי"ד : והנה כשחשב מרעה'
 להיות הוא המנהיג והמלאך יהיה תחתיו שאל ידעתי כל דרכיו ומדותיו שהיה
 צריך לידעי' כלם על נכון כדי להנהיג את העם ומכללם היה איך מתנהג עם בריותיו במדת
 הדין ובמדת הרחמים ובכלל זה ידעתי דשע וטוב לו צדיק ורע אונם כאשר הודה לו
 השם ית' שהלכותיו ושהוא ית' יהיה המנהיג כפעם אף שאל חלק אח' מהשאלה הכוללת
 אשר יכול עליה ספק וראוי לכל בעל סכל לעמוד על אמתת הדבר להוציא מלבנו מהספק :
 אמנם בשאר איך צורך בדיעתם מאחר שהשם ית' הוא המנהיג ואין באוסף אמת מהספנות
 הנמשכות מהם ספק כלל ולא עוד אלא ששאל על חצי החלק לבד והוא ידעתי צדיק ורע לו
 יען בזה ראה הספק יותר חזק באמור ולהיות שראש השם ית' הודה לו בכל שאלותיו באות'
 גם את הדבר אשר דברת אעשה כמו שביארנו על כן שאל עתה ידעתי הפרטי הזה אשר

מאמר ראשון

כשהפך בו כנף וזא ויאמר הראני נא את כבודך כלומר הראני טעם נכון על הרע המגיע לנדיקים אשר אתה מכנה אותו בשם כבוד כלומר ועל פני כל העם לכבוד כנף כי בזה אדם גם את השני והוא הטוב המגיע לרשעים שהוא יותר נקל ובוזר הוזהר הספק העו :

ובאה ההטובה מאתו ית' על שניהם כי בחצי החלק הוא נכון וידעת הטוב המגיע מאתו ית' לכל האנשים כנדיק כרשע יעמידו על נכון וזאת אמתה כלומר שלל שאר לו הפך כלל והוא ישיגהו ויוכל להבינו זא ויאמר אני אעביר כל טובי על כנף והוא הטוב המגיע לעולם והוא המכונה במדת רחמים זא וקראתי בשם ה' לפניך והנה על הטוב המגיע לטובים אמר וחסדתי את אשר אחון ועל הטוב המגיע לרשעים אמר ורחמתי את אשר ארחם כי הוא ית' לא יחכר במות הרשע רק ישוב אל ה' וירחמנו ועל כן באמנו לנ הטוב מאורך החיים או הבנים או המזונות הוא ית' לא ימנע טוב מהם כדי שיאבדו אליו באלו צעות הטוב ההוא או מפני הרחמנות מנע עצמו כי ממדת הרחמנותו בהחלט הוא שאין רע מגיע מאתו ית' וכאשר יתחייב הטוב לרשע מפאת המערכה במקרה שהוא ית' החתיר פניו ממנו לא ימנעוהו מנע היותו רחמן אשר מפאת מדה זו לא ירד רע ממנו ולא ימנע הטוב בשם צד זא ורחמתי את אשר ארחם כנף והוא הכרתי לר'ל באונן ורחמתי את אשר ארחם אף על פי שאינו רגון וכו' שהודו שהרחמנותו הוא על הרשע שאינו רגון ועל השלם אינו רחמתי כנף והוא גם כן כרמז לר'ל באונן ורחמתי את אשר אחון למי שאינו מבקש לחון וכו' כלומר לני שאני מתכוין בכונה מכוונת לחון אותו ולהשיע עליו הטוב כנף והוא מהכסים מכל צד למה שביארנו כי על הטוב המגיע לנדיקים שהוא בכונה מכוונת אמר וחסדתי את אשר אחון שהוא חן וכבוד שית' ה' בכונה מכוונת והוא הנר'ל באונן הנז' באונן וחסדתי את אשר אחון למי שאינו מבקש לחון כו' והוא מבוואר . אמר האחר נמשך במקרה והוא לא ימנעוהו מנע רחמנותו כנף :

מאת ר'ל על פסו ורחמתי את אשר ארחם כו'

ואשר שהודיעו בכללות אופן התר חצי הספק כנף שב על החלק השני מהספק והוא החלק שאל מרעה לרע אמתתו על נכון ואמר שלל יוכל לצייר ולהשיג אמתה הסבה כזה בהיותו בחיים חיותו מעורב בחומר ונאחז בצורת הדמיוניות והוא אומ' ויאמר לא הוכל לראות את פני כי לא יראני האדם וחי יר' לא הוכל לראות סבה כבשי וקפני וכו' המגיע לנדיקים ביחוד אשר הוא יכונה בשם פנים כמו פני ה' חלקם פני ה' בעושי רע וכו' כמו שכתב הרמב"ם זל בפרק הנז' מהחלק הראשון בהתוף עם פנים . ונתן הסבה לזה והוא אומרו כי לא יראני האדם וחי . והכוונה בהשגחה זאת מאתו ית' לרמוז לו שהטעם בזה הוא מפאת השכר הרומי . אחר היותו אשר אף לו לקדם לצייר אותו בעודו בחיים חיותו זא כי לא יראני האדם וחי יר' בעודו חי חיים בשמים אשר אז יקרא אדם שמוה על הרבנותו ומי שהוא חי חיים בשמים : אומר בעולם הנשמות יקרא חי נבד חיים נבחים ולא יקרא אדם : הוא נגזר מאדמה וזה נמכר למה שביאר הרמב"ם זל בטעם הייעודים הנפשיים למה לא באו בתורה והוא טעם נכון מאד בעיני כי להיות שהתורה דברה כלשון בני אדם שיביירו אותו בעודם בחיים הגשמיים חיותם על כן לא באו בה הייעודים הנפשיים אשר לא יבייטם השכל האנושי בהיותו מסתבך בצורות הדמיוניות וזהו הנכוון בהשגחתו ית' באומרו כי לא יראני האדם וחי כלומר שלל יוכל משה רבינו עליו השלום להשיג התר הספק בהחלט בחלק הזה מן הקודם אל המתאחר ומן הסבה אל המסיב . יען הסבה היא כדי לתת לו השכר הרחמי בשלמות וזה לא יביירוהו השכל רק אחר הפרדו מהדמיון כנף

מאת ר'ל על פסו וחסדתי את אשר ארחם וכו'

ואשר התר הספק מן המאוחר אל הקודם כי השיג המאוחר וממנו יספוט אך אמנם אמר לו שישיג התר הספק מן המאוחר אל הקודם כי השיג המאוחר וממנו יספוט

טעם הרמב"ם למה לא באו בתורה היעודים הנפשיים

חלק שני

כג

על הקודם אף שלא יצוירנו ואל הנה מקום אתי ונצבת על הצור יר' הנה יש לי מדרגה לשון הרמבם המוכנה בשם יקום כמו שכתב הרמבם בפרק ח' מהחלק הראשון והעמוד שם כי לא הוכל על שתי מקו' לעבור משם ואל ונצבת וכו' שהיא עד מקום שיד השתקף מנעת והיא בעבור כבודי והוא ח' א' פ' ס'

קדע המגיע בעולם מאתי לנדוקים הוא המוכנה בשם כבוד כנז' ושמתקן בנקדה הצור הנה וכו' במדרג השתקף באל' ר' ושכתי כפי עליך עד עוברי יר' לא הוכל להשיג ההשתקף דק התעכב מהשיג מפי את הדקוין עד עוברי וכפי הוא כנוי אל מניעת ההשגה

ואחר עבוד הכבוד הנה תראה המאחר ולאמנם הקודם מצד עצמו והיא הסבה כנז' לא הוכל לראות ואל והסודותי את כפי יר' אם ר' המונע וראית את אחורי וכפי לא יראו כמו שהרמבם אבקלום ותחיות דתרי ודקדמי לא יתחזק בו ובה הוה הספק הע' ו

והיו וכו' והיו והוה בזה ג' הספק הנדול אשר ספקו הקדמונים בו באומרו שלא ימנע אם שאלת מהם רבינו עליו השלום היתה אפשרית ההשגה או מנעת אם האמר הא' אם כן אך אמר לו השם ית' לא הוכל לראות כפי' ולאם האמר

השני אם כן אך משה רבינו ע' היה שאל הנמנעות כי לפי דרכינו זו לא שאל מרע' ידיעת מהוה כי כבר ידע היהוה נמנע ההשגה אף אחר המות כי הנה המלאכים לא עמדו על אמנת חלק קטון נמנעו ומשרתיו שואלים איה מקום כבודו כו' דק שאל ידיעת סבת

צדיק ורע לו ובהה תשובתו ית' אליו במה שאפשר השגתו מן המאחר אל הקודם והדויעו שכתב הדבר על נכון לא יצוירנו השכל אף שידעוהו בידיעה אמיתית בעודו בחיים חייהו אך יצוירו על נכון עד שיצדק בו ראיה שהוא הוה אל ידיעה הלב' בסבתו זה לא נוכל להשיגו והיו לא הוכל לראות וכו' וכתבאריה הכינה ע' ככון ומה שאמר מרע' אחר זה אם

נא מנאריהן בעיניך ה' ילך נא ה' בקרבנו כו' איננה השאלה עצמה אשר כבר הודק לנו הוא ית' דאם כן מה היה צריך לישאל עוד עליה דק היא שאלה אחרת וזאת הראשונה כי במה שאמר ראשונה וכמה יודע איפה כי מצאתי חן בעיניך הלא בלכתך עמנו כו' דבה

שילך שית עממה שהיה הוא המנהיג אותם ולא על ידי אמנעי כנז' אמנם כשאמר ילך נא ה' בקרבנו היא מדרגה אחרת ויהר עליונה והיא שתהיה השגתו פרעויה ודבקה עמהם עד שיצדק עליו שהוא הולך בקרבם ובהכנסם על בקרבך קדוש ולא אבא בעיר יר' שיסבון

בקרב לבם לנחמם הדדך השם נפסם בחיים יען הם ע' קשה עורף ואל ילך נא ה' בקרבנו כי עם קשה עורף הוא יר' ילך עתה בעת ונצונה הזאת ה' בקרב לבנו לחשוך נפסם מני

שחה יען הם עם קשה עורף והוא קשה ההסרה מהרע אחר שנעשה קנין בנפסם באופן שלא יחטאו בעתיד ולכיות שאין השגתו דבקה בחטאים וילך בקרבם אחר שהם כבר חטאו בעבר אמר כי זה יהוקן במה שישלם לעונם ולחטאתם וזה אומרו

וסלחת לעוננו ולחטאתנו ובה הנחל אוננו ותוכל לשכון בקרבנו כנז' ע' כ מה שראינו לבאר בפדסה הזאת במקום הזה מסכים אל הכונה אשר רבינו בה' ולא השם יגזור בחיים עד ישוב הגלגל להר' את האהל להיות אחר יחדיו נמתיק סוד נהע' סה

בארכת הדות עו ותעצומות העלויות חכמה ודעת כי כל הדרושים האלה מנובטרים אגלג' ביאור רחב להשיג נפסם שוקקה וריקה באופן נאות ומסכים אל כוונת הכנת האמת בהם

מאמר ראשון

החלק השלישי מהמאמר הראשון

במהלך הזה **אחר** אשר ביארהי לך בחלק הקודם לזה שאין ראוי לאדם השלם שיהיה יתבאר בהם העובד מעל' הזה איך ראוי שישימח בהם ויטה שמתו לטובל אותם בסכר פנים יפות דאיהי לבאר לך עוד בחלק הזה שיהיה הקבילות בו קנין קיים בנפשו שהיא מעלה מהמעלות הגדולות להשגת האושר האמתי * ושהשלם ראוי ומהכיס לזה מנאיתי דאיהי מעשה בהלל הזקן שאמרו רזל וזל תבוא מעשה בהלל הזקן שישימח בהם שהיה מהלך בדרך ושמוע קול צווחה בעיר אמ' מובטח אני שאין זה בהך ביהי עליו הכתוב ויקבל' בסכר אומר משמועה רעה לא ירא נכון לבו בטוח בה' וכו' אמר רבה האי קרא מריסיה לסיפיה כנים יפות : מדרש דריש ומסיפיה לראסיה מדרש דריש מ'ט משמועה רעה לא ירא משח דנכון לבו בטוח בה' ומאי טעמא נכון לבו בטוח בה' משום דמשמועה רעה לא ירא ע'כ' בילקוט איוב

מאת ר'ל על **שכל הזקן כו'** הינן הת' ד' * ונפלא בעיני המאמר הזה הפלא ופלא כי דאיהי בו מן הקושי אשר לא יעלם מעיני פני כל בני מעיין כי איך יעלה על לב שלם כזה היה מההלל ומתנשא לאמר מובטח אני שאין זה בהך ביהי בהיות כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא מנד' ונקבה בוד העכריות שהורכב ממנו * גם בעיני יכלא הכסוק שהביא לראיה משמועה רעה לא ירא למד זה לא ירא משמועה רעה ומי הבטיחו בכך אחר שהרעות באות על האדם כנדקן כרשע יחד על עכר התלמות יטכבו החסם יהיה כמקרה הכביל גם הוא יקרה * ולמה זה הלל הזקן בחסידותו היה מובטח שלא תיה בביתו כי הגיה באפסרות קיה שיהיה בביתו ויהיו הייסורין באין עליו :

ואם נאמר שהיה מחזיק עצמו כ' צדיק ושלם שאפי' ייסורין לא היה ראוי שיבאו עליו למדק עוונותיו כי לא היו לו עונות כלל זה א'א' כמו שהוכחנו נפסוק כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא אשר טבע המד' יחייבהו יכריחהו לקלקל דרכיו ואם היה באפסר' שימצא איש בעולם בהכלית השלמות לבלתי יחטא כל ימיו גם כי הוא אפסר' דחוק קיהתן שיטבה הוא את עצמו :

אדרבה הלל הזקן היה כל כך שמח בייסורין ויהיה מקבל אותם בסכר כנים יפות עד כי בקלות הרגל טובלו נטבע בו כטבע שני היותו נקבל אותם בסכר פני' יפות ולא הוא בלבד אלא כל בני ביתו היו מורגלים בזה ולא היו מטיחים דברים כלפי מעלה חלילה כי היו ידעו כי כל מאי דעבדין מן המי'אם להפסד אם להויה לטוב עבדי וליזה כשהיה מהלך בדרך ושמוע קול צווחה בעיר כלומ' שהיו צועקי' על הצרה אשר היה עבדי אמ' מובטח אני שאין זה בביתו ר'ל הצווחה ולא היה שולל הצרה חלילה כי הצרה אפסר' היה שמהיה גם בביתו אבל הצווחה והצעקה עליה מובטח היה שלא היה בביתו כי מורגל' היו לקבל' הכרו' טוב לבב ועל כן לא אמר שראיה הצרה ואמר מובטח אני שאין זה בביתו אלא ששמע הצווחה ואמר מובטח אני שאין זה בביתו וכו' רונה לומר הצווחה כמדובר :

ואמרו עוד עליו הכתוב אמר משמועה רעה לא ירא י' כי לא אמר הכתוב שמועה רעה לא ישמע אשר בזה האופן היה שולל השמיעה רעה אך באומרו משמועה רעה לא ירא רינו שאף אם ישמע שמועה רעה לא יירא ממנה כי יודע הוא שלטובתו שמע השמועה הה' להקן את אשר עותו בכת הייסורים הבאים עליו והוא מוכים עם מעשה שכל כי אף אם היתה הצרה בביתו קיה מובטח שלא היו צועקים עליה ולכן אמר עליו

חלק שלישי

כד

הבהוב אומד משמועה רעה וכו' כי מסכים מכל צד הוא : ומי עוד הדרוש ואמר נא
משמועה רעה לא ירא משום דנכון לבו בטוח בה' יר' ומני מה אינו ירא מהרע אחר שהוא
רואה כי רע הוא והסיב מפני שבטוח בבוראו שהוא לטובתו ולא לרעתו וחזר הדין והקסה
לעיקר אד' דינאו אחר ומאי טעמא בוטח בבוראו אחר שהוא רואה בפירוש שהוא רע לו
מפום ד'ה' ש'מ'ד'מ'ע'ו'ע' רעה לא יירא כי כרי לו שלא יירא ור' ולא זו בלבד אלא שייטב
לו השמיעה הרעה הריא כי הוא ירגיש בעצמו שמתוך כך הוא חוזר בתשובה ואין לך ראייה
גדולה מו' והי' היותו מרגיש בעצמו שלא יירא מהרע כי רואה הוא היותו לטובתו ומבואר

אורך ה' כפי
אנפת ב' פנ'

מדברי הנביא באומ' אורך ה' כי אנפת בי ישוב אפך וכו' יר' ראו להת תודות לך על שאנפת
בי והבאת עלי ייבורין והשכתו והזולתה הנו' הראייה לך היא לפי שמתוך כך אני חוזר
בתשובה באופן שצמד התשובה ישוב אפך והנחמני אם כן המשיג מעלה גדולה בזאת
ששוב אפך ותנחמני ראו שיהן תודות על הדברים המביאים ומסבכים המעלה היא
והתכלית הנכסף ההוא אחר שלא הייתה איפסרית ההגעה אל המעלה הזאת מבלתי
קדמות האף ההוא אחר לשבתו חוזר בתשובה ונא' מאי טעמא נכון לבו בטוח בה' משום
ד'דואי' אלו דמשמועה רעה לא יירא כמדובר : והדרשה הראשונה הנה היא מן המאמר
אל הקודם והיא ההשגה האנושית מאי טעמא משמועה רעה לא יירא והוא הנמשך משום
דנכון לבו בטוח בה' והוא הקודם * והדרשה השניה הלא היא מן הקודם אל המאמר
מאט נכון לבו בטוח בה' והוא המשמועה רעה לא יירא והוא הנמשך * והדרוש
הזה כלו הלא הוא כמום עמדי בלרובה בפירוש אחר התמלתי לספר איוב והוכחתי שם
כי כל הספר לא נתיקד לכוונה אחרת אלא לאמת ולפרסם הכונה הזאת להודות כי האיש
השאל כמעט כל שלמותו תלוי אם יקבל הייסורים בסבר פנים יפות כמו שקרה לאיוב
בהביא השם עליו כל ה'א'ודעות הרעות ההם לראות אם יעמוד בנסיונו או אם יטות
דברים כלפי מעלה ולא נמצא בו עון אשר חטא דק במה שהיה ירא מהעתיד כן היותם
רע שלא יוכל לסבול אותו ועל' היו מוכיח'לו חביריו בראיות ברודות לאמת הדרוש הנה
עד שהודה על האמת ומבואר בכל הספר מראש ועד סוף מקבצים אל הכוונה הזאת *
והנה חז' דרשו שלמותו בזאת בתחלת הספר באותו איש היה בארץ עוף דרשבי יהושע

מאמר רצו
על פסו' איש
היה בארץ
עוף וכו'

בן הורקנוס לא עבד איוב את המקום אלא מאהבה שנאמר הן יקטלני לו איחל ועדיין
הדבר שקול אם אני נמצה לו או איני נמצה לו *
ומני ללמד שמאהבה עשה עכל *
ודברים קנרים וישרים לתובאי דעת ומניני
אדע הורו באמת שלמות המימות דרכו של איוב והיות השלמות תלוי באהבה אליו
ת' וששלמות האהבה תלוי בקבלת הייסורין בסבר פנים יפות אשר ממנו יראה שגדול
תועלת הייסורין שהם סבת מירוק עוונותיו של אדם וישמח בהם העובד מאהבה כי ידע
שהם סבת שלמותו אך העובד מיראה בבוא עליו רעה לא יסבול : וקודם שנבוא לבארנו
לעמוד על אמת' כוננו נראה להספך בו כי מה להם זל לדרוש דרשה זו בפסוק היה הראשון
לדרוש ליה בפסוק עצמו שהביא הן יקטלני וכו' : ועוד שאמר שרנו וראו לדרוש
אותו בפסוק הזה איך לא הביאו ראייה מהפסוק עצמו שהוא כוונ' ואמר היותו ירא אלוקים
וסר מרע * אבל הכונה היא מה שזמרנו כי הביא ראייה דבי יהושע זל מפסוק הן
יקטלני לאמת מה שאמר בו שהוא ירא אלוקים וסר מרע שהיא יראה מאהבה בלי ספק
והיה הפסוק הראשון בתארו כהנה שהיה עובד מאהבה * והראייה לשהוא עובד
מאהבה הוא שמקבל הייסורין בסבר פנים יפות מפסוק הן יקטלני לו איחל לומר שאיננו
עניתינו האל' אפי' הכי לא עיני דברים כלפי מעלה רק יתול וידום להשעות השם ולפי

מאמר ראשון

שבמיתה לא יקבל עוד ייסורי ונראה שהיה משהוקד דבר ינוח בו מרגזו ומעצבו לא
בעדין דבר שקול אם הוא מנפה ושמו בייסורין או לא תלמד לדמר עד לינוח לא אסור
הונתו מניני כי לאון אגוע הוא רמז לאפסות וחולשת הכחות לא הפסדס בהחלט וגם מלת
עד מורה הזמן הקודם אשר כל זה הוראה כי בעוד בחיים חיותו חף אם יבואו עליו ייסורין
לא יסיר הונתו ממנו אשר זה תורה בלי ספק עבודתו ויראתו היתה מלאכה ומה
שדרסוהו פה ולא בפסוק בעצמו יר כי בפסוק הזה נרמז בפירוש הוראה מלאכה כי בפסוק
שהביל ממנו ראה הוא מופת והוראה היראה מלאכה אך לא פרסום היראה וגם
הפרסום בלי ספק ומופת לא יצלח לשכל המועין ולזה דרסוהו במקום המפורסם והביאו
ראיה במקום היראה והמופת והנה הפרסום נרמז פה באומן איש הם וישר ירא אלקי וסר

איש היה
בארץ עוף כו'
והיה האיש
ההוא וכו'
אשרי איש
ירא את ה' כו'

מרע יר כי העובד מייראתו מהעונש הוא האיש אשר לא הלך בדרכי ה' ומנתינו לא שמר
כי זה ירא פן יבא והכזה הכס ית בהשגחתו הנפלאה כפלים על כל חטאתיו אך ההולך
בדרכיו ומכוננתו הפך מאל הנגה זה אינו ירא מהעונש כלל אחר שאינו פועל הרעות אשר
בעבורם יתחייב העונש ממשך מזה ששכיחה האדם ירא וסר מרע כנה אז היתה היראה
היא יראת מלאכה ולא איש הם וישר ירא אלקים וסר מרע כאשר הורה המשורר בפסוק
אשרי איש ירא את ה' במנותחו הפך מאל שהירא בזה האופן אשרי : וגם בממור

אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו ביארתי הדרוש הזה יוספי אל הכונה הזאת יבוקש במקומו
אך הכלל העולה בדינו מכל האמור הלא הוא שיש בקבלה הייסורין בסדר פנים
שפות יתר שאת אשר בהם יכנע האומר אל הצורה כי כל ימי יהוה נטעה אל המוחשות
והמפורסמות או אפשר להשתלם הנפש השכלית ואחר הייסורין אז יכנע וישהעבד לנפש
העולה היא למעלה עד שהיה בהק החפשו לשוב גם החומר כמעט רוחני כלו כי בהסכמת
האומד והצורה באופן הזה ישתלם האדם הכלייה השלמות עד כמעט יתהקף כלו רוחני
באמור * וכמו שהיה הענין במשה רבינו ע"ה אשר לרוב שלמותו נהעלה הכלית
המעלה עד שכ כלו רוחני הנפש והגוף והיראה על זה כי הנה עמד שם עם ה' ת יוס
ומ לילה להם לא אכל וימים לא שהה אשר זה בלי ספק אף בהק החומר ינ ד מקבת בור
העפריות שהורכב ומצור החמריות שחוצב מנגנו ולכן עזב את האשה שלא היה רוצה
להשתמש בדבר שבמי וחמרי אשר בו אהמנו מתדמנים ומשהתפיש עם הבח' במאמר החכם
במקומו חוש הנשום חרפה הוא לנו ולזה נפרד ונכלל מאשתו כמבואר אולי באריות
מופלב בפרשת והדבר מרים וזהרן במשה וכו' אשר בה ביארתי ההכללים העצמותיים
אשר בין משה רבינו ע"ה לשאר הנביאים וביארת ה'ר'ם וה'ל חסדיי אל בפפריהם האלהיים
ואחריהם כל ישרי לב וסברא כונה ושם הוכחתי איך משה רבינו ע"ה היה שלם משני צדדיו
ודחני מנד נפשו וגופו ומצאתיהו מפורש ומבואר בדברי חז"ל על פסוק ויהושע בן נון נער
לא ימינים וכו' אמרו פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה זקנים שבאותו הדור אות'
אוי לה לאותה בוסה אוי לה לאותה בלימה עכ' : והמאמר הזה אין ספק שהוא גדול

מאמר דל'
פני משה
בפני חמה כו'

הערך ואף כי המפרשים האריכו למענייהם בו אני אודיעך האת דעהי בו בקצרה וקודם
חמלי לכתוב הפירוש ראוי לדקדק מה הרצון באומרים אוי לה לאותה בוסה וכו' כי היה די
במאמר אוי לה לבוסה אוי לה לכלימה ועוד מיה טעם בכלל הזה כי היה די באומרים
אוי לה לאותה בוסה ומה הכונה בכופלם באומרים שנית אוי לה לאותה בלימה ואין ספק
כי יש בו מן הרמז ומן הדקדוק כי לא באו דבריהם על נד הקרי וההודמן אלא בחממה
בהבו : הודעה ועוד הערות ודקדוקים אחרים שדקדקו בו המפרשים איש על מקומו *
ולכך דבריהם על צדק שתדע הקדמה מפורסמת

מוסכמת

חלק שלישי

כה

אכל חמני ההכונה אשר גוף השמש מאיר מכל צד ואורו עצמוהו בו הולך ואור והלבנה
השוכה מצד עצמה לולא אור השמש המאיר לה אל הצד אשר כנגדה ועל כן אמרו רז"ל
מעולם לא ראתה חמה פנימה של לבנה וכו' והוא מכוון אף למהחילי החכמה הזאת כי
אור השמש מהגלגל המיד הדיב הלבנה וממנו להיות הלבנה והשמש ויורה וכל הכוכבים
בדורים כלם שגוף הלבנה מאירה חניה לעולם וזוה עת הלכות הירחי להיותה כנכסה
החת כל הארץ המגיע עד לגלגל נוגה כמו שכתב בטלמיום בהפ"ר אלמגסט * ובהיות
הירח בראש ההל' או בזנבו בעת הנכחיות הכנס הירח בהנועה ובהנועת השמש תוך
צל הארץ ולא יגיע אורה כי הארץ מסקה בינה ובין השמש העומד כנגדה וכאשר אין לה
אור מצד עצמה נשארה השוכה ונלקתה כנודע :

מאמר רז"ל
מעולם לא
ראתה חמה
פנימה וכו'

ולפי הקדמתו זהו זאת נמשך רבנו עליו השלום בהיותו רחמי משני צדדיו ומאיר מכל צד
היה דומה לחמה שהיא מאירה מכל צדדיה כמדובר : אך יהושע לא עלה לזאת המדרגה
העליונה אלא שהיה מאיר מצד אחד בלבד והוא צד הנפש כמו הלבנה שהיא מאירה חניה
באמרו : ואותו האני השלם והמאיר ביהושע היה מצד השפעת משה עליו השלום שהיה
משפיע בו : וכמו שקרה ללבושה עם השמש אשר אורה הושפע אליה מימנו באופן
שליהובע היו לו ב' חסרונות בערך משה ע"ה' הא' כי לא היה מאיר כי אם חצוי והוא צד
השכל והנורה : והשני כי גם אותו האור והשלמות אשר לו באותו הצד השלם לא היה מצד
עצמו אלא מצד השפע הנשפע אליו ממש רבינו ע"ה' : וזה ודאי חסרון יקרא כי בהשכל

ויקום כן בן
נער לא יגיש
מתוך האוהל

הסבה הטבע המסובב אף כי בחריצותו הנמרץ לא היה סר מנגדו לעולם כאשר העיד עליו
הכתוב אשר אנהנו בו באומרו ויהושע בן נון נער לא יגיש מתוך האהל וכו' ושני חסרונות
אלו כדמותרם כתבתיכם מנצחו ללבנה בערך השמש כי אינה מאירה לעולם כי אם חציה
וגם אותה חציה אינה מאירה מצד עצמה אלא מצד אור השמש המאיר בה באמרו * ולב'
החסרונו האלה היו בוכים זקני הדור והיו אומרי' אוי לה לאותה בושא כנגד חסרון הגוף
והוא חציה אשר לא היה מאיר כלל * ואוי לה לאותה כלמיה כנגד הנפש לרמז כי
אף אותה השלמות אשר היה לו בחצי המאיר לא היה מצד עצמו אלא מצד השפע הנשפע
אליו ממש ע"ה' * ועתה אומר שצדק מאמרים זל באומרים לאותה לרמזו אל החלק
הנרצה אשר בהצא בנושא א' שני חלקים א' לרמזם ולחלקם כדרוש המבוקש בחלקיהם
כי אם על זה הדרך כי אם היו אומרים אוי לה לבושא אוי לה לכלמיה היו גזרות כוללות
כל חלקי הנושא הפך הכוונה ובמלת אותה רמזו אל הח'קים הפרטיים כנודע * וביאת
משמחו הוא גו'לנו נשהלם כלנו עד ישוב החומר גם הוא רוחני והוא אשר רמזו הנביא
באומרו ישראל נושע בה' השועה עולמים לא יבושו ולא יכלמו כו' והכוונה כי ישראל היה
בושע בב' השועות אלה השועה הנפש שהשלמות הקנהו היא מצד עצמה * והשועה הגוף
אשר הוא גם כן ישוב רוחני כלו ועם זה לא הפול בס' הבושה והכלמיה אשר היו בוכים
ואומרים אוי לה וכו' על שני מיני החסרונות וזל לא יבושו ולא יכלמו עמי לעולם * ויש
עוד אצלי פירושים שונים בפסוק הזה מסכימים הם הכוונה הזאת מכל צד אין כאן נמקומם
כי אני מקנה ועולה כל האפסדר להפוך רצונך * ואהה דע לך האח כי גם המנווח
אשר נתן הקדוש ברוך הוא לישראל נתנם מכוונות אל הדככה האדם' והוא הדככה
האומד והנורה ואליו כוונו רז"ל באומרים מנווח עשה כנגד אכריו של אדם :

מאמר ראשון

מנוות לא תעשה כנגד ימות הממה כי הכוונה בזה לרמוז אל עץ החומר הצורה כי מנוות
עשה מיוחסות אל החומר אשר יעשה אותם האדם באלוהי וכחותיו האמיתיות וזהו כנגד
אבריו של אדם אבריו של אדם והוא צד החומר . ומנוות לא תעשה מיוחסות אל הצורה כי איננו
בו והוא דרוש במהותם האדם כלל באבריו במנוות לא תעשה רק יושב ובעל וזהו מנוות וזהו דבר תלוי
בשכל ובנפש ולזה כנגד ימות הממה כי התנועה הראשונה אשר מנוות יתהוו הימים
מתדמה לתנועה השכל כמו שאמר הקדמונים והוא מסכים לצד הצורה . והנה שלמה
העלה בידר זה ביאור שלם בסוף ספר קהלת באומרו מוף דבר הכל נשמע וכו' והמפרשים
פירשו בו פירושים שונים : ודרכי ינתק לחכי לפדשו עם פסוקי ירמיהו עה באומרו אל
יתהלל הכס בחכמתו ואל יתהלל הגבור כו' כי אם בזאת יתהלל המתהלל וכו' והנה פסוקים
אלו יובנו עם מאמר חזל באומרים תלמד המנועה על ההריון כו' כי באומרו אל יתהלל חכם
בחכמתו יר' אל יתהלל חכם באומרו שהחכמה קנאה הוא מעצמו כי מה' היתה לו :
אך אמנם במה שיוכל להתהלל ולהפאר הלא היא יראת ה' דלנו נדיק ורשע לא קאמר וז'א
השכל וידוע אותי כי אני ה' עושה חסד נשפט וצדקה בארץ כי זה ודאי תלוי בבחירה .
אך אמר : באלה הכו' למעלה והם חכם גבו ועשיר הוא חפץ אלהי וגודתו בהשגחתו הנפלאה
וזהו כי באלה חפצתי נאם ה' כלומר אני חפצתי בהם ולא בא להם מצד בחירתם ומלת אלה
שבה אל הכס גבור ועשיר הכו' : או שיאמר באופן שני מסכים אל הכונה הזאת
בעצמה והוא כאלו אמר אל יתהלל החכם באומרו שהחכמה קנאה הוא מעצמו כאומר וכן
הגבור וכן העשיר אבל יוכלו להפאר ולהתהלל אלה המתהללים הכו' באומרים כי בחר ה'
בם לתת להם החלק הטוב ההוא מהחכמה והגבורה והעושר וחסרון שיהיו אלה ולא אחרים
ומין ההללו הזה הוא נאות אבל לא שיאמרו שבא להם מצד עצמם וזוהי יתיישב לשון הכתו'
והוא אומרו כי אם בזאת יתהלל המתהלל יר' מהג' הכו' השכל וידוע אותי כי אני ה' עושה
חסד נשפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי נאם ה' ולא באחרים וזוהי המין מההללו יוכלו
להתהלל כי הוכן להם מהטובות והשלמות הכו' שיעור רמב' ידים כור אלהים הטובה .
ועם ביאור הכתוב הזה נבא לביאור הפסוק אשר אנחנו בו והוא אומרו מוף דבר הכל
נשמע וכו' מסכים עם מה שאמרנו כי את האלהים ירא ואת מנוותיו שמור כלו הוא מצד
האדם ותלוי בבחירתו דלנו נדיק ורשע לא קאמר כמדובר וז'א כי זה כל האדם : ודעתו
לפדשו באופן שני מסכים אל הדרוש אשר רצינו הביאור בו וזה כי הוא רמז להרכבת
האדם ולפי שהמנוות יתחלקו לשני חלקים מנוות לא תעשה כאמור לרמוז לנשיהם אמר
את האלהים ירא ואת מנוותיו שמור וכו' . את האלהים ירא כנגד תלת כי במנוע נעשות
דע נופל לשון יראה . כי היתה דבקות לעשות טוב נמשך מאהבה ואת מנוותיו שמור כנגד
מנוות עשה שיהם נעשים בפועל : ואמר כי זה כל האדם כלומר כי בשהי מיני מנוות אלה
מנוות עשה ומנוות לא תעשה תהיה ככללת הרכבת האדם כי האדם מורכב מחומר וצורה
כאמור ומנוות לא תעשה הם רמז לצורה ומנוות עשה רמז לחומר כמדובר : ואל זה
אשרי איש רמז המסודר עוד באומרו אשרי איש ירא את ה' כמנוותיו חפץ מאלד יר' אשרי איש
ירא את ה' כו' ירא את ה' כנגד מנוות לא תעשה : במנוותיו חפץ מאלד כנגד מנוות עשה :
והוא הנדבחה גם כן באומרו אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו אשרי כל ירא ה' כנגד מנוות
לא תעשה ההולך בדרכיו כנגד מנוות עשה כאמור . וביאור עוד אחת אל אחת ולחלוקה
הראשונה והם מנוות לא תעשה נתן חוג כולל כל מנוות לא תעשה והוא אומרו ויעע ספיד
כי תאכל אשריך וטוב לך כי בזה כולל בלי ספק הסרה דרך כל עושק וכל חמס וישתמר
בזה תלמוד לא תרצה ולא תגזב וכו' כי הוא מרבו אליו יגיעו כל קויו לאינו התורה וגו'

מאמר דל
כנע כנגד
אבריו של אדם
בו והוא דרוש
בשכל ובנפש
מתדמה לתנועה
העלה בידר זה
פירשו בו פירושים
יתהלל הכס בחכמתו
אלו יובנו עם מאמר
בחכמתו יר' אל
אך אמנם במה שיוכל
השכל וידוע אותי
אך אמר : באלה הכו'
וזהו כי באלה חפצתי
שבה אל הכס גבור
בעצמה והוא כאלו
הגבור וכן העשיר
בם לתת להם החלק
ומין ההללו הזה
והוא אומרו כי אם
חסד נשפט וצדקה
להתהלל כי הוכן
ועם ביאור הכתוב
נשמע וכו' מסכים
האדם ותלוי בבחירתו
לפדשו באופן שני
האדם ולפי שהמנוות
את האלהים ירא
דע נופל לשון יראה
מנוות עשה שיהם
מנוות לא תעשה
כאמור ומנוות לא
אשרי איש רמז המסודר
ירא את ה' כו' ירא
והוא הנדבחה גם
לא תעשה ההולך
הראשונה והם מנוות
כי תאכל אשריך וטוב
בזה תלמוד לא תרצה

סוף דבר
הכל נשמע
את האלהים
ירא וכו'

אשרי כל ירא
וכו' כלו

חלק שלישי

כו

אומר כי בשומרו הפנו הכולל הזה אשריו : ופירש המינים והפרטים הנכללים בו ואופן ההנהגה והדרך להגעתו ואמ' אשהך כגפן כו' והנה אשהך הוא רמז לחמיר כמו שכנה אותו הרמזם בהרבה מקומות מהפירו הנכבד והרבה מן החכמים וכו' דבר נאות ומהקבל כי כמו שהאשה היא עזר וסיוע והכנה אל תולדת החומר כמו כן החמיר הוא עזר והכנה אשר באמצעותו ישתלם השכל והצורה העליונה וכמו שנבאר עוד בעזרת האל ואמר שהחמיר נריך שיכניעוהו האדם באופן שיהיה הניד משועבד אל השכל ואל בייכתו ביתך : והכוונה שיהא יושב ובטל מן שר ידו מהדברים הנמשכים לרוע הבחירה וגם בניו והם הכחות החמירות יהיו סביב לשלחנו ואל בניך כשתילי זהים סביב לשלחנך וחתם המזמור באומרו הנה כי כן יבורך גבר ירא ה' אל הברכה האמורה שאמר אשריך וטוב לך הלא היא לירא את השם והוא רמז למקיים מצות לא העשה כמדובר אבל המקיים מצות עשה יברכהו השם בעצמו מתינון ויראה בטוב ירוסלים כל ימי חייו וביאר הענין ואמר ויראה בנים לבניך והוא רמז למצות עשה והם תולדת האיברים כי אחר שהנחנו שהבנים מכוונים לבחור החמירות ובני בנים הם המעשים הנעשים בחיות היום והם רמז למצות עשה כמדובר וגזר אומר שעם זה יהיה שלום על ישראל רוצה לומר עם קיום המצות יהיה שלום על האדם הישראלי והוא שלום הגוף והנפש : או ירמזו לשלום ובריאות הגוף אשר באמצעות התורה וקיום המצות צדיק כחמיר יפרח רענן כדרוש ובריא אולם כי השם אלים אמת שומר הבריאות רופא כל בשר ומכילא לעשוה ללוהביו ולשומרי מצותיו :

והנה אמת בשלשה דרכים יאריך ימיהם בטוב וסנותיהם בנעימים * אם מצד חסדו המוחלט בהסרת המנועים שהם נגד החיים להכין להם מזונותיהם והסרת המעיקים * ואם בשומרו הכח הטבעי אשר יאריך ימי האדם מפני ריבוי לחותו אשרי * והרות החיובי אשר ישמר בחום והלחות שהם חיי הרוח כאשר ביארו החכם במקומו * ואם בהתאמתו האמורה והשלום אשר ימצא ביניהם אשר בראם בוראם יתעלה לקיום מזב והרבה האדם ונתן לכל אחד חלקו הראוי לקיומו והעמדתו * כי האדם אינו יכול להזרז מהמזיק לו ולהסיר המעיקים וגם אינו יודע שווי לחותיו ואיכות אבריו השדשיים וכל שכן שלא ידע שיעור שווי היקודות הראוי לו ופתע פתאום ברגע ינסו אבריו בניניו ושפל שיאו ונפל למשכב :

והוא הרמז במאמר הנביא באומרו בודא נוב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו והוא נדר הרפואה על נכון כמו שביארנו כינא בגדר הרפואה בתחלת הפרו שצריך הרופא בחכמה הרפואה לשמור נח הבריאות לכל יסור האדם ממנה ויהיה בריא : ועוד שניה שיהתדל להחזיר הבריאות כשהחור ויבא לירי חולי או והנה שני אלה עושה השם ית' ביתך שאת ויהר עז והעצמות ימינו בחדרי בכח ועל ב' מינים אלה נאמר כל המחלה אשר שמתה בניערים לא אשים עליך * והיא שמתה הבריאות * כי אני ה' רופאך * והוא להשתדל להחזירה כשתקור :

לשני אלה רמז פה הנביא * כנגד שמתה הבריאות אמר בודא נוב שפתים שלום שלום והוא כמו שאמרנו שכתב ביאת החלי לאד' הוא לסבת ההגברו' יסוד מה על שאר היסודו' ויהר ימנה שהכינה החכמה האלהית אשר יסדס בחכמה בהכונה ובלדעת אשר אם שלום יהיה בנייהם כאשר בראם בוראם אין ספק שמיש האדם חיים ארוכים כימים הראשונים עד שתכלה הלחות מעצמו אך אמנם באלו החיים הקצרים לסבת ההגברות היסודות זם על זה ויהר מטבעם אשר נתן להם לקיום והעמדת ההרכבה האנושית נמשך לפי זה כי כשהיסודות יהיו בשלום ובמיסוד בהסקט ובשלום ישמר הבריאו' שמינה נמרצת * וכשהם בקטטה ובמלחמה ימשך החולי ותסור הבריאות בלי ספק ודרך הספוק כך הוא השם ית'

בודא נוב שפתים וכו'

כל המחלה אשר שמתה במצרים וכו'

מאמר ראשון

שהוא בורא ניב שפתים והוא שם פה לאדם הנה הוא משיט שלום בין היסודות כדי לשמור
 הבריאות עומדת וקר א ליסודות רחוק וקרוב לפי שיט בהם בחינת רחוק וקרוב אם במקום
 בלש והארץ אשר הם רחוקים מן הקצה אל הקצה ומן המרכז אל המקיף: והאש והאוויר
 קרובים וכן האויר והמים סמוכים זה לזה ואם בבחינת איכותם כי האש והמים וכן האויר
 והארץ הם רחוקים זה מזה באיכותם וטבעם מן הקצה אל הקצה וכל אחד מהם קרוב
 באיכותו אל הקרוב אליו במקומו כנודע ואלא שבהם שהיא ברא ניב שפתים הוא משיט
 שלום בין היסודות והוא אומר ש שלום לרחוק ולקרוב וזהו שמינת הבריאות וכן
 חזרתה כשתסוד אמר אמר ה' ופאחיו ואל זה רמז המשורר במזמור אשר אנחנו בני
 באונ' שלום על ישראל כי בהיות האדם ירא השם ההולך בדרכיו תמיד השם יעשה שלום לו
 שלום יעשה לו בעוד בחיים חייהו ואלף כי אחרי מותו הרוח תשוב אל האלהים אשר נהנה
 מדר' הנעלם ויתקשרו זה בזה הנפש עם הרוח והרוח עם הנשמה כמו שאמרנו ר"ל במדרש הנעלם ר"ל
 על פסוק ויהי נפש ארוני צדויה בצדור החיים • נשמתא מיבעי ליה אלף וכאין אינו דיקיף
 והיתה נפש דמתקשרין לך ברא נפש ברוח ורוח בנשמתא ונשמתא בקבא אשתכח ואל והיתה נפש א'
 ארוני צדור' הורו בו מעלת הלה האיש השלם אשר התדבק נפשו בשם ית' דקוות
 עצמי ומין זה מנהגלמות לא תשוב בלי ספק כי אם בהסכמת החומר והנורה כי אם לא
 יסכימו בהסכמת אחת כל אחד יגבר לחבירו והחומר יעבד אל השכל מלהשיג השלמו וכל עוד
 שרם בשלום ובהסכמת והאדם יקח ההכרחי וידחה המיותר והנפש מושלת בגוף ירא חומר
 השלמות מנע שניהם והאלה יהי ויקנו שלמות ידיעות והאופן מנהגסכמה אשר
 היא הסבה אל האושר וההצלחה האחרונה כמדובר כי אי אפשר להגיע אליו אלא ביריעה
 והמעשים הנאותים והמדות החשוב' אשר בהם תלוי האושר וההצלחה האמתית' והם העיון
 והמעשה: הנה הכלל העולה בידינו במאמרנו זה הראשון בכל השלשה חלקים אשר זכרנו
 ביאור התעלות הגדולות הנמשכות מהורתינו הקדושה ואין היא סבת שלמות המימות
 האדם להגיע אל ההצלחה האחרונה והאושר האמתית' והוא סבת השלום בין הנפש והגוף
 אשר בזה תלוי השלמו' כאשר ביארנו: ובהיות האדם נטבע במבולותים הכחות החמוריות
 מעורב במקבת בור העפירות שהורבב ממנו הנה כאשר יהיה להכניע החומר אל הצור'
 יתעלה יותר מהשכלים הנבדלים בבחינה מה זה מכוון הטעם כי אחר שהרבת חומרנו
 אשר הוא מנגד לו בטבע מס' בשלמו' הנפש יתגש' לאמר כמו ועונם ידו עשה לו השלמו'
 ההוא מה שאין בני צדיקים השוממים והשכלים הנבדלים אשר למעלה מהם כי בעבונם
 בקומתם ובשלמותם נבראו כאשר ביאר המשורר במזמור ה' אדוננו מה אדיר שמך בכל
 הארץ: אמר כי ראוי לטבח כל ויטבחי הכל וטובחי ארץ אל' השם ית' כי אדיר שמו בפי
 שהוא ית' נתן הודו בשמים ממעל ולזה הם שלמים כי מת' היתה זאת ליה לחקת עולם •
 אך בארץ שלותיהם וטובהם באלהם מנצד בחייהם ומרינותם זאת נמלת עבדי ה' ונדקתם:
 וכן כירסוהו ר"ל באומנם גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ דאלו כמעשה
 שמים וארץ כתיב יד אל' שנאמר אף ידי יסדה ארץ וימיני עפפה שמים • ואלו
 כמעשה צדיקים כתיב שתי ידות שניאמר מקדם ה' כוכונו ידיך והנה ריחו בזה לפני חלקי
 האדם החומר והנורה או על שתי קבות האפשר בפעולתם הטובה הוא אם רעה מה שאין
 כן בעשה שמים שאין בהם מנגד מנצד הרבהם שרם נשם חמישי פשוט זהיר ובהיר בלתי
 ההגדות איכות כלל כנודע מטבע חומרם ופועלים תמיד הטוב בלתי אפשרות אל הרע
 כנודע: אם כן גדולים מעשה צדיקים וגדול שכרם כאמר על כן אמר
 מה אדיר שמך בכל הארץ ופירש הטעם למה יהיה אדיר

מזמור ה'
 אדוננו מה
 אדיר שמך
 וכו' כולו
 מאמר ר"ל
 גדולי מעשה
 צדיקי' וכו'

חלק שלישי

כז

בארץ מפאת האדם באומרו אשר תהיה הדרך על השמים רונה לומר שהיה אשר בשמים עם יהיה גם הוא גדול וקיים הנה הוא להם מנצח שאתה נתת אותו להם והוא אשר תהיה הדרך על השמים על דרך שאמרו ר"ל בקומתן נכדו בנכיון נכדו כלומר שבכדו בשלמותם האחרון שהספיע בהם יתרה בעת יצירתם כנז' אמנם באדם איננו כי בהתלהב יצירתו הוא נעדר השלמות ויחנהו מעט מעט והוא מטי עוללו ומצד עזו והוא כאלו אמר שהעוץ והיא התורה אתה מיסד אותה מטי עוללו מצד עצמם באופן שהתורה הייתה להם במדרגת יסודות הבנין עד יגיעו בה לנדונה כל כך עליונה שיוכלו להשכית האויב והוא הכובד המחייב הרע לישראל כפי המערכה וכמו כן המתקנס למטה והם שואפים אל ישראל כי באמצעות התורה ישדר הש"ת המערכה ובזה ישכית האויב שהוא למעלה וכן המתקנס שהוא למטה כנז' וזאת ראיה נכונה לשגדולי מעשה הנדיק' מנעשה שמי' כנז' ובאר עוד הראיה הזאת באומרו כי אראה שמך מעשה אנבעותיך כו' מה איום וכו' יר' בשאני מתהכל בשמך ואני רואה שהם מעש' אנבעותיך וכן כשאני מתהכל בירח וכוכבים ואני רואה שאתה כוננת אותם כמות שהם עתה בכל שלמות' מזה אני נוזר ואומ' מה גדול האיום על מה רב טובך וזה כשיגיע למדרגה שהיה ראוי להיות מושגח מאהך והוא כי הוכחנו וכן כאשר התקדמו והתחברו מעט מחלקים וכו' יר' בזה ששכית אותו חסר מעט מהתמלאים והוא בהיותם אפסריים אל פעולה הרע כמו אל הטוב מה שאין כן במלאכים שעם היות' פועלי' בכחידה כדודע אינם אפסרי' בפעולת הרע הנה בזה הוד והקדר תהיה על האדם שעם היותו אפסרי' אל הרע כחור בטוב והוא וכבוד והקדר העשירו' ובאר עוד אמיתות הדבור באומרו התמסירה במעשה ידיך יר' התמסיל ותדמה האדם השל' למעשה ידיך שהם השמים באומרו ומעשה ידיך שמי' וכו' והוא תשל הוא כי כמו שהשמים מושלים ושלמים בדברי השל' וכלם תחיתם כן כל שאר המינים הם תחת רגלי השלמי' באופן שכלם שמת וזאת תחת רגליו של האיום כנז' רונה לומר כל אופני מיני העבלי' חיים שיה תחת רגליו והם צלה ולפנים כלם וכו' צפור שמים וכו' על כן אתם והם דבריו באמות ההנחה אשר התחילו בה באומרו ה' אדוננו מה אירי שמך בכל הארץ וכו' שהוא כלו הנראה על שלמות האדם מצד הרבנות חומרו ומדובר :

בחלק הד' הזה יתבאר באר היטב דרכי אורחי התשובה כללותיה ופרטים ושהיא חלק מרפואת הנפש והוא חזרת הבריאות והוא דרוש לשכה בנתיב

החלק הרביעי מהמאמר הראשון

אחר אשר העמידתך על נכון בידיעת התועלות הנדורות הנמשכות מהעסק בתורה בהיותה סבת חבת הסכמת החומר והנורה בדרך ישרה שיבור לו האדם לנחותו הדרך ילך בה להשגת הנגהת החיים הננחיים ראיה להעריך בחלק ראשון מהמאמר הזה על דבר גדול התועלת לרפואת הנפש בכל החלואי' אשר ידמו לתחלואי הגוף כמו סבת הרמב"ם אל בשם הקיימונים בפרק ה' משמנה פרקו בהקדמתו לפרקי אבות והוא כי בהיות השלשה חלקי אשר כתבנו מפורד' ומסרים לשנייה בריאותה אשר הוא חלק אחד מהרפואה יהיה החלק

מאמר ראשון

האחרון הזה מטה עוז מקל תפארה להועלת וגם לעזרה להחזירה בשהסוד לצוד ממוקשי
מות נלמוה ולא סדרים * כי ישרים דרכי ה' בראשם לחשוך נפשם מני שחת והיא
התשובה ההביכה לשלם בתחל' המחשבה והנה הדבר הראשון שצריך להזהר בו מאד הוא
להתרחק מחברת אנשים רעים וחטאים שהם סבת החולי והסרת הבריאות ואין לסמוך
בטוב השכל להקלט מהם כי הכח התאונני והכעסני משיבים חכמים אחר ודעהם יסכלו על
כן ראוי להמנע בהחלט מחברתם: והוא מה שבילצו לנו שלמה העלה בתהלת ספרו

ביאור פרשת

בני אדם

הקשה קושיא חזקה מאד בפרשת זאת והיא כי מאחר שהמפתיע עצמם אומרים נאדבה
יפתוך כו' עד לדם וכו' כבלעם וכו' מה חידש לו לנפתה באומרו כי רגליהם לרע ירצו וימירו לשפוך דם
שדרי הם בעצמם אמרו לו זה מעיקרא ולא נתפתה מדברים לא ישוב אחר מפני דבריו
אלה כי כל זה סבר קביל והנה אמת הדרך שפירש הוא ז"ל כי היא ישרה בענינו נכונה הוא
אלא שגמלת אל ומלת מנע לא יתיישבו לפי פירושו לפי שהם יורו על הצויו ולפי דרכו הוא
כאלו אמר תמנע רגלך וכו' כלומר אם היו אומרים לך הדבר מפורש לא היית הולך אהם
והיית מונע רגלך מניהיתם וכו' והוא דחוק מאד אמנם הדרך הראשון אשר הביא הוא ז"ל
ולא נבשר בענינו אותה דאיתי מתיישבת לפי הכוונה על כן עם שדרכו ז"ל ביישוב

בן אורחות

כל בונע

בצע וכו'

ביאור רחב

הכתובים רחקה מני ואני דאיתי ליישבם מפנים לאותה הכוונה הכוללת כפי שדרי החכמה
המדויגת והוא שלמה ע"ה התחיל במלת בני להורות שדבריו והזהרתו הייתה עם הבלתי
מנוקב בהברת בני אדם כראוי שהם הנערי והבחורי כמנו שנהבא' במאמר הא' מן המדות
ואמר לו שלא יתפתה במה שירצו בני אדם החטאים בנפשונם להתחבר עינן ואמר חטאים
ולא רשעים להיות שהחטאים הם המכירים הטוב וישתדלו לומר לו שכונתם היא טובה כי
כן דרך החטאי' עד יבוא רגע עשוית הרע אמנם הרשעים הרע המפורסם לרע לעיני הכל
יראה בעיניהם טוב ועל כן אין אדם שיתפתה מדבריהם לחשוב שמה שאומרים וחושבים
הם שהוא טוב יהיה כן וכמו שנהבאר במאמר הו' מוספר המדות ועל כן אמר לו שאם יפתו
אותו החטאים אשר בהם אפשר הפתוי לא ילבה שמוע והוא אומרו בני אדם יפתוך חטאים
אל תלבה ואמר שאף אם יאמרו דברים יורו בהם שהם מנבאים פשע מבקשים אהבה אל
יאמין בהם והוא אומרו אם יאמרו לכה אהנו וכו' יר' אם יאמרו לך דברים אשר בהם יראה
היות כוונתם ללבוש אהך לשלם סבות אשר נהבארו במאמר הח' סיני' יג' מוספר המדות
אמנם שהם מבקשים החברה אשר בה תהיה האהבה והב' שהם מבקשים ורופים
צדק שהוא הדבר אשר בו תמצא האהבה * ועוד שלישיית שהם רוצים

טעם נכון

למה שלמה

היה מייסוד

הזהרתו אל

הבן הקטן

שהיה כל מה שלמה בחבריה כמו שהוא המשל המודגל:

וכנגד הדבר הראשון והוא ההתחברות וכבר נהבאר במקומו שהוא יעשה במה שילכו
יחדיו בדרך אחד אשר בהתחברות הוא התהווה האהבה אמר שאם יאמרו לכה אהנו
כלומר התחבר אלינו בדרך אחד אשר בזה תתהווה אהבה בעינינו אל הסמוך על הטענה
הזאת: וכן אם יאמרו לך שכל ישיעם וכל הפץ הוא עשות משפט וצדק והצנע לכת
נקום נקמת דמי הנקיים הנעוקים מן האדמה וכפי הצדק הראוי ראוי לנקום נקמתם
גם בזה לא הסמוך והוא אומ' נאדבה לדם נצמנה לנקי חנם יר' אם יאמרו גם כן לך נאדבה
לחונקים והקורגים והשופכים דם נקי נאדבה לדם מהם וכאלו אמר נאדבה בעבדי דם
הנשפך כי בזה נצמנה להם בעבור הנקי הנהרג חנם ומן הצדק ראוי לתת להם כפעלם
וכמנעיה ידיהם כי כבלעם לרונחם בעולם חיים כמו השאול וזה אומרו כבלעם כשאול
חיים כאלו אמר כבלעם חיים כשאול וכן כבלעם אותם המינים ושלמים כמו שהם יורדי

חלק רביעי

כח

בור יר' כמו שזכרנו בוד הם נבלעים ונחבדו כמו כן נבלעם אהנו בהיותם שלמים ומלה
 נבלעם מוסכת ענינה ואחרת עמה זכאלו אמר נבלעם כשאלו ונבלעם המינים כזכרנו
 בוד ואמר שיאמרו המפתים ההם שמתלבד היותם פועלים בזה הנדק הנכון והראוי יאמר
 להם מזה הועלת נמרץ שכל הן יקר ימצאו וימלאו בתיבהם שלל אשר נתיאשו מהם
 הבעלים והוא אמרו כל הן יקר נמצא נמלא בתיבו שלל יר' אין אהנו הולכים ורודפים
 לנוכחו או לעסקו אלא שנמצא אותה כמו המוצא מניאף שכבר נתיאשו הבעלים מההון
 ההוא בלי ספק וכדין נובה בו שכל מניאף שהוא אחר יאוש או שאין לה סית' אינו חייב
 להחזיר כמו שנתבאר בפרק אלו מניאות ואחר שאיך לו השתי טענות ביאר גם
 את הג' והיא שיאמרו החטאים האלה בנפשות כלי שיהכחה הנפחה לדבריהם ויתא לפועל
 ממשבתם הרעה שתהיה אהבתם במדרגה שלימה עד שכל אשר להם יהיה בחברה כנו'
 והוא אמרו גורלך תפיל בתוכנו כים אחד יהיה לנוכחו יר' החלק שלך לא יהיה הראשון
 ולא האחרון רק בתוכנו בלומד באמצע כלבו כי האמצעי הוא שלם בכל הדברים :

ואחר

אשר הניח שלמה המלך עליו השלום טענות המפתים אשר בהם
 הפתה בלי ספק מני שאיננו בקי בהבנת כוונת האנשים החטאים
 והחבלותם הזקירו ומלה לו רעתם והוא אמרו בני אל תלך בדרך אהם מנע דגלך
 מנתיבתם יר' כנגד מה שאמרו לך שתתחבר עמהם ותחשוב שחברתם היא חברה שלמה
 אשר התהווה ממנה האהבה השמיר לך פן תחבר בחברתם מפני שחברתם היא לתכלית
 רע ובחברה זולת לא התהווה אהבה כלל כי הרשעים כים נגרש והם מלאים חרמות והוא
 אמרו כי דגליהם לרע ירובו וימירו לשמך דם יר' כי אם יהיה כוונתם הנדק כמו
 שחוסבים הם לא היה להם לרוץ ולמיהר בלתי התיישבות בדין ולחקור ולדרוש אם עשו זה
 בעדום והתראה כפי הדין אהנם מנוד מרעותה הגה דגליהם לרע הם במה שיגהרו
 לשמך דם הרוצחים שהם לפי דבריהם המזוייפים וכל שכן שאין כוונתם הנדק כלל ואינם
 הולכי לשמך דם הרוצח רק דם הנקיים הגז' והוא אומ' והם לדמם יארכו יצפנו לנפשותם
 יר' לא כן מתשבתם כמו שאומרים בפיהם לפי שהם באמת לדמם של נקיים הגז' ולא של
 הרוצחים יארכו ויצפנו לנפשותם : ואפשר שאמרו והם לדמם יארכו יהיה מקושר עם
 הפסוק הקודם אלו בי חנם מזורה הדשת בו ויהיה טעם אל הקז'ר' שהזיר אל הבן הגז'
 וכאלו אמ' אל תלך בדרך אהם בשום צד ולא עוד אלא שראוי שתמנע בהחלט מהתחברותם
 כי אף על פי שתגלה רעתם בשעת מעשה אם התחבר עינכם לא תוכל להחלט מרעתם :
 והביא לזה המשל כפלא מהניידים כי עם היות שהם מורסים דשתם נגד העושה לפי שאינם
 יכולים לעשות באופן אחר שאינם יכולים להשמר מהם שהם מעופפות הם הגה ענף אין
 הדשה מזורה בעיניהם תמיד רק מכבים אותה בקש או בתהן או עפר כדי שלא יראו א
 אותה הבעלי כנף כי בעודם רואים אותה בחנם היא מזורה כי לא יאקרו אליה אשר על
 כן מכבים אותה כאמור בן הוא אצל המפתים והם בוצעי בצע כי יאקרו לנפש הנפתים כ
 באמור להם דברים טובים לכסית מתשבתם הרעה כמו הניידים שיכבו דשת מהבעלי
 כנף אשר ירצו ללכוד בדשם והניידים הגז' לדמם של הבעלי כנף יארכו ויצפנו לנפשותם
 במה שמתכבים הדשת כנז' כן יקרא למפתים הגז' שלא ישתו בדברים נגלים הרוע רק
 בדברים נסתרים כמו הדשת הגז' ואף כן ארחות כל בוצע בצע כו' ובה יתשייב למתאמר
 בעיני כל בעל כנף ולא אמ' לעיני כל בעל כנף וכמו כן למה לא אמר כי חנם מזורה הדשת
 ואמר מזורה הדשת להיות שאין המשל רק בהיותה פרושה כשהיא גלויה בעיני כל בעל

מאמר ראשון

כנף והמטל הוא מזמן היותה פרושה ולא מזמן ההחלת פרישתה כמו שהיא לבי הראשון והוא דקדוק נכון. ואפשר שאומ' והם לדמם יארובו שב אל כל בעל כנף הגז' וכללו אמר שאין ראוי ללכת עם המפתים הגז' בשום צד ושאין ראוי שיבטח הנפשה בשכלו ורצונו בחושבו שלא יוכלו לו פן יקרהו במקרה כל בעל כנף אשר בעיניהם מזורה הרשת בחנם ולרית יגיע הצייד כי הם בטוחים שלא ילכדו בה ועל כן ידלה בעיניהם הנחם היא מזורה ולמנם אחר כך כשיראו הבעלי כנף עצמם המאכל אשר ברשת יתפתו ויכלו שם לאכול ונמצא שהבעלי כנף הגז' הם עצמם יארובו לדמם ויפנו לנפשות מנד חמדותם אל המאכל: או שיחזרו אל הציידים כאלו האמיר שעתם היות שהבעלי כנף חושבים שבחנם היא מזורה הרשת עכ"ז הציידים לדמם של בעלי כנף יארובו וכו' וכן אורחות כל האמד ובזעע בזעע כי הוא בעצמו את נפשו יקח וז"ל כן אורחות כל בזעע בזעע את נפש בעליו יקח וכו' כי החומד החמודה או החומד המזמן לוקח את נפש בעל החמודה עצמה וכללו אמר שלוקח את נפשו הוא בעצמו ועל כן ראוי להמנע מלכת עם המפתים בשום צד: ואפשר שיהי' שבו כל הפסוקים כפשוטן ויהיה הפסוק שפסק הדיע זל והמשך כוונה הפסוקים כך היא בני אם יפתח חטאי' אל תאבה יד' אם החטאים יפתח באומרים שהלך אהם ולא תשהה עמהם בעשייה הרע רק בטוב הנמשך מפעולתם והוא התועלת לא תאבה להם וז"ל אם יאמרו לכה אתנו בארבה לדם יד' אם יאמרו לך שהלך עמהם לבד והם יארובו להם וזהה לא תשהה עמהם בזה רק הם לבדם יארובו להם ויפנו לנקי חנם וזהה תשהה בתועלת לבד במה שגורלך הפיל בתוכם וכי' אחד יהיה לכלכם: עכ"ז הזהיר והאמר אל תלך בדרך אהם יד' אף על פי שאינם שואלים ממך רק להליכה בדרך אהם אל תעשה זה בשום צד לפי שהחמודה יפתה אותך שהעשה גם אלה בעצמך הרע עצמו והראיה על זה כי הנה הבט נא ודאה שרגליהם כשילכו ויהנועו אל הרע אז ירובו להיות הרע טבעי אל החמוד והתאזהר ואם היו מתנועעים אל הטוב היו מתנועעים בכבודות כי בטבע יתנועע האדם יותר אל הרע ממה שיתנועע אל הטוב והמאמר החכם באומר כל שנוי רע על כן ישנה שכונתו היא כי להיות השנוי דבר רע על כן האדם יכסוף לשגות בטבע על כן אמר שימנע רגלו מנהיגת' פעל בנקל יתנועעו הרגלים אל הרע מפאת התאזהר וז"ל כי רגליה' וכו' ויקרה לו כמו שיקרה לבעל כנף שהחמודה אל המאכל יארוב דמיו עם היותו חושב שבחנם היה מזורה הרשת במדובר וז"ל בני אל תלך בדרך אהם יד' אל תאבה להם ללכת אהם בדרך אחד כי

פחדתם ימשך לך שהעשה גם אתה הרע עצמו והראיה מהבעל כנף כאמור והוא דרך בכון וישר והיה בו הפסוק הגז' ולקדקד עוד הפסוק הנמשך אפשר שאמר שבזעע הוא מלשון חמודה ויר' שהחומד והוא המפתה אשר יחמוד החמודה לנפשה רוצה לומ' שיחמוד שהיה חמודה לנפשה כי בזה יתפתה הנה זה אחר כך נפש הנפשה הוא בעל החמודה הגז' יקח לכל אשר יספון יטבו ובזה נהיי' שבו הפסוקים על נכון: ויראה מכל זה שחולאי הנפש הם מזנויים בנקל והם אח"כ קשי ההסרה ועל כן ראוי להזהר מזה בהחלטה והיא התשובה הנאותה שהיא לפנינו יה' היותה רצויה והנה אמת מוצאתי ראיתי הנביא ישעיה צווח בכרוביא עליה בביאור כללותיה ופרטיה והיה הפסוק' הגנה חייבו אליה בהפטרות דרשו ה' בהמצאו בכל שביניה: על כן ראיתי להרחיב הביאור בה בהפטרות ובכל חלקיה: אמר דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב כו' והנה רז"ל בפסוקיהל דרשו ה' הקשו מה שהקשה מנשה הרשע לישיעיה זקנו אבי אמו לדעת רז"ל וז"ל רז"ל בפסוקיהל בהמצאו בלה אמר רב שמואל בד איני' בהמניה דרב מנין לגזר דין של נכור האף על פי

ד' פירושים
נפלאים
בהפטרות
דרשו ה'
בהמצאו בלה

חלק רביעי

כח

אנחתם מתקיע שנאמר בה' אלהינו בכל קראנו אליו והוא כהיה דרשו ה' בהמצאו הקם
 ביקר ויחיד אימתי אמר רב נחמן אמר רבה בר אבבה אלו עשרת ימים שבין ראש השנה
 ליום הכפורים ע"כ הנה שמנח קושיית שני הכפוקים המכחישים זה את זה שאלעיה
 את' כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קראנו אליו כנראה שהוא
 קרוב המיד לכל קראיו ושעיה אמר דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב כלומר בזמן
 היותו קרוב שנראה שיש זמן שאיננו קרוב והוא הקושיא עצמה שהקשה מנשה הרשע
 לישעיהו כדאיתא בפי החולץ והירצו ר"ל שמאמר מרעה הוא בודק בכבוד להיות שהכבוד
 לא ישימנו לעולם בקנין הרע שהיה קיים בכלם לעולם כי האחד יעורר לחבירו ולא יסגד
 מיהם הטוב בהחלט מה שאין כן ליחיד אחד ועל כן השם ית' הוא קרוב המיד אל הכבוד בכל
 עת וזמן שיקראוהו ואמנם ליחיד הרשע כשיפסד הקנין הטוב ויקנה הקנין הרע יתרחק
 ממנו השם ית' כי הרשע בהיותו רשע יתפרד מדבקותו ית' על דרך התפרדו כל פועלי און
 ואינם בימי השוכה שבין ראש השנה ליום הכפורים היה מהדורו ית' להוציא אף לרשעים
 ועל כן היה הנביא מזהיר שידרשוהו בימים ההם וזהו בהמצאו והיה לבי דרכי זה ביות
 בהמצאו בית מורה על זמן זולת זמן כנון בהחלט עליון גוים וכו' והוא תירוץ הקושיא
 בהולאת הכנה של המונד * אמנם בירושלמי תירוצו באופן אחר בהכנסת
 ההנהגה שדרשו שבית בהמצאו היא בית מורה על המקום לא על הזמן כמו שפירש הנקטה
 פי בזה לא הפול קושיא כלל כמו בפאה מטה ובדמשק ערש וכו' וזל ר"ל בירושלמי בפרק
 אין עומדין דבי ירמיה בשם ר' אבהו אמר דרשו ה' בהמצאו היכן הוא מנוי בבתי כנסיות
 ובהי מדרשות קראוהו בהיותו קרוב היכן הוא קרוב בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ע"כ
 והכונה שבהיות האדם פנוי מעסקיו במקום הנאות אל ההתבודדות אז הוא דבק בו ית'
 כי היותו קרוב הוא כנוי אל הדבקות ולהיות שכבתי כנסיו ובבתי מדרשות בעת ההפלה
 והלמוד אז האדם דבק בו ית' והוא ית' נמצא קרוב לאדם על כן הזכיר הנביא שידרשוהו
 במקומות הכז' ולא יתפרדו מדבקותו כלומר שלא יהיו הם שם ולכם בעסקיהם *
 ולכל פירושו ר"ל צריך ליישב כל הפרשה כלה לפי דרכם ונאמר בין שיתא' שיקראוהו בימי
 ההשוכה או במקום הראוי אמר שהקריאה והדבקות בו ית' צריך שהיה כשיקדם הזיכור
 והמירוק כי צריך שיעזוב ראשונה הרשע דרכו והוא הקנין הרע אשר היה קיים בפשו
 אשר על כן נקרא דרכו המיוחד לו ולא אמר יעזוב רשע דרך רע או כדוניה לזה רק אמר
 דרכו רונה לומר המיוחדת וקיימת בו וזהו כינגד חלק המנשה הרע וכנגד חלק העיון
 והאמונות אמר ואיש און מחשבותיו * ואמר שיודרך מהרע בשני חלקיו יקנה זה
 הקנינים הטובים חז' וישב אל' ה' שהוא בניעשים הטובים והאמונות האמתיות ועם זה
 ירחתו עושהו חז' וישב אל' ה' וירחמיהו ואז' ואל' אלקינו כי ירבה לטלוח דבה שלמי מדת
 הר"ל ירבה עוד שליחה על מה שטלח מדת רחמים בשיהיה הרשע שב בתשובה שליחה בלי
 מהרון כלל ככל תנאי התשובה הראויה והוא על דרך כי שמע ומנן ה' אלקים וכו' כלות' ששם
 ה' עם אלקים הוא כמשל השמים עם המנן כי כמו שבכל הארץ יצא קום של השמש כן מדת
 רחמים פשוטה המיד לכל העולם וכמו שהנן מנין שלל יעבוד השמש כן מדת אלקים מנין
 שלל יעבדו הרחמים בכל מקום אמנם כשחן וכבוד יתן ה' לא ימנע הטוב והוא שם אלקים
 ה' לאלמים הם ההולכים בתמים ארצה הוא ירבה עוד הטור הקוף עליהם על כן אמר
 פה שישוב אל שם ה' ואל שם אלקים ושניהם יטיבו לו כנו' :

מאמר ר"ל
על פסוק
כה' אלהינו
בכל קראינו
אליו

מאמר ר"ל
בירושלמי
על פסוק
דרשו ה'
בהמצאו כו'

מאמר ראשון

השפה איך כשוכו באמה ובתמים הוא ית' ירבה לסלוח על פי מדותיו
 והוא לקיותו הוא ית' הכך בשר ודם כי בשר ודם ככאשר יאבחו אליו
 החוטאים וינידו עונם ויתודו עליהם לאובי' היו להם ורבה המעטמה כיניהם ואף שיאלחו
 להם כפיהם בקרבים יאמרו ארבעם ואם לא יודו לא יחיקו להם אמנם השם ית' הוא להפך
 כי כאשר יודו לו ית' וישוכו אליו הוא סולח להם כהחלט ולא ישאף בלבבו ית' חליה נשטמה
 כלל חל כן לא מתשכתי וכו' כי גבהו שמים מארץ כו' בלו הם הפכיים מן הקצה אל הקצה
 משל מסכים מכל צד לשליחתו ית' ולכל דברו העוב אשר ידבר
והמשיל
 המיד אל עמו ואל חסידיו באומרו כי כאשר ירד הגשם וירד הגשם

מן השמים ושמה לא ישוב יר' הביא רחיה חושייה כי כאשר ירד הגשם והשגל מן השמים
 ועושה פעולה שלמה שאין בפעולה הטובע חסרון כלל כן דבר השם ית' יעשה פעולה
 שלמה בלי חסרון כלל כי אם יהיה חסרון ואנו יהיה מנד המקבל ולא מנד הנותן כמו
 שהוא גם כן בידידת הגשם כי אם תרד על האבן לא הצמיח לרוע הכבת המקבל ועל כן
 אמר כי אם תרדו את הארץ ור' המקום הראוי לכך כן דברו ית' דבקה לכל אשר יקראוהו
 באמת ובהתים וישוכו אליו כהשוכה שלמה ואמר כי אם עשה את אשר חצנהו והנלוח וכו'
 לרמוז שהפך והשועל הם שמים בערכו ית' מה שאין כן בבשר ודם כמדובר ועל
 כן ביר אמר **ואמר** כי בשמחה תצאו ובשלום תובלון וכו' יר' כאשר יהיה
 צחכו ית' שהטובו בהיותו קרוב כנז' בל הדברי הטבעיים יעזרו

לכם וזהו המכוון באומרו והגבעות והוא דרך משל לשכל הדברים הטובים
 המסודרים מתחת ית' יעזרו ויסימו בתיאורם מהגלות והיה בשמחה מאמר שהוא תפסת
 זכות וכן תחת הנענוץ שהוא מין קוץ והוא משל לרשעים באומרו ורשעים בקוץ מונד כו'
 יעלה ברום שהוא עץ הפכיי לקונים ונתת המרפד שהוא עץ מסדרי שהוא משל ג' לטאפי'
 יעלה הדם שיש לו ריח טוב שהוא משל אל הטובים אשר ריחם נודף והיה זה לשם למדת
 דממים שרחה על עמו ואל והיה לה' לשם ולאותו עולם אשר לא יכרת יכירו וידעו כל העולם

ועל כן

איך השגחהו ית' דבקה באומות הנבחרה' שמך לזה כה את' ש'מנרו
 משפט ועשו נדקה כי קרובה ישועה' לכו' יר' כשתשמרו מ
 משפט כלבכם ותעשו נדקה כפועל חנוני אז תדעו באמת כי קרובה ישועתו ית' לכו'
 ונדקתו להגלות ע'ר היום אם בקולו תשמעו **וביא'ר** ג'דר האושר באומרו

אשרי את' יעשה זאת יר' המאוסר הוא העושה זה ש'מנרו ב'ל הנדק' באומרו ועשו נדקה
 ולא זו בלבד אלא אפילו האנשים המתזיקים בה הם מאושרים והם המתזיקים בידי
 העושים : ולא זו בלבד אלא הנעדר מהאמונות הרעות והוא השומר שבת לבחתי חלל
 כלומר שאין לו אמונות רעות כי מלת מחללו יורה על שלילת החלול שהוא כנוי אל שלילת
 האמונות הרעות כנז' ולא על קיום השימרה שהוא כנוי אל קיום האמונות הטובות כנז'
 כי השבת הוא רמז אל האמונות הטובות ומי ששומר שבת ונזהר מחלל אותה אין לו בלי הפק
 אמונות רעות וכן השומר ירו מעשות כל דע שהוא העדר המעשה הרע בזה לבד הוא גם כן
 מאושר ע'ר אף לא פעלו עולה בדרכיו הלו והוא ע'ר אשרי האיש אשר לא הלך וכו' כלומר

השנעדר מהרע דבור במעשה ובמחשבה הוא מאושר כי בזה בהכרח יהיה חסנו אל תור'
 השם ומצותיו והוא מכוולר מסכים לכוונתם אל :
אך אמנם : יען מצאתי רחמי להרבותם בפסיו הנאמרים מזהב ומזו רב
 כי אם כהור' ביאר הפסוקים הללו על הכלל ידעוהו ית' מדיעתו ית' אלל דרום
 ה' חסנו וכו' הידיעה בספר ה' ד' בהלכות יסודי התורה ובחלק השלישי משפר מורה הנבוכים פרק כ'

חלק רביעי

ל

על כן דרשו: לבאר הפסוק: כלם לפי דרכו זל ויהבאר הפסוק הראשון בב' פנים אם שבאנו
שהיהו לדרוש אלקים שבני דברים הא' בהמנאלו רוצה לומר בהיותו מנוי כלומר לדרוש
ולומר שיש אלוה מנוי והשני שהוא משגיח ואל בהיותו קרוב כלות בהיותו משגיח שהם שני
עקרים גדולים מציאות השם והשגחתו ית' או שבאמר שבהמנאלו רצה על ההשגחה
הכוללת כלומר בהיותו נמצא בכללות בפעולתו ובהיותו קרוב רצה על ההשגחה הפרטית
שהיא יותר קרובה ובין כך ובין כך הנה

דרוש נכלל
בענין ידע'

ית' והתר
הכסף
הקדוש ב'ה

לאומי שיאמר שאם הוא ית' מנוי ויודע ומבין פרטי מעשיהם אם כן הם מוכרחים במעשיהם: מלאחר שדיעתו לא תשנה והיא
הקושיא שהקשו הקדמוני בדיעתו ית' לא שאיכנו כן רק הבחירה היא נתונה לאדם כ
במאמר התכל' הכל ננוי והרשות נתונה (וא' יעזוב רשע דרכו וליים און מחשבותיו וכו'
כלומר עם היותו הוא ית' משגיח בהשגחה פרטית יש יכולת ובחירה גמורה לרשע לעזוב
דרכו וכן האים און מחשבותיו שאיכנו מוכרח בהם הלילה עם שהקדם ידיעתו ית' בהם -
ועל כן ישוב אל ה' וירחמהו כל' להיותו שב מפתח עצמו בבחירה גמורה והיותו עוזב הוא
דרכו מפתח עצמו על כן ירחמנו עושרו כי אם לא היה בחיריי בתשובה לא היה ראוי ל'
לשכר כלל: והירץ הקושיא שבני הפסוקים הנמשכים באות' כי ל' מחשבותיו
מחשבותיהם ולא דרכ' דרכי וכו' ית' מחשבותיו וידיעתו ית' איכנה בדיעתכם
עד שהקשו לידיעתו במה שתדמו אותה לידיעתכם כי אם הייתם משיגים אופן ידיעתו
לא היתה נכבדת הקוביא וכמו כן השגחתו שהם דרכי הנהגתו כי לא באהם עד תכליתה ואל
ולא דרככם דרכי עד שהקישו השגחתי להשגחתכם וידיעתי לידיעתכם והאמרו שלא ימנע
מלאך מנב' דברים אם יש השגחה וידיעה בלתי בחירה או שיש' בחירה בלתי השגחה וידיעה
ואמר עוד שאיכנס נכנסים המה סוג רק הם רחוקים מן הקצה אל הקצה כי גבהו שמים
מארץ עד כעל כן אי אפשר להשיג מחשבתו ודרכיו ית' והם שהיה שאלות ששאל משה
דרכיו עליו השלום באומרו הודיעני נל את דרכיך וכו' הראני נל את כבודך וכו':

ואחר שהירץ קושיית הידיעה כמו שהרצה הרמבם זל גם לפי דעתו שהיא תשוב'
נצחה כמו שבאר עוד במשנה הכל נפוי במקומו בסל' וקיים בזה
השגחתו הפרטית על פי בחירה האדם • רצה לתרץ קושיית ההשגחה אשר הקשו
הפילוסופים הקדמוני אשר בחיטו השגחתו ית' והיא שגראה להם פחיתו' בחקו ית' בהשגחת
בשפלים ליוב מעלתו ורוממותו וזה הירץ באות' כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים כו'
שהיה מפתיק שיאמר כאשר ירד הגשם והשלג ולא ישוב לעלות כי אם הרוה את הארץ וכו'
ומה לו להיכיר מלת שמים בענין זה אמנם הכוונה הנכונה בזה היא כי כמו שהשמים עם
היהם עליונים מאד במדרגתם ממדרגת השפלים עם כל זה להיות הדבורי השפלי מרפעלים
מהם כאשר יסדו בוראם לא יאמר שפלות לשמים במה שהיו פועלים ודברים במהפעלים
מהם כי כל פועל דבק בפעולתו כן היה דברו והשגחתו ית' במה שלא ישוב אליו בלתי
פעולה שלמה בהשגחתו הנכללת והוא תכל' מכלל מלאך משגיח מכלל עד' ואחר
שהירץ הירץ קושיית ההשגחה באופן הבחירה וההשגחה עם היותם נראי' דברי הכפייס
צדקו ית' בשהי' אלה קיים אופן השגחתו ית' באומנה הנכחד' ואל כי בשמחה הצלו נפתח
בחיבתכם ובשלום הכולל מפתח השגחתו כי כן יורה מלת הכולל על ידי השגחתו ית' כי
לא היו שני הכפייס הבחירה וההשגחה כאשר חשב המנגד והוא דקדוק נכון:

צבואר אופן השגחתו הפרטית עד שהדברים הטבעיים יעזר' לזה כמו שבארנו בדקד'
אל' ואמר שהיה הנעצר' יעלה ברוח ויהמו הטאים מן הארץ בהשגחתו הנכללת וכן

מאמר ראשון

ותחת המרמז יעלה הדם בנז' והיה לה' לטעם וכו' כמו שבארנוהו לעיל * וזמנם לפי
דרכנו יתבאר הכפוקים בשני פנים בהודאת הנחה המנגד כלומר בשתיקה בית בהמלאך
ובדעתו קרוב בית מורה על הזמן כנז' : **האופן** הדאשן הוא שאמר
והזהיר הכבאי אל החטאים בכפשותם והמטיים עקלקלותם

בידרשו את השם ית' בזמן היותו מצוי עמכם וקרוב להם והוא כל זמן שלא תהיה ונתקיים
בהם הקנין הרע שלא הגיעו למדרגת רשעים רק למדרגת חוטאים ובלתי נובשים את יצדם
כי אז עדיין השם ית' מצוי עמכם כל זמן שמתירים הרע ומתחרטים תמנו אף שלא יוכלו
לכבוש את יצדם אפנים כאשר יגיעו למדרג' רשעים וכושעים לא יכירו הטוב והם האומרים
לרע טוב ולטוב רע ואז רחוק השם ית' מהם כאומ' רחוק מרשעים ה' ובעוד שהשם ית' קרוב
ל' הם ומצוי עמכם התשובה היא נקלה ותהיה שלמה אך זמנם בהעדר הקנין הטוב לגמרו
וקני' הקנין הרע תהיה התשובה קשה עד מאד כמו שבארנו ועל כן אמ' לרשו' ה' בהמצאו
כלומר דרשו את ה' ושובו אליו כל זמן המצאו עמכם קדוהו בקיומו קרוב אליכם ועם
היותו ית' קרוב גבל קדוהו אין ההקדמה הזאת מסכמת בכל' רק בלשך וקדוהו באמת
שהוא בזמן היותו מצוי עם האדם כי הקדוהו אותו באמת הנה הוא ית' בלי ספק מצוי עמו
כי האמת הוא ה' אליהו והאמת הוא בעצמו ועל כן כאשר מרע' כה' אליהו בכל
קדוהו אליו רוצה לומר שהשם קרוב אלינו בכל קדוהו אליו באמת כלומר על דבר אמת
ועונה דק' וכו' שהוא בהיותו מצוי ועל כן כפל הענין באומרו שיהיה מצוי וקרוב כי
הוא קרוב כשהיה מצוי כנז' **ואמר** שאם ידעוהו בהיותו מצוי ויקדוהו

בשעתו קרוב אז בנקל יעזוב
יעזוב מחשבותיו הרעות וישב אל ה' והשם ית' ירחמנו וישב אל אליהו כי רצה לטוב
חטאיו * **ולדיות** שזה יורה שנוי בו ית' שפעם יהיה מצוי ופעם לא יהיה
מצוי ומלבד היות זה סותר לדברי מרע' אשר כבר הירצנו *

בראה היותו סותר בעצמו כי איך יתכן בכלתי משהנה שיהיה פעם מצוי עם האדם ופעם
בלתי מצוי לזה הירצ' לא כי מחשבותי מחשבותיכם וכו' כי גבהו שמים ית' אין זה שנוי בו
ית' כי השנוי בזה יבוא מהמקבלים ואין להקיים מחשבתו אל מחשבתנו שישתנה מחשבתו
בהשתנו' מחשבתנו כי היא רחוק מאד ממחשבתנו :

וביאר הדרוש בתירוץ הקושיא במשך מסכים מכל' נד אשר ממנו תגלה

הענין בשהשנוי יבוא מהמקבלים והוא כי כפי הכנת המקבל כן יהיה השם ית' מצוי בו
באומרו כי כאשר ירד הגשם והסלג מן השמים וכו' יר' כמו שהגשם והסלג ירד מן השמים
בשמה לא ישוב אם לא שירד את הארץ והולידה והנתיחה ועכ' לא יהיה הטוב המגיע
באומרו לכל' כי לא יתן הזרע רק לזרע ולחם רק לאוכל ומשתדל להמציא האוכל וז'א
בנתן זרע לזרע ולחם לאוכל עם היות הטוב שיה' לכל מפאת המטר ולא נעדר הזרע רק
לכלה היותו זרע ב' לזרע לא יחסר במדובר' כן יהיה דברו ית' לא ישוב אליו בלתי הצלחה
במלה המיד כפי ההבנה בלי שנוי כלל מצדו ית' וז'א לא ישוב אליו במלה אל' כי
אשר חפצו והצליח אשר שלחתי כלומר אין שנוי כלל מצדו וזהו המכוון במלה אל' כי
בזכותו נעשית לעשות החפץ האלהי מצדו ית' באופן שאם יהיה מצדו ית' מפאת המקבלים
ועל כן אם בשמחה הצלו ינצדכם שהיו טובני' לזה נמשא זכותכם בשלום ובמיסור תוכלון
במצדו ית' ההדים והגבעות יפנחו רעה וכו' לטוב בוונת המשיע והמוחפיע וכל עצי השדה
ימלאו כף : **ובזה** תחת המעצוץ ע'לה ברעם כי כשתמכ' הכנת המקבל עם

בזכותו ית' להשיע המיד הטוב אז יתרבה הטוב והשלמות באופן שלם מאד וזהו

חלק רביעי

האופן

לא

המכוון באומרו תחת העצוץ ועלה ברוח וכו' **האופן** המכוון גדול הערך בתירוץ קושיא שהקו קצת בפעולות האנושיות עד שמגד הקושיא היא האנושיות כפי שיש בה כלל והקושיא היא שאם היה השם ית' נמצא עם פעולתו כפי שהיא האנושיות ומניע ראשון היו כל הפעולות נמשכות מהסבה הראשונה עם היותה סבה רחוקה והיה הוא ית' מניע ראשון לכל הגומה אשר בלתו לא יתגועע שום מתגועע . וחס כן הוא יצדק באמת שכל פעולה אנושית הטובה היא אם רעה היה הוא ית' פועל אותה בהיותו שור המניע הראשון והסבה הראשונה בפעולה היא אף שיתרבו הסבות האמנעני' והיא האדם הסבה הקרובה והוא ית' הרחוקה והמשילו זה לכלי השעות אשר באמצעות עולמים הגלגלים רבים בבת המניע הראשון שהוא כובד העופרת יתגועעו כל הגלגלים ההם והמתגועעו האחרון יכה וישמיע הקול הרשום השעות הוא המכה והמשמיע הקול להיות וסבה קרובה אל המכה :

באמת שהעופרת התלויה שהיא הסבה הראשונה לכל התגועות הוא המכה ההכאה להיות מניע ראשון כז' כן יאמר שהשם ית' שהוא מניע ראשון לכל הדברים הוא פועל אותם : ואיך אם כן יאמר בזה ית' שהוא פועל הדעות כי בשפעל האדם הרע הרי הוא ית' פועל אותה בהיותו מניע ראשון לפעולה היא : וקצת מהפלוסופים דנו בזה שלקח הבחירה מהאדם באומרו שהפעולות הם מוכרחות מפאת המניע הראשון באומרו :

והנה כמעט אחד מחכמי הנוצרים תירץ הקושיא הזאת תירוץ כפון והוא התירוץ הנרמז בפסוקים האלה לעד והירובו הוא כי הנה הוא ית' עם היותו מכה כל הפעולות האנושיות כלם האנושיות הטובות הם אם רעות הפעולה כפי הזמן וכפי המקום וכפי המתפעל הפועל הקרוב כי הפעול' לעולם היא טובה המשל בזה הנוסף או הגובה הנה בשנוסף איש את אשת רעהו הנה אין רוע הפעולה היא בפעולת המגבל רק במה שהוא עם אשת רעהו והיותו עם אשת רעהו הוא מפאת האישים שבחר באופן המגבל הזה שיהיה עם אשה זו וזאת אשה אמנ' פעולה המגבל מופשטת אינ' רעה מנדר עצמה כי היא פעולה מפורדה מפאת הטבע לקיום המימיים וכן הגנבה אין רוע הפעולה הלוי בעצמות לקיחת הדבר רק במה שלוקח הדבר שאין ראוי לקחת לפי שאינו שלו אמנם פעולת הלקיחה היא טובה . כי השם ית' הוא הנותן כח לכל לקחת הדבר ולקחת זה הדבר ולא זולתו הוא מפאת בחירת ודכון האדם . וכפי האופן הזה יתבאר בכל הפעולות האנושיות מעט היותו הוא ית' סבה ראשונה לכל הפעולות רוע הפעולות יבא מפאת האדם שהוא הפועל הקרוב :

ועם התירוץ הזה אמר הנביא עלינו השלום שידעו את השם ית' אף שהוא נמצא בפעולתם כלומר שלא יחשבו שבעבור היותו הוא ית' נמצא וקרוב לפעולות האנושיות שיהיו מוכרחים הם ושלום בפעולתם כמו שאמרו קצת מ מהאפיקורוסים הקדמונים עד שלפי סברתם היתה הדרושה והקריאה אליו לריק בהיות האדם מוכרח במעשיו כי אין הדבר כן הם ושלום כי עם היותו הוא ית' מנצו וקרוב לאדם בפעולותיו עם כל זה הבחירה והרצון במקומה עומדת ועל כן אמר דרשו ה' ב'המקלו כלומר דרשו אותו וקראו בו בתפלתכם אף שהוא קרוב כי עם היותו נמצא אהכם הבחירה בידכם לקרוב בהשוכה ולדרוש אותו כשהרצו :

והוא מה שביאר עוד באומ' יעזוב רשע דרכו ואיש און מתחבתינו וישו' אל ה' ית' עם היותו הוא ית' קרוב עם פעולתו הנודד עד שהוא סבה כל הפעולות כלם

מאמר ראשון

והמניע הראשון כנז' עכ"ל יעזוב רשע דרכו המיוחדת לו כלומר מה שהלוי בו שהיא רוע הפעולה כמו שביארנו והם הנאי הפעולה כנז' ועל כן אמר דרכו כי לא אמר יעזוב רשע דרך רע כי הפעולה אינה רעה מפאת עצמה רק מפאת הנאייה כנז' ועל כן אמר שיעזוב הרשע דרכו המיוחדת והנבחרת לו כי כשיבחר המסגל כפי הראוי ובמקום ובזמן הראוי הנה הפעולה היתה טובה ואם יהיה שלא כראוי אז היתה רעוע' רעה ולא מפאת הפעולה עצמה כנז' רק מפאת היונה שלא כראוי והוא שהיה הנאי שיעזוב הרשע דרכו ולא הפעולה מופשטת וכמו כן איש און מחשבותיו ובוה אפסד לו שישוב אל ה' וירחמנו וכו' : וביאר אמתת הדרוש והבדל פעולה השם ית' הצל הפעולות האנושיות מופעולה האדם בהם באומרו כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי וכו' כי נבדו שמים פלאך וכו' יד' מחשבותי והוא הכליתי בפעולה עצמה מופשטת שהיא הכלית הטוב במה שהיא טוב באופן מהמניד קיים לעולם הוא מהחלף ממחשבותיכם והכלייהם בפעול' היא פי הכלייהם הוא להנאיהם או לטובתכם בערך עצמכם אינכם הכליתי הוא לטובות הדבר מפאת עצמו וכמו כן הפעולות שלי שהם הפעולות מופשטות מפאת עצמן שהם מיוחדות לי הם נבדלות מופעולתכם המיוחדת לכם שהם כפי הנאי הפעולה אשר בזה יכול הדוע בהם כנז' ובהם הנה הם נבדלות הבדל גדול מן הקנה אל הקנה כי נבדו שמים פלאך וכו' כן נבדו דרכי כלמדי המיוחדות לי מדרכיכם המיוחדות לכם וכן מחשבותי ממחשבותיכם וכו' :

ובאשר השלים לבאר הדרו' על נכון ביאר תירוץ הקושיא הנז' בדרך משל בדרך הנביאים לבאר העניינים באר היטב בדרך משל ומליצה ואמר כי כמו שפעולות הטובות לא יסול בהם טעות כלל ואף כשיבוא טעות ורע לא יבוא מפאת הטבע רק מפאת שנוי החסד אשר בו היתה הפעולה אינכם הפעולה מפאת עצמה לעולם היא טובה כן הדב' הנמשך מאתו ית' יהיה לעולם טוב ולא יבוא הרע רק מפאת שנוי חומנו הפעולה כנז' ואז כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים ושמה לא ישוב כי היה את הארץ והולידה והנמיחה ונתן זרע לזרע יר' כמו שפעולת המטר והשלג אשר היא פעולה טובה ומסודרת מפאת הגרמי' השמימי' בחכמת בוראם היא טובה כי היא התולד' והנמיחה בכללות בלתי השגיה אל כרטייה הפעולה כי התולדה והנמיחה היא טובה לעולם ונתניה זרע לכל זרע אף שזרע קוצים וכדקנים שהם רעים ולהזיק בני אדם הנה און הרוע בזה רק מפאת הזרע שזרע הקוצים ולא מפאת פעולת הנמיחה והתולדה כי הנמיחה היא פעולה טובה תמיד מפאת עצמה כפי כללוה ועל כן אמר שפעולת הטבע היא התולדה והנמיחה ונתניה זרע לזרע יהיה הזרע כל איזה מין שיהיה : ועל כן לא אמר ונתן הטובה לזרע כי און הכלית הטבע והנמר רק הנמיחה מופשטת אך נמשך שאם האוכל זרע תבואה לאכול יתן לו לחם אמנם און פעולתו העצמית רק נמיחה הדבר הנזרע יהיה מה שיהיה : כן יהיה דברו ית' אשר יצא מפי כלומי הדבר הנמשך ממנו שהוא המניע הראשון לא ישוב אליו רקם שהוא כנז' אל הרע כי לעולם הוא טוב כל הנמשך ממנו ית' שהמכוון אליו ית' הוא נעשה תמיד שהוא הפעולה מצד עצמה ועל כן אמר לא ישוב אליו דיקם כי אם עשה את אשר מציתי כלומי שלעולם יעשה הכלית הטוב המכוון אליו ית' וכלית לכל אשר שלחו הוא ית' שהוא המכוון אליו כנז' כי העדר ההצלחה לא תבא מפאת הפעולה כנז' רק מפאת האדם והשם ית' לא עשה הפעולה היא ולא שלח דברו בה אל הכלית הוא הנמשך לאדם בה ועל כן אמר שלאשר שלח השם ית' דברו והוא לכלית הפעולה מופשטת ודרך כללות הנה הצליח דברו ית' בזה ולא ישוב אליו דיקם כנז' :

אמר שאם יצאו מהגלות בשמחה וטוב לבב מפאת עצמם כי זה
 מהיה כשיחזרו בתשובה שלמה בראוי מלב ומנפשו הוא ית יוביל
 בשלום ובתשורה וכל הדברים הטבעיים יהיו עוזרים לזה ותחת הגענוץ יעלה ברום וכו' עד
 שזה יהיה לו ית' לשם ולאזה עולם אשר לא יכרת ולא יפסק כלומר שלא יעטרך עוד להביא
 עליו מופת לשהאדם בחירוי בפעולותיו בהיותו הוא ית' הסבה הראשונה והמניע הראשון
 בכל פעולותיו כי כללות הפעולה והוא כפי הפעולה מופשטת כפי כלליותה יבא מגדו ית'
 ופרטיות הפעולה כלומר היותה בנושא זולת נושא אחר ובזמן זולת זמן אחר שכל זה הוא
 כפי פרטיותה זה יצרך מפאת האדם ובזה הלוי טוביחה או רעהה ככו' :

וזה הדרוש עצמו

הוא הדרוש אשר ביאר האמתו דוד העה כמזמור

אמר בכל בלבו וכו' על האופן אשר זכרנו פה בהירוי
 הקושיא הנז' אשר הוקשה בפני הנכל האפקודות החשוב שהשית איננו נמצא בפעולות
 רק שהם ע"ז הקרי וההדמן שעושה הקש מהפעולו הרעו' ואומ' שאם הוא ית' מצינו ודבק
 בפעולות אם כן לא היה ראוי שימצאו רעות בעולם שאין הש"ת פועל רע בשום נד איננס
 אצתנו רואים הפעולות הרעות בעולם אם כן יתחייב שהוא ית' איננו נמצא בהם ואיננו
 מצינים באדם וזו אמר נכל בלבו אין אלקים המחיתו התעיבו עליה אין עושה טוב ית'
 ואמר הנכל שאין אלקים נמצא בארץ למה שראה שהמחיתו התעיבו פעולותיהם בני
 האדם ועל כן נזר שם הטוב איננו נעשה מגדו ית' ואינו נמצא בשום נד וכשם פעולה

ואמר

דוד העה שהקש אינו הקש אף בהודאת הנחתם שהנימו שאם הוא ית' דבק
 בפעולה והוא המצינו אותה יתחייב שהפעולות הרעות אם הוא נמצא בהם
 מהיה רעה הפעולה מגדו כי איננו כן מה שהוכחנו אך אמנה אף אם היה כן עדיין התולג'
 שהולדו שאיננו נמצא גם בטוב באותו אופן עושה טוב אינה מתחייבת לשהוא ית' לא היה
 נמצא בכל הפעולות כי יספיק זה לשלא יהיה נמצא בפעולות הרעות כלל כי מה שיצדק
 על החלק לא יצדק על הכל ומה שיצדק על הכל יצדק על החלק כי אם קנת החי מדבר
 לא יתחיי' שכל החי מדבר ואם כל החי מרגי' יתחייב שכל חלק מה זי יהיה מרגיש וזה מכוואר

ועל

כן אמר שהוא ית' השקיף על בני אדם מנד השמים לראות אם ימצא איש
 משכיל בהשכלה מה ישא מרום עיניו ויראה מי ברא אלה שהם טוב מוחלט
 מתמיד על אופן אחד קיים ומזה הצד ידרוש אלקים היותו נמצא ודבק בפעולות הטובות
 הוא ה' משמים השקיף על בני אדם כלומר מפאת השמים הנראים לכל שאין בהם רע כלל
 השקיף הש"ת על בני אדם לראות אם יש בהם משכיל ומתכן טענה זו נגד הסופרים שהם
 נקרא לבעלי המחשבה הרעה הזאת נכל להיותו כפי טובה שאינו נמצא טובו ית' שהוא
 הנותן לו כח לעשות חיל בכל אשר הוא עושה

ואמר

המאמר כמבאר שהייתה הקושיא הנז' באומרו הכל מר יחדיו נאלחו נר'
 אף בהודאת הנחתם אם היו אומרים שהכל מר יחדיו נאלחו כלו' שכל הפעולות
 צדק גם על החלק שהם היו אומרים שהכל מר יחדיו נאלחו כלו' שכל הפעולות הם נפסדות
 אם כן הוא ית' איננו נמצא בפעולות כלל היה צדק זה אם היתה הנחתם אמיתית במה
 שאמרו שאם הפעולה היא רעה איננו נמצא הוא ית' בה והיתה התולדה אמיתית שאין
 עושה טוב מחאר שהכל רע וזו הכל מר יחדיו נאלחו אין עושה טוב * אמנם הוא
 יסודם שהנחתם איננה אמיתית שלא די שיש כמה דברים טובים בהקלט כמו שגראה
 לעי' כל מן השמים המדובר אלא שאפי' אותה הפעולה הרעה שהיא אמת פרטית כשהיה
 רעה אין הרוע מגדו ית' ככו' רק הרוע הוא מפאת בחירת האדם ורצונו המוחלט כמו

מאמר ראשון

במו שהוכחו וז"ל אין גם אחד כלומר שלפי האמת אפי' אותו הדבר האחד הנעשה על ידי בני אדם כי הוא אחד בערך אל פעולות השמים והנלאכים וכל פעולות העצם שהם טוב מוחלט מכל נד אפי' האחד ההוא איננו כמו שחשבו הם שאפילו אותו הפועל הכרטי הרע הוא ית' נמצא בו והוא בכה ראשונה לו ומניע ראשון והוא טוב מצד עצמו איננו הרע הנמצא בו איננו מצדו ית' כז' רק מפאת האדם כי השגו כפי פרשנותו הוא מפאת שגו החומר ולא מפאת הפעולה מופשטת כמדובר :

והביא

מהידוע אל הנכל ואל פועלי און אל הבלתי ידוע וזה כי ידוע הוא אל פועלי און ואל כל הנכלים שהש"ת יעשה טוב לטובים והרע הנמשך לרשעים איננו שינוי בו ית' רק השינוי יבוא מפאת שינוי המוקבלים כן הדבר הזה והוא און' הלא ידעו כל פועלי און שאוכלי עמי והמזיקים והמצרים אותם אכלו אותם והזיקו להם כמי שאוכל לחם ושהסיבה היתה בזע יען לא קראו לה' ולא נתקדשו ונתדבקו אליו ית' וז"ל ה' לא קראו :

והם

ג'כ' ידעו ההפך כי כשנמצא השם ית' בדור צדיק כי אז הוא ית' דבק בהם שם פחדו המצרים והמזיקים להם פחד גדול יען הוא ית' משגיח בהם להטיב להם ועל כן פחדו האומות אז כי הם אינם מזיקים ואוכלים אותם כאכול לחם רק כשהם בלתי דבקים בו ית' וז"ל שם פחדו פחד כי אלהים בדור צדיק בו

וביאר

עוד דוד ה"ה הרגש באומרו כנגד האומות שיבישו עצת עניי כשהשם ית' הוא מתקדש ויראו בעיניהם בחוש איד השם ית' לראש לו וינקום נקמתו מהם וז"ל ענת עניי תבישו כי ה' מתקדש יר' בואו אלה האומות הנקו ותבישו עצת העני כשהשם ית' הוא מתקדש ותראו מה יעשה בכם :

ועם

אמיתות הדרוש הזה אמר והתפלל מי יתן ישועה ישראל מפאת ציון כלומר שלא ימתין לזכות ישראל רק מפאת זכות המקום שהוא בחסדו ית' ישוב וירחם ציון ויבנה חומות ירושלים וכו' לא יהיה ישראל שמת מאד יען לא זכה הוא שזכותו ישוב השם ית' לחננו איננו כשהיה מפאת עמו שישוב שיבון עמו והוא כשישובו הם בתשוב' שלמה שאז יעד להם להשיב את שבותם אז יגל עקב והם הבלתי שלמים ישאלו ישראל מהם השלמים וזה יורה היות הבחירה קיימת והוא ית' משגיח בפרטו מעשיהם שאפשר שהבואו הישועה מצדם ואמ' כי בשמחה תצאו ובשלום תוכלון יר' מצדו ית' אין שגן ואין פגע דע כי הרי' והגבעו' יפצחו לפני' רנה וכל עני השד' יתחאו כף ואפשר שיאמר שהנכל הוא המין האפקודות מכת פיקודיליו שהוא ככל וכפוי טובה שאינו מכיר היות הטוב נמשך לו מאתו ית' ואמר שהוא

ואפשר

מנחם מתיאורו ית' ומביא ראיה מהנמצאים הנכבדים חסרי הבריאה מהבעלי חיים מדברים ובלתי מדברים והנחמים שנתפאת החומר יחפרו מאלמותם הראוי להם וביאר מענתם והיא שהשחיתו התעייבו עלילה יר' שהדברים הטבעיים השחיתו התעייבו פעולתם ומוה נזרמים שאין עושה טוב כלומר אין שום אחד מוודרך ומושר אל הטוב בזה שהיה טוב רק הכל נפל בנקרה והדומן ונפל מלת השחיתו והתעייבו להיר' שלא נמצא זה פ"ע אמה רק פעמים רבות אשר על כן אפשר לבנות עליו הקש ומהחלק הביא ראיה אל הכל וזה ההקש הוא בטל שהרי רוב הדברים נוטים אל הטוב המיד ופעולתם שלמה ומה גם בגרמים השמימיים כמו שהב' הרמ"ם ז"ל בספרו הנכבד נגד סברת הראזי וז"ל א"ה' פושטים השקיף על בני אדם לראות היש מטיב לו דרוש את אלהים כלומר מפאת טובת השמים השקיף על בני אדם אם ימצא איזה מטיב מצד שידרוש להם מתיאורו ית' ואמר שטענתם היתה בצד מה טענה נכונה אם היתה צודקת בכלל הנתנאים עליונים

חלק ראשון

לה

ואמר כי כאשר ירחק מהפחיתות הנמשך מפאת החומר מיד יהיה חפצו בטבע אל הטוב
במה שהוא טוב הכלל בתורהינו הקדושה והוא אומר כי אם בתורה ה' חפצו ואמר עוד
שאורי שכנע וטה חפצו אל ההורה ימך מחפצו זה שיהיה כל עסקו בה בכלה ובכל עת
וז' ובתורהו יהגה וילגה : ואמר שכאשר יגיע למדרגה העוסק בתורה יהיו לו כל
השלמות ואם רבו חלקיהם שיהיה כעץ שהול על פגיו מים אשר לא יחסר כל בו שיהיה לו
פרי וכל עם אמת המים עוברת התמו שהו כולל כל חלקי שלמות האילן על דרך ברכת
המים השלם אשר בירך את האילן אחר אשר הגיע לו התועלת ממנו בכל חלקיו באותו
אילן אילן במה אברכו וכו' ואמר שהרשעים והם נעדרי השלמות הם הפך זה בהלם
מן הקה' אל הקנה כי הם כמוץ שאין בו שורש ולא ענף ואל לא כן הרשעים כי אם כמוץ
אשר הדפנו רוח והוא עשב יבש אשר לא יצלה לכל ואמר שעל כן הרשעים והם הנפסדים
לגמרי לא יקומו כלל בגשם זול על כן לא יקומו רשעים במשפט אמנם החטאי' והם אשר
להם תקוה מה לתקן את אשר עוהו רוע בחירתם כמו שנתבאר מגדרם הנה אלא אע"פ
שיקומו לא יקומו בערת נדיקים ולא חטאים בעדה נדיקים וכו' ונתן הטעם למה לא יקומו
גם הרשעים עם החטאים באומ' כי יודע ה' דרך נדיקים והוא להיותם הפכיים בהחלט מן
הקה' אל הקנה מן הצדיקים וזה כי השם ית' יודע דרך נדיקים שיודעתו בהם תורה על
מציאותם אמנם דרך הרשעים אין להם מציאות הקיפהו ידעתו ית' כי אין ידיעה בהעדר
זול ודרך רשעים תאבד אמנם החטאים הנה יש להם מציאות מה אע"פ שיאינו מציאות
שלם והוא דקוק טוב ונכון - ונתבאר מזה מה שרצינו כי בהרחקת הרע לבד יתחייב
הטוב במה שהוא טוב ועל כן היתה התורה האלהית נתונה לנו לתקון שני
חלקי האדם כמובר ולא ניתנה למ' שהם שכל בפועל עם היותה אלהית בלה ונתבאר
זה באר הטוב בדברי זול במסכת סכת וזל אמר ריב' בשעה שעלה משה למרום אמרו
מלאכי הש' לפני ה' רב טע מה לילוד אשה בינינו אמר להם לקבל התורה בא' אמרו
לפניו חמדה גנוה שגווה לך מששת ימי בראשית תק' ע' דורות קודם שנתבאר העולם
אתה מבקש לית' לבשר ודם מה אנוש כי תזכרנו וכו' עד ואף מלאך המות מתור לו דבר
שנאמר ויתן את הקטרת ויכפר על העם ואומר ויעמוד בין המתים ובין החיים כו' אזי לאו
ע' אמר ליה מתא הוה ידע ע' כ : והנה המת' המושל' הזה לא יאמין כי
יחופר שיוב' כפשוטו כי מי עלה שמים וירד ולמה זה היו מלאכי
השרת רוצים התורה אצלם וכי לא ידעו שאין ביניהם הדברים ההם אשר לתקונם נתנה
התורה עד שהנדר להם מרע' להשיב השוכה ומה ידע הוא ולא ידעו הם עד שלא
נתקרה דעתם עד ששיערו השוכה מר' עה וזו הודו להב' ה' ומעיקרא מאי שברו - ומה
טעם המתנות שנתנו כי מאחר שהוא הוכיחם שאין ביניהם מש' ויתן איד' נתנו לו מהנ'
ומה שהכריחו מתנת מלאך המות שנתן לו הוד הקטרת שאם לא כן מנא ידע קשה בעיני
שכר' כמוסחיים הדבר בעצמו דלת' לא נאמר שהקפה מסר לו עוד הקטרת כמו שמתק
לו שאר סודות התורה :

אשר

על כן יראה באמת היות זה מאת השלם האלהי ריב' משל כפ' אל מ' אר
לבאר לנו אופן השגת השלמות האנושי וכחוקר על הדרוש הוה
בהנחת נש' הדרוש אל מול פניו באחד משלמותי חמדה עדה ישראל מרעה ואי' כשעלה
ממה השלם למרום השלמות והאשר השלם אשר ביארנו היותו בפעולת העיון בדברים
האלהיים שאז שב שכלו שכל בפועל וידמה אל השכלים הנבדלים אמרו השכלים הנבדלים
הנז' שלא היו מצידיים אין יהיה מבו' למורכב בדברים האלהיים אבד הם שכל בפועל

רזל כשעלה
משה למרום
אמרו מ' מה
לילוד
אשה בינינו
וכו'

מאמר שני

ועל כן כנה אותו בשם ילוד אשה שהוא כנוי אל החמר כי הצוד היא מחלתו ית' ואומ' בינינו
הוא כאלו מלאכי השדת ראו בהשגחה שהשכל האנושי היה מעיין בהם וכללו הוא ביניהם
ועל כן היו המהים כי מה לשכל האנושי בעודו בחמר ביניהם והשיב להם השם ית' שחוף
קבת הסבות אשר ברא את האדם לתכלית הפעולה העיונית בתודתו יתעלה ואמר
לקבל התורה בא יר' בא לקבל שלמות שכלו להוציאו מן החם אל הפועל בעיונו בדברים
האלהיים אשר בתודתו ית' וזהו המכוון במאמר לקבל התורה בא כלומר להוציא שכלו מן
החם אל הפועל בדברים האלהיים אשר באו בתורה כי במה שיסביל אותם מקבל אותם
כי שב המשכיל והשכל והנושכל אחד והוא דקדוק כחן * ואז השיבו מה' ואמרו לפניו
שכחיות התורה דברים אלהיים על דרך אומרים אל שכל התורה בלה שמותיו של הקב"ה כי

אל כל
התורה בלה
שמותיו של
הקב"ה וכו'

התורה קודם שנתנה ה"ה היתה באש לבנה רוחנית בלה בלתי מושגת לבשר ודם ארך
היה רוצה להתנה לבשר ודם ואל אמרו לפניו חמדה גנוזה רוצה לומר בהיותה נעלמת
מבשר ודם שאינם יכולים להשיגה לרוב עמקה ורוחניותה וזה הרמז במלת גנוזה שהוא
לרוחניותה והעלם שהגתה והוא נסתרת מצד היותה לך רוצה לומר אלהית בלה כנז' ואתה
מבקש ליתנה לבשר ודם : ואומרים אתה מבקש ולא אמרו אתה נותנה או אתה רוצה
ליתנה הוא כאלו אמרו כי כבר ידעו שבהיותה כמו שהיתה קודם שניתנה אי אפשר
ליתנה לבשר ודם כי לא תושב אנלם להיותה אלהית בהחלט וכדי שיוכלו להשיגה היה צריך
להגשים אותה כמות שהיא עתה אנלנו ועל כן אמר אתה מבקש כאלו אמרו אתה מבקש
להגשים אותה כדי ליתנה כי אם היה אומר אתה נותנה וכו' היה נראה שהיה רוצה ליתנה
כמות שהיתה וזה היה בלתי אפשר כנז' ועל כן אמר לבשר ודם כלומר שלהיותו בשר ודם
אתה צריך להגשימה ואל ואתה מבקש ליתנה לבשר ודם מה אנוש כי הזכרנו יר' מהו
האנוש המורכב מחומר וטורה כי יגיע זכרנו לפניך הנה הודך על השמים כאלו אמרו לו
עזוב אותה כמו שהיא רוחנית מושגת לשכלים הנבדלים אשר הם על השמים אז אמר
הקדוש ברוך הוא למשע שמעך שכלו אשר הוא אלהי יחזור להם השובה . והשיב מר' ע"ה
שהיה ירא שמהו ישראל ובהבט שבפיהם יר' כי לבו ראה שעיון השכלים הנבדלים והנושא
אשר בו יעיינו הוא הסבה הראשונה כמו שבארנו ובהם שיעינינו בו יעיינו בכל
הממצאים אמנם השכל האנושי לא יוכל לעיין בממצא הראשון מקווייה
הממצאות בלתי שיעיין בממצאים ראשונה מהמשוב אל הסבה הפך השגת השכלים ה
הנבדלים כמו שנתבאר במקומו ועל כן היה ירא שמהו יצאחוהו בנושא עיונם שהיא השם
ית' אשר בו יעיינו ונמשל בערכם להבט שבפיהם אשר הוא המובט אנלם אשר דבורם יהיה
בו תמיד ולהיות התורה בלה שמותיו של הקדוש ברוך הוא כי בלה אלהית קודם שנתנה
השם ית' ונראה היה השם ית' על כן לא מצא מענה כי כמות שהיתה איננה ראויה לבשר
ודם והיה ירא שמהו ישראל ובענתם החזקה שלמנו שהתורה בהיותה גנוזה לא תאות
לבשר ודם כי היא העיין בו ית' בעצם וראשונה : וזה הימן מההשגה איננה בלאתה
לבשר ודם כנז' אז השיב לו השם ית' שמצד היותה מוגשמת כי לא יצויר נתינתה לבשר
ודם בלתי שיוגשם אותה מזה הצד היה יכול לחזור להם השובה ואל אחוז בכסא כבודי יר'
על דרך הנרמזים השמיימיים שהם גם כן חיים משכילים עם היותם בעלי גשם מהנועעים
תמיד ומזה הצד היה יכול להחזיר להם השובה ומזה חייב ד' תנחום ולמד מזה שהשם ית'
פירש עליו מויו שניתנה שהם הדברים האלהיים וההשגים וזהו הרמז במלת עננו רוצה
לומר שפיר' עליו ונתן לו החלק האלהי אשר בתודתו ית' שהול' זון שכינתו ועננו רוצ' לומר
הגשימו החלק האלהי בענין ומקד' התפירים הבאים בתורה כדי שיוכלו להשיג

חלק ראשון

לו

החלק האלהי באמצעות הלבוש אשר הלבשה הוא ית' והוא על דרך שפירשו בירושלמי מאמר רזל
 דמסתת שקלים וזל ר' פנחס בשם ריש לקיש אמר תורה שנתן לו הבה למסך נהנה לו באש בירושלמי
 לבנה חיותה באש שמורה עד כאן והכונה שהתור' במה שנתנה למשה עם היותה מקודש שקלים רבי
 לכן כלה רוחנית הנה כשנתנה למשה היתה באש לבנה והוא החלק התוכני הרוחני שבה פנחס אמר
 והיה חיותה רוצה לומר כתובה ומנוגמת באש שמורה כדי שיוכלו להבינה בני אדם כי תורה שנתן
 התורה הזאת אשר נתן לנו מרע"ה הנה המושג ממנה ראשונה הוא החלק הגשמי שהיה הבה למשה
 ג' כ דבר אלהי והוא המתואר באש שמורה והתוכיות והפנימיות והוא היותה כלה שמתו' נתן לו באש
 ית' הוא החלק המתואר באש לבנה והוא זיו שכינתו המושג באחרונה והחלק המושג הוא לבנה וכו'
 השם נפשו בחיים להשיג פנימיותו כי אין התכלית בה החלק השטחית רק הפנימית שהיא
 בעיקר והוא מה שעליו התפלל דוד ה'ה' באומרו גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך כל'
 שיגלה עיניו הפנימיים המיוחדים לו והם עיני השכל כדי שיביט ושיג הדבר המוסלל
 והמכוסה מהתורה האלהית ועל זה הפסוק דרשו במדרש הנעלם בפרשת בהעלותך וזל
 ר' שמעון אומר ווי להוא ברנש דאמר דהיא אורייתא איתא להוואה ספורין בעלמא ומילי
 דהדינטי כו' עד אומר זכאין אינון דריקיא דאינון מתתכלין באורייתא כדקא יאות אמרין
 לל יתיב אלל בקנקן כך אוריית' לל יתיב אלל בלבושה הדא בגויה כך אורייתא לל בעי
 ללאהתכלל אלל במאי דלית תחות לבושא ועל דא כל אינון מילין וכל אינון ספורין לבושא
 אינון ע"כ שהרוי על מה שביארנו שהתור' הלבשה ה' בה חלקה הפסוקי' כדי שנוכל להשיגה
 ואחר נשיג אות' במונח ממנה שהם המעלות המדותיות והאמונו' האמיתיות אז בזה נשיג
 הדברים האלהי' על נכון כחמד מצב המרום במרו' והו המכוון במה שאמ' הבה למרע"ה
 אחוז בכסא כבודי כלומר עם היות שיש בתורה חלק אלהי רוחני אשר הוא המיוחד לעין
 השכלים הנבדלים הנה אחוז בשמים שהם כסאי וחוזר להם תשוב גס משני החלקים כי כל
 ייוחד הדבוק עמהם רק מפאת העיון בדברים האלהיים כנודע וזל אחוז בוסף על השכל
 ועל כן למד ר' תנחו' ששני הדברי' נקבצו באו למרע"ה שהם זיו שכינתו והוא החלק הרוחני
 והלבוש והוא המנוגש המתואר בשם ענן כנו' ולאו עם זה מצא משה רבינו ע' ה' מקום לחזור
 להם תשובה מצד הלבוש אשר שם השם ית' לתורה האלהית והשיב להם תשובה מהם ואחר
 שהגשימה השם ית' עד שהבינה משה רבינו ע' ה' וחוזר להם תשוב' אז אמרו שאמר שהגשימ'
 הדי הם מודים שראוי ליתנה לכשר ועם זל מיד הודו לו לה' בה שנתמר ה' אדונונה מה אדיר
 שמך בכל הארץ ולאו תנה הודך על השמים לא כתיב * שהכונה להם זל שבהתחלה
 שהיו אומרים לו ית' שיתן התורה על השמים לא היתה מנוגמת עדין אמנם באחרונה
 כשהודו לא חזרו לומר תנה הודך על השמי' רק מה אדיר שמך בכל הארץ לבר למה שראו
 שלא תאות כפי היותה מנוגמת להם רק לארץ כנו' ואמ' שמיד אחר שקבל התורה האלהית
 בשני חלקיה כנו' וכמו שהיא עתה מלוכנת בפסוקים הבאים בה נעשה כל א' מהמלאכים
 אוהב למרע"ה רוצה לומר שהשיג אותם ועיין בהם והשיג בעיונו הדברים האלהיים ועמד
 על אמתם שהיא כנוי לאהבת ודבקות השכל עם המושכל ומסר לו דבר רוצה לומר שהסר
 לו מושכל אחד כפי מדרגתו כי במה שהשכיל בשכלים הנבדלים בכל אחד מהם שהשכיל
 קבל מהם מושכל אחד כפי מדרגתו שנאת' עלית למרום שבית שבי יר' עלית למרום השגת
 השלמות ובזה לקחת מתנות שהם הצדו' השכליות המנוגשות אבל השכל כנו' ודרשו בשכר
 שקראוך אדם לקחת מתנות רוצה לומר שלמכת היות האדם מורכב הגשים השם ית' הנוהג
 והלבישה חלקה הפסוקים כנו' ובשכר זה בא במדרגת השגת האמת בדברים האלהיים כי
 אם לא היה מלביש אותה השם ית' בחלק המלבושים לא היינו יכולים להשיגה: ואם לא

גל עיני
 ואביטה
 נפלאות
 מתורתך
 מאת' הזוהר
 בפרשת
 בהעלותך
 ר' שמעון
 אומר ווי
 להו' ברנש
 דאמר דהיא
 אורייתא
 וכו'

מאמר שני

היינו משיגים אותה לא היה אפשר לנו להשיג הדברי האלהיים ואמנם אומרו
 שאף מלאך המות מסר לו דבר והכריחו אותו באומרו דאי
 לאו דאמר ליה מנא הוה ידע הנה כפי הפשט אפשר להשיב על הקושיא שהקשינו כי להיות
 שהש"ת נתן ביד המלאך המות כח להניית בני אדם כאשר ירצה הוא ית' הנה בזמן המגפה
 אשר נתן רשות למשחי' הכז' לחבל לא יעלה על הלב כי אחר שנתן הש"ת הכח למלאך המות
 להניית שיגלה סוד ההצלה מהימיתה לאחר זולת המלאך המות עצמו שאם היה כן יהיה
 מוכרח מהמלאך המות הכח שנתן לו להמית ואף מדרך האנושו לתת מתנה לאיש מה ויחשוב
 המקבל שהוא מקבלה ואלא מדעתו מסירה ממנו כל שכן בחוק האל ית' ח' ועל כן הכריח
 בעל ה' המאמר שסוד הקמדה לעצור המגפה אשר ידעו מדע' ה' אל שגלה אותו לו השם ית'
 ולא לשום נמצא אחר בשום צד מלאך סבכר נתן הכח והרשות למשחית לחבל ואם כן אל
 שיגלה אותו לו רק המלאך המות עצמו ועל כן אמרו דאי לאו דאמר ליה מנא הוה ידע כו'
 אמנם לפי דרכנו כאמר שהמלאך המות הכז' פה הוא יצר הרע הוא שטן הוא מלאך המות
 והכונה כי גם החלק החומרי ובכלל הכח התאומי המכונה בשם מלאך המות גם הוא מסר
 לשלם דבר בתמצעות קבלת התורה שהוא נעשה אהוב אל השכל ונכבד אליו ואמנם אומ'
 דאי לאו דאמר ליה מנא ידע יד' כי הדברי הנתינים בחומר אין לשכל העיוני כאשר ישכיל
 בפועל מבא בהם כלל ואם כן החיית החומרי בזמן מגפת התאוות הדעות אשר יצר
 הרע ממייתה בני האדם השלמו' אם לא יגיד אותו החלק החומרי עצמו בתקומו מפאת
 ההבונה שהיא באלים השלם כפי מה שהוא אדם מורכב מחומר כגודע מיהחכמה המדינית
 מי יגיד לו כי השכל הפשוט העיוני לא ישכיל בתקון המדות כלל ולהיו גולה מפאת החומר
 כגז' אחר שמלאך המות גלה לו הסוד וכו' : ואפשר
 האמאי היה על חקירת שני חלקי השלמות
 בזה בפעולת השכל העיוני ואם בפעולות השכל המעשי : והנה ידוע שהוריה
 ית' יש בה שני מיני חלקי השלמו' ה' כי יש בה חלק יאזת גם אל השכל המעשי ואם ששעל'
 משה חלק השלמות בחקירת התורה אמרו מ'ה כי מיה לילוד אשה חמרי כגז' אצל
 הדברים האלהיים והשיב השם ית' שבא לקבל השלמות כלו הכלול בתורה ואל לקבל
 התורה בא ואל אמרו מ'ה כי מצד החלק העיוני אשר בה שהוא חמדה גנוזה אצלנו ית' לא
 יאות ליתנה לבשר ודם כי עיון בדברי האלהיים הוא מיוחד להם יותר מלבשר ודם ועל
 כן אינר מה אנוס וכו' הנה הורך על השמים שהוא מיוחד להם כאמור אמר השם ית'
 למר'ע שחזור להם תשובה והשיב מדע' ה' שהיה ירא שמה ינצוהו בטענתה המתוארת
 בהכל פיהם ואל מתירא אני שלא ישרפוני בהכל שכיפהם והוא כיוו לטענת' מפאת העיון
 מופשט מהמגע' והשיב השם ית' למשה שישיב להם כפי היותו נאחז בנפש אשר היא תשובה
 מתהה כפא בכדור ואל אחוז בכפא בכדור יד' לא תשיב להם כפי היותך שכל בהחלט כי אז
 יאות להם יותר שהם שכל בפועל ואתה צריך להושיאו מן הכח אל הפועל וכמו כן לא השיב
 להם כפי היותך חומרי בהחלט כי אז לא יאות לך כלל החלק האלהי רק כפי מה שאתה אחוז
 בנפש ומזה הדד חזור להם תשובה כי אז עם זה יאותו לך שני חלקי התורה שלמו' המדות
 ולשלמות השכל והיה התשובה נצחת בלתי קושיא כלל כי להם לא יאותו רק כפי חלק אחד
 והוא כפי הדברים האלהיים אשר בה ועל כן למד מזה ר' הנחום שהקדוש ברוך הוא פירש
 מויו שכינתו ועננו כי זו שכינתו הוא החלק האלהי הכז' והענין הוא דמז וכוני אל החלק
 אשר בה לתיקון החומר והוא בכלל המעלות המדורות כגז' ולו השיב להם מר'ע מפאת
 החלק המעשי אשר בתורה ואמר שלא יאות כלל לשכלים הנכבדים

ביאור נכון
 לפי הפשט
 במה שארזל
 ואל מלאך
 המות מסר
 לו דבר וכו'

אשר

חלק רביעי

לג

עליונים ותחתונים אבל הוא בפרטי אחד ואין להחליט על הכל מה שנמצא בחלק זה הכל
קר יהיו נאלמו אין עושה טוב יר' אם היה הכל סר ויהיו נאלמו היה נכון לומר בנד מה
אין עושה טוב אמר' מה שיצדק על אחד פרטי לא יצדק על הכלל כל שכן שם האחד ההוא
אשר הביאו מהם ראייה שהיא חסר הבריאה איננו כמו שהם חושבים רק מפאת החומר
בנו' זה אין גם אחד וכו' והנמשך מהמומור הוא מבואר על הדרך שביארנו ראשונה
שמיאף ראייה חושבית על מציאותו מהנסיון וכו' **והדרוש** הזה ביארנו תועלת פרש' האיזנו

התורה באונורו וערוף כמנור לקיים הזל כמל אמרתי בו יר' כמו שהטל והמטר שהם מועילים
לעולם אל הנמוים והתבואות וקיום החיים כן התורה וכו' אשר על כן אמר שלהיות הטוב
הזה נמשך מאתו ית' ראוי לאדם ששמצדו כדבר שמו ית' יתן לו שכח והודאה כדרך מי שקבל
טובה מחבירו שצמח כדבר אותו וצדקה וז' כי שם ה'אקרא בו ופתח בהאזינו לרמוז מה
שאמרנו בפירוש המימור שפסלה השמים יראה הטעות מפורסם שהם קיימים ומתמידים
במדר אחד לעולם ואחר שהקדים הטוב הנמשך מאתו ית' לכל הנמצאים והם השמים וכל
צבאם הארץ וכל אשר עליה אשר על הכוכב הזאת הזכירם בתהלה דבריו באות' האיזנו
השמים וכו' והשמע הארץ שכלל כל הנמצאים שהם מקבלים תועלת וקיום מתורתו ית'
כאומ' אם לא בריתי יומט וליגה הקות שמים וארץ לא שמתי בו' התחיל בדרוש הנז' באומ'
הצור המי' פעלו בו וכו' שמו ית' בשם צור עם היוהו הוא ית' מבה פועלת וצורו ותכליתיה
לכל דבר יען הוא מבו' שפישלמו הצור' היתה שלמו הדבר הנכפעל זה הצור המי' פעלו
כלונו האל ית' בנות הצורה היותר שלמה שאפשר לכל נמצא כפי הכנה על כן הוא מבו' אר
שפועלתו והם הגבדראים כלם הם המימיים ושלמים זה המי' פעלו : וביאר הטעם
לשלמות פעולתו והם הג' דברים הנדיכים לכל פועל כדי שיהיה שלם והם הידיעה והיכולת
והרצון והנה על הידיעה אמר כי כל דרכיו משפט כי לא יתכן בהם השפט אם לא שידע
פרטיותם ויסדרם על האופן הראוי : ועל היכולת אמר אל אמונה כי שם אל יורה על
היכולת שהיא תקיף : ואמונה יורה על הקיום מלשון אמונה אומן וכזה אינו מובל העול
ביכולתו ית' ועל הרצון אמר צדיק וישר הוא וחליה לו ית' שלא ירנה לתת לכל דבר הראוי
לו' **ואחר** שביאר הדרוש המי' הספיק אשר הביא ראייה ממנו

הנב' אחר הכז' באומרו שחת לו לא בניו מומם יר' אם שחת
אחד מהנבדראים לא היה זה הטעות לו ית' זה לו לא כלומר לא נמשך מאתו ית' הטעות
והשחתה חליה רק המום בא מפתח בניו שמומם הם ולא מומנו חליה זה בניו מומם
כלומר בעבור מומם של בניו הוא וקרא בניו לכל הנבדראים יען הם נמשכים מאתו ית' -
וביחוד לאומה הישראלית שהם תכלית הנבדראים השכלים ואמר שכל זה היה נקל להם
להשיג אמתתו במעט ההסקפה אבל הסדור עקש ובלתי משכיל דבריו' אף ביה שישכיל
הוא פתלתול ובלתי נוטה לאמתת הדרוש : ומשך לזה אומרו הלה הגמלו זאת עם ככל
כלומ' למה באהם במדרגת הנב'ל בשתגמלו זאת למי שבדא אתכם ואתם כטויה טובה במה
שלא הכירו עושה לכם הטוב הלא הוא הנוחן לכם המציאות הנכון מתהלה ועד הוף
ביצירה ואחר היצירה וזה אומרו הלא הוא אביך קנך הוא עשך ויכוונך כלומ' הנה זה סבת
התחלך וקנינך ואחר כך הוא עשך והביאך אל מציאות שלם והעמידך בו כי כל
הטוב הנמשך מאתו ית' : ואפשר שירמוז אל השלמה סבות הכז' אל הסבה הפועלת
לך הוא רמז באומרו הלא הוא אביך כי האב הוא הפועל ביצירת הולד : אמנם הפועל
הראשון בעצם וראשונה הוא האל ית' על כן אמר הלא הוא אביך :

מאמר ראשון

ועל הסבה התכליתית אמ' קנך שהתכלית הוא הקנין הנקנה מהפעול' ועל הסבה הצורית אמר הוא עשך שעצמות האדם הוא הצורה ובאומרו הוא עשך שהם יובן על הצורה שהוא הכל : ואמנם אומרו ויכוונך רמז אל הסברא הנכונה בענין הניגוד הצורות הכך כפרת ב' שחשב שהצורות מתהוות מצד הכנת האומר ואינם מושפעות מחוץ מנהוג הצורות על כן אמר שהשם ית' עושה שני הדברים גם יחד הוא עושה הצורה ואל' הוא עשך כנז' ומכין האומר הנאות לכל צורה ואל' ויכוונך והוא דקדוק ככון ונאות אל הכוונה : ועל כן היתה הרפואה האמיתית לחולאי הנפש תקון האומר המעוות וכך היו היסודין סבת תקונו על כן ועל היסוד הזה בנה דוד הע"ה מזמור ל' אשר בו ביאר ענין הדרוש כלו ונבאר אותו מנכס' אל הכונה הזאת עם שנתבאר אנלי ביאו' רחב במקומו בסגנון אחר אמ' ארומנך ה' כי דליתי וכו' יד' הנה אני ראוי להודות לך ולרומם שמך על שהעניתני ודליתי מלשון דלות ועניות וביאר הטעם והוא שלא שמחת אויבי לי רוצה לומר האויבים המיוסדים לי העומדים אנלי המיד שהם הכחות הגשמי' כי כשזקס זה נופל ועל כן כפל לשון באומ' אויבי לי כי מלת לי מיותרת להודיע כי עם היות שהאויבים הצדוניים ישישו וישמחו במטלתו ודלותו הנה אויבי הנפש שהם האויבי' עמו לא ישמחו וזכה ליגיע לו לנפשו תועלת במרץ בלי ספק . וכפר דרך כלל איך הגיע לו הטוב בעניו והדלות הגז' והוא אומרו ה' אלתי שועתי אלך ותרפאני יד' בהיותי מתענג בתענוגים הגשמיים שהוא באמת חולי רע ומר שועתי אלך במה שאהה ה' אלתי יד' כי במה שאהה משתף מדת הדין שמורה עליו שם אלתיים עם מדת רחמים שמורה עליו שם ה' אלהי מרחם על ידי מדת הדין רפאתני כי כל דבר אשר ידחה הפכו אשר הוא סבת החולי יהיה רפואה : ולהיות שהייסודין ידחו התענוג הגשמי יהיו לו לאדם רפואה בלי ספק : ואפשר שיאמר כי במה שעשית ששועתי אלך בזה רפאתני רוצה לומר במה שהביאותני לידי שעות ותעקה על הייסודין זאת עצמה היתה הרפואה ואל' שועתי אלך ותרפאני וכו' נמצא כי במה שירפאתני היתה פסדה שנתרפאתי ורחמת עלי : וכפר אופן התועלת המגיע לו מרפואתו זאת והוא אומרו ה' העלית משאלו נפשי חייאתי מירדי בור יד' כי התרופות היו במדת הדין אמנם הבריא' והוא התועלת המגיע מהתרופות הגיע לו במדת רחמים ועל כן לא זכר בזה דק שם ה' כי בשהוא מרחם על בריותיו הוא מנייטר אותם כי הייסודים ההם הם לטובתם ועל כן אמר מר' כי שם ה' אקרא הכו גדל' לאלהינו יד' כאשר אקרא שם ה' שהוא מדת רחמים הבו אתם גדל' וסבה והודאה למדת הדין כי במה שהוא עושה משפט ודין הוא מרחם תכלית הרחמנות ועל כן אמר דוד הע"ה ה' העלית משאלו נפשי יד' כי במה שהתנגד עמו במדת הדין העלה אותו משאלו ותכדון שאם לא כן היה נכאשר בתענוגים הגשמיים וללא היה מתרפא מחוץ נפשו . ועל כן אמר שראוי שיאמר כל החסידים לשם הנכבד והקדוש אשר בו מרחם על בריותיו בשמיים אותם ומשתף עמו מדת הדין והוא אומרו זמרו לה' חסדיו וכו' וביאר אופן רחמנותו במה שמתף עם שמו מדת הדין והוא אומרו כי רגע באפס חיים ברצוני יד' כי בעת שיש לו חרון אף נגד איזה איש פלטי או על הכולל הנה אף באותו חרון אין תכליתו ורצונו בזה הכליין וההפסד אלא ארבה חיים והקיום וכאלו אמר כי ברגע חרון אפו יש ברצונו חיים וקיום וזה כי בערב בעת סובלו האדם הייסודין ילך ככי כי יתעצב בהם מעט אמנם אחרי זריחת שמש שלמותו ויבן חסד אל כל היום והוא אומרו בערב ילך ככי ולבקר רנה . ואפשר שיאמר כי ברגע החרון הוא חפץ חסד בחרון ההוא מאחר שהחרון הוא תרופת חולי הנפש וכאלו אמר שרוצה הש"ת לאדם חיים והטוב באמצעות החרון שימרה אפס בו וביאר איך הוא זה באופן נאות באומרו בערב

ביאו' מזמור
שיר חנוכה
הבית לדוד
כלו

כישם ה'
אקרא הכו
גוד לאלהינו

חלק רביעי

לך

ילין כפי ולבקר רנה כי היה ראוי שיאמר בערב ילין כפי ובבקר רנה או לערב ילין כפי ולבקר רנה שניהם בבית או שניהם בלמד אך הכונה כי בערב והוא כבוי לזמן חולי הנפש ילין כפי וצעק על הייסוריין שבאים עליו ואותם הייסוריין עצמם הם רנה למה שהם פכה להנעת זמן הבקר שהוא זמן התשובה והרפואה והוא אומרו ולבקר רנה רנה לומר בערב ענמה היא רנה מעורבת עם חבבי לזמן הבקר הנמשכת מהבכי הכז :

ואחר

אשר ביאר דרך כלל אופן חוליו ורפואתו שב לספר יותר בפרטות אך קרה לו בזה ואמר כי בהיותו שלו מפגעי הייסוריין חשב שהתענוגים הגשמיים הם קיימים והיה חושב שיתענג בהם לעולם כל ימוט והוא אומרו ואני אמרתי בשלוי כל אמוט לעולם יר' בהיותי בשלתי בדיבוי התענוגים הגשמיים אמרתי שלא אמוט מהם אמנם אתה במדת רחמיך ברצונך הכז אשר בו החיים והקיום הנצחי כאומרו חיים ברצונו כנז' הנה באותו הלכון וסרתני בהתרת פנים ובה העמדת להררי עז יר' העמדתני על החזק האמיתי והקיים שהוא התענוג השכלי והקיים והוא אומרו ה' ברצונך העמדת להררי עז וביאר איך נמשך זה מרצונו הכז למעלה והוא בשהתרת פניך ויסרתני בייסוריין וחרון אף והייתי אני כבהל תחת היותי שלו ואחר שנבהלתי במה שעב' נפקחו עיני ושכחי וראיה כי אין תועלת כלל בתענוגים הגשמיים לעולם הבא ולשלמות הנפש והוא אומרו אלך ה' אקרא ואל' ה' אלהיך מה בצע בדמי ברדתי אל שחת וכו' יר' מיד כשהייתי נבהל הכרתי בעטותי וקראתי אלך והתקנתי ואמרתי גמדותי בלבי כי מה בצע בדמי ובשרי שהוא כבוי אל התענוגים הגשמיים כאשר אל שחת היודך החלק החומרי אחר ששב עפר או הביד אמתך ואם כן מה בצע בתענוגים בעה' אך במה שתתענג הנפש יש באמת תועלת צמיר כי הוא החלק אשר יודה שמך לעולם הבא ועל כן אמר שמה ה' אחני ה' היה עוזר לי ואתה אליה שמת קולי לרצוהי לשועתי ותקנת את אשר עוהו רוע בחירתי והצגתי במה שפקחת עיני והכרתי שמה שהיה נראה בעיני תענוג ומחול אשר היה באמת עצת ומספר הכבת אותו לשמון ולשמחה אמיתית והוא אומרו הכבת מספדי למחול לי פתחת שקפי ותאזרני שמה יר' כי היה מספיק באמת שיאמר הכבת מספדי למחול ומה היה צריך לתוספת מלת לי אמנם הכוונה באלו אמר הכבת מספדי שהוא מספדי לבי האמת עם שהיה נראה לי למחול אבל לפי האמת היה מספד הנה אתה הכבת אותו להפך ופתחת שקפי באופן שאזרתי שמה אמיתית שהיא הפכית למספד הכז אשר היה נראה לי מחול כאמור : או אמר שהשם ית' המספד שהם הייסוריין הפך אותם שהיו לו למחול שהייסוריין עצמן היו משמחים אותו מצד התועלת הנמשך מהם וכאלו אמר הכבת מספדי ועשית שיהיה הוא עצמו לי למחול על דרך מה שפירשנו בערב ילין כפי ולבקר רנה וכו' כי מצד התועלת הנמשך מהייסוריין הייסוריין עצמם שהם המספד שבו למחול על דרך שפירשתי אני במגלת

שבת משוש לבנו וכו'

קנות בספקו הפך לאכל מחולנו כי בניה ששבת שסון הלב נהפך המחול עצמו לאכל כי מני שהוא עבד לבנו הנגון מנעצב אותו יותר וההפך הוא בני שהוא שמח בלבו כי המספד הפך לו למחול וישמח בו והוא מבוואר : וכל זה עשית למען יזמך כבוד שהוא השכל ולא יספד ויכרת חלילי והוא אומרו למען יזמך כבוד ולא ידום יגמר אומד על פל הנאמר שבין בהיותו נרחם עליו בהיותו דן אותו במדת רחמי' ובין בהיותו דן אותו במדת הדן לעולם יודה לו ית' מאחר שגם ממדת הדן הגיע לו תועלת נמרץ והוא אומרו ה' אליה לעולם אודך ירצה בין מצד היותך ה' גדת רחמים ובין מצד היותך אליה ומתנהג עמי במדת הדן בין כן ובין כך אודך והוא אומרו לעולם אודך : מסכים למאמר הנביא

אודך ה' כי אנסת כי כז'

באומרו אודך ה' כי אנסת כי וכו' יר' אודה שמך ואומר שאתה מרחם עלי בעת שתאסף בי

מאמר שני

ועל כן יצדו במדת החיים וכיאר הדבר עוד והוא אומרו ישוב חסדך ותנחמנו יד' לפי
 שאיך וינחך המה ינחמוני במה שאסיר מעלי נבעי התענוגים הנשמיים כנז' אשר כל זכ'
 באמת יורה על הועלת חסרון התענוגים הנשמיים להחזיק במעוז השלמות האנושי :
 ובה נשלם המאמר הראשון במה שרצינו לבאר בו בהועלת ההורה ללומדיה ואם רצו
 ינסונו במדת הקוד האסרי לבלתי יזכר דבר מדברי המפרשים ודברי משלים
 במנהג המדברים רק ההכרחי להבין הדברים דברתי בלשוננו : ועם זה אבוא אל המאמר
 השני אשר בו אבאר מעלה גדולה הורה תמימה מנד ענמה - אשר לפי כל שומע
 מודבש יערב ואם דברי אלה אחרונה ישעו לגליהם בשמדם עקב רב :

המאמר הב' במעלת התור' תכד ענמה וכחלק הא' הזה התבאר גדול התורם
 בקצת פרטי הגולותיה וכביאו' חלקיה בביאו' קומור השניים משפרים כו' :

המאמר השני חלק ראשון

ולמען דעת מעלה גדולה תהיה

הוריהנו הקדושה צריך שתדע

בתיאורו בלדס בעודו בחיים חיותו בני אופני מניני חיים כפי מה שכתבו הקדמונים
 האנוניים עלי הולע האמה והצדק והם חיי ההתבודדו' והעיון בדברים הכוללי' העצמותיים
 מבלתי השקפה אל פרטיותם ומקריהם והיא פעולה הסכל העיוני : והיו המעשה וכללם
 העיון בדברים המביאים אליו והיא פעולה הסכל המעשי אשר היא בלדס כפי מה

שהוא אדם מחומר קורץ להוציא שכלו מן הכח אל הפועל כיו אם היה שכל בפועל עומד
 במצב אחד קיים לעולם היה באמת בלדס מצבא המרום במרום שהם חיים משכילי' תמיד

וזיה חיי בהחלט חיי העיון ההלטי ואמנם רצה הבה לזכות את ישראל לסיפק הרבה להם

חלק העיון והמעשה והם הורה ומצוה כדי שזכה מצד ענינו להשגת האשר והתכלית

האחרון המושג אחר המות כמו שרבינו בעוד הביאור בזה בהחלת תהלת פירושו

בפרקי אבות אשר נשלים אחד זהבשעתא דמניא והוא מה שרצינו לרזל ב' כ' פ' וז' ה'

הפראי בשם ר' אחא אמר אם אני בורא אותי מן העליונים הוא חיוניא מת ואם מן

התחתונים הוא מת ואינו חיי אלא הרי אני בורא אותי מן העליונים ומן התחתונים שאם

יחטא ימות ואם לא יחטא יחיה ע'כ' . והכוונה הנכונה מבוארת בדבריהם כי לא

רצו על החיים הגשמיים והזמניים חלילה רק על חיי השלמות בלי ספק . אך יש לראות

למה לא היה בורא אותי מן העליוני ויהיה שכל בפועל המיד שרצה שיש כליות למעלה

חלילה אשר על כן ירצה באמת שכוננו למה שביארנו ואולי שאם היה בורא אותי שכל

בפועל כמו העליונים היה חיי תכביל בפועל בלתי עיבור כחניית כלל ולא היה

זוכה להשיג השלמות מצד ענינו בהוציאו שכלו מן הכח אל הפועל כנז' ואם היה בורא

אותי מן התחתוני' כבהמו' הסדה וחיותו יער היה מת בהחלט בלתי שלמות שכל כלל נתקף

בהחלט אחר הדמיון . על כן רצה לזכותו וברא אותי מן העליונים ומן התחתונים

שאם יחטא בבחירתו איהו הוא דאביד אנפשיה ואם לא יחטא הנה במה שיסמך נתקטף

לכד יתחייב לו שחיה והוא המכוון לדוד המלך עליו השלום בהחלת תהלת ספרו באומרו

אשרי האיש אשר לא הלך וכו' יד' הנה הוא מאושר האיש אשר הוא טהור מהפחיתות

הגוננות בג' דברים אשר בהם יתווד הפחיתו' והם במחשבה ובמעש' ובדבור ועל המחשב'

הנפסדה אמר אשר לא הלך בעצת רשעו' כי העצה היא כפי המחשבה כדורע ועל המעשה

וכו' . כלו רדע אמר ובדרך חטאים לא עמד ועל הדבור המנוסה אמר ובמושג לבי לא ישב וכו'

רצה הקב'

לזכות את

ישראל וכו'

מאמר רזל

אם בור' אני

אותי מן

העליוני' כו'

מזמנו אשרי

האיש אשר

לא הלך

וכו' . כלו

השמים מוצאו ותקופתו על קצות
תורת

כלומר על אותם הקצוות עצמם הוא חוזר וסובב
ה המענה וכו' עדות ה' נאמנה וכו' פקודי ה'
ה' יראת ה' משפטיו ה' : הנה בפירוש

הפסוקי הללו רבו פירושי המפרשים בם : בעל העיקרים דעה ליטב אותם על הפרש
פועלת ההורה ודוממותה מהדהות הנמוסיות ואמר כי התורה שלמה בשש שלמות הסך
הדתות האחרות : יבוקש בספרו כי איך ראוי לכתוב פה מה שכבר נדפס ונמצא ביד הכל
וה' כתיב בספר כל הקמה פי' בהם דרך אחר כי הוא ז' ביאר בפסוקי הללו ששה חסדונות
ממצאות לשמש בנבחרו . וכנגדן ששה מעלות שלימות בהורחנו הקדושה יבוקש גם הוא
במקומו : וה' ויאלץ שובע ז' בפירוש הילים פי' דרך ג' ואמר כי רמז בבאין לה' עיקרים
מפורסמים מפאת הנועת הגרמנים השמימיים אשר הם נמצאים בהורה ית' יוהר בשלמות
והנה להיות שלא נמצא פירוש ברפסו אזכיר אותו בקצרה . אמר שהפסוק הראשון
מיאלה הלא הוא סוג כולל כל השלמות הנמשכו מהתורה האלהית ואמ' כי היא כ"כ תמימה
שהיא הטיב את הנפש למקום איהן מושבה אשר ממנו חוצבה לטבת בשבת החכמוני
אשר זה בלי הפק הכלית מציאות מציאה להעלותה בשלום עליה לא תרד המוד אחריה
ושבה אל בית אביה כנעוריה והו' אומרו תורה ה' תמימה משובה נפש : ופירש
האמסה עיקרים המושגים מפאת הגרמנים השמימיים ואיך הם מושגים מפאת התורה
השבה שלימה ביותר סאת ויתר עז וביאר אותם אחד אל אחד :

העקר הראשון הוא מציאותו ית' שזה מורים השמים בתנועתם בלי ספק והוא הרמז
בפסוק ויום ליום יביע אומר כי הוא יביע ויפרסם מציאותו ית' כי כל מתנועע יש לו מניע
עד הניענו אל המניע הראשון . והתורה העיד על זה בלי ספק ביתר שאת כי
עדות השמים אינו כל כך חזק ונאמן כעדות התורה כי עדות התורה הוא עדות נאמנה .
גם כי עדות השמים אינו נפודה דק אבל המניעים ועדות התורה אסילו לפתאים וזהו
אזינו מחכימת פתי . העקרי השני הוא פרסום חדוש העולם אשר בראו ית'
הוא הרמזו במעשה ידיו מניד הרקיע שהשעור הנוגבל זהמספר הנדשם אשר בשמים
יורה מציאות בורא הנביל אותם על הגבול והמספר ההוא והנה התורה
יודיע זה יותר בשלמו והוא אומ' פקודי ה' ישר' המשמחי לב ומלת פקודי הוא מלשון פקודי
הנמשכן והם המצוות אשר בלא במספר מנובל יורה מציאות המנביל אותם בלי ספק
ותהיה ההורה הזאת מצד התורה מעולה מהוראת השמים בב' פ'ים : הא' שהם ישרים
באמת כי ישרים דרכי ה' מכל מה שנמצא בהם מהחכמות העיוניות ומה גם בעיון
בגרמנים השמימיים כי ישול בו הפסק והסקר : השני שהמדקק במספר הזה הנה שכרו
ארו ופעולתו לפנוי מה ש' אין כן במספר הגרמנים השמימיים כי גיה ויוסף ומה יתן לדעת
ומספרם . והנה על הבחינה הראשונה קראם ישרים ועל הבחינה השנית קראם
משמחי לב כי יושך מהם השכר הנכון אשר הפול בו השמחה האמתית :

העקר השלישי הלא הוא השגחתו ית' בעולם השפל הזה שזה מורים השמים אשר נתן
בהם כח ונבוכה להיוהם מושלים בקרב הכל והוא אשר רמזו למעלה באומ' ובקנה הכל
מליהם וזה אמנם יפעלו הם בצווי בוראם אשר כן יסד כי הוא אמר ויהי . אמנ' :
התורה מעצמה תפרש ה' אנהו ית' וז' מצות השם ברה נאידת עינים יר' שהיא מאיר ;
עיני פני המניעים בדרושים האלהיים . או ירמזו כי השמים להיותם ספירתי לאב' :
מאירים כי כל דבר שפירוי אינו מאיר ואין לו גוון כי הוא משולל המראים ומובן לקבל כל
המראים והגוונים כמו המים והזכוכית והכדולת וכדומה לאלה אשר הם

מאמר שני

עצם הפירוש טהור מכל סוג וחללה ואינו נמשך מהם אוד ככל אף התורה עם היותה ספירית וברכה היא מאירה הכך הדבר הבהיר והספירי וזהו אומרו ברה מאירה עינים • או שאמר עוד ענין מה יקרה בפרסום הגרמים השממיים שכיון שהוא מושג מצד העיון יבטל בהם המעיון אם מצד קונר המשיג או מעומק המושג מה שלא יבטל המעיון בתורתו ות' • אם לעומק המושג מפני שהיא ברה מצד עצמה ואם לקונר המשיג מפני שהיא מאירה עינים ואם קצור קצרה יד המעיון היא הדיכיה הנחה במעגלי צדק :

העיקר

הרביעי שראוי לעובדו ולא לזולתו אשר זה מורים השמים בפרסום גדולתו ומעלתו וכבודו ית' אשר מזה ימשך הירא' ממנו בלי ספק והוא הימון בהשמים מספרים כבוד אל כו' והנה התורה יודיע זה יותר בשלימות • כי הנה בהוראת השמים על זה יפלו ב' חסדונות הא' כי יוכל האדם לבא לכלל טעות בחושבו כי יש כח בכוכבים לעשות חיל ויחשוב שהם סבות דאמות לכל בפעולות חלילה והנה מזה הצד לא תקיה הוראה מצד הגרמים הרמיים שהם טהורים והשני כי היראה מצד התורה היא טהורה מכל אלה וזהו אומרו יראה ה' טהורה • והשני כי בראות המעיון בתנועת השמים חלף התנועות וההדרם החת הארץ יחלם כמו מצד אורה השינויים בכל עת אמנם התורה האלהי אינה נסתרת במצב א' עומדת לעד

העקר

החמישי שכל ועונש אשר זה מורים השמים בתנועתם וחלף מנצח ומנבטיהם ונצותיהם יחייבו אותות ומופתים בשמים ובארץ והוא הימון בכלל הארץ יבא קום ובקצה הבל מליהם והנה התורה האלהית יורה על זה יותר בשלימות לשני טעמים הא' כי משפטו הכבדים יבזבו לפעמים כי קשה יה' יחד המערכות לעת הצורך לתועלת האומה הנבחרת • השני שאינם צודקים יחד על כל האנשים המתפעלים מהם כי אינם מנחנים בין עובד אלהים לא עבדו מה שלא יקרה זה לתורה יה' כי משפטיו אמתי ולא הכול בהם הכזב וזא משפטי ה' אמתי ועוד שהם צודקים יחד לצדיק ולרשע איש כפי ערכו ושלמותו אם לטוב ואם לרע וזא צדקו יהודיו עב כוונתו אל : והרע והר' אברהם שלום אל ואחריהם כל ישרי לב פירשו על המזמור הזה כירושם נאים מתישבים על הלב אשר לאפם פנאי • ושלאל להטריחך בהם לא הבאיהם והם האריכו למעניהם בו : וגם אני בעני אחור לא נסוגותי אענה אף אני חלקי ימתק לחכי ולדעתי דמז המסורר בהם ענין גדול הערך והוא כי להיות כל העולם השפל נופל החת משפטו הכובדים המסרתים את פני המלך מלכו של עולם אשר כן יחדם בגזרתם ופעולתם למדש בלנשים חדשים לבקרים מסודרים כפי המצב והמצב נצב המסורר לבאר בפסוקים הללו כי הירא את דבר השם והעובק בתורתו התמימה יהיה מושג ממנו יתעלה בהשגחה נפלאה ואמר שכנגד שבעה דברים השפעים משבעה ככבי לכת השפיע התורה כמותם בתכניהם בנו לטוב לנו כל הימים לחיותנו כהיום הזה • ותהחיל מפעולת הירח שהיא הראשונה תלמטה למעלה ואמר כנגדה הורת ה' המימה משיבת נפש וזה כי הירח אינה המימה לעולם כי אורה הולך וחסר או הולך וגדל באופן כי לא העמוד דגע אחד במצב א' ונזה יקרה כי היא תעורר בעולם כל חדש בחדשו כל מיני הרושין וחולאים רעים ואם איש אחד ימצא חולה בעת החסור או בניגוד או בשאר הרביעות ימיתנו או יבכד חליו כפי הכנת החולה האמנם הודו האלהית היא המימה ושלמיה בתכלית השלמו ולכן בפה חסרונו כלל והיא משיבת נפש ויפיו לעצמותיו של אדם כמו שביארנו במדרש אל בפסוק הטו אזיכם ולכו אלי וכו' או ידמנו בפסוק הזה אל הד' סבות הידועות ועל הסבה החמדה אמר

חלק ראשון

ס

שהיא תורה כי לא דבר רוק הוא ממנו • ולסבה ה'עלה אמר שהיא תורה ה' הוא
המועל האמיתי • לצדיות אמר שהיא תמימה והוא רמז לתורה שבכתב ותורה שבעל פה
ועל הסבה התכליתית את' משכיבה כפס כי הכלייה לראות כנועם מתמיד לאור באור כפי
מלך והוא השארות הנפש • ועל גלגל הירח הוקבע גלגל כוכב והוא אשר קראוהו
התוכנים הכונה והוא מעורר בעולם איכות ומריבות ודברי דיבות והוא ככב החכמה
והמדע וימשך ממנו • כי את אשר יגיע אליו זיו השפעתה יחכם לטוב הכנותו עד יעלה
במועלות השכליו' למנס האיש אשר יהיה נעדר ההכנה לא יושפע ממנו כלל כי הוא פועל
כפי ההכנה כנועד אך למנס התורה האלהית והוא עדות ה' שהוא כנוי לתורה ית' הנה
היא נאמנה שאינה מעוררת המחשבות והכלולים ולא עוד אלא שמשפעת הטוב במה
שהוא טוב כמשפיע הנאמן לטובת המושפע והיא מתחכמת פתי את אשר יש בו הכנה ואת
אשר אין בו •

maravio

Venerare

ועל

גלגל כוכב גלגל נה' והוא מעוררת בעולם השקט ושלום. אהבה ואהיה שזון
ושמחה ימצא בה • וכל השמחה הגדולה הזאת תצין ותצמח על כל
הדברים הממרים • אך פקודי ה' הם ישרים כיישרים דרכי ה' על כל שביות חמדת
עבודת הקדש וזהו כי כל השמחה הנמשכת ממנה הוא על כל הדברים
ישרים ונכונים • **ועל** גלגל כונה גלגל חמה והוא העורר כל מיני חדושים
בעולם אם לשלום ואם למלחמה ויקרה לה כי הממשל באורה לא
יוכל להסתכל ולהביט אחריה אור אחר פחות ממדרגת אורה וכין יקרה בכל אור גשמי אך
באור האלוי והדברים השכליים יקרה בהם הפך זה ביי השקפה והשקפה בדברי הפסוקים
אשר השקפה בדברים המעולים ההיה מושגת בכל וכמו שביאר המשורר באומ' כי עשן
מקור חיים באורך נראה אור וכו' יר' כי בעולם הזה להיות האור גשמי לא דוחי יקרה בו
אחר האור הגדול לא נוכל לראות אחריו אור אחר אך בשנהיה ענן באורך שהוא אור
דוחי כלו נראה אור זה ומנא גם בן בתורה האלהית ביה היא ברה מאירת עינים לראות
עוד בכל אשר יכנה • **ועל** גלגל חמה גלגל מאדים והוא מעורר מלחמות הרב
ואכזר שופך דם האדם באדם ומבלבל את כל העולם ולא העמוד במצב
אחד קיים כי ישנה בכל חלק מרגעיו אינן מספר • והפך זה תורה ית' כי היא
מהירה תכל סיו ותלאת המאורעות הקשות ויטיב לכל העולם והטוב הוא ותמיד לעולם
כימצב אחד קיים והוא אומ' עומדת לעד •

כי עמך מקור חיים כו'

ועל

גלגל מאדים גלגל זרק ומעורר יראת ה' ויושר האושר והוא יספוט הכל
בזרק אך משפטיו אלה לא ינדקו בכל עת • כאשר ביארנו כי משפטיו
הכוכבים ישרים יוצרים כאשר יצטרך לתועלת השלם או האומה הנבחרת אך משפטי ה'
הם אמת וזדוקים יחדיו • **ועל** גלגל זרק גלגל שבתאי והוא מעורר מלחמות
ובזה ושב ורעב ומחריב עולמות וכל מקנות ישים למרדה וזה דרכו
כל הימים ברוב אומים ויכול הנוסל הפך משפטיו ה' הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים וכו'
או יהיה מוקדש הפסוק הזה עם הבא אחריו כדי ליטב מלה גם ואמ' שהמצוות ומשפטי ה'
ותורתו הם נחמדים מזהב ומפז רב וכמו שאור' כסף לא ישבע כסף כמו כן אוהב תורה
ומצוות לא ישבע נפשו מזהב • ולא זו בלבד אלא אף
הזהר בהם אם שמרם יצדקם בזה לבו נותנין לו שבר הרבה והוא אומ' גם עבדך הזה
בהם בשומרם עקב רב • **או** יאמר כי הם נחמדים מזהב ומפז רב ופירש
אופן היתרון הזה ואמר כי הזהב והכסף לא ירוח האדם בהם כי אם במשאלו ובמתנו ולאם

באומר שני

יהיו נשמרים וכסגרי' לתוך ביתו וארגזו לא ירויח בס' כלל הפך מה שיקרה בתורה האלהית
 ובמנהגיו ית' כי עבדו הנזהר בהם בשומרים לו שכן הרבה ורויח גדול זהו אומר
 בשומרים עקב רב: או ירמוז בפסוק הזה למה שאכל גדול המנוחה ועושה מניו שאינו
 מנוחה ועושה הוא אומר גם עבדך נזהר בהם וכו' יר' כשעבדך מנוחה ונזהר בהם הנה אז
 בשומר עקב רב לו יותר מניו שאינו נזהר בהם ומנוח' בהם ואומ' אותם: או יאמ' כי הירא
 את דבר ה' הוא משתדל להשתל' בהוריה ובמנהגיו כי הוא מקוה ההשאלות ושלימות הנפש
 הפך הלומד ע"מ שיקראו אותו רב או רבי ולהשתמש בבהרה של תורה וזו גם עבדך נזהר
 בהם בשומרים עקב רב יר' כל מי שהוא עבדך הנה הם נזהרים בהם להיוהם מקיים עקב
 רב והוא שלמות הנפש לא שלמות הגוף ויהיה לשון בשמרים מלשון תקוה כמו משומרים
 לבוקר וכו' או יאמר כדרך שאמר התנא ששכר מצוה וכו' והפנה ששכר העושה מצוה אחת
 הנה הוא שהס' ית' כיאל לידו מצוה אחת כי אין לנו שכר גדול מזה לעבדו את אלהינו זהו
 אומר גם עבדך נזהר בהם יר' מי שהוא עבדך והוא נזהר בהם בשומרים בעשותם בלד
 יש לו עקב רב: והוא על דרך גבורי כח עושה דברו לשמוע בקול דברו וכו' יר' הם
 גבורים לעשות דברו ית' והיה שכרם לשמוע עוד בקול דברו וכו': שגיאות מי יבין לפי
 ההשכלות בדברים הללו הוא הרגון לשכל ועונש עליו אמר שגיאות מי יבין וכו' והוא
 בדמות תפלה נני יתן ליסה והבין השגיאות לשלמות שכלי וגם מיראהו מהעונש אמר
 מנסתרות נקני והם השגיאות בעצמם אלא הם במלות שוכו' לת' שגרת הלשון גם מהשואים
 לרוע מזגי ובחירתיה הרעה יהי רצון שתחשוך עבדך כדי שלא ימשלו בו כי כן דרך השואים
 והיצר הרע מושכים בעבותות אהבת הענווהים אל האדם אליהם ואחר כך מושלים בהם
 לתהם כנוגי הענווי שר ועלו לגדר הפסע שהוא יותר רע מהחטא ובהכעול הכבד
 הראשונה והחשוך עבדך מהזדים הטבל המסוכב והוא שלא ימשלו בו באופן שתגא
 התולדה שאנקה מפסע רב שהוא גדול מהזדים באמור: או יאמר לפי שיש שני
 מיני שגיאות של ירגיש בהם האדם לעולם ויקראו אלה נסתרות ויש שגיאות
 בגלות שירגיש האדם בה מיד ומאלה אין צריך נקיות מננו ית' כי אחד שהאדם יחזור
 בתשובה או יביא קרבן יכוסר עונו והוא אומר שגיאות מי יבין דרך כלל ואמר
 שמה שגיאות הנסתרות ינקו הוא ית' והוא אומר הנסתרות נקני: והוא כאלו אמר כי
 מהנגלות אני אתנקה מהם והוא על דרך ה' לי בעזרי ואני ארא: כשונא יר' ה' יהיה
 לי באובי יר' שיהם בעזרי ואינו יכול להכיר אם הם שונאי או לא אך כשונאי המפורסמים
 אני אראה בהם ואתמרת מהם: או יתפלל להסיר ממנו מעיקי ההשגה והם קונדי
 ההשגה ועומק המנוח ולרמוז אל קונדי המשיג אמר שגיאות מי יבין ולעומק המנוח אמר
 מנסתרות נקני: גם מזדים חשוך עבדך אפשר נמלת זדים תלקח על האנשים הזדים
 החטאים הנפשות והוא אומר אל ימשלו בו הרשעים הזדים הנז' ועם זה אז איתם כי הם
 הפורצים גרדי של תורה וגורמים רעה לעולם מחבלים כדס ה' צבאות: ונקתי מפסע
 רב יר' כאלו אמר ונקתי הרבה מן הפסע ומלת רב כנוי אל הנקיין: ואפשר שרמז
 בזה למה שביארנו בבואר מזמור אשרי האיש אשר לא הלך וכו' והוא כי בהדקתה הרע
 יתחייב הטוב בהכרח וכיאר הטעם והוא כי בעוד שיפעל האדם הרע יהיו הכסוי הגמיות
 מושלים על האדם ובהיותם הם מושלים על השכל יהיו הזדים והפסעים גם הם מושלים בו
 שלא יוכל להרחיק ממנו אך כאשר יעזור השם ית' ולא ימשלו בו השגיאות והזדים והם
 העוונות הנה בהסרת ממשלתם אז איתם ר' אשתלם תכלית השלימות ויהיה נקיין הפסע
 רב מאד עד שלא יצויר חזרתו עוד והוא דקדוק נכון:

מאמר רזל גדול המנוחה ועושה וכו'

ששכר מצוה מצוה וכו'

גבורי כח עושי דברו וכו'

ה' לי בעזרי וכו'

יהיו

חלק ראשון

לו

הם שכל בפועל רק למי שיצטרך להוכיחו מן הכח אל הפועל כי בחלק המעשי יתקון
הצטרך מדי המשיג שהוא החומר וישיג השכל עם זה הדברים האלה יים והוא מה שאמר להם
תורה מה כתיב בה וכו' שהם כלם דברים שבאו לתקון החומר אשר לא יצוייר בהם כי לא
יצויירו בהם המעלות המדותיות כנודע :

ואז הודו לו ויאמרו שגם זה במה שקבל ההורה בשני חלקיה כנז' הנה מצד תקון החומר במעלות המדותיות לקח מהות
שהשיג השכלים הנבדלים כנז' וזהו אומרו בשכר שקראוהו אדם והנזכרת לתקון החלק
החומרי זכית לחלק הדוחי והשכלי עמו ולקחת מהות השכלים הנפרדים והוא כנזי אל
ההשגה כנז' ואף זכית לתקון החלק החמרי להחיותו ולהעלותו אל השכל עולה כליל והוא

אומ' ואף מ' מה מסר לו דבר כמו שביארנו והוא מסכים מוכל צד למה שביארנו ומה נאמר

בזה הגלגל ותראה מעלת גדולת תורתינו הקדושה בכל חלקיה כללותה ופרטיה

והמעלות הגדולות הנמשכות מכל דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה והוא

שביאר בלאור רחב דוד המלך עליו השלום בתזמור השמים מספרים כבוד אל כו' יבורתו

בהררי קדש גדולה מעלת ההורה על צבא המרום במרום ולפי שיש חלוק בין אנשי

החכמה אם יש לגלגלים בתנועהיהם קולות כי נמצאו כת פלוסופי' שאמרו שיש להם קולות

ממשימי הגנונים ודרסטו בספר שנים והעולם מאמר שני השיב עליהם וגזר שאין להם

קולות כלל והקשה על סברה אותם הפלוסופים בקוסמיות חזקות : אפשר שיתישבו

הכתובים מסכים לעתה דרסטו שאמר המסורד השמים מספרים כבוד אל וגזר כס כי אין

אומר ואין דברים וכו' אלא מציאותם ותנועתם לבד ויהי על מציאות מציאתם שצד

הנועהם כשגו מציאותו ית' שאין מהתנועה בלתי מניע עד הגיענו אל הסבה הראשונה

ובזה האופן מספרים כבוד אל וכמו שפירש הר"ע במאמר חזל אלמלא קול גלגל חמה היה

בשעת קול המונה של רומי וכו' יבואם במקומו : והוא בעצמו מה שרמזו ז"ל באומרים

ירגלית טובה יהיה תלויה בצוארו של אברהם אבינו עליו השלום שכל חולה שהיה מסתכל

בה היה מתרפא וכשמה תלך אל גלגל חמה : ועוד ביארוהו חזל בפסוק כי עמך נקוד

חיים באורך נראה אור אמן שמואל בר נחמני אף על פי שישראל משהמשים לאור החמה

ולאור הלבנה לעתיד לבא אינם נדיכים להם שנאמר לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם

וקי מאיר להם הבה שנאמר והיה ה' לך לאור עולם ע"כ והכוונה להם ז"ל שבעולם הזה

אור מציאותו ית' הוא מושג ליבולנו מצד החמה והלבנה ומצד התנועה במדובר אבל

לעתיד לבא לא נצטרך להשיג השגה זו באמצעות הגרמים השמימיים ומן המאורח אל

הקודם כמו שהוא עתה אלא שגייג מציאותו מצד עצמותו ית' : ואפשר שהכוונה

בפסוק עוד לומר כי כבודו יתעלה ממספרים השמים בתמונתם ובגודלם היקפה אבל

היותם מעשה ידיו והוא יתעלה בראם הנה זה מגיד הרקיע והוא שעורם והגבלתם

אשר זה מורה שיש לו מנביל ונזר אשר יצדם בתבונה לא ידעה בלתם או שירמזו

בולה דקיע אל הרקיע והגלגל העליון כי הוא מניד באנתה יהיה מעשה ידי אומן

בכמותו המופלג ובעשורתו הנועהו הסך כל התנועות ומהירה מכלם : ופירש

אופן ההדלק והפדום הזה ואמר יום ליום יביע אומר ולילה ללילה וכו' והנה הר"ע ז"ל

פירש בו פירוש יפה בנעילת שערם עמוד עליו * ואנחנו נאמר שבה

לפדום חכמתו יתעלה הנפלאה אשר כן יסד כי בתגורת המזלות יוצא לכל מעלה

ממעלות הגלגל מעלה חמה בתגורה ענניה נרחקת מרחק אזה ממנחה היום :

ובכל אלה ישתהי' יעשה השמש סבוב אחד עם תנועה הגלגל הימני אם כן נמצא לפי זה

ביאור מזמור השמים מספרים וכו' כלו

רזל מרגלית היתה תלוייה בצוארו של אברהם כו'

מאמר רזל על פסוק כי עמך נקוד חיים וכו'

מאמר שני

שכלל יום יומצא יום אחר' כמוהו כשיהיה השמש במעלה הרחוק' מקו משה היום במרחקה :
וכמו כן הלילה יש לה לילה אחרת כמוהו בגלגל כי שהיה קו רשמין קו אחד כי כל שתי מעגלות
מב קצוות פרטין או גדי שמרחקם ממשוה היום מרחק אחד' כנוון כן סבוב השמש עניהם
א' כמבואר בכדור * וזא' יום ליום יביע אומר ולילה ולילה יחזה דעת ששניהם שוים
ומפסרנים זה לזה או יד' לרמוז שתי תנועות השמש הא' עצמית' והיא תנועתו המיוחדת
ממוערב למזרח בשפה יום על מרכו גלגלו שהולך יוצא ממרכזו הארץ : והשנית מקרית לו
והיא תנועה הגלגל היומי המכריחו ללכת בכל יום ממזרח למערב בכ' שעות הסך מהלכו
על מרכו הארץ : ועל קוטבי העולם שהם נטוי' ומקטבי גלגלו כמו שכתבאר במקומו
וששה חדשים ילך בפאת צפון וששה בפאת דרום ובכל יום ויום הולך מעלה אחת במהלכו
המיוחד ומאותה המעלה שהולך עושה הפרש בין היום שבער ובין היום הבא ונכרת י
התנועה השנית היא' והוא אומרו יום ליום יביע אומר בעבור הפרש מיום ליום יביע
אומר רובה לומר נדע אופן התנועה כי מתנועה יום אחד לבדו לא יוכל להשיג הפניות
הב' תנועות לולא היום שבא אחריו שאנו רואים שאינו זורח השמש במקום זורח היום
שעבר ובזה הלילה זא' ולילה לילה יחזה דעת * או ירמוז עוד למעלה גדולה השמש אשר
הוא המלך והשלטון על כל שאר כוכבי לכת כמו שכתבו חכמי משפטי הכוכבים כי להוציא
השבח מהלך שום כוכב
שהכל פונים בו והוא יושב באמצע ולזה משלוהו הקדמונים אל המנורה שהורה ואמר
שהוא כמו הקנה האמצעי אשר אליו היו פונים כל שאר הנרות * וידוע לבעלי החכמה
הנז' כי כשתלקח שעת היום בשום כלי מהכלים המיוחדים לזה באצטרוב או בצפירה או
ברובע וכדומה להם הנה ילקח גובה השמש מהעת ההיא וישמרו מעל' השמש בגשרים על
דמיון מספר הגובה אשר נלקח ויסתכל בשעות הראשונות בשפל האצטרוב עם נכח השמ'
וידע בזה השעה המוסכלת : וכן בלילה תלקח גובה איזה כוכב מהכוכבים המיוחדים בשבכה
וישכבו בה השבכה עד ישמרו קצת הכוכב ההוא בגשרים על דמיון מספר גבהו ויקחו
מעלה השמש בעת ההיא אשר הוא תחת הארץ ומה ששפל עליו מן השעות הנה הוא מה
שהלך בלילה משעות זמניות באופן כי בין לבקש שעת היום ובין שעת הלילה הכל הוא
באמצעות השמש והיו שאמר פה יום ליום יביע אומר יד' היום והוא השמש אשר בו יכונה
היום ליום יביע אומר לשעות המוסכלות בו וגם בלילה ללילה יחזה דעה היום עצמו הנז'
באופן כי עקר הכל הוא ותל שהכל פונים בו

פועם נכון
למה נמשל
השמש אל
הקנה
האמצעי
במנורה

אין אומר

ואין דברים הנה כבר ביארנו כי כיוון בזה למה שהכריח היוני
לבלתי היות קול לגלגלים * ולזא' כי מה שאמר הוא יום
ליום יביע אומר אינו אומר ממש כי אין בהם אומר ולא דברי' אלא שמפרמני זה בפעולתם
בלי נשמע קולם * או אם נדצה לומר סדרת האומרים שיש להם קול אלא שמרוב
דוחקה נפסקת ואינה נשמעת אפסר שיתישב גם הוא בספק הזה והוא כאלו אינו שיעדר
שמיעת הקול הוא שאינו נשמע מפני המרחק הרחוק אשר בינינו וביניהם * וזא'
בלי נשמע קולם כי אינו שולל הקול אלא הבלתי שמוע אותו * ואמנם על כי דעה
היוני הנז' שהוא היותר נכון נאמר עיד שבא לשלול מהם ג' דברים נמצאים בדבור הא'
הכנת הענין וכונת הדיבור * והשני שהיא השגה שלמטה ממנה והוא תחון המלות
לכד בלי הכנת ענין מה * הג' הוא קול הברה ימבלי שמיעת תחון המלות כלל וכל
שכן הכנת המלות ולשלול הא' מהם אמר אין אומר והוא רמז להכנת הענין אשר בה

חלק ראשון

לח

בפסל לשון אמירה ולפסול השני והוא ההון המלות אמר ואין דברים ולפסול הב' והוא הקול המופשט והמנוחה איננה נראית וזלתי קול אמר בלי נשמע קולם : והנה עשה דמיות קושיא לאמר שיאמר שיש להם קולות וכי לרוחקת ממנו נפסקת ואמר כי אם כדבריו כן הוא היה ראוי שלא יפעלו שום פעולה לרוחקת ממנו וזה שקר כי הנה בכל הארץ יצא קום ובקצה תבל מליהם וכו' אם כן יהיה זה הוראה שאין אמר ואין דברים וכו' או יאמר בכל הארץ יצא קום וכו' יר' הכצוות מהפסמות בכל הארץ סביב אבל הפעולה מנוה שיעשו אנחנו בזמנינו אינה אלא בקצה תבל ברובע הארץ והוא החלק המיושב מנוה וז' ובקצה תבל מיליהם ופעולותיהם ולשמש שם אוהל בהם רוצה לומר בעבוד השמש שם אוהל לכל שאר הככבים שהיא ההחלת הכל כמדובר :

אין שבאמר שהוא דבר על השמים העליונים אשר למהת מציאותם יוצא בעולם ואין אנחנו יכולים להשיג אמיתת מהותם עד עת קץ הפלאות וזהו הכר' באומ' ובקצה תבל מיליהם שהוא קץ הימין שאין יעמיטנו השי"ת על כוון אמתהם ובאומ' לשמש שם אוהל בהם דמיון יהיה השמש בהנועתו הטבעי' החת הקו הלקוטי אשר באמצע החגורה ולא יטה ממנה ימין ושמאל ומלת בהם כוון אל המזלות : ולבאר עוד אופן השתי הנועות ההכסיות אמר והוא כהתן יוצא מחופתו שיש כבוד לרוץ אורה וכו' לרמוז אל הדאשניה והיא הנועה הטבעית מן המערב אל המזרח אמר והוא כהתן יוצא מחופתו כי החופה שלו הלא היא קו הגורת המזלות אשר לא יזוז ממנה ובעת החבור עם הלבנה היתה בה בראש ההגין או בזבנו וכמו שהחתן והכלה יסבו בהוך חופתם כמו כן הכמש והירה החת חגורת המזלות ועל כן לרמוז אל מהלכו הטבעי שנעהק ממעלה אלה אל מעלה אחרת אמר והוא כהתן יוצא מחופתו ועל הנועה ההכסית והיא הנועה הכהירה ממזרח למערב אמר שיש כבוד לרוץ אורה והיא מרונה הגלגל היומי המכריחו הפך הנועה ואמר שיש כבוד להורות על מעלתו וזה כי לא הכול השמחה כי אם בפעול' הדנוגיות לא במוכרחו ויקרה

לשמש ולשאר הככבים כלם כי אף אם הם מוכרחים בהני עתם הם שמחים בהם ולזה כוונו מתקני ברכת הלבנה באומרת חק וזמן נתן להם שלא ישנו את הפקידים ששים ושמחים לעשות רצון קוניהם כלומר עם היותם מוכרחים בהנועה הם ששים ושמחים יען עושים בזה רצון קוניהם וכו' ז' שיש כבוד לרוץ אורה יר' להיות להם לחקת עולם מהמקמינא' הראשון ית' : אמר עוד מקצה השמים מוצאו והקופתו על וכו' הנה רצה לבאר לנו כל ארבעה תקופות שבושה השמש במהלכו המיוחד ממערב למזרח וקרא וכוה לראש טולה קצה השמים כי כן הסכימו בעלי החכמה להחיל ממנו כל מהלכי הככבים והוא אומרו מקצה השמים מוצאו והוא מראש טולה והקופתו וסבבו על שאר השלשה קצוות שרטון ומאזנים וגדי באופן כי במהלכו זה ובהקופתו על כל קצוות הגלגל אין נקתה מחמתו כי בכל מקום יכו ניצוציו בזה האופן מהסיבוב :

או יאמר מקצה השמים מוצאו יר' בבחינת זרימתו הנה הוא זורח מקצה אחד אבל בבחינת הסבוב הנה הוא סובב על קצוות והם סבובים הרבה וזה כי הנועה היא הנועה חלונית ואינו סובב סבוב ישר לעולם עם התנועה הראשונה מפני שבושה הנועה הטבעי' לעולם הפך הא' ולא יעמוד אפי' רבע א' הנועה הטבעית ומשתי הנועות האלה נעשת הנועה לא ישבה ולא אלכסונית ונקראת הנועה חלונית וכל זה רמז באומרו והקופתו על קצוות כי הוא סובב המיד הפך הנועה היומית ואינו עומד לעולם מעשות הנועה המיוחדת לו הטבעית : ואמר ואין נקתה מחמתו להורות על הנועה הטבעית שאם לא היה לו כי אם הנועה היומית היה ראוי להיות הזמן שיה לעולם בכל קצוות העולם והיה מקום לא יהיה

ביאור ברכת
הלבנ' באומ'
חק וזמן נתן
בהם כו'

מאמר שני

בו חוס לעולם לרוחקו מן השמש וכן להסך לקורבתו אליו ואנחנו רואים לחי' הפך זה כי אין מקום נסתר מהתנועות השמש והוא אומרו ואין נסתר מחמתו אשר זה נסך כל ספק מהסובב המיוחד במבואר * וכמו שביארו החכם הגלגל עליו הטלום בתחמתו ביאור שלם בספר קהלת באומרו וזרח השמש ובא השמש וכו' הולך אל דרום וסובב אל צפון וכו' אמר כי אף אם השמש הוא זורח ושוקע בכה הנועה הראשונה ההכרחית אליו מנח הגלגל היומי אפי' הכי אל מקומו שואף והוא רמז לתנועתו הטבעית לו ולשניהם אמר וזרח השמש ובא השמש וכו' וזרח השמש בכה הנועה הראשונה ובא במערב הנועה הראשונה כנזכר ואל מקומו שואף בתנועתו הטבעית וירצה כי באותו מקום שהוא זורח גם באותו מקום עצמו הוא שואף אל מקומו והולך תנועתו הטבעית כי לא יעמוד רגע פנתי תנועות ההפכיות אלה * וכאשר משלו הקדמונים בזה משלים אין מספר כגמלה הסוככת סביב הריחים הפך תנועת הריחים ולא התבטל תנועת הגמלה בתנועת הריחים ההפכית וכדומה לאלה משלים רבים * ולפרש עוד השתי תנועות אלה אמר הולך אל דרום וסובב אל צפון כו' יר' הולך אל דרום בתנועתו הטבעית ששה חדשים ואח"כ סובב אל צפון ששה חדשים אחרים סובב סביב הולך הרוח יר' כשהוא סובב בתנועת הגלגל היומי והוא הרמז באומרו סובב סובב אשר הכפל הזה יורה רבוי תנועות הגלגל היומי יומם וצילה הוא הולך הרוח הכז צפון או דרום : ופירש עוד ואמר ועל סביבותיו שב הרוח יר' בהיותו סובב בתנועת הגלגל היומי על אותם הסביבות עצמם שב הרוח והוא הינהלך הטבעי לו ששב בו אהוה הרוח ואהוה החלק שאל בו מנח התנועה הראשונה ועל דרך המשל השמשיתו מהגמלה באמרו וכו' או יאמר וזרח השמש ובא השמש וכו' יר' כי להיות השמים והארץ כדוריים כלם יקרה כי בכל מעלה שילך השמש ממשלות הגלגל היומי זורח שם לאנשי המקום אשר יהיה להם קו עגולת אופקם המזרחי עליה * וכן ימצא גם כן כי בכל מעלה שמש מעלות הגלגל הוא זורח ושוקע בנקודה א' יחד והוא אומר וזרח השמש ובא השמש יר' כשזרח השמש בנקודה אחת בנקודה זאת עומה בא השמש ונשקע בבחינת ב' מקומות מקבילות כדור הארץ כשזרח לז' מהם ישקע לאחר בנקודה א' ובזמן א' וכפל עוד הענין במלות שונות ואמר ואל מקומו שואף זורח הוא שם יר' כי בהיות זורח שם לקצת באותה הנקודה שואף לשקוע לקצת : הולך אל דרום צפון אל צפון סובב סביב הולך הרוח יר' כי להיות תנועת השמש הטבעית הנועה הלוויית באמור יקרה לשמש כי בחצי התגרה הצפונית הקוים שרושם ברביע הראשון והוא נטלה ועד קרטן בכה התנועה הראשונה והם צ' מעלות אותם הקוים עצמם ברביע השני והוא מטרטן ועד מנזונים והם כמו בן צ' מעלות וסובב עליהם וכן כשילך בחצי התגורה הדרומית הקוים שרושם ברביע הראשון והוא ממנזוני ועד גדי והם צ' מעלות אותם הקוים עצמם רושם ברביע השני והוא מגדי ועד טלה כי הצ' מעלות מהשני רובעי נרחקי ממסוה היום מרחק שיה ועל כן ירשמו שניהם קו אחד והוא אונ' הולך אל דרום וסובב אל צפון ורמז בזה להליכת השמש במזלות הדרומיים ואמר כי ברובע הראשון הוא הולך אל הקצה הדרומי והוא ממנזונים ועד גדי ואחר שהולך זה הרובע אל קצה הדרום יסובב לבוא אל צפון והוא מגדי ועד טלה אשר משם מתחיל לנד הצפון וזהו אומרו וסובב אל צפון כ' אמר שנטוה מהדרום לבא אל הצפון ופירש הענין האמור ואמר סובב סובב הולך הרוח יר' סובב והולך הרוח והוא הרובע הראשון האמור בהולך אל דרום ועל אותם הסביבות והגלגלות עצמם שב הרוח ואל על סביבותיו שב הרוח כלומר על סביבותיו שששה ברובע השני שב הרוח שהלך כבר והוא הרובע הראשון והו' אשר רמז פה המאמר באות מקצה

חדת השמש
ובא השמש
וכו'

חלק שלישי

כז

הגה חכם גם בחיור גם בתולה יונק עם שיבה
 כבוד וחק אש המצא יונק שלם בשלמים מדבר שקר ירחק ראיתי בני עליה והגם
 מועטים נמלטים מפח הכוזבים והסקרים לרביעים ועתים ולא ינוויר גם כן שימצא מקום
 שלא ימותו בלא עתה אש המיתה המקריות
 בעקבי המורכבים מכית ומחוך ואף גם זאת כפי ארשי
 דבויתנו שנותר לשנות מפני השלום ואף כפי החכמה המדענית ראוי לשנות בעת הצורך
 כמו שנהבאר במקומו : ואנשי המקום ההוא לא
 ימצעו נתחלוקה אש שהיו טובים ונדתיים ואם כן הוא היה ראוי שיאנו את הפקידים לעת
 הצורך : ואם היו רעים ומטאים הנה הסקר כרוך בעקבם
 וקשה מכלם הוא אומ' מריש הוב אמינא ליכא קוסטא בעלמא שנראה שהיה חושב שאין
 אדם בעולם שידבר אמת ולא יתכן שיחשוב זה שלם כמותו כי עם היות שכל אדם כוזב
 הנה כל האדם דובר אמת על הרוב והנה ראוי ל' השתדל לתקן זה אם באומרו וזל
 דליכא קוסטא בעלמא שאין אדם שידבר אמת המיד עד כאן * וזה הוא בדוחק
 מבח הקושא הנז' ועוד קשה שאם כן הוא שהיה חושב שאין מי שידבר אמת איך
 אמר אמר לי הקוא מרבנן ורב טובות שמיה דאם הוו יהבי ליה חללי עלמא לא הוה משגי
 בדבוריה וכו' שמירו' שהיה יודע בו שלא היה משקר דאם נד וזה קוטר הקודם שאם היה
 מוכיר האיש ההוא שלא היה משקר איך היה חושב דליכא קוסטא בעלמא * ואם מה
 שהיה חושב דליכא קוסטא בעלמא היה קודם שהכיר לההוא מרבנן אם כן היה לו לומר
 מריש הוה אמינא וכו' עד שראיה ודכרתי לההוא מרבנן וכו' ולא היה צריך להביא ראיה
 אחרת לשהיה נחשבתו בלתי אמינית אלא מה שראה לההוא מרבנן דאי הוו יהבי ליה
 חללי עלמא לא הוה משגי בדבוריה * ועוד שנראה שיצא משפטו של רבא מעוקל
 במה שגזר על ההוא מרבנן שלא היה משנה בדבורו ואין לומר' שיש הפרש בין מלת קוסטא
 ולא הוה משגי בדבוריה שהרי גדר האמת הוא שלא ישנה המדבר בדבורו ממה שהוא כן
 בפועל * ועוד דאם כן לא מיייתי ראיה כלל מההוא אחרא דגם שם נאמר בזה
 הלשון דלא הוה משגי בדבוריה ועל כן נראה שהיה נקרא המקום קוסטא וזה פשוט *
 ואף אם היה דרכו לשנות בדבורו במקומו היה לו שלא לשנות כשהלך שם במנהג המקום
 דנהנין לו חומרי מקום שהלך לשם ואם כן בהיותו הוא בלתי משנה בדבורו כמו שאמר
 דכה איך שינה את מעומו במקום שהלך לשם בהיותם כולם הם בלתי משגי' כנז' והוא קושא
 חוקה באמת אשר על כן יראה באמת שאמר רבה היה בדרך משל וחיה * במשפט
 הירודים בדרכים עמוקים יאמרו אותם בחינות ונורות
 וכדי שנוכל לעמוד על הבנת כונת המאמר נאמר שיש שני אופני מיני אמת בשכל וכפשוט
 הא' היא האמת הפשוט אשר אנל השכל העיוני והוא אשר ביאר הרמב"ם ז"ל בס' מהחלק
 הראשון מהפרו הנכבד והוא אנל הדברים הכוללים וההכרחיים מופשטים מכל דבר פרטי
 זעומים המיו קיימים לעולם ועד * והב' הוא האמת אשר הוא אנל השכל המעשי
 והמתקן במשא עם הטוב כי הפעולה הטובה והשלמה הקרא פעולה אמת ויאמר משנה
 בדבורו משאיה ממה שהוא בשכלו וכפשו ולכבו לא כן יחשוב והוא מהכח שאמרו ר' זל
 עליהם שהם מדברים אחד בפה ואחד בלב * ובדקדמיתנו זאת יתבאר המאמר על
 נכון לעניות דעתי כי הנה רבה ז"ל היה חושב שלא תמצא האמת פשוטה כפי שום אדם
 מהשגי מייניה לבדו בכל וכל נה

חלק שלישי

ולא היה משער המין השני מופשט מהראשון בהחלט. ולא הראשון מופשט מהשני לנסתת
הסתככות השכל עם הדמיון ועל כן היה אמר שהיה בלבבו מתחילה שבעולם היה אין אמת
בהחלט יצן השכל בהיותו מסתבך עם הדמיון לא יוכל לניייר האמת פשוט עד שהפרד הנפש
מתחומר ואמר שאמר לו ההוא מרבנן שהוא כינוי ורמז אל אהכם שלם בעיון ובמעשה
שמוכחו היה האמת מורכבת משני המינים גם יחד ועל כן כנה אותו ראשונה בהוא מרבנן
לרמזו אל החלק העיוני ואמר שהיה שמו רב טובוה שהיה פועל אמת שפעולתו טובה
שהיה שלם בעיון ובמעשה ולא היה משנה בדבורו בלומד שאמת יהגה חמו פני הרכבת שני
המינים גם יחד כנז' ולא היה משנה בפה ממה שהיה בלבו ובזה לא היה יכול להוכיח דאיכא
קושטא בעלמא שהוא לא אמר דק שלא היתה נמצאת האמת מופשטת בלתי הרכבה
מהעיונית עם המעשית לנסתת דבקות והסתככות השכל עם הדמיון כאמור ואמר שספר
לו אותו השלם שפעם אחת נכנס למקום א' שהיו שלמים במעשה לבד בלתי הרכבת העיון
והיה נקרא המקום ההוא קושטא מהמין השני מהאמת כפי הקדמתו והיה המקום הנז'
במאמר הוא כנוולמדנות ההכמה המדויגת ואנשי המקום הם המעלות המדורות ואמר
שהשלם ההוא שהיה שלם בעיון ובמעשה כנז' במה שהיה מרכיב השכל העיוני עם המעשה
לקח אשה משם והוא התבונה כמו שנתבאר במחמת המדות ולתחה בבונה שיפעול האמת
כפי השכל המעשי מופשט בהחלט מהעיוני כאנשי המקו' ההוא כי זהו הנדרש באומ' שלקח
אשה משם וכז' ויוס' א' אשר לבו ראה שהתבונה היתה בלתי קיימת בשלמות הוצאת
הפעולות גוד כפי העיון כשכאלו המעלות לישאל בעדה שיותר טוב היה לומר שאיננה
עם ממה שיפעל הפעולות והם התולדות כי אולי לא יאחו שלמות ב' היותה היא בלתי קיימת
בשלמות כאמו' ולחיו' כן בלבבו כפי העיון שבהיותה בלתי קיימת ינדק אמורו שאיננה עם
והוא משפט שכלי מופשט בהחלט מן השכל המעשי אמ' שאינה עם כי בזה לא היה משנה
בדבורו על פי דרכו שהיה עושה הרכבה מהעיון עם המעשה אמנם אנשי המקום ההוא
אשר לא היה להם מובא בעיון רק במעש' לבדו והיו פועלים המיד הטוב כפי התבונ' כמנהג
שהיא כי מהרגל הפעולות השתלם התבונה כי כן יגזרהו וישפטוה השכל המעשי הישר
ויולדו הנועלות על כן לפי דרכ' היה משנה בדבורו ובכן מתו תולדותיו והם המעלות שהם
ככללים בתקון הכח התאומי והכעסני אשר קנה עם והם שני בניו באמת אשר הוליד
בהדרוגו אל התבונה כפי השכל המעשי מופשט מהעיוני כאמו' כי בהעדר הפעולות יעדרו
המעלות והקנינים כנודע שאפי' במלאכות בהעדר הפעולות תפסד ידיעת המלאכה ההיא
כל שכן בהעדר פעולות המעלה שהעדר בהחלט המעלה ועל כן כל המעלות נקבעו
באז' לו לאמר שיצא מן המקום ההוא שהם היו רותים האמת כפי המין השני לבדו ובכלו
ובכל עת בלתי הרכבת המין הראשון כלל * ובזה המעשה דאך רבה שיש אמת בעול'
והיא המין השני אשר זכרנו שהיא אנל הטוב מופשט מהעיון וזלה הנדק' לשפוט על כלל'
הטוב כנודע מהחכמה המדויגת והוא קל להבין לעוסקים בה ויתישב אלנו המאמר הזה
על נכון * **וביאר** הדבר עוד שלמה הע"ה בפרשה ה' בחכמה יסד ארץ רבון שמים
ה' בחכמה בהבונה והם שני הארים כאמורים על תורתנו הקדושה שהם חכמה
יסד ארץ וכו' ותבונה כי החכמה הוא עם כולל הידיעות העיוניות בלם ותבונה הוא עם כולל המדות
והמעשים הטובים כלם אמר שהם ית' יסד ארץ בתורה שנקראת חכמה וכונן שמים
בתבונה שהיא גם כן התורה דכולה בה כאמור על דרך אס' לא בריהי יומם ולינה חקות
שמים וארץ לא שמתו והוא כאלו אמר שהתורה שהיא נחלקת בחכמה ובתבונה היא הבה
קיום שמים וארץ כי במה שנתן תורה לישראל למטה' לארץ יסד את הארץ כלומר עשה

חלק שלישי

כח

שהתורה יסוד קיים בנדר היסוד המוכל עליו כל הבנין וכן כוכן השמים בה כי אלמלא התורה לא היו מתקיימין ואמר שלהיות שהשמים והארץ יסודותם מראשיתם ועד אחריתם על התורה ועל העבודה על כן יפעלו השמים והארץ הפעולו' הנאותה לתועלת היושבים בה אחר שהכליהם הוא האדם ועל כן בכל פעולותם בהשגחה הנפלאה ישיירו אל טוב האדם ובייחוד אל האומה הנבחרת וזא בדעתו ההומות נבקעו להעלות אידים להתטל ומטר מן השמים וזא ושמים יערום טל וכו' והוא על דרך מאמר ר' מאיר בפרק קנין תורה באומ' ולא עוד אלא שכל העולם כלו כדאי הוא לו וכו' יר' שכל העולם הוא כדאי בעבוד העושה בה כי מלת לו רוצה לומר בעבורו כמו שנמצאו רבים כמוהו ואחר שביאר זה בכללות ביאר כל המעלות הנכללות בתורה האלהית והוא אומ' נקרא ריע אהוב וכו' וכמו שנרחיב עוד הביאור במקומו בספר פירקי משה במד' : ועל כן אמר שלמה היעה ונתן עצה אל הנער המתחיל בחכמה המדינית אשר לא נסה ללכת בדרכיה דרכי נועם ואמר לו שלהיות שכל החטא ימשך מעד המנוחשות וההאווה המוכסות והנדרות אל החום אמר שהחכמה והתבונה הנה' היו קרובות למראה עיניו באופן שלא ילחו מעיניו ולתקון שני מיני החטאים הנה' אשר האחד מהם הוא במהירות והאחר בהמתנה אמר שיתוקנו בתושיה והמזימה והם שני דברים אשר אנל העצה כמו שנתבאר בחכמה ה המדינית כי התושיה היא יוסר העצה והמזימה היא מהירות למנוח יוסר ההכלית כנודע על כן אמר נצור תושיה ומזימה וכו' : **וביאר** התועלות הנמצאו' הנמשכות מהתורה הנה' אשר התחלק לשני החלקי' הנה' ואמר בכללות שהיא ש שלמות הנפש בכלל ובפרט בחלק העיוני אשר הוא מיוחד לנפש המסכלת והוא אומ' והיו חיים לנפשך ולרמזו' אל מעלות המדות אשר הם כנגדיות המישים את החומר בהישרה הנבונה אשר הוא חן וכבוד בלי ספק אמר וכן לגדרותיך - ואמר שגלכד היותה סבת הוית הקנינים הטובי' הנה' היא סבת שמידתם והוא אומ' אז הלך לבטח דרךך ורגלך לא הנוף יר' סילך לבטח באופן שלא יכשל בשום צד בהאווה ולאיות שהנכשל בהאווה הדד שנתו מעיניו והרשעים חים נגרש כי השקט לא יוכל על כן אמר שהיות האדם מיושר ומנוכח ומודרך מפאת התורה כי ישכב לא יפחד וישכב ואין מחירי מנה האווה הנשמיית באופן שתעבוד לו שנתו והוא אומ' אם תשכב לא תפחד ושכבת ועדיפה שנתך והוא רמז לבטירת מהרשע : **ואמר** שגם מהחטא והוא הפחד הכל פתאום והוא גם כן שואת הרשעים כי יתחיל מעט מעט הנה' גם מזה תעלהו התורה שלא יפחד ממנו והוא אומ' אל תירא מפחד פתאום ות שואת רשעים כי תבוא יר' כי הנכח בתורה אין ראו' שתירא מפחד ההאווה באשר יבא פתאום כמו שיקרה בחוטאים וכן משואת רשעים שהם התאווה אשר הם קנין קיים ברשעים כי תבא השואה הקהל פתאום אין ראו' שתירא ממנה גם כן ונתן הטעם הכולל לכל אלה והוא אומ' וזו ה' יקיה בבסלך ושירי רגלך מלכד יר' הטעם הכולל אשר בעבורו היו כל המעלו' הנה' נכללות בתורה ית' הוא שלהיות שדבק בתורתו הוא דבק בו ית' שהתורה היא אמנעית ביק האים הישראל' והשם ית' והיא המקסימה ובבת הדבקו' בו ית' על כן אמר שהשם ית' הוא דבק באדם השלם בעודו בקנין הטוב כי אליו ישייר השלם והוא האות המנוחם וההכלית האחרון והוא גם כן שומר הקנין הטוב לכל ילכד העוסק בתורה בהאווה והוא אומ' ושירי רגלך מלכד : **ואפשר** שיורשו הפסוקים הללו על המעלות המדומיות ואמר דאשנה שלא יסודו נמגד עיניו המדי החכמה והתבונה וכו' לא יעטרך אל המזימה והתושיה שהם שני דברים נרבים לטוב העצה כמו שנתבאר במאמר קשאי מספר המדוע

מאמר רז'
באבות על
השלם שכל
העולם כלו
כדאי הוא
לו וכו'

חלק שלישי

כי התושיה היא יוסר העצה הנפעלת בהתנהגות ומזימה היא מזהירות נה למצוא יוסר
התכלית באמו וכמו שהתבאר שם ואמ' שלמה רעה כי אם יהיו מגינות פניו החכמה והתבון'
איננו צריך עוד אל התושיה והמזימ' דק ישמדם ולא ישממש בהם כלל וזהו המכוון באומ'
צדור תושיה ומזימה כלומר שמור אותם שאינך צריך להשתמש בהם אם יהיו לך חכמה
והבונה כנז' :

ואמר

החכמה והתבונה קיימים בנפש וזה הקניינים ואחכ
דברים הנז' הם :
שהמש בהם כי אז ההינה הפעולות שלמות כשהיו אחד הקניינים : ואל ויהיו היים לנפשוך
וחן לברגרותיך ירצה ראשונה יהיו היים לנפשוך והם הקניינים הקיימים בנפש ולאכ יהיו חן
לברגרותיך והוא כנוי אל הפעולות הקיימות :

ואמר

שאל עם זה אחד
הקניינים והרגל הפעולות השניות אשר הם
נמשכו מהקניינים
אל ישים לדרך פעמינו ויהיה דרכו בטוח מכל התאורעות הרעות וההרודים רעים ואל אז
הלך לבטח דרכך : ואמר שמלבד הטוב המגיע לו בפעולותיו השלמות יגיעו עוד ממנו
טובות לאחרים כי אם היה פועל הרע היו אחרים נכשלים ברגלו כלומר בשברו על דרך
הרמב"ם ז"ל בשתוף רגל או במה שהיה פועל הוא היה נכשל במיטב בו אמנם כההוא פועל
בצדק רגלו לא התוף לאחרים כלומר שלא יהיה רגלו אכזב נגף כמו שפירש הראב"ע ז"ל שהוא
פועל יוצא :

או ואמר

אז תלך לבטח דרכך יד' אז הלך בטח בדרכך אשר
תלך בה : ומתוהך בטוח בדרכך יתחייב שרגלך לא התוף וזה
כי ההולך בטח לא יכשל אמנם ההולך כפחד הוא הנכשל כמו שיקרה בהולכים על קורה
גבוה שמנד פחדם יפלו ממנה כי אם היתה למטה לארץ לא היו נופלים והוא המכוון אלז'
במאמר אליפז באומ' הלא יראתך כסלתך וכו' יד' יראתך ופחדך הוא סלולך והוללותך כי
הקוהך ובטחונך הוא תוס דרכך וכו' :

והוא

מנה שביאר עוד בפסוק
הנמשך באומ' ים השכב לא הפחד
יר' אם השכב השמר לך שלא תפחד כי מזה ימשך שתשכב באמת שהוא עם השנינה והעדר
פנתך עליך ואל וערב סנתך * ולהיות
שזהיר אותו שלא יפחד ולשעמי'
האדם בו ואינו באניו שלא
יפחד על כן אמר שלא יפחד מהפחד הפתאומי ואל אל תירא נפחד כהאדם כלומר שהתהלך
אזה להרגיל עצמו להעדר הפחד בעצה נכונה בהבונה ובעת : ומתהרהר אשר יקרה
לפעמי' פהאם לא תירא ממנו ועל כן לא אמר אל תירא מרע פהאם דק מפחד פהאם והיא
היראה מהפחד אשר תוקר עליו ואמר שמו כן לא יפחד משואת רעים כאשר הוא כבוד
בפועל ואל כי הבא כלום כאשר תבא כבר שהוא הרע הדבק עם הפחד הפתאומי :

ונתן

טעם לשניים באומרו כי ה' יהיה כסלך שהוא כנגד הדבר הראשון באופן
שלא יבוא לך הפחד הפתאומי כלום שיהיה בטחונך קיים עד שהוא י' יהיה
בבטחונך ועל כן לא יקרה בו הפחד באום גד ועל הרע בפועל והוא שואת הרשעים כי יבוא
בפועל אמר שהשית' שמור רגלו מהלכך ברע שהוא שאף אם יבואו הרעות מפאת הרשעי'
אליו לא יעו ואל ושמר רגלך מלכד : ואחר

אשר השלים הביאור בהלקי
השלמות ואופן השגהו על כן נעתיק
לכאך אופן הדחקה קנה
מפחדיות המגונות בה' פסוקי' הנמשכי' שהם חמשה אזירות במלת אל כמשפטה וראשו'
אמר אל המנע טוב מבעליו וכו' ויש להרגיש בפסוק שניראה באמת שמתנהג בפחיתות הוס
פזה יובק בהיותו לאל ידו לעשות דממשע שאם אין לאל ידו לעשותו * אז ראוי למונע
וזה מקר כי אם אין לאל ידו לעשותו אף תצדק בהזרה בו שלא ימנעו וסם היה

מאמר שני

כג

הדבר גם כן בחלק המעשי הנה כל עקר יקר הפארה כוונתו בכל הפרשה היא הוא על ביום פרשת
 שבח החלק העיוני והיא פרשה שמעו בני ישראל וכו' אשר על כן ראינו לנחמו לבארה שמעו בני
 ישראל אל הכונה הזאת אמר שמעו בני ישראל וכו' והקשיבו לדעה בינה יד' אתם האומני' מוסר אב
 אל הגעת השלימות להיות ב' במדרגת בני קטנים שומעים מוסר אביכם שמעו מוסר האב
 הכולל לכל הנמצאים והוא הש' ועל כן לא אמר שמעו מוסר אביכם רק מוסר אב לרמוז
 על האב הכולל אב' לכולנו אל אחד שבראנו לכבודו - ובמוסר דעה החלק המעשי
 ועל החלק העיוני אמר שיקשיבו אותו כדי שידעו הם להבינו מעצמם וזו והקשיבו
 לדעה בינה ולא אמר והקשיבו בינה כי הבינה היא נמשכת מהקשבה אל החכמה על כן
 אמר שיקשיבו אל האב הכולל ית' שמו במה שכתב בתורתו כדי שידעו הם מעצמם הבנת
 הדברים העמוקים - ואמר שמוסר האב הכולל ית' ותוכחהו ומאמרו ית' הוא כי לקח
 טוב נתתי לכם תורתי אל העוובו כו' והנה יש לראות למה לא אמר כי תורה טובה נתתי
 לכם או דת טובה ולמה לקח מלת לקח - ואפשר שרמז בזה כי להיות האדם מוטבע
 בחומר ובשקצו בו יטרח לאיזה דבר שיחזיק בו כדי שיעלה מעט היון אשר הוטבע בו
 וכמו שיקרה למי שטובע במים ונוהגין לו חבל שיאחז בו וצריך שלא יעזוב אותו החבל כן
 יטבע כן אמר השם ית' שנתן התורה שהיא לקיחה ואחיזה להנצל ולעלות מים התאוות
 וצריך שלא יעזוב אותה הטבע כזו והוא משל טוב ונאות : או יאמר הנה נתתי
 לכם הבחיר והצדון באופן שהכולו אתם מעצמכם לקחת הטוב על כן השמרו לכם שלא תטו
 מינין וסמאל מכל אשר תשייר אתכם תורתו ואל תעזבו נתיבותיה כן תטעו בלקיחתכם הטוב
 שהחשבו שהוא טוב ולא ידעו כי מנד עצמו אך אם לא תעזבו תורתו לא תוכלו לעשות כי
 על כן לא נתנה התורה למלאכי השרת יען הם פועלים הטוב תמיד ואינם אפשריים לכחור
 ברע בשום זמן יען אני נתתי להם השלמות בחלטה בדיאתן במאמר ר"ל בקומתן נבראו
 בצביון נבראו וכו' אמנם אתם שנתתי לכם כח לשאתם מעצמכם הקחו הטוב וזו כי לקח
 טוב נתתי לכם צריך שלא תעזבו תורתו כי היא צריכה לכם לבלתי תחטאו וזו תורתו אל
 העוובו והוא דקדוק כנון : ואפשר
 התחלק לשני חלקים חלק
 במעשיו אב' נוסאו הוא הטוב והרע וחלק ממנה מיוחד לאדם בעיונו ושכלו ונשאלו ומכחו
 כזה השקר והאמת - ולא הטוב והרע כמו שהצריך על זה הרמז ב' אל
 ב' ב' מהחלק הראשון מספרו הנכבד והנה החלק השני הזה ייוחס אליו ית' שהוא תורתו
 ביחוד יען הוא חלק האמונות הראויות להאמין באמתיות האלהיות על כן אמר שמאמר
 השם ית' אל הכני' השומעים מוסר הוא כי הנה נתן להם תורה טוב ודע וזה ייוחס לכם וזו
 כי לקח טוב נתתי לכם כולומר תורה הטוב שהוא לכל הנעשה הנה נתתה לכם שאתם
 תבחרו ולא אני אמנם החלק השני שהוא תורתו אשר היוחס לי ביחוד אל תעזבו אותה
 ותעיינו תמיד בדברים האלהיים כי היא חייבת וכו' מנאסים למה שבראנו בפסוק כי אם
 בתורה השפכו ובהודתו יגה יומם ולילה : ואפשר שיאמר כי
 עם היות שמתבע הדבר הניתן במתנה בחנם יבזו אותו העולם והדבר הנקנה ביוקר הוא
 הנחשב אמר שלא יקרה לה' כן בקבלת התורה עם היותה נתונה בחנם הנה אין
 ראוי לעזוב אותה כי היא יקרה עד מאד וכל הפנים לא ישוו בה

מאמר שני

ואם נתונה בחנם הנה זה קרה להיות השם ית' הוא הנותן העושה המיד חסד חנם וזל כפי לקח טוב נתתי לכם יר' הנה נתתי לכם תורה טובה מאד אשר להיות שאני נתתי לכם דואו שהחכמה ולא העזובה כי לא יכול בנהייתיה טבת בזיון הדבר הנתן בחנם באמור ועל כן אמר תורת אל העזובו יר' להיותה תורת אל העזוב אותה שקיה נמספיק שיאמר ב' לקח טוב נתתי לכם אל העזובה רק ללמוד אל הכובה הנז' * או יאמרו שעם בנהתי לכם לקיחה הטוב הגופני אשר הוא אל המוחשות כמו שכתב הרמב"ם ז"ל הנה זה יהיה בהנאי שלל העברו חוק התורה ועל כן אמר תורת אל העזובו ולא אמר תורת השמרו לרמוז כי עם היות שנתן לו השם ית' רשות להתענג בהענוגים הגשמיים אשר הם מובט טוב ורע הנה ראוי שישמר זה התנאי בשלל יגד את התורה ושיהיה בהיתר זל תורת אל העזובו וכו' * ואחר שסיפר המלך הקדוש הזה מאמר השם ית' שהיא האב

ואחר

הכולל הוכיח מהחוש ונתן טעם ממה שקרה לו לשראוי לשמוע אלב הכולל ויהי מלאכ הפרטי החומרי והוא אומרו כי בן הייתי לאבי רך ויחיד לבני אמי יר' כי אני הנני הייתי בן לאבי הפרטי והמיוחד לי ועם היותי רך ויחיד לבני אמי המיוחד שבהם אשר כל מעיינם ועינם בי עבד' האב הכולל הנז' הוא אשר הורני ואמר לי יתמוך דברי לבך שמור מצותי וחייה יר' ויורני וינחני במעגלי צדק השלמות בשני חלקיו העיוני והמעשי ועל כן זכר שתי המלות ויורני וינחני כו' ההוראה על המצות והאמירה על העיון ויאמר לי על החלק העיוני יתמוך דברי לבך שהם דברים שבלב והוא החלק העיוני המיוחד בשם דבריו ית' ויורני על החלק המעשי הנז' באמרו שמור מצותי וחייה והם שני חלקים אשר זכר לנועלה * ואפשר שיאמר ויורני ויאמר לי יתמוך דברי לבך יר' אמר לי שאני אתמוך ואחזיק בדביו וזה אם שיהיו דבריו כנוי אל תורתו כי השלם הוא המחזיק וההומך התור' ואם שיהיה כנוי אל השמים כי בדבר השמים נעשו וכלאו אמר שהשלם הוא המעמיד והמקיים את השמים כאומר אם לא בריתי וימם ולילה חקות שמים ורחץ לא שמי' ואמר שכאשר יצטרף להם שמירת המצות הנה בזה יחיה בהם ר"ל שישכחו בו חיים ממש שכמו שהחיים הם עצמותו ולא יצוייר האדם אם לא יצוייר היותו חי כן יבוא למדרגה שלא יצוייר אדם אם לא יצוייר שלם בשני החלקים האלה

כי לא דבר רק הוא ממש וכו' דבר ריק מהאל' ר"ל חוץ מעצמותו רק היא חיו ממש אשר הם עצמותו ובה ממש יארכי' וימים השלמים

דבר ריק מהאל' ר"ל חוץ מעצמותו רק היא חיו ממש אשר הם עצמותו ובה ממש יארכי' וימים השלמים והוא על דרך שפירשו רז"ל

מאמר רז"ל על בסו' השמע עם קול' אלהים וכו' ותקדוון אלו וכו' ותאמרו הן הראונו ה' כו' ועתה למנה

במדרש בפסוק השמע עם קול אלהים מדבר מתוך האש כאשר נמעת אלה וימי וכו' כ' כנחם אומר כל אותו היום שמעו קולו של הקדוש ברוך הוא זכו להיות כמלאכי השרת ונהנה הם זל הרגישו כי איך אמר מגד' ה' לישאל כי שאל נא לימים ראשונים וכו' השמע עם קול אלהים שנדרש שנתחדש להם דבר גדול אשר לא ידעוהו הם ואתנם מפשט הכתובים יראה שהם גם כן אמרו זה בדברות הראשונות כמו שהעיד עליהם

מגד' ה' בעצמו באות' ויהי כשומעכם את הקול מתוך החושך וכו' ותאמרו הן הראונו ה' אלהינו את כבודו ואת גדלו ואת קולו שמענו מתוך האש היום הזה ראינו כי ידבר אלהים את האדם וחי הרי שהם בעצמם אמרו והודו שראו שידבר אלהים את האדם וחי ואיך היה מכליג להם מגד' ה' באומרו השמע עם וכו' ולהרץ הקושיא הזאת באו רז"ל לומר שמה שאמר להם תרעה השמע עם קול אלהים מדבר מתוך האש כאשר נמעת אלה וימי אינו מנה שאמרו הם עם היות הדברים כלם במיגון אחד וזה כי הם אמרו שראו שהש' ית' ידבר את האדם בהיותו חי או שאמרו שראו שידבר אלהים את האדם במה שפירש בשמעתם

חלק שני

בר

במאמר ר"ל נפשו יצאה בדברו מלמד שפירחה נשמתו בעוד שהיה השם ית' מדבר עמו
 וחזרו לחיות: ואם הוא כפי הפירוש הראשון יהיה ישוב הפסוקים כך הן הראינו ה'אלהינו
 את כבודו ואת גדלו במעמ' הנבחר ואת קולו שמענו בדברו עמו בהיותו בחיים חיהינו
 וזכה ראינו היום שידבר אליה את האדם בהיותו חי בגוף ונפש מה שלא חשבו עד היום:
 ובהפסוק ועתה למד נמות כי האכלנו האם הגדולה הזאת וכו' שמעתי אומרים מפי
 מרע"ה בירב ז"ל שהיו ישראל אומרים למרע"ה כי מאחר שהשיגו בחייהם מה שהיו מקוים
 להשיג אחר המות אם כן נמעתה לא היה להם צורך במיתה וז"ל ועתה למד נמות כלומר
 אחר שכבר השיגו בחיותו מה שהיה לנו להשיג אחר המות אם כן מה צורך עוד שנמות
 הנה אם היינו מוסיפים השגה אחר המות יותר נמנה שהשיגנו עתה אז היה ראוי שנמות
 אמנם אם אין אכחנו מוסיפים למד נמות וז"ל אם יוספי אכחנו לשמוע בקול ה'אלהינו עוד
 כוסף על השגתינו זאת ומתנו אמנם אם אין אכחנו מוסיפים שכבר השיגו בחיים תכלית מה
 שאפשר להשיג אחר המות אם כן למד נמות וכו' אמנם הפירוש הזה לא אכחנו שאמרו הרב
 הכו"ל חלילה כי ממה טעם להעדר המיתה למד נמות שראו פעם אחת מה שאפשר להשיג אחר
 המות אם כי היו מתמידים המיד בהשג' הריא היתה שאלתם ראיה אמנם אם ההשגה הריא
 פסקה הרי היו צריכים למיתה לחזור להשיגה ואדרבה איפכא ממהבריא
 שלהיות שהשיגו אותה וטעמו את טעמה היה ראוי שיקוו יאוו עוד המות
 להשיג בשלמות ובהתמדה מה שכבר התחילו לטעום כאמור אשר על כן לבדי יחשוב שכונת
 הדבר עם שלא ביררו כונתו השומעים הדבר מפיו ז"ל היא שבקשת העם למתה רבינו עליו
 השלום היתה שלא ימותו אז רק אחר זמן מה שהיה להם זמן להשלים עוד ענינם שהם
 השיגו במראיה הריא שספי גודל שלמותה היתה מדרגת השגתה וכאז לפני מרע"ה בטענה
 חזקה על שאין ראוי שהיה מיתתו אז והוא אומר ועתה למד נמות והוא כאילו אמר
 למד נמות עתה כעת כי האכלנו האם הגדולה הזאת בשלמא אם היה אפשר לנו להשיג
 בעת אחר המות יותר נמנה שהשיגנו עתה החרשנו שטובה היתה המיתה אמנם כעת אף
 אם נמות אי אפשר לנו להשיג יותר ממה שהשיגנו להיות שלא נותנה מדרגת שלמותנו
 על כן ראוי שלא נמות עתה רק אחר זמן השלמותינו וז"ל אם יוספים אכחנו לשמוע בקול
 ה'אלהינו עוד ומתנו יר' אם היינו מוסיפים לשמוע בקול ה'אלהינו עוד על מה שהשיגנו
 בעת הנה בזה היתה המיתה ראיה עתה אמנם אם אין אכחנו מוסיפים יותר אם כן למד
 נמות על כן אמרו דבר אתה עמו ונשמעה וכו' וזכה יתיישב הפסוק כפי אמיתת הענין
 על נכון. אמנם מכסים לדעת ר"ל שאמרו שפירחה נשמתו יאמר לע"ה שהם אמרו שידבר
 מרע"ה עמהם ושמעו מפי מרע"ה ואז ידבר עמהם הוא ית'פן ישארו פגרים נתיים כי עם
 שעשה הש"ת עמהם גם פעם אחת במה שהחזיר נשמות לפגרים נתיים. לא בכל שעתא
 ושעתא מתרחש ניסא והוא אומרם היום הזה ראינו כי ידבר אלקים את האדם וחי יר'
 היום הזה ראינו גם החיית המתים שידבר אלקים את האדם וזה ביציאת הנשמה מן הגוף
 ושיכול לחיות מתים בשם ה'אלהינו וחייתו לו נשמתו ואמרו למרע"ה שעתה שנעשה להם גם
 בהשגת ית' החזיר להם נשמתם למד זה יחזרו לשמוע בקול ה' כי הנה אם יוסיפו לשמוע
 עוד בקול ה' ימותו וישארו פגרים נתיים כי לא יעשה להם השם ית' גם המיד להחזיר להם
 נשמתם וז"ל ועתה למד נמות וכו' אם יוספים אכחנו לשמוע בקול ה'אלהינו עוד ומתנו יר'
 למד נמות קול ה' שזה יהיה סבה שנמות אם כי יוספים אכחנו לשמוע בקול ה'אלהינו
 עוד בלי ספק ומתנו בהחלט בלתי תחיה עוד כעת עד זמן ההחיה הכוללת דלא בכל שעתא
 ושעתא מתרחש ניסא כאמור ועל כן דבר אתה עמו וכו' ולכל הפירושים אין זה מה

מאמר שני

דק יהיה כונתו שאין אומה ונאמן שיסמנו קול השתה ונתעצם בהם הקול ההוא עד שהיה
 להם במדרגת השמים שחיו בו כאמור ועל כן אמר ר' פנחס שכונת מרעה' באומרו כאשר
 שמעת אלה ויחי הוא כאלו אמר להם לישראל שזכו להיות כמלאכי השרת שזכו למלאכי
 השרת הם שכל בפועל כדוע נמנה' אשר הקטלה היא עצמות' כן היו ישראל שהשכל'
 היתה עצמות בהם במדרגת חיותם כאמור' והא דקדוק נאות ונכון באמת והוא מה שבין
 אליו פה שלמה הע' באומרו יהמוך דברי לך עד' כשידעו לזי בכפר תורת משה
 בפסוק מעונה אלהיקים ונתתה זרועות עולם יר' ששם היות השם ית' מעונה ומקומו
 של עולם ואין צריך העולם לקיום בהיותו הוא ית' מקומו עכ"ל שם לישראל שהיו זרועות
 העולם להעמיד אותו וכן אמר רובב שמים בעורך רוצה לומר שהשם ית' הוא רובב שמים
 ומעמידם ועכ"ל הוא בעזרו של ישראל הנו' לעיל שכתב בו באומרו אשר יך ישראל מי
 כמוד שבכל זה רמז מר' ע' היות השלמים מקיימים את השמו' ועל זה אמר יהמוך דברי
 לך רוצה לומר יחזיק ויתמוך לך את השמים ששם דבריו ית' כי בדבר ה' שמים נעשו
 באמור ובמו כן ישמור מצותיו ית' ויחיה בהם כלומר שישובו חיים ממי' שיהיו בהם בשישוב
 עצמות יום בו באמור ואמר קנה חכמה קנה בינה וכו' רצה לרמוז על קניית ההקדמות
 מהמלמד ימפי סופרי ולא מפי ספרי' ועל החלק העיוני אמר קנה חכמה ועל המעשי
 אמר קנה בינ' מצריך לקבל ההקדמות וההתחלות בשני החלקי הנו' מפי סופ' באמור ואמר
 שאמר שיקנה השני חלקי מהמלמד להועיל יזכר בחלק העיוני שלא יסבא אותו אשר הוא
 דבר נהלה בזכרון לבד וז"ל אל תשכח ובחלק המעשי אמר ואל הט מאמרו פי' ואפשר
 שבאומרו קנה חכמה קנה בינה ולא אמר קנה חכמה וקנה בינה רצה לרמוז שברך
 הלמוד היה אין קניית החכמה קודמת לקניית הבינה דק שניהם בחדא מתחא כי בלמוד
 המשל יודע החלק המעשי ובנמשל העיוני ועל כן היה הלמוד בשניהם החכמה והבינ'
 יחד וז"ל קנה חכמה קנה בינה ר' ל' קנה אותם יחד וכמו כן יחד אל תשכח ואל הט מאמרו
 פי' וכו' ולהיות שאמר למעלה כי לקח טוב נתתי לכם תורה אל העיוני ומרדך
 ההזרה הזאת הוא כי כאשר יאמר על דבר מה שלא יעזבו אותו צריך להזהיר אל האר'
 הבלתי עוזב שיסמור הדבר הוא אמנם שהדבר עצמו יהיה שומר את האדם זה לא יתכן
 בשום דבר אמנם ענין התורה האלהית היא שכאשר לא יעזוב האדם אותה היא השמור
 אל הבלתי עוזב אותה וז"ל אל תעזוב והשמרך אהב' והצר' יר' שמדרך העיו' ראוי שהאדם
 ישמור את הדבר הנאסר תאחר שהוא נאסר אבלו אמנם התורה האלהית אם היה נאסרת
 מהאדם היא תצדקו מכל המאורעות היעית תנחמו הדריכהו במעגלי יוסר
 ואחר אשר ביאר דרך כללות צורך שלמות האדם בשני החלקים הנו' נעתק
 עתה לבאר מעלת הלה כל אחד מהשני חלקים הנו' בפני עצמו שה'
 חלקי השלמות העיוני והמעשי ועל החלק העיוני אשר הוא יכונה אצלנו בשם חכמה המיו'
 אמר ראשית חכמה קנה חכמה ובכל קניין קנה בינה עד החוק במוסר אל תרף וכו' יר'
 שיש שני הבדלים גדולים והם מעלוה גדולה בלמוד החכמה האלהית והיא תורת ית'
 מלמדו שאר החכמות החיוניות והוא כי בלמוד החכמות הנה לא תשלם החכמ' היא ולא
 מעלה ביד הלמוד אותה עד שישלים למוד כל הספרים הנכתבים עליה כדרכים בלאורה
 אמנם בתורה האלהית איננו כן דק בראשית למידת החכמה יקנה האדם קנין גמור חכמה
 כי בכל פסוק ופסו' מתורתו ית' יש בו חכמה רמה ונעלמה כי בפסוק בראשית ברא אלהים
 יש בו רשום א' שלם והוא הדוש העולם והיא חכמה שלמה וז"ל ראשית חכמה קנה חכמה יר'
 בהתחלת החכמה תיד קנה חכמה שלמה : וההכלל השני הוא כי בכל

מאמר שני

וכן הפרד שיבוא שתי בהמות והם הסוסיא והממור וירכיב זו על גב זו ויבוא מהם פרד ועל הכחניות יהיו שהיו בכח השני דברים אמ' שעלו במחשבה כי הכחניות הוא במחשבה והוא ק"ל: והוא המכוון בפסוק הכז' באומרו הלא זה לרבי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע והם הב' מינים הכז': או שהיה כונת הכתוב הפך זה שאמרנו כי הא' והוא האש הייטודיי דומה לנד הפנימי הרומני והוא כאש נאם ה' והוא האש הפשוט אשר נהיה במאמרו ית' כאשר ברא היסודות כלם * והכ' והוא צד הגולה מיננה הנק' הוא כמו האש אשר פה תחת לארץ היבוא מהכאת הפטיש עם הסלע * כי מיננו ממשמשין השוכנים על שטח הארץ כי לא ימצא פשוט דק במקומו הטבעי * והנה באיזה אופן שיהיה מנאכנו דאינו דמיון לשני פנים שהתורה נדרשה בהם והם מכווארים במדרש זה אשר אנחנו בו * ואמר ראשונה על החלק המושג בעה"ז כי לשונה של תורה מתיר את הלשון ודמיון בזה למעלת החלק העיוני והוא חלק האמונות והידיעות באופן שלם הכלית השלמות כי מזה שלא השיג החכם בהתפלסותו בחכמות ישיג התנוק הישראלי בתחל' פתיחותו הספרד והוא כי הנה הפלסוף הוביל חזי זמנו לדע' אם העולם ממודש או קדמון וטרח בדרוש הזה כל ימי חייו ועל אדמתו והנה עלה כלו קמטונים סלוניים וסרבים הם אלה * והעניד הישראלי טורס יוצר בבטון המושכלות ידע בכל אלה ידיעה אמיתית ורוח כבוד אמרי פיו בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ * וכאלה עקרים רבים כיכלתו ואחדותו ומציאותו והשתחו וכוונתו יבינם ידעם באפם זמן ידיעה מוחלטת ביתר שאת ויהר עזו ומאשר ידעה הבינה וגם חקרה החכמה הפלסופית לאין תכלית

דרוש נכון
בהבדל אשר
בין החכמות
המחקריות
ובין חכמת
תורתנו
הקדושה

והנה ידוע הוא כי אלם יקרא מי שקצרה ידו מההשגה ונעלם ממנו דבר מה אשר הסתר הידיעה בדרוש הוא יוליד השתיקה בו ויקרא האדם אלם כי לא יוכל למצוא חפצו ודבר דבר בו * על כן אמר שלשונה של תורה מתיר לשון האלם הזה הכלתי יודע הדרושים האלה כי התורה האלהית יעמידהו על אמתתם מנד החלק התצוני הגולה אינו * אך מצד החלק הרומני שאנחנו אלמים בו אשר בהשגתו תלוי שלמות האושר תכף אחר מנות הגה שכרו אהו ופעולתו לפניו בשיתגלו לו תעלמותו הסודר' האלקיות וז' וידע לך וכו' עד ומיד מנאכנו בל"ת והוא חלק התורה הרומנית ובה יתישב הכפל אשר אמ' ראשונה לשונה של תורה מתיר את הלשון ויחזר ואמר וידע לך וכו' * אשר בכפל הזה הורה בעל המאמר לשני החלקים האמורים והראיה שמביא הלא היא הוכחה גמורה באומרו שנאמר מזה ומזה ואין מזה ומזה אלא תורה וכו' שהכפל הזה הוראה מפורסמת על אמיתת הדרוש שהיה די שאימר מזה ומזה הם כתובים אלא שרצה לריתו כי הדבר הגולה והנעלם הורה היא גם כי כפלות היא מיננו וז' ואין מזה ומזה אלא תורה והוא כי הלוחות היו כתובים מזה ומזה ולריתו כי מלות מזה ומזה הם כפי האיות והוא הגולה והפנימי כפל זה הכפל באומרו אין מזה ומזה אלא תורה כלימור מה שנאמר מזה ומזה אינו בערך הלוחות שהיו כתובים מזה ומזה אלא כפי התורה שהיא כתובה בשני פנים והוא הצד הפנימי והתצוני במדובר בדבריו והוא דקדוק נכון * והוא הינובואר במאמר דוד הע"ה בהחילת ספרו בפרסמו אושר

בואו' מינמור
אשרי האים
כלו בדרך
שנית זולת
מה שנתבאר
בחל' הקודם

האים הישראלי באומרו כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה וכו' כי מלבד מה שאיכרנו בזה בחלק הקודם רצה עוד לרמזו הדרוש הזה אשר אנחנו בו ולרמזו אל החלק הרומני אלמי אמר כי אם בתורה ה' חפצו יר' בי א' ל' לאדם להיות בחלק הזה שהוא נקרא תורה ה' רק חפץ כי הלמוד בה אפשרי רחוק באמור * אך בתורתו של האים הכז' והוא מה שנתבאר החלק הגולה המיוחד לו לאדם למה שהוא אדם הנה בזה יהגה יומם ולילה * ואמר בחל' הקודם כעין שחול על פלגי מים * או ירמזו לדבר יקר הערך והוא כי התורה בכללה

חלק שני

מב

מאמר ר"ז
הלכות היו
אורכן ששה
טפחים וכו'

תהלהלך לשני חלקים חלק מניחה מניחה לשם ית' וחלק מניחה מניחה אל האדם לבדו במה
שהוא אדם גם ביש דברים מניחה מניחה בינינו ובין אלהינו כמבואר במאמר ח"ל הלכות היו
אורכן ששה טפחים * טפחים ביד הקבה וטפחים ביד משה עליו השלום וטפחים
באמצע * והנה הטפחים אשר ביד הקבה הוא רמז אל הדברים המיוחדים אליו ית' והוא
אנכי ה' אלהיך ולא יהיה לך והוא הנקרא תורת ה' כי הוא מיוחד אליו ית' וכל אלה הם
דברים צריך האדם לצייר אותם בשכלו כי הם מן הדברים אשר לא הפול בהם פעולה כלל
רק הם דברים הלויים בשכל להאמין אותם ולא הם הטפחים אשר ביד ה' ה' * והטפחים
אשר היו ביד משה היו גם הם דברים מיוחדים אל האדם כלאו לא הרצח לא הנאף וכו' אשר
זאת תורה האדם בלי ספק ששה דברים מיוחדים אליו והדברים שבאמצע היו דברים
מיוחדים אליו ית' ואל האדם ומשהתפס בהם השם ית' והאל והם כמו זכור את יום השבת
כי בדברות הראשונות יחם אותו אליו ית' סלומ' זכור את יום השבת לקדשו כי שבת ימים
עשה ה' את השמי' ואת הארץ הנה כי יחם אותו אל הבריאה אשר יחם אליו בלי ספק *
ובמנהג תורה יחם המאמר הזה לאדם והוא אומ' שמור את יום השבת לקדשו וזכרת כי
עבד היית בארץ מצרים ויוצאך ה' ועל כן אמר בראשון זכור ובשני שמור והוא דקדוק
בכון * וכן כבד את אביך הוא ליבוד משהת' בינינו לאבינו שבשמים כמבואר בדברי
ח"ל בדבריה מקומות ולרמז אל השני חלקים הנז' והם תורת השם ותורת האדם אמר דוד
עליו השלום כי אם בתורת ה' חסצו ובהורותו יהגה יד' בתורת ה' שהוא החלק המיוחד אליו
צריך שיהיה לאדם חסץ בו ובזה די לו * אך אמנם בתורתו והם הדברים המיוחדים
אליו אשר הם נעשים בפועל ובכחות החמירי' צריך שיהיה בהם יומם ולילה ואם את הדבר
הזה יעשה לשמור לעשות את הקי' האלהים ואת תורתיו ויהיה נכסו כגן ריה ולא יוסף
לראבה עוד * והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פרו יתן בעתו * והנה יש לראות
בפסוק הזה כי נראה שנקבע מעשה וראיה למהור כי בטבע העץ השתול על פלגי מים
מורוב הלחות עלהו יבול מריו יקדם לעהו והוא לא יצלה לכל ואיך אם כן מביא ראיה
מיוחדת הפסוק אל ניה שרצה להביא ראיה עליו * אך אמנם הוא בדרך משל ומליצה
כי הנה הנמים הם טובים מאד מצד עצמם והם נמשלו לתורה כמו שדרשו ר"ל על פסוק
היו כל צמח לכו לגנים וכו' מצד ההועלות הגדולות הנמשכות מן התורה כדברי ההועלות
הנמשכות מן הנמים על כן אמר שהעומק בתורה יומם ולילה יהיה כעץ שתול על פלגי מים
כלומ' שיהיו לו כל ההועלות הנמשכות ממנה ההועלות הנמים כנז' אך לא יקרולו המקרים
הרע' אשר יקרולו לעץ השתול על פלגי מים כי זה העומק בתורה והיגה בה יתן פרו בעתו
והם המעשים הטובים ועלהו והוא ככוי אל הטובות החנוניות לא יבול וכל שאר הטובות
יהיו אלו מופלגים ואלו וכל אשר יעשה יצליח * ואפשר שיכוין עוד אל דבר טוב מאד
והוא התרץ קושיא אמת שנמשכה מאומרו ובהורותו יהגה יומם ולילה כי איך יתכן שיהיה
האדם בתורה המיד כל היום וכל הלילה ומלאכתו מתי נעשית זולת זמן האכילה והשינה
ושאר הדברים ההכרחיים אל החיים על כן אמר כי במה שיהיה חסצו בתורה חסץ שלם
לקבוע עתים לתורה הנה בזה יאמר שהוא הוגה בה יומם ולילה והנמשלו לעץ השתול על
פלגי מים כי בזה לא יומם מנעשו פרו ועם היות שפריו אינו כותן אותו רק בעתו פעם אחת
בשנה עכ' יצדק בו שכל אשר יעשה בכל השנה יצליח כי הכל הוא הכלה מאחר שלא יחמר
מתן פרוו בעהו בהיותו על פלגי מים כן מני שהוא חסץ בתורה הוא כמו עץ שתול על
פלגי מים ואף שלא ישנה רק פרק אחד ביום ופרק אחד בלילה יצדק בו שבתורתו יהגה
עמם ולילה כמו שהעץ הנז' יצדק בו שכל אשר יעשה יצליח עם היותו כותן פרוו בעתו לכד

מאמר שני

כנז' והוא דקדוק כנז' ופירש שהפך יקרא ברשעים שהם כנז' אשר לא יתנו לכו
הפך העץ שהתול על פלגי מים וגור אומ' שעל כן הרשעי' לא יקומו במשפ' שאין להם סבות
הקיום ועל כן לא תקיפם ידיעתו וכו' כמו שבארנו במאמר הקודם * וביאור התועלות
הגדולות אשר ימשכו מן התורה כפי התועלות הנמשכות מהמים נמצא במדרש רז"ל באר
מיאמ' רז"ל על היטב במה שדרשו על פסוק הוא כל צמח וכו' וז"ל הוא כל צמח לכו למים מה המים מן השמי'
פסוק הוא כל אף דברי תורה מן השמים שנא' אתם ראייתם כי מן השמים דברתי עמכם * מה המים
צמח לכו למי בחכם אף דברי תורה בחכם * מה המים נתנו בקולות אף דברי תורה נתנו בקולות * מה
המים חיים לעולם אף ד' חיים לעולם * מה המים יורדין טיפין טיפין ונעשים נחל' *
כך דברי תורה שונה אדם הלכה היטב והלכה למחר ונעשה מעיין המתגבר * מה
המים נעשים להסקיה בהם גנות ופרדסים אף ד' כו' * מה המים מכסים ערותו
של ים אף ד' מהם ערותו של ישראל עד כאן לשון חז"ל : אשר בעומק חכמתם
ותבונה הנפלאה רצו לנאר' במאמר הזה הד' סבות מוכרחות בכל פועל וכל אשר נגדל
פועלתו ומדירתם יגדל הפועל ההוא * וכנגד הסבה החמרי' אמר מה המים מן
השמים והוא כי הווייתם היא מן השמים אם נמדד מערכות השמים ומחברות המשרתים
המולידיים המטור ואם נמדד הכאת ניצוי השמש בארץ אשר היא סבת עליית האידים הלאה
למעלה ומהם מתהווים המים כמו שבאמר ואיד יעלה מן הארץ והסקה וכו' וזאת הסבה היא
אשר הקרא אל החכם הסבה החמרית מהמים ולכן אמר מה המים מן השמים אף דברי
תורה כן שהם דבר אלהי למעלה מהעולם השפל אף אם הורידה למטה לארץ לטוב לכוכל
המים * ולרמוז אל הסבה הפועלת אמר שני דברים והם רמז אל מציאות מציאות
יה' והוא כי בפעולות המלאכותיות יקרה בהם כי כל אשר גדל ע"ה בדמים יקדים הגדל מן
פועלת' הפך מה שיקרה בפועלו' האלהי כי כל מה שיגדל ערכם יהיו יותר בחכם והוא אומר
מה המים בחכם אף ד' בחכם * ולרמוז אל מעלתם אמר עוד מה המים נתנו
בקולות אשר זה יורה מעלתם ודומנותם בלי ספק אף דברי תורה נתנו בקולות *
והנה היתה יקרה מפנינים וכל חפצים לא ישוו בה והיתה בחכם תורה היתה אלהיות
בלי ספק ושפעל אותה פועל שלם בתכלית השלמות * ולרמוז אל הסבה הנורית
אמר גם כן שני דברים מה המים חיים לעולם אף דברי תורה כן ירצה שהם חיים לעד
ולעולמי עולמים והם חיים לכל העולם וכמו שהביא ראיה נפסקו כי חיים הם למוצאיהם *
ומפסקו כי לא דבר ריק הוא מכס אשר שניהם מבוארים הכונה * ואמר עוד בסבה
הזאת הנורית מה המים יורדין טיפין טיפין ונעשים נחלים כמו כן דברי תורה שהארס לא
ישתלם בה בבת א' פהע פתאום אלא בהמשך הזמן כי עיר פרא אדם יולד ושונה הלכה
היום והלכה למחר עד שנעשה מעיין מתגבר * ולרמוז אל הסבה התכליתית
אמר גם כן שני דברים מה המים תכליתם להסקיה בהם גנות ופרדסים וכל הנמצאים הטוב'
שבעולם אף התורה כן מישרת לאדם אל השלמות ולקח גם מעץ החיים ואכל ומי לעולם
במאמר המפורר ע' ירויין מדשן ביהך ונהל עדניך תשקם * ומה המים תכליתם
לכסות ערותו של ים כי סוף ותכלית המועתם הולכים אל הים כמו כן תכלית התורה לכסו'
ערוהן של ישראל כי היא תטהרם מטומאת חלאת נכתימו עונותם שנאמר ועל כל פשעים
הכסה אלה והיא אהבה התורה לחיות בנועם מתמיד לאור באור פני תלך * ונתבאר
באר היטב מכללות מאמרים ז' מעלות תהלות התורה בחלק העיוני שבה שהיא התורה
ביחוד באמור עם שהיא כוללה גם המעשה כמו שהוכחנו : והנה שלמה
עליו השלם הרחיב מחנה מענה לשון במעלה התורה וביחוד בחלק העיוני שבה * ועם

חלק שני

מה

כי בכל חכמה שילמוד האדם מהחכמות החזוניות אין בה הכנה דבר מתוך דבר **היה**
הבינה הנז' פה בג' הכותב בחכמה היא מלמד כל הצריך לביאורו ואינו מוזהר על המבין
אמנם בתורתו הקדושה הנה בכל קנין שיקנה האדם מהחכמה הנז' יקנה בחכמה היא
בינה שבין דבר מתוך דבר וזו בכל קנין קנה בינה וכו' ליטב מלת וכל שאינה זדוקה
על קנין אחד אפשר שיאמר שכלמדת התורה הנה בתחלת החכמה יקנה חכמה **ובכל**
הקנין היא שקונה מתחלתו ועד סופו קונה בינה כלומר בכל פרטי הקנין והלמוד תקנה
בינה להבין דבר מתוך דבר ועל כן אמר ובכל קנין לרמוז שיטבינה בכל למוד החכמה
מתחלה ועד סוף כנז' • ואמר שלמה והרומן הכבד כי החכמה יד' בכל הדברים
אשר ירומם ויגשאל אהם האדם יהיה הדבר הוא מרומם וגשאל כי המרומם הדבר הוא
הכועל והמהרומם הוא המתפעל וכן אמר הכבוד המכב' הוא פועל הכבוד והמקבל הכבוד
הוא מכובד בכבוד האלו • אמנם אמר התורה איננו כן רק להפך כי אם ירומם האדם
את התורה הוא מרומם את עצמו ולא את התורה כי בפועל עצמו שמרומם האדם אותה
היא הרומ' אורה וזו שלמה והרומן וכן כאשר יחבק האדם את התורה לכבדה הנה בזה
היא הכבד אל המחבק אותה באופן שישוב הפועל מהפעל בפעולת עצמו וזו הכבד כי
תחבקנה וכו' • **והוא** מנה שביאר בפסוק הנמשך באומרו התן לראשך
ליות חן יד' יקרה לך שאתה יהיה הכועל והמתפעל גם יחד
וכו כי במה שהחבק את התורה אתה התן לעצמך ולראשך ליות חן וכבוד ותתן גם אתה
לראשך עטרת הפארת בהשגת השלמות אשר העטרה היא חן המנגן והיא סגולה
בפלא בעטרת שהיא הפארת לראש לו העטרה היא וזו גם כן מנן לשמירת הפארת
עצמו מנה שאין כן בשאר השלמות שינטרכו למנן מחוץ וזו עטרת הפארת המנגן ולא
התיו היא תיו הנקבה והיה הכנוי אל התורה והחכמה הנז' יאמר שהתורה והחכמה הנז'
מלב' שהיא הכבד במה שתחבקנה תוביף עוד חן וכבוד במה שתתן לראשך ליות חן ותתן
גם כן לראשך עטרת הפארת שהמנגן לך על החן אשר נתנה לך באופן שהיא נותנת החן
ושומרת אותו על דרך יכרם ה' וישמך וכו' ואפשר שיאמר שלמה והרומן וכו' כלומר
כשתרומם והנשא את התורה לבד הנה היא גם היא הרומן לבד כי כאשר העשה לה
כן העשה היא לך • אמנם אם החבקנה והדבק בה כראוי היא היא העשה
לך כבוד גדול שהיא מדרגה יותר מההרוממות וזו הכבד כי החבקנה **יד'**
היא הרומם לך כשהשלמה אמנם היא הכבד כאשר החבקנה והדבק בה כנז'
וזולת זה התן לראשך ליות חן וכבוד ואומר עטרת הפארת וכו' יד' שהתורה
היא הדרין ותישיר את האדם אל השלמות לנחתו הדרין ואמנם שמירת
התורה תבא מפאת האדם שיתפאר וישתלם על דרך מעזה ידי להפאר כלומר שיפאר
הם מעשיו ידיו וכו' ואינם נפוארים מהחלם • דק הם נעדרו
השלמות בהגלתם להפאר מצד עצמם ובחירתם שהתפארות ימשך להם מצד עצמם
ולא מחוץ מעצמותם וזה עטרת הפארת המנגן יד' התורה אינה עושה רק
שהיא התן לראשך ושכלך ליות חן אמנם עטרת הפארת הנמשך מאתך
היא המנגן והוא קיום הקנין מצד ההרגל כדוע שזהו המכונה בשם הפארת וכאלו אמר
עטרת הפארת היא המנגן פארת והוא דקדוק נאות אל הכוונה הכונה הנז' •

חלק שני

ואחר

אשר השלים שבח התורה נפאת הכבוד הנמשך ממנה ביאר עוד תועלתה ההכרחי לאדם והוא אומרו שמע בני וקח אמרי וירבו לך שנות חיים יר' הנה אם השמע אל החלק העיוני כי השמיעה תהיה על העיון ותקם אמרי על החלק המעשי אשר יתואר בשם לקיחה הנה בשני אלה ירבו לך שנות חיים רונה לומר יהיו שנותיך שנות חיים ולא שנות מיתה כי חיי הבלתי שלמים אינם חיים להיות החיים פועל מה ולא יקרא פועל רק פעולה הטוב כי פעולת הדע הוא העדר פעולה על כן אמר שירבו לו שנות חיים כי שנות הרשעים הם שנות מותים: או שירמזו בזה אל הקנין הטוב אל העיון והוא כלו בשבח החלק העיוני הנז' ואמר שאם אחר שיגיע אמרו אל עיון התור יקח אותם כלו שלא תהיה השמיעה לכתל רק שיכנסו דבריו באוזנו ויקח אותם וישבו בו קנין כנסו הנה בזה יצדק בו ששנותיו הם רבים כי שנות רשעים תקבורנה יר' כי הרשע אף שחיה חלק שנים פעמים הנה שנותיו קצרות קצרו מהשיג כי החיים הם להשגת השלמות ומי שלא השיג הכלית השלמות הרי הוא כאלו לא היה. אמנם השלם רבוי שנותיו כאשר יאריך ימים יקרא רבוי וזו וירבו לך שנות חיים: או ירצה כי הרשע ידאג ביום מותו והיהו בעיניו כימים מועטו כל מה שחיה למה שהוציא אותם בהרוב ובהבל ובתאוות הגשמיות ואינו משער מציאות בהם רק העדר אשר לא יוגבל ולא ישוער כגודע אומנם השלמים ישישו כי ימצאו קבר להיות שמיים אלי גיל השלמות אשר הוא הגיל האמיתי ועל כן בעה מותם ידאו בעיניהם ימי שנותם היותם רבים וזו וירבו לך שנות חיים רונה לומר ירבו בעיניך שנות חייך כשתקח אמרי והיהו קנין כנסך כי במה שתשער רבוי ההשגות שהשגת בימיך יראו יניך רבי' בעיניך הכך מה שיקרה ברשעים כאלמר: אשר השלים שבח התורה ותועלתה הנז' אמר שכבר השלים הוראת החכמה וההדרכה אליה וזו בדרכי חכמה הורתיך בדרכתיך במעגלי עשר יר' עד הנה הורתיך בדרכי חכמה רמה ונעלמה והדרכתיך במעגלי יושר באופן שלם מאל עד שבלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל יר' כי במה שהדרכתיך במעגלי יושר השכל לא תוכל להכשל אף אם תרוץ. ואפשר שאומרו בדרכי חכמה הורתיך הוא על החלק העיוני. ועל המעשי אמר הדרכתיך במעגלי יושר שהוא מעגלי יושר השכל הישר המשיך אל הפעולות: או שיאמר לרמזו על שלמות למוד התורה כי להיות שהתורה האלהית היא כוללת העיון והמעשה אמר שדרכך למוד החכמה הורה לו הדרכך שילך בה וזה המעשה אשר יעשה וזו בדרכי חכמה הורתיך הדרכתיך וכו' יר' בדרכי חכמה הורתיך המעשה במה שהדרכתיך בדרכי חכמה הנז' במעגלי יושר אל המעשה הישר באמור. ואמר שבלכתו בדרכי חכמה אשר הורה לו לא יצר צעדו ואם ירוץ במעגלי יושר אשר הדרכו לו יכשל ועל כן זכר ההליכה בדרכי חכמה הורה לו והמרונה במעגלי יושר יען ביותה ההדרכה מדרגה יותר גדולה מנה הוראה:

ואפשר

שיאמר וירמזו לדבר טוב מאל כפי החכמה המוליכה והוא כי כאשר יהיה קנין השלמות קיים כנס השלם אז לא יסול בו הטעות והמכשול אמנם בהחלה כאשר לא יהיה מהלך השלמות במרוצה רק בכבדות אז הוא מצוי ליכשל שורה על שלא נעשה קנין כנס וזה נהבאר באר היטב במאמר השני מספר המדות והוא מה שאמר פה בלכתך לא יצר צעדך יר' הנה בלכתך לאט לאט במעגלי יושר לא יצר צעדך כי התורה יודיך אל השלמות באופן שלא יצר צעדך אמנם אם תרוץ שאז יורה על קיום הקנין כנס אז ודאי לא תכשל וזה יקרה במעלות השכליות והמדותיות כי כאשר ישתלם השכל בעיון עד שירוצו בהכנה הדברים אז לא יכשל אמנם כאשר יתאחר

חלק שני

כו

בהכנת הדבר יכשל בהם עד יעמוד על אמהם וכן יקרה לו במעלות המדות והיות שקודם
 שיהקיים הקנין בנפשו יתנווע בכבדות אל הפעולות הטובות ועם שהיה כובש את יצרו
 אפסר שיכשל אמנם כאשר ירוץ ודאי לא יכשל כי המרצה לא תהיה רק מנד הקנין הקיים
 כאמור **ואחר** אשר השלים החלק העיוני החיל בשבח החלק המעשי שהוא
 המוסר וההיסרה אל המעשה הטוב ואמר החוק במוסר אל הרף
 וכו' יר' צריך שיהדל בהיזרת המוסר אשר הוא חנל הפעולות השלמות עד שהחזיק בו
 ושיהיה החזק והקיום ההוא כל כך קיים עד שלא יכול בו רפיון כלל והוא כאשר יהיה הקנין
 קיים בנפש ואל החזק במוסר אל הרף רוצה לומר החזק כל כך בחזק וקיום במוסר ובהדגל
 הפעולות הטובות עד שלא יהיה לך בהם רפיון בשום צד ואחר השגת הקיום והחזק עד
 שגב קנין בנפש צריך שההדל בשמירת הקנין שלא יפסד יען חיי האדם הלוים בו כי
 הקיים הם פעולה מה כאמור והפעולה הטובה היא הנקראת פעולה והרעה היא העדר
 פעולה כנודע אם כן ראוי לשמור הקנין הטוב שלא יפסד אשר ממנו יצאו הפעולות שלמות
 ומהפעולות השלמות יהיו חיי האדם כאמור ואל נצרה כי היא חזק וכו'.

ואחר

אשר הדריך והישר אל הפעולות הטובות הישר והזהיר על ההפכה
 מהפעולות הרעות כי לא יוכל האדם לקנות הקנין הטוב אם לא
 שיטור עצמו מכלליה וחלאת נכתמי עון לכל יכשל בדבר עבירה ואל באורח רשעים אל
 שבא ואל האשר בדרך רעים יר' הרעים הם העושים הרע בפועל והם אשר יש להם קנין
 קיים ברעות אמנם הרשעים הם אשר אמרו ר'ל עליהם שהם מלאים חרטות שעדיין לא
 בעשה הרע קנין בנפשם עם שכועלים אותם ומהחרטום וכלאונ' רבים מכאובים לרע בו
 הנכאוב יבא מנד החרטה על כן אמר והזהיר שלמה שלא יבא בדרך רשעים עם שאין להם
 קנין הרע בקיום עכ"ל ואלך בדרך אהם כי סוף סוף הגה מעשיהם רעים אמנם ברעים
 צריך שלא תאשר בדרכם בשום דבר ולא עוד אלא שאיני מקהיר לך פריעקו אל העבוד בו בשום
 צד שטה מעליו ועבוד הרחק מאל מאדם שבמותם.

וביאר

הכללת דעתה בשנעשה להם הרע קנין קיים בנפשם הבהמית כאמור
 כי לא ישנו אם לא ירעו וכו' יר' להיות הרע קנין בהם לרוב הרגלם בו
 לא יוכלו ליטן שינה שלימה אם לא ירעו אם לא יפעלו הרע בכועלם ואלמנם אם לפחות לא
 יכשלו נגזלה שנתם בהחלט שאין להם שינה לא מיניא ולא מקצהה ואל ונגזלה שנתם אם לא
 יכשילו או יאמר כי אלה הרעים לא ישנו אם לא שילכו לעשות רע ראשונה ואחר
 כך ילכו ליטן ובאלו אמר כי ראשונה ילכו לעשות הרע ואחר כך ישנו ולא להפך
 ואמנם כאשר לא יכשילו בדרכם זה לא יוכלו ליטן ואל ונגזלה שנתם אם לא יכשילו כלומר
 אם בדרך אשר ילכו קודם שיכשילו לא יכשילו נגזלה שנתם ולא יוכלו ליטן או תהיה
 תלת ישנו מלשון שניות והכוונה שאלה הרשעים אשר זגד בדרך אשר ילכו להרשע אם לא
 ירעו בה כלומר אם לא תצא מחשבתם לפועל לא ישנו עוד בדרך הקיא כלו לא ילכו שניות
 בה מפני שלא הצליחו לפי מחשבתם הרעה כי כאשר לא יכשילו בדרך אשר הם הולכים
 נגזלה שנתם על כל לא ישנו בה ואל ונגזלה שנת אם לא יכשלו ובאלו אמר כי להיו שנגזלה
 שנתם אם לא יכשילו שמהפעלים מאד בשלא יפעלו הרע בפועל על כל וישנו בדרך אשר
 הלכו פעם אחת ולא הצליחו בה **וביאר** הטעם למה נגזלה שנתם אם לא
 יכשילו ואמר שיקרה להם כמו שיקרה לרעב ולצמא שהרעב והצמא איננו מניח לו ליטן
 להיות שהשינה הטהורה מהאזורים העולים מהאצטומכה אל המוח וכאשר לא יוכל האדם
 לא יעלו אידים ועל כן לא יוכלו ליטן והנה אלה הרשעים לחמם ויגם הוא הרשע

חלק שני

והאמת ועל כן כשיחמד להם זה לא יוכלו לישן ונבזזה שנהם וכו' ח"א כי לחמו לחם דשע וכו' והוא משל טוב מסכים מכל נד לטעולות הרשעי' באמור • ואמנם הצדיקים והשלמי' הם להפך שאורחם ונתיבתם הוא כאור נונה אשר הוא הולך ואור במדרגת השלמות עד נכון היו ח"א ואורח צדיקי' כאור נונה הולך ואור וכו' ואפשר שהכוונה לרמוז אל הקנינים הטובים הנעשי' בשלמי' שמנד הדגל הפעולות הטובות הולך ואור עד נכון היום אשר הוא כינוי אל הקנין המתהווה מהם • או שיאמר שדרך הצדיקי' הוא אור להגיה להולכים צדיקים שאם הכוונה לומר שאורח הצדיקי' הוא זך ובהיר היה לו לומר באורח צדיקים אור נונה אלא הכוונה בלי ספק היא שאורח הצדיקים עצמו הוא במדרגת אור להאיר לאחרים שממנו יראו וכן יעשו שהצדיקים הם משלמי' לאחר' במעשיהם הטוב' עד שהולך ואור עד נכון היו לדואים אותו כמו שבאמר בואר היום בכל הארץ יצא קום וכו' ורמז עוד בזה שדרך השלמות והסגת הקנין הטוב הוא מתדמה אל התנועה הטבעית שאר בהתחלה היא כבדיה וכל עוד שהתמיד התחזק יותר אמנ' דרך הרשעי' התדמה מכל צד אל התנועה אשר היא הפך הטבע שבהתחלה תהיה תהירה וכל עוד שהתמיד התאחד יותר עד לכן אמר שאורח צדיקי' והוא דרך השגת והויית הקניני' הטובים ושלמי' הוא כאור נונה שהולך ומאיר יותר עד שיבא אור היום שהוא האור הגדול שהוא אור הקנין באמור •

בחלק הג' הזה יתבאר באר היטב מעל' תהלת ההויה בבחינה באמנה במה שהישיור אל שלמות השכל הנעשי בכל פרטי מעשיו כפי השכל הישר •

החלק השלישי מהמאמר השני

אחר שכבר ביארנו בחלק הקודם לזה גודל שכח הוהיניו השם נפשנו בחיים הצנחיים בחלק העיוני השכונני באהלי שבילי הדעת בבאר עתה מעלתה ודוממותה בהישרת החלק המעשי והמנוח אשר בה כי זולת מה שיש בה מן הפו' בה דבול' האמונות והקדושות לאין סוף נצטרפו בה גם כן הפניות והמלות הרלויות לשלם וכמאמר בה ומינאל לא התנא האלהי הסוף בה דכולה בה ומינאל לא תזון וכו' כי זולת מה שצבאר בו בספר פרקי תזון כו' משה בס' ד יראה באמת שרצה באומרו ומנאל לא תזון האלו אמר לעשי' שיראה לך שהצטרף לחכמה מתוך להישרת המדות או כיוצא בזה מהמעשים בחושבך שהורה לא תעמידך דרך על נכון הידיעות והאמונות הנה אתה טועה בזה כי השכל בה ועל כן מינאל לא תזון כי היא רצ' כל חלק' הישיור גם לשלמות המעשים כלם: ומנאל תאמר יקר הערך לרצ' אשר הורו מעלת אר'ב' מרש' החלק המעשי מנד עצמו בלתי הצטרפות העיון בו כלל במשבת שניהרין פרק חלק ח"א היה אמנאל רבאל מרש' היה אמנאל ליבא קושטא בעלמאל אמר לי ההוא מרבין ורב טובות שניה ליבא קושטא ואמרו לה רב טוביומי שניה דאיו יהוי יהבי ליה כל חללי דעלמאל לא הוה מעשני בדבוריה בעלמאל כו' ומנאל חרא איקלע לההוא אתרא וקושטא שניה ולא הוה מעשני בדבוריהו ולא הוה נתיב והוא נאות אונים ניהתם בלא זמניה • נסביו אתתא מניהו והוה לי תרתין בנין יומאל חד הוה יתבא לדרוש על דביהוה וקא חפס' רישא אתא שכתתא טרפא ארשא סברי ל' אז אורה ארע' אתרי' לה ליהא בפטר שלם הבא סביב' לי תרתין בנין אתו איכסי אמרו לי מאי האו אמרי' להו הכי הוה מעשה אמרו בעיון ומעש' לי במקוהא מירך פוק מתרתין ולא תגדי בהו מותנא בהרן איכסי עכ"ל המאמר • והנה נשכתה האמ' הוא באמת אומר דורשני כי לא יעלה על לב לעולם שימנאל מקום שכלם קשטון בגדול אמת

חלק שלישי

נא

ומצד דב וכו' יש אדם לוקח שדות אבל לא כרמים ברמים ולא שדות אבל המקח הזה יש בו שדות ויש בו ברמים שנאמר שלחך פרדם רמונים וכו' יש לך אדם לוקח מקח ובני אדם אינם יודעים מהו אבל משכר הפרסור נהודע מה לקח כך התורה אין אדם יודע מה היא אלא משכר שלקה משה שנא' ומשה לא ידע כי קרן עור פניו וכו' ויש לך מקח שמי שמכרו במכר עמו אמר הקב"ה ליהראל מכרתי לכם תורתו בב יכול נמכרתי עמך שנאמר וקחו לי הרומה משל למלך וכו' עד אמר שנאמר ועשו לי מקדש עד כאן :

והנה

בשני החלוקות הראשונות הוא מבוחר מפשט המאמר שבא להבדיל מקח תורתנו הקדושה ממקחי שאר הדתות והם השני הבדלים אשר ביארנו כנגד הא' אמר יש לך אדם שלוקח מקח יש בו זהב וכו' כי הנה הזהב הוא רמז לסדרים הכלולים המושגים בשאר הדתות הנמוסיות : והכסף אשר הוא יותר פרטי מהזהב כי הזהב יכול להחיות את הכסף להיותו פחות נערכו הוא רמז אל הדתות הנעלות מהמלכים והם הנקראים דתי המלך המשתינים כפי הפרטים המתחדש' ויחזן בהם סדר כולל לכל הזמנים רק כפי הזמן * אמנם התורה האלהית יש בה דברים כוללים בכל הזמנים ויש בה סדרים לכל הפרטים המתחדשים בכל זמן וזמן כי לא לכל דבר מכל הנדיר לכל הזמנים והפרטים המתחדשים לאין הכלית וכאמר' זל כללוהי וירטיה פאמרו בשני' כו' כי כל התורה שבעל פה נרמזה בתורה שכתב באופן שלא השתנה לעולם והביא ראיה מפסוק כסף צרוף וכו' יר' כי כמו שהכסף הטוב הוא צרוף מאד כך התורה הטהרה בכל הפרטים המתחדשים עד שלא השאר בה היג המבוכה בשום זמן מהזמנים * **ובנגוד** הדבר השני אמר יש לך אדם לוקח שדות אבל לא כרמים כרמים אבל לא שדות וכו' כי הנה השדה הוא רמז אל השכל המעשי והיא ההכונה אשר

מאמר רז' כללותיה וכרטיה נאמרו בסני

בו יוכלו המעלות המדורות והכרם הוא רמז אל השכל העיוני שהיו היוצא ממנו נשתנה לעיוניות ולחיותו עולה אל המוח אשר הם משכן השכל והוא משאח אלהים וחדם והוא מקפח השכל על דרך המרא וריחני' פקחין על כן יתואר העיון ביק והמעשה בלחם היוצא מן השדה ואמר שבשאר הדתות הנה הדת אשר החקור המעשה והמעלות המתדורות לא החקור בחכמות ובאמונות הראויות אבל בתורה האלהית יש בה שדות ויש בה כרמים כי היא השדה לנו האמונות האמתיות והדעות הנכונות וכלל המעלות השכליות והיא תסדר גם כן המעלות המדורות כי כלם יעמדו יחד בתורתנו הקדושה והביא ראיה לזה מפסוק שלחך פרדם רמונים בדרך הדמות והמשל עם שאינה ראיה ברורה וזה כי הארץ היבשה נקראת בית השלמין כמו שפרשי' זל עם וכוא כלל אמר שלמין עם היותם הם מצד עצמם יבשים הנה הם כפרדם באופן שהורכבה הארץ היבשה עם הפרדם הלח ועל כן הביאוהו לראיה להתחברו השדות והכרמים שהיא הרכבה דומה לה : **ואמנם** הסתי חלוקות האחרות היכורים רז' להודיע ולהביע ולהשמיע מעלת תורתנו הקדושה בשאר דברים אחרים אשר יבוונו אליהם גם מניחי שאר הדתות אשר ראו היות צרכם באמת אל הדשעים בנפשותם והמטיע עקלקלותם שמים מר למתוק ומתוק למר וישפטו על הטוב שהיו רע ויהללו תהא נפסם בהמית כי היא ישרה בעיניהם * ולא יתו קשי הרפואה ליהיה * חושבים שרדם ככל למו היא הטובה ואם כן אף שיאמרו להם שדרם רעה מאד לא יאמינו על כן היתה הכונה בהמית הדת אשר היא הסדר הדרכים הישרים והנאות' כפי המעלה אשר אח' שישע' האד' ויאמין בהנהא אמיתי' היות התורה היא ישרה ואמיתי' לא יטה ממנה ימין ושמאל וכו' יבנה ולא יעשה ככל הכתוב בה אף שיראה בעיניו שהדרך אשר בה דרך היא טובה בדאותו היתה בלתי נוסכמת אל דרך התורה היא אשר נתאמה

מאמר שני

אבלו היותה אמתית ישוב מדרכו וידע באמת שהוא מועה בה אשר על כן היה ההשתדלו
הנמרץ וההסבחה העצומה בין החכמים הראשונים לבחור אנשים חכמים וידועים מאד
שיסדרו הדתות כמו שבאר ארסטו בספר המדות כי היו מבקשים לזה אנשים שלא יהיה

חולק ומספק על שלמותם בשום צד כי מאמתות שלמותם יתחייב שלמות הדת *
והכונה השנית בדתה היא ההישרה אל ההכלית בשימיו להם אות יסירו נגדו כמו שכתב

ולשתי

ארסטו שם * אלה רמזו בזה המאמר והנה אל הראשונה אמר יש
לך אדם נוקח מקח ובני אדם אינם יודעים מהו אלף משכר ה

הסרסור וכו' יר' כי התורה ובכלל כל הדת אין מעלתה נכרת לחוטא או לפועל הרע מצד
עצמה להיות שהוא יחשוב היות פעולתו טובה כמו שכתבאר מעניינו ומיהותו ועל כן לא

הניעוהו הדת לסור מדרכו מצד הדת עצמה רק מצד שנוע לו מכללות אמתה וזה יודע
מצד מעלה האיש אשר נתנה * ולהיות תודתו הקדושה מן השמים הנה מנעלת

הסרסור אשר על ידו קבלו אותה התפרסם גדולתה ומעלתה * והוא הנרמז לרזל
במדרש שבכרך השמור עליך וכו' דבר אחר עבירה מוכה מצוה ואין עבירה מוכה

מאמר רזל
עביר' מוכה
מצוה וכו'

תורה וכו' אשר היה מהם רמז אל הדרוש הזה כי העבירה היא סבה ביבוי המנוה
לשיחשוב הפועל העביר' שהיא טובה כי היא ישרה בעיניו והם השמים חושך לאור ואור

לחשך אמנם אין נח בעבירה לכבוד את התור' עד שיראה לפועל העבירה שמה שכתוב
בהורה הוא רע מפני שאין אדם מגיע למדרגה מהרע עד שיפסיד הכולל אשר ידע

היות התורה אמתית אם לא שיבוא לכלל בהמיות כי אז יפסיד כל מין ידעיה וזכירה
אמנם בעודו רשע לא יפסיד הכולל הזה אשר נתאמת אצלו היות כל מה שבא בתורה

אמת ויציב ועל כן הועיל לו לשומרו ולהחזירו ממה שהוא כזו *
אל הכונה השנית והוא ההכלית המושג בתורה אמר שיש מהדתות

ולרמוז

אשר ההכלית המכוון בהם הוא שיכוונו העם המונהג מפאת הדת
דהיה להישר אל הנותן הדת ללכה בדרכיו אשר יהיה בלי ספק נאה דורש ונאה מקיים

באופן שנותן הדת היותו הוא כאלו נתן הוא עמה וכך היא תורתנו הקדושה הנתונה לנו
מאתה ית' כי כב יוכל ואמר שהוא ית' נמכר לנו עמה כי בהיותנו עוֹמְקִים בתורתו ית'

אנחנו דבקים בו כי מנגולת התורה היא שתדבק אותנו עמו ית' אשר היא אמצעות
בינינו וביניו ית' ועל כן היה העוסק בה דבק באלהיו וכמאמר ר' חנניאל בין תרדיו שנים

ר' חנניאל בין
תרדיו אומ'
שני' שושבין
וכו'

שיושבין ויש ביניהם דת' כבינה שרויה ביניהם כו' שהוא רמז אל הדבקות אשר הוא השכר
האמתית אשר על כן נאמר שם וננין שאפי' א' שיושב ועובד בתור' הבה קובע לו שכר

כו' כי שאלת מנין בל' ראוי שיהיה מעין הדבר הנאמר בב' וקרואו ככל ל'היו' דבקו הוא
השכר האמתית והתענוב וההכלל האחרון והוא גם כן הנרמז לרזל בשמות דבה פ' כ' אל' אר'

בדכיה הלוחו' היו ארכו' ו' טפח' כב יכו' היו ביד מי שאל' יהיה העול' שני טפח' וביד משה
שני טפח' ושני טפחים היו מפרישין בין יד ליד ויען ביארנו המאמר הזה במקום אחר מזה

א' בדכיה
הלוחות היו
אורכן ששה
טפחים וכו'

הספר לא רצינו בו עתה רק ביאור פשט כוננם אשר היא בלי ספק היות התורה הכתובה
על הלוח' היא המקשרת בין השם ית' ובין המחזיק בה ולהיות אז בשעת נתינתה מרע"ה על

כך נאמר שהיו טפח' בידו כי כן יקרה גם כן לכל המחזיק ועוסק בה לשמה וזה היה באמת
ענין בנין הבית המקדש לרמוז אל הדבקות וכלות' בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר

כי בקרב השלם עצמו ימצא השם ית' דבק בו כב יוכל בי המעיין והמכוון בו הנה הוא
ית' עמו ואומ' ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם כי באמצעות המקדש יתעוררו אל השלמות

והענין וההתבודדות בו ית' באופן שישכון בתוך לבם ובמקשבתם והוא מה שאמר פה כב

חלק שלישי

כב

סבל ככרתי עמה חס כי כל העומק בתורה ודבק בה הוא דבק בו ית והכין משל מהמלך
שהיה לו כת יחידה והוא באמת משל מסכים מכל צד ? ואין להקשות כו
למה המלך ההוא לא אמר לחתנו שהוא יבנה לו בית
בו בהי' לאל ידו לעשותו ולח היה לו לומר לחתנו שהוא יעשה לו קיטון כאות' אלא זו עובד
עשה לי שכל מקום שאתה הולך קישון אחד עשה לי וכו' כי לא היה נדיק לישאל אותה ממנו
דרך חסד מאחרי שהיה בידו יכולת לעשותה בהיותו מלך . כי הנה אמת להיותו מסכים
לצמצם מכל צד אמר כך . וזה כי להיות הבחירה והרצון נתונה לאדם במה אדם הנה
בידו הוא להתדבק אל אלהיו ועל כן אמר שהשם ית' שואל מהמקבל תורתו שיעסקו בס'
אשר בזה עושה בית לשכינתו ית' אשר הוא רמז לכת שהיא המקשרת ביניהם כנו' והוא
מסכים מכל צד ונאות ויורה על מעל' התלת הוורתו ית' אשר היא היסוד אל הדרך הישרה
אל כל האנשים לבלתי יחטאו והיא הורה חטאים בדרך לשמוע ענה ולקבל מוסד כמדובר
הרי נהבאר באר היטב מכל הנאמר שהתורה האלקית הכלול גם החלק המעשי .

והנה

דוד המלך בליו הסולם הגדיל כבוד מעלתה ודוממותה במזמור אודה ה'
בכל לבב באומ' גדולים מעשיה' שהיא כנוי לתורה בלי הפק כי הלחות
מעשי אלהים הנה . אשר על כן דאינו להדחיק הכיבוד בו כי בהבנתו על נכון נעמוד על
אמתה גדולת ההלכה עומדת לעד . והנה כפרש אותו כפי סדר הכתובים וממנו נעמוד
על אמתה כונת הדרוש . אמר אודה ה' בכל לבב וכו' הכוונה בו שפיו ולבו יהיו
שוים אשר זה שלמות המהלל בלי הפק וזו אודה ה' כפי ויהיה שוק עם הלבב וזו בכל לבב
וההלול והודאה יהיה בסוד ישרים ועדה יר' בסודותיו ונפלאותיו ית' שנו שה עם ישרים
ועדה . ולהי' ההעל' הנמשכו מהשנתנו הנפלא לעבדיו משרתיו עושי רצונו כסתרים
ונעלמים מעיני בני חם קרא אותם סוד . ועוד רמז בזה לענין יקד הערך והוא כי
ההודאה לשם ית' הוא פרסום נפלאותיו והוא ע'ד שפירשהו במקומו בפסוק יודו לה' חסדו
ונפלאותיו לבני אדם יר' חסדו ונפלאותיו ששע' לבני אדם הן הם יודו וישכחו לו כי פרסום
נפלאותיו יודוהו וידומותו בקהל עם ובמנוב זקנים יהללוהו . והוא על דרך הנו לה
מפרי ידוהו והללוהו בשערים מעשיה' כי ההלול לבד תהיה פרסום פרי ידוהו והם מעשיה
הטובים ואתם המעשי' עצמם יהללוהו בשערים והוא הרמז באומ' אודה ה' בכל לבב כבוד
שפרים ועדה יר' ההודאה ההיא הפרסום לבד בסוד מה שעושה עם הישרים והעדה .
והת' חיל להלל ולפרסם הנפלות ההורה ואמר גדולים מעשה ה' דרושים לכל חפניהם יר'
גדולים הם מעשה ה' וזף על פי שהם גדולים מאד ויקרי הערך אשר גדולתם היה מחייב
קושי ההבנה בה אפי' הכי עם רוב גדולתם הם דרושים ופשוטים ומבוארים לכל חכמו בס'
וזהו דרושים לכל חפניהם וזה בלי הפק תוסף מעלה והפלה על מעלתם אשר וורה הלת
הה' ה' מצאית ממציאת ית' . ואפשר שירמזו סגולתם בכחיה אחרת והוא כאלו אמר
גדולים הם מעשיה' ע'ד מאד וגדולתם אין חקר . והביא ראיה על זה באומרו דרושים
לכל חפניהם יר' כי כל מה שירצו ויחפצו הישרים הנ' לפרש בהם הם דרושים כרצונם כי
שבעים פנים לתורה והוא הרמז באומרו לכל חפניהם אשר וורה רבוו ואלו ואלו דברי
אלהים חיים : או יאמר גדולים מעשיה' ועמוקים הם מאד עד כי לרוב עמקם הם דרושים
לכל חפניהם הישרים כנו' לעולה ולא מושגים בהחלט וזה כי הדבר עד שלא תושג אמתה
הקרא לרוש : ואחר שהושג יקרא מושג וידוע וכמו שהורה זה החכם אבותחמד בהגיונותו
בספר כוונת הפלוגתים באופן הרביעי אל והקמויב מן הדרוש יקרא אחר חיובו הגולה
וקודם חיובו דרוש עד כאן : והנה מעשיה' לרוב עמקם לא תושג הכלית ההבנה בס'

ביאור מזמורי
אודה ה' בכל
לבב כלו

יודו לה'
חסדו וכו'
הנו לה'
מפרי ידו
וכו'

מאמר שני

ולכן הם דרושים לעולם זהו אומרו דרושים לכל הצדיקים ועל פי הדרך הזה אפשר
לומר שרמזו עוד אל דבר מסודר בין החכמים אשר הכלית הידועה בדרושים האלהיים
הוא העדר הידיעה בהם וכמאמר החכם הכלית מה שנדע בך הוא שלא נדעך וכו' וכמאמר
הכלית מה שכללתי ע"ה אמרתי לחכמה והיא רחוקה ממני יד' כשידעתי שהיא רחוקה אמרתי שהשגתי
מה שאפשר להשיג כפי החכמה כי מני שלא שהה מי החורף כל זרבו נד' בעיניו כי יד' אל
מעמקי עמקי הכלית הדברים והכונה והשיג אמיתות הנבדלים ומיניהם : וכל אשר
יוסף להטיב עיניו והאמת אלנו חסרון ידיעתו * זה דבר ידוע ומסודר מהשגת
הדרמים השממיים והשכלים הנבדלים כי כל הקרב הקרב אל הכנה הראשונה תקצר
השגתו כמו שביאר הדבר בעל העקידה בשער שמי מספרו ביאר רחב עמוד עלי *
והנה הוא רמזו בפסוק הזה באומרו גדולים מעשי ה' דרושים לכל הצדיקים יד' לכל הצדיקים
אל הישרים ואשר ראוי שיקראו עדה ה' שהם השלמים הנה אלנם הם דרושים לעולם וכלתי
פונאים כאמור לקיומה הצדיקים בהם אך הכלית חסך שהוא אשר לא מילא כרכו מהם הנה
הוא אלנו מושג ולא דרוש כאמור : ואחר שביאר מעלת מעשי השם והוא כנוי להתורה
ית' כאמור נעתק עוד לבאר התועלות הנמשכות ממנה ואמר הוד והדר פעלו ונדקתו
עומדת לעד וכו' והנה רמז בזה כי רוב הפעולות האנושיות יפגלם הפועל אותם לאחד
פשהי הכליות אם לתכלית התועלת הנמשך מהפעולה ההיא או לתכלית השגת הכבוד בה
אשר לקיומה מלאכה מפוארה יהללוהו ויודוהו עליה וממזן הפעולה הזאת השגת לא יקוה
הפועל סדר אחי כי אם הכבוד הנמשך לו ממנה מעשה ידיו להתפאר לזה אמר המסודר
כי הפועל הפעולות שמצוהו עליהם מהשם ית' והמוציא אותם אל הפועל המצווה עליו
אף כי לא יחסר בהם ההוד והדר ביהר שאת אפי' הכי שכרו הרבה מאד ונדקתו עומדת לעד
באופן דאינא תרתי לטובתה הוד והדר והאשר המקווה עליו והוא אומרו הוד והדר
פעלו אל הפועל אשר הוא בכח הפעולה ונדקתו עומדת לעד : או ירמז לפלאי ה'
ישוב מלת פעלו אליו ית' כי נדקה עשה החכמה האלהית עם הדברים הטבעיים במה
שהתנה תנאי עמם בתחלת הבריאה כשהוא ית' עושה כלא וכן במה שמחזירם אחר
הנדרך לעבדם הראשון והוא אומרו הוד והדר פעלו והם נפלאותיו והוא שומר כח הטבע
במה שהתנה עמו מתחלה והוא אות' ונדקתו עומדת לעד יד' נדקתו עם הטבע עומדת
לעד אשר לזה ראוי שיהיה השבח והתהלה כפולה ומכופלת למקום עלינו בעשותו עמו
אלהים יחננו ויברכנו וכו' נכיים ונפלאות ושומר כח הטבע בטבעו כאמור * או יהיה כונה הפסוק לרמז
למה שנרמז בפסוק אלהים יחננו ויברכנו יד' פניו אתנו הלה יד' כי מלך בשדודם אם
יושב ממנו אדם מה ויהיה מושבע ממנו בית' שאת ויתר עז מכל אנשי ביתו אוכלי שלחנו
שומרי משמרתו הנה יתמיד השפע הוא כל עוד שיתמיד הכנה אשר חננו טבע השלמות
לאיש ההוא אשר בעבורו אהבו התלך ההוא וברכטל חנו התבטל השפע וההשגה ההיא
כי בכטל הכנה המקובב * אך המושפע והמושגת מההשגה האלהית אי נג
כן כי אחר שהיא ית' המציא הכנה והוא החן אשר חננו וגם המקובב והוא השפע והברכ'
הנשפעה עליו מהמשפיע האמתי הנה בהכרח יתמיד השפע ההוא ולא אלהים יחננו
ויברכנו וכו' יד' הוא יחננו והוא יברכנו אם כן בהכרח הוא שיאר פניו אתנו הלה כי מלת
הלה תורה על ההתמדה והנצחיות * ועם זה מביאר מה שאמר פה הוד והדר פעלו וכו'
זה כי הוד והוא רמז לשפע הנשפע מאתו על האדם וההדר הוא החן אשר הטבע הוא
ית' באדם עצמו והכל נמשך ממנו והוא אומרו הוד והדר פעלו ולכן בהכרח הוא שיתמיד
השפע והנדקה הקיף הנשפעת מאתו ית' ולא ונדקתו עומדת לעד * וכו'

חלק שלישי

כמ

מקדים גזרת בהיות לאל יד לעשו' לגזרת אל המנע טוב מבעליו כו' היה אפשר להתיישב
 כי לא היה נראית אז גזרת הנאיות רק גזרת הנהיית: אשר על כן אפשר שיאמר דרום
 אחר זולת הנשמע נפסטה והכבוד והוא כי אם יבוא שלם אחר לעשות טוב מה מי שהוא גדול
 ממנו אין ראוי למנוע את האים ההוא מעשות הטוב כדי שיעשהו הוא כי הראשון הבא
 לעשותו הוא בעליו שזכה בו ראשונה. ואמר שזה יצדק כשהיה לאל ידו לעשות הטוב
 ההוא פעם אחרת אם לא יעשהו עתה. אך אמנה אם אין לאל ידו לעשותו אם לא יעשה
 אותו עתה קרוב אלם אצל נפשו והוא קודם לזולתו לטוב הנפש כמו שהוא בטובות הגוף
 שאמר וחי אחיך עמוך חייך קודמין לחיי אחיך כמו שדרשו ר"ל וז' א' בהיות לאל ידך לעשות
 כלומר כשהיה לאל ידך לעשות הטוב ההוא אל המנע אותו מבעליו שהם הראשונים ככו'.

מאמר רז"ל על
 פסוק וחי אחיך
 עמוך וכו'

ואמר

עוד ענין שני אל תאמר לרעהך לך ושוב וימחד אתן ויש אהך וגם בזה
 קשה במה שמתנה ויש אהך דמשמע כשאין אהך אז מותר לומר
 לך ושוב וכו' זה לא יתכן באמה שאין ראוי בשום צד לומר דבר שאינו יכול לקיימו:
 רק ראוי לומר לו בפירוש מהי יבוא וימצא בידו ויתן לו ועוד קשה שהיה נחמתי שיאמר
 לך ושוב וכו' זולת היה צ"ל וימחד אתן אשר על כן אפשר שגזרת הכתוב היא בזה האופן אל
 האמר לרעהך לך ושוב וכן אל תאמר לו לך ימחד אתן וכן אל תאמר לו יש אהך ומה אתה
 שאל ממני והם שלשה דברים יחד שאין ראוי שיאמר אותם מי שהוא חייב לחברו רק או
 שיפרע לו או שיאמר לו אין לי במה לפרוע. ולהיו' שיקרה בכני אדם בתשובה שיהיו בו
 מיני תשובות אלה כי יש מי שאומר לחבירו לך ושוב ויש מי שאומר ימחד אתן ויש מי שאומר
 יש אהך ולמה התכבני אלם שלא יאמ' שום א' מאלה והיה ז'או של וימחד אתן ושל יש אהך ככו'
 ומזה אביו ואמרו דהיינו או אמנו. ואם היה וו' מדבקת אפשר שיתישב גם כן על נכון
 שהיהיר על ה' קדברים הנז' גם יחד שלא יאמר לו לך ושוב וימחד אתן ויש אהך וכו':

ואמר

עוד אל החרוש על רעהך רעה והוא יושב לבטח אהך כו' וגם בזה קשה
 שאין ראוי שיארום אלם על רעהו רעה בשום צד אף שלא יהיה יושב
 לבטח אהו: אך אמנה הכונה לומר מה שאמרו החכמים הקדמונים שהאלם מדיני
 בטבע ולא' שחיה יחידו כי יצטרך לחברה שקצתם יעבדו את האדמה להוציא התבואות
 ואחרים שיעשו במלאכות כבוד ללבוס ושאר הענינים הצריכים לחיי האדם על כן אמר
 שבהיות האדם יושב לבטח בחברתך ואם תהמר החברה לא ישכ בטח מכל הצריך לו וכמו
 שהוא צריך לך כמו כן אתה צריך לו אם כן אין ראוי שהחרוש עליו רעה וז' אל החרוש על
 רעהך כלומר אלדם המדיני שהוא רעה בקבוצו והחברה אין ראוי שהחרוש לו רעה
 בשום צד בהיות הכל בטחונו הוא להיותו אהך ואינה גזרת הנאיות רק הודעה כלומר אין
 ראוי שהחרוש לו רעה יען הוא יושב לבטח בחברתך וזהו המכוון במלת אהך וכמו כן ראוי
 שחביר גם אתה שאתה יושב לבטח אתו ובחברתו כאמור והוא דקדוק נכון.

ואפשר

שהנ' הפסוקים הנז' לאמרו אלדם במה שהוא חומדי
 להזיירו על טוב השכל ומועלתו ושראיו לו לרוממו
 על כל חלקי חומדו חו' אומרו אל תמנע טוב מבעליו כלומר אל המנע טוב מהשכל ההוא
 בעליו של הטוב באמה ובהנמים ואומר' בהיות לאל ידך לעשות ירעה אין ראוי שהמנע ממנו
 הטוב בהיות לאל ידך לעשות העדר המניעה הנז' כי אף אם מצד התאווה המנע העושה
 מהשכל יש לאל ידך לעשות בדבוקי הגמור שלא המנע אותו

מאמר שני

לא שתשוב מלת לעשות אל הטוב והוא כאלו אמר בהיות לכל יד לעשות הטוב הנו' אין ראוי שתנעוהו כשיעשה אותו השכל ויהעורר אליו והוא דקדוק טוב :

ואחר

שהזקיק על העדר תניעת הטוב מהשכל אם מה שאמר הנפש האלהי אל האמר לכשאפנה אשנה וכו' והוא אומ' אל האמר לרעך והוא

השכל שהוא רעך עומד עמך בחברתך אל הרהר אותו מיום ליום וזו אל האמר לרעך לך וטוב ואמר אתן וידעו באמת שיש אתך כח לתת לו מהלכי בין העומדים במדרגת השלמות האמיתי ולא חסדה דבר מכל הכריך לו וזו ויש אתך שאינו הנאי דק הנחה והודעה

ואחר

באמרו אשר הזקיק שלא ימנעוהו בהחלט ולא זו בלבד אלא שלא ידחה מיום ליום כנו' אמר שהשכל שהוא אשר קראו רעקו כנו' אשר

שיאינ מדרגת שלמותו שזקיק שלא ישהדל להשאית אותו חלילה אשר שהוא יושב לבטח בחברת החומר וזו אל החרוש על ריעך רעה והוא יושב לבטח אתך יר' אשר אשר יהיש

השכל יושב לבטח בחברתך אל החרוש עליו רעה להפסיד שלמותו ולהשיב אחר ימינו חלילה . ואפשר שאומ' והוא יושב לבטח אתך רונה לומר אל החרוש עליו רעה

מאחר שכל בטחונו בהשגת שלמותו הוא היותו אתך בחברת אהבה ורחום ואם איננו אתך דק שאתה נפרדים איש מעל אחרו לא יושב הטוב בשום צד וזו והוא יושב לבטח אתך כל' וזה שהוא יושב לבטח הוא להיותו אתך בחברה כנו' :

אמר

עוד אל הדיב עם אדם חנם וכו' וקשה באמת מה שהקשו המפרשי' שנרא' מהפסוק

שכאשר ימלכו רעה נראה שהוהר לו לריב עמו וזה סותר מה שאמר בתורה לא הקום ולא הטור וכו' ואפשר שיתיישב הפסוק בהודאת ההנחה ושלא יביה סותר לתורה כי לא

מנעה התורה שלא יריב אדם עם חברו אם ישלם לו רעה התת טובה שהוא רשע ופסע אזרכה ראוי לריב עם הרשעים על רעתם אך היתה הכונה בפסוק כי גמול הרע איננו

פל כך נראה לעין שאפשר שהיו עם סבות נעלמות ידועות בין שניהם אשר מהם יודע אם הוא בצדק או בלתי צדק על כן הזקיק הפסוק שאין ראוי שיריב עם אדם אם לא גמול לו

רעה כי כשיהיה הרע הנעשה לו לעצמו אז יביה בריא לו ששלם לו רעה איננו לא יריב עמו על מה שגמול רעה לזולתו כי אולי איננו כן לפי האמת ואולי עשה זה לבמה מה אתך

בשגמולך רעה שאז אתה יודע באמת שהוא רשע מתשלם רעה התת טובה אז לא די שהוהר לך לריב עמו אלא שגמולך רעה ולא אמר אם איננו גמול רעה הבהם :

ואפשר

שיתיישב בהכחשת ההנחה וזה כי מלת חנם רונה לומר שיהיה הדיב מן השפה ולחון ולא בענם וראשונה כי כאשר היתה בענם

וראשונה נראה שהיו מצד שניה בלב אשר עליה נאמר לא השנא את אחיך בלבבך עם שהיה אפשר לומר בעושה מעשה אחיך וכו' וכן לא הקום ולא הטור שהיא נטויה בלב את

בשיהיה הדיב מן השפה ולחון משו' הוכח הוכיח הוא ריב חנם שהוא הוכחה דברים ונקראת חנם שאיננו לסבת מה שעשה לו כי לא שמר בלבו משטמה דק חנם כדי להוכיחו לבד וזו

אל הדיב עם אדם חנם כאלו אמר לא הדיב אפי' ריב חנם שהוא הוכחה בעלמא אפי' הבי אל הדיב אותו עם אדם שלא גמולך רעה . אך כאשר גמולך ראוי שיריב עמו בהנאי

שיהיה ריב חנם משום הוכח הוכיח וכו' כנו' : והוא ע' ל' טוב בעם משחוק כי ברוע פנים יטוב לב זר עם היות שהכעס בחיק כסילים ינזח הנה כשברוע הפנים מהכעס יטוב לב

שלא יהיה הכעס מולך ומנפש דק שמריחה רוע פנים לבד אז הוא טוב משחוק והוא הנאי משחוק וכו' אל הכעס הטוב :

אמר

עוד אל הקנא בלי ש

טוב בעם משחוק וכו'

חלק שלישי

ב

המנע ואל תבחר בכל דרכיו
הוא יקנא בחמם ושדצה להיות מעול וחומם דלל בשופטי עסקינן אמנם יראה באמת
שאים חמם הוא האים אשר לו מננון רב אך הוא מקובץ בעול וחמם :

ואמר שאין צריך לומר שלא יקנא להיות מעול וחומם אלא אפילו להיות כמו שהוא עתה
אחר שהגיע למדרגת העושר והוא או הממטלה היא לא יקנא גם בזה ועל כן אמר
אל תקנא באים חמם ולא אמר אל תקנא בדרכי איש מעול וחומם או אל תדעה להיות
חמם רק אמר שלא יקנא באים שהוא מעול וחומם או שהוא איש חמם שקבץ ממונו

בהמם ואמר ואל תבחר בכל דרכיו רוצה לומר אף שהיו לו דרכים טובים בהן דרכיו
הרעים אל תבחר בדרכים הרעים כי הם באמת אורחות עקלקלות והדרכים הרעים אינם
ישרים מאחר שלא באו בסבות טובות שהשית אינו רוצה רק שהיו הדרכים ישרים מתחלה
ועד הוסם : **והוא** מה שביאר הפסוק הנמשך באומר כי תועבת ה' נלוו

וזאת ישרים סודו יד' אל תבחר בכל דרכיו אפי' שהיו דרכים טובים מפני שלא באו
מתחלתם בדרך ישרה רק בדרך עקלקלות שהם נלוו אפי' במעגלותם ותועבת ה' הוא הדרך הנלוו
וזאת ישרים במעגלותם מתחלתם ועד הוסם עמם הוא סודו ית' : **ואפשר**
שיאמר שהדרכים של החמם הנראים טובים למראה עינים אשר

על כן יצדק בהם שם בחירה אמ' שאין ראוי שיבחר אותם בשום צד כי מאחר שהמעול אותם
הוא איש חמם כשיעשה פעולה טובה אינו עושה אותה ודאי לתכלית טוב אשר על כן אין
ראוי לבחור אותה בשום צד אף שיראה נפסחה עצמה היותה ראויה לשובחו אותה

וביאר העשם באומרו כי תועבת ה' נלוו והם דרכי האים חמם הנז' ואמר סודו
ענין זה איך הם תועבת ה' נהגלה לישרי השכל שהם ידעו ויבינו שהרע
והאיש חמם לא יוכל לפעול פעולה טובה וזו זאת ישרים סודו כלומר קודו של זה הדבר
איך היא תועבת ה' נלוו סודו נמסר לישרים הנז' : **וביאר** כולל אחר לכל

הנז' והוא להיות הרע מושגם בבית הרשע שהוא **דד עמו המידי**
בביתו ובחומותיו וזו מארה ה' בבית רשע כי המארה הוא הרע ולהפך בצדיקים כי נז'
צדיקים יברך כי הברכה היא הטוב בנה שהוא טוב * **ואפשר** שיאמר

רזל אין רע יור' תלמעה

עוד ענין גדול הערך והוא מה שארזל שאין רע יורד
כי הרע ימשך לרשע מצדו ומעצמו וזו מארה ה' בבית רשע כי בביתו הוא מעצמו ולא
מארתו ית' אמנם הברכה בנה הצדיקים היא נמשכת מארתו ית' כי הוא בעצמו יברך אותם
וזו נזרה צדיקים יברך * **ואומר** אם ללצים הוא יליץ וכו' אפשר שיהיה דבק
למעלה עם הפסוק הנז' וכאלו אמר שהשם ית' יברך נזה הצדיקים

אם כל צדיק וצדיק מהם יליץ ויודיק ללצים להסרים ממטא הליצינות כי רב הוא וכמו כן
אם לענונים יתן חן אז יברך השם ית' אותם : **ואפשר** ששם לש' ית' ואמר
שהשם ית' מדרגי טובו הוא להטיב לכל תמיד כי אם הם לצים

הוא יליץ אותם וייריבם בדרך ישרה מלשון כי המליץ בניהם וכו' ואמנם לענונים שהם כבד
קיימים בטוב יתן להם חן : **אך** אמנה אפי' שהכבוד הגה אין צדיק שיתנה
אזוהו כאלו הוא נחלתם בצדק ובמטט *
ולהפך בכסילים בהחלט שכל אחד מהם מרים הקלון והוא סבה קלונו כי כפעולותיו הרעות
הוא מרים הקלון הגבה למעלה עד שיאמר לכל סכל הוא :

ואפשר שכל הפסוקי' הללו יתייטבו על הדרך שפירשנו על הרבבת החומ'
והצורה כי אחר שהזכיר על שלמות השכל הזכיר על הכעש

מאמר שני

החומר אשר בשניהם תלוי האשור ואמר אל תריב עם החומר : שהוא נגזר מהאלמה חנם
אם לא נמלך רעה כלומר שאין ראוי שיתקונום האדם נגד החומר כשהחומר איננו מתקונ'
נגד השכל שהוא נגזר רע * ואמר שלא יקבל באיש ממנו והוא הניגוד אשר החומר
אז סקרא איש המנו החומר עצמו ואמר שלא יבחר בכל דרכיו כאשר יהיו מיוחדים לו וזהו
בכל דרכיו כי כאשר יהיו מפאת השכל כל דרכיו משפט אך כאשר יהיו מנודו הם רעו' כנו'
: והוא מה שביאר עוד כי תועבה ה' ללוו כלומר תועבה השם ית' הוא החומר שהוא
פלוז כאשר יהיה מתנהג על פי עצמו ולא מפאת השכל הישר * אך את ישראל והם
השכל העיוני והמעשי פודו: והוא מה שאמר עוד מלת ה' בבית רשע כי בית רשע
הוא החומר כדוע ובכלל כל כחותיו הגשמיות אמנם נזה הצדיקים הוא השכל כי שם נזה
ה' את הברכה חיים עד העולם הוא יבורך : ואפשר שבית נזה שניהם כנוי אל
החומר כי בית השכל הוא החומר אך ביאר ההבדל שבין חומר הרשעים
שהוא בית רשע לחומר הצדיקים שהוא נזה צדיקים ואמר שהבדל המראה מהברכה
והוא מבואר : וביאר הטעם לזה באומרו אם ללנים הוא ילין וכו' יר'
החומר הנז' ללנים הוא לץ ומתלוץ כי חומר הרשעים יפעל

הרע ומנגד אל השכל ואמנם לענוים יתן חן שהוא מקוים לשכל וזו ולענוים יתן חן *
הענין יותר באומ' כבוד חכמים ינחלו יר' לשכל החכמים שהוא

וביאר

הנקרא כבוד על דרך לכן שמח לבי ויגל כבודי וכו' הנה הם
ינחלו את החומר וישלטו עליו כאשר השולט כנחלתו וזו כבוד חכמים ינחלו אמנם כל אשר
מתכבדים הם מירמיו את החומר שהוא קלון ועל כן יפעלו הרע וזו וכפילים מרים קלון
שקרא קלון חומר הכביל כנו' ואפשר שהם הדברים שביאור הדרוש אשר התחילו והוא
פי הכבוד יהיה כנוי לתורה על דרך והנו כבוד לתורה ואמר שהתורה החכמים ינחלו אותה
אמנם כל אשר מתכבדים הם כפילים בתורה כלומר נעדרים ממנה והוא סבלות העדרי
הנה הם מירמיו הקלון בהעדרה וזו וכפילים מרים קלון וכו' ועל כן היתה מעלת תורתנו
יתירה על כל הדתות הנמוסות ביהר שאה ויתר עז יען הדבקות בו ית' מובן בה מלבד
ההישרה הנמשכת ממנו אל כל המעשים הטובים והתכליות הנאותות להיות בה שני דברי'
הבלתי נמצאים בשום דת נמוסי * אחת היא ההישרות הכללות והפרטיות רצוני

שככל דת נמוסי יהיו הישרות כוללות וישתנו הכוללים ההם כפי הזמן * והדתות
הנמוסות מהמלכים והדיונים אשר היא כפי מעלה החסידות כמו שביאר ארסטו במאמר
הה' מספר הדעות הנה הם כלם כפי הפרטים המתחדשים ואינם כוללים באופן שהדת ב'
בנתינת סדרי' כוללים לא הסדר הפיט' והדת כפי הפרטי' כמו שהם דתי המלכים כפי הזמן
לא יהיו דתיים כפי הכוללים * אמנם התורה האלהית איננה כן כי היא הסדר הכוללים
הסדרי' כפי הפרטים המתחדשי' אשר לא יחשך כל בה הפוך בה דכולה בה כו' והשנית שכל
הדתות הם כפי הקלק המעשי והוא הצדק דהיי אשר יכולו המעלות הנז' להיות * והוא
בכלל אל הדברים אשר כפי התבונ' אמנם זאת התורה האלהית היא אל המעלו' המדותי'
והשכליות כי העסק בתורה היא שלמות השכל והעיוני והמעשי ושניהם נרמזו בפסוק

כי לקח טוב נתתי לכם כמו שביאר ר' * ועל כן ביארו רז"ל שלמות התורה על הדרכים
הנז' בפסוק עצמו ונזכר בשמות דבר פ' ל' כהצלת פרשת ויקחו לי תרומה וזו היא היא
לדתי כי לקח טובוכו' תורתו אל העוזבו אל העובו את המקח שנתתי לכם וכו' אך
לוקח מקח יש בו חסד ואין בו כסף יש בו כסף ואין בו זהב * אבל המקח שנתתי לכם יש בו
כסף שבאמר איתרות ה' איתרות שהורות כסף צרוף וכו' ויש בו זהב שבאמר הגמולי' מזהב

חומר רז"ל
על פסוק כי
לקח טוב כו'

חלק שלישי

זכר עשה לנפלאותיו וכו' יר' נפלאותיו הוראת רחמנותו ית' כי בראותונו ובזכרנו הגמים
 והנפלאות שהוא עושה עמו ועשה עמו הוא גומלנו הוא נמלנו ואין לחנו
 ראויים להם מהם נדע רחמנותו כי אף אם מן הדק אין לנו ראויים לנפלאותיו ונד שהוא
 רחום והנן עושה אותם וישוב הכרוב כך הוא כאלו יאמר זכר עשה שהוא רחום והנן
 באמצעות נפלאותיו כי בזכרנו נפלאותיו נזכור רחמנותו באומר • אוהי הכך הפי'
 ויאמר שבעבור שהוא רחום והנן עשה שנזכור נפלאותיו אשר בזכירה היא נעמוד על
 אמתה השנחה וטובו גדול והכל הולך אל מקום אחד • או יהיה נמושר עם הפסוק הנמשך
 אחריו כאלו אמ' הכס ית' שהוא רחום והנן עשה זכר לזמן עשיית נפלאות בכל עת ועת ופירש
 הענין ואמר כי כשנותן טרף ליריאו והוא ירדת המן וכיוצא מן הבנים האלה יזכור לעול'
 בריתו אשר ברת את אברהם ושבעתו ליצחק והוא הזכר הנז' וזכה אף אם לא יהיו ראויים
 שהן להם כרוב חסדיו או יאמר שהשם ית' שהוא רחום והנן שם מזכירת באלם ויהיה
 אות ברית קדם כשעושה נפלאות בעבורם ולא עוד אלא שבעת יהיה אלו שרונה לתתם
 טרף והוא לראובן העולם ע'ד' אובלי עמי וכו' זכר יהיה ברית והמהם אשר שם בבשרם
 וזכה להקוט אלו ומהו ואינו עושה כלל הלילה שזכור אותה המזכרת והמהם והוא
 בריתו אשר הוא רמז הקון הגוף אשר בהקונו יהוקנו המדות המנוגות כי פחיתות המדות
 ימשך מעבוריות החומר ובהקנו כל הכחות החומריות יהאוצו לעשות רחן אבינו שבשמים
 לשרתו כל הימים על כן אמר שייכר לעולם בריתו שהוא היקון אותה האבר אשר מננו
 ימשך היקון כל הגוף ואחר שיתקון החמר ויהיה האד' שלם במדות הנה מזה ימשכו שלמות
 בהשכלה כי המד' החשובות מכל גדול אל ההשכלה ובכן המצוה הגדולה היא אשר תקנה
 המעלות המדות והמעלות השכליות יהיה סבת ההצלחה האחרונה והשארות הנפש אשר
 הפרדה מן הגוף והוא אשר ביארוהו מתקני הברכה עליה באימרו אשר קדם ידיו מבטן
 וכו' ונאצוהו הם באות ברית קדם וכו' ונקרא ברית קדם לפי דרכו להיותו סבת הקדושה
 והפרישות מהמדות הפחיות ופירשו הענין ואמרו על כן בשבר זאת אל חי חלקנו צורנו
 צוה להביל ידיות שארנו משהת למען בריתו וכו' והוא מבואר הכונה מסכים למה
 שביארנו אשר הוא סבת ההצלח' האחרונה לחשוך נפשו מני שחת לאור באור החיים ולזה
 גדלה מעלתה עד שנדחה סבת בעבורה ועוד ביארו רז"ל איך היא כוללת כל הקון
 הגוף באומר באומ' במדרש ז"ל ההלך לפני יהיה המים • א' ר' שמאל אברהם בהן
 היה שלא אלה בהן לעולם על דבריה נולכי נדק אמר אם ימול מן האוזן אינו כשר להקריב
 מן הפה אינו כשר להקריב • מן הלב אינו כשר להקריב • אר' עקיבא ארבע ערלות הן וכו' עד אם ימול
 הן ואמר זו ערלת הגוף • אר' עקיבא ארבע ערלות הן וכו' עד אם ימול
 מן האוזן אינו שומע בו • ואף כי אפס פנאי לא יתנוני להתעלם בצמחות דברי רז"ל במתא'
 היה כפי הראוי הנה משמחיות דבריהם תתבאר הכונה אשר רצונו לבאר לבד זה ראיתי
 להעריך בו חסדק מתעון סלקך הישר ועיניך החזנה מישרים אשר לעדלת האבר המיוחד
 הנו' קראוהו ערלת הגוף בכל עת שזכרוהו מה שלא עשו בשאר האיברים אבר אבר לבדו
 אשר זה תורה כי אותה העדלה היא עדלה כוללת כל עדלות הגוף ובהדרתה יוסרו כל
 המדות הפחיות אשר בכל הגוף והנה ר' שמעאל אמר דרך כלל כי ליה' אברהם ע'ה' ככה
 לאל עליון קונה אתם ואר' לבו דאה בהשקפה צרופה אי זה דרך יסבון אור בהקון עכב
 החומר שהיה היקון כולל ואמר אם ימול מן האוזן אינו כשר כלומר אם יתקון הרע אשר
 אפשר שימשך מהשמיעה הנה בזה לא יתקון כי אם המדות הנמשכות מן האוזן ויתקון
 בזה שלא יתמע לשון הרע וכיוצא באלה הדברים התלויים בהמשך השמע

ביאור ברכת המילה

מאת רז"ל על פס'ו התהלך לפני והיה תמים וכו'

מאמר שני

ואם ננימול מן הפה אינו כשר כי לא יתקנו גם כזה אלא הדברים התלויים בפה והוא הדבור
הרע והאכילה והשתיה וכיוצא באלה * ואם ננימול מן הלב אינו כשר כי גם כזה לא
תהוקן רק המחשבה לא הפעל הוא אומר זו ערלת הגוף והוא רמז לתקון כל הגוף :
והנה בא ר' עקיבא לכתש דברי ר' ישמעאל ולא בחולק עליו ואמר ד' ערלות הן כלו' בד'
מקומות בדיק תקון אם יתקון האזן אינו תמים כי עדיין חסר תיקון הג' הנשאר וכן מן הפה
וכן מן הלב הוי אומר זו ערלת הגוף והוא כולל לארבעתם ופי'ש הענין למה לא יהיה
תמים ואמר כי אם ננימול מן האוזן אינו שומע כלומר לא יתקון כי אם השמיעה אש' לא שמע
לקול מלששים * ואם מן הפה אינו יכול לדבר ובה יתקון גם כן הדבור הרע והבלתי
פאות * ואם מן הלב אינו יכול למשכב מחשבות רעות אך אמנם יפעל הפעולות הפחותות
והמנוונות הוי אומר זו ערלת הגוף והוא כולל הכח' המחמיר ו'זה הוסיף להיו'
באבר המיוחד ההוא אשר הוא סבת תקון כל הגוף כאמר * וזהו יהיה מעשה המנוה
הזאת גדולה עד מאד אשר עליה אמר המסודר כי השם ית' יזכור לעולם הכרית הזה אשר
ברת את אברהם וזהו אות' טרף נתן ליריאו ר'ל כשנתן טרף ליריאו שיהיו טרף לאומות
העולם אז שומר הכרית והחסד לאהביו ולשומרי מצותיו באופן שלא יע בהם רע : או
ירמזו אל התבלי' שהתנה עם הטבע בכל האותות והמופתים כמדובר והוא אות' זכר עשה
לפלאותיו יר' השם ית' שהוא רחום וחנן כשנתן טרף ליריאו ר'ל כשנתן להם המן וקדע
להם את היס וכיוצא בניסים האלה זכר לעולם בריתו אשר ברת את הטבע כאמרם ר'ל
תנאי התנה הבה עם מעשה בראש' * כי אינו מפר אותה ומנטולורק כפי העת ואמר ישוב :
או יאמר כי בעבור יריאו ישא פני כל אף אם יהיו בהם רשעים ובלתי ראויו לקבל ספעת
יעניה והוא אות' טרף נתן ליריאו יר' כי הוא ית' נתן טרף ומנון לכל האומה הישראלית
אף כי יהיו בהם עובדי רעונו כי בעבור יריאו ישא בכל הכללות וגם בעבורם יזכור
לעולם בריתו אשר ברת את אברהם את יצחק ואת יעקב ומלת ליריאו מושך עד סוף
הפסוק ובאלו אמר טרף נתן בעבור יריאו ובעבורם יזכור לעולם בריתו ולמד ליריאו
הוא למד בעבור וכו' * כח מעשיו הגיד לעמו וכו' יר' שהשם ית' הגיד לעמו כח
מעשיו ידיו והוא היותם כבדאים בכחו הגדול ית' שהוא הקרא כח מעשיו כדי שתפול לשון
בהנייה כשיתן להם נחלת גוים למען דעה כי הוא נותן משלו וממעשה ידיו כי בזה האופן
הפול לשון נתיבה בהחלט * מעשה ידיו אמת ומשפט וכו' אמר כי יהודה והיא
מעשה ידיו הרמוזים בגדולים מעשה ה' על דרך והלוחות מעשה אלהים המה וכו' כמדובר
יש בה חלק אחד שהוא אמת מוחלט והם הדברות ראשונות אנכי ולא יהיה לך * זכור
את יום השבת והם ג' עקריות גדולים מציאותו ית' ויחודו וחדוש העולם ומהם חלק מהמשפט
והוא לא תרצח לא תנאף לא תגנוב וכיוצא בהם ולרמזו לזה אמר מעשי ידיו אמת ומשפט
וזכר ואמר בלמנים כל פקודיו לרמזו על שאר המצוות האמורות בתורה : סמוכים לעד
לעולם יר' כי ימנעו הגוים עשויים כפי הסברא וישנו אותם כדרכם כי הם אמרו והם
אמרו ומשנים אותם כפי השעה וכפי הכורך ולא יקפידו לשנות הנתיבות אך התורה האלהי'
לא תשתנה בשום זמן בעול' אפי' כמלא נימא כי היא לנעלה מן הסכל האנושי ולא הצטרך
לשנותה כפי צורך השעה כמו הנתיבות כי דלתה החכמה האלהי' להאלימה הכלית השלמות
אשר לא יחסר כל בה ובה ינצחו האמת שהוא הסדר הכולל והיושר שהו' הצורך כפי הזמן
וזהו אומרו סמוכים לעד לעולם יר' הם סמוכים לעד לעולם ונתיבים ית' הם עשויים בלמנים
וישר באופן שלא תחסר כל בה : ואפשר שיהיו שלשה הפסוקים אלו נתיבים בקשר באמת
ויקיה כח מעשיו כפי אל התורה האלהית ואמר שהגיד אותה לעמו צאן מרעיהו על דרך

חלק שלושי

נד

מניד דבריו ליעקב כי על מנת כן יתן להם נחלת גוים כמאמר למען ישמרו חקיו וכו' ופירש
 מה הם מעשי ידיו ואמר שהם אמת ומשפט והיא אמתה של תורה והם סמוכים וקיימים
 לעד לעולם ועשויים באמת וישר • או יאמר באופן שני מתכים אל האמה מכל צד
 והוא כאלו אמ' סחה מעשיו והם פלאיו ומשפטיו הגידו לעמו בזמן יציאת מצרים כי שם הגיד
 לעמו ופלאותיו וחסדו והענין מהם למה להם נחלת גוים ואמר במעשה ידיו שעשה עם
 ישראל לסעמים יהיה אמת והוא כשהחייב המערכ' הטובה אלינו והוא וקיימנה ולסעמים
 החייב המערכה וצבא השמים הפכו והב' יחס במעגלי נדק למען שמו ויקרא משפט כי
 אלהים שופט עליהם לנעוה מן הדרך אשר יחייבו וז' מעשי ידיו והם הטובות הנמשכות
 אלינו מהשגחתו ית' הלא המה אמת וגם משפט באופן שכן כך ובין כך נאמנים כל פקודיו
 באמת יהיה או במשפט יהיה וזה יתמיד לעולם בסדר הזה כי כן יצאם יוצאם לעשות בהם
 כרצונו והוא אומרו סמוכים לעד לעולם עשויים באמת וישר והם אמת ומשפט הנז' •
 פדות שלח לעמו צוה לעולם בריתו וכו' יר' מבאר בכללות הדרוש הנז' והוא כי הס' ית'
 פעל פעולתו ונפלאותיו אשר עשה עם עדתו עמו ואלן מרעיתו וכאשר יתבטל הטבע
 יחזיקו חפץ כאשר התנה ופרת ברית עמו באופן שעשה ב' דברים פדות שלח לעמו אל
 מונחיים ממנחים ובכל ה' ה' ה' והמופתים בשמים ובארץ צוה לעולם בריתו עם הטבע
 באופן שד' או שיקרא קדוש וכו' כפי שתי פעולות אלה קדוש מצד שמירת הכרית והאחד
 בכל מעשי ידיו אשר ברא ונורא בערך המשפטים כל ידעום והמופתים אשר פדה בהם
 לישראל: ראשית חכמה יראה ה' וכו' יאמר כי מני שיהיו בו שלשה דברים אלן שיהיה
 לו יד ושם בחכמה ושיהיה לו יראה באופן שיהיה ירא ופר מרע ושכל טוב לכל עושיהם
 והוא רמז לעשיה בפועל הנה איש כזה תהלה עומדת לעד:

או ידמו אל השכל עיוני והשכל מעשי אשר רמזוהו למעלה ואלן ראשית חכמה הוא רמז
 לשכל עיוני ושכל טוב לכל עושיהם הוא רמז לשכל מעשי והוא מעשים באמענות החכ
 המתעורר ואמר שבשניהם תהלה עומדת לעד • והנה בזה נשלם מה שרצונו לברא
 במזמור הזה כפי פטויהם הכתובים למען דעת מעלת הלה תהלה הורהינו הקדושה והעום'
 בה כפי מובן הפסוקים כאשר ביארנו: ונאמר עוד דרך ישר נקשר בעבודות הדרוש
 אשר אהנו בו מתכים לספטי הכתובים להורות מעלת האיש הישראלי השלם במוסכליו
 ובמדותיו החשובות אשר יעלה למעלה על צבא המרום בנדרים ועל אל אלהים ידבר
 נפלאות ומלץ לעד ישלח ימלל וההיגל ואמר אודה ה' בכל לבב בסוד ישרים ועדה יר'
 אודה ה' בכל לבבי וגם אודה את הישרים שהם ישרים בסוד השם וכו' בסוד ישרים
 שמביניהם פדות ה' ביושר ובאמת ובהתמים וגם את העדה אשר הם גדולים כי שניהם שרונה
 ביניהם והן אל כבוד לא יתאם: ופי' מעלת האיש הישר הנז' ואמר גדולים מעשי ה'
 וכו' יר' אף על פי שמעשה השם הם גדולים עד מאד והם השמים וכל צבאם עם כל זה הם
 דרושים לכל חפצי הישרים הנז' והפניהם כנוי לישרים והעדה האמורים למעלה והוא כי

כל מעשי ה' נכדראו לתכלית האדם וכל העולם לא נברא אלא בשביל זה
 ובאומרו ז'ל בשביל ישראל שנקראו ראשית ולכן הנרמים השמיימיים מוכנים לעשות רצון
 הנדיקים כיהושע אשר העמיד השמש בחני השמים וכאלה ניחם ונפלאות אשר לעשותם
 ישנתו שדרי בראשית בעבור השלם הישראלי אם לכללות האומה והיא העדה הנז' והם
 לפרטיהם והם הישרים הנז' באופן שכל מעשי ה' הם נדרשים לחפצי הישרים והעדה הנז'
 והם עושה לכל אשר יחפצו והוא הרמז באומרו דרושים לכל חפציהם • ואם באנו לדקדק
 בפסוק הזה עוד נמצא שביאר מעלה גדולה מוזאת בנדיקים והישרים הקולבים בתורת ה'

מאמר שני

והיא אשר חצנה לבד יעשה רושם ופעולה כמדת בוראם כי רצונו לבד יפעל ונפשו אותה ויעש וזו דרושים לכל חפניהם וכו' כלומר דרושים לכל חפני הישרים הנז' מבלי שיצטרך אל הדרישה הנז' כפי הענין כי אף אם השמים שהם פעלו הם הוד והדר אפי' הכי נדקתם לעשות רצון יראי ה' וחפשי שמו עומדת לעד טרם יקראו כרצונם לבד כמדובר : ואמר עוד שנתן הקב"ה הימן ביראיו להבירים והוא אות הברית והוא אות' זכר עשה לנפלאותיו וכו' זכר שהשמים נדרשים מהישרים הנז' כיהושע שמש בגבעון דום וכו' ויבוא בהם הנה עשה להם זכר ומימן לזכור אותם ולהבירים והוא כי כשרוצה לתת טרף ליראיו ולעשות עמם צדקים ונפלאות באמצעות פעלו והם השמים כאמרו יזכור לעולם בריתו והוא האות והמיימן אות הברית אשר בראותם אותו ישפיעו בו הם ההשפעה הסלימה שזכעת מאלתו ית' .

ואמר עוד ענין גדול הערך כי דאית החב"ה האלהית לגלות סוד מערכו השמים וכסיליהם לעבדיו משרתיו עומי רצונו עם חבר לו לנחלה לחשוך נפשו מני שחת הפחתים אשר נוצרים יכרו לרגלם לתת להם נחלת גוים והם על בנותי זמנם דרובו וזה כי באשר יבירו וידעו מה שעתיד להביא עליהם המערכה ינבלו ממנה באופן מן האופנים . והנה הקדמונים ובפרט הרא' בע המסיל מאל ממכים מכל צד על זה ואמר כי מרוצה הגלגל הנה הוא משל לפום ירוץ במסילה והסוף רץ במרוצה גדולה והנה איש אחד על הדרך אשר אם פתאום יבוא עליו הפום ימיתהו התה דגליו ואם קודם הגיעו אליו צגלה באוניו מרוצה הסוף הנז' נבול באחד ממני פנים אם שיטה מן הדרך אשר הפום יעשה מרוצהו והוא ינבל יאו ישאל מירוכב הסוף ויחלה פניו ויטה מעליו אל הימן או אל שמאלו ולא יעבור עליו והוא ינבל כמו כן יקרה לאיש האשראלי השלם כי במה שידע מה שחייב המערכה קודם בא המשפט ימור מן הדרך ההוא אשר תחייב המערכה ההוא ואם לא יוכל להטות דרכו ממרוצהו יתפלל אל תלהיו לרוכב בערבות ביה שמו והוא ויריד הגלגל בדרך אחד וינבל הכנדיק ההוא אשר חייב עליו המערכה המשפט הרע ההוא ולכן אמר בלעם כי לא נחש ביעקב ולא קדם בישראל יד' כי לא היה אפשר לפעול בהם ולהזיק להם ונתן הטעם הנז' כי כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל יד' כי בעת שפעל המערכה שום פעולה באותה העת עצמו יאמר ויהגלה לישראל וליעקב מה שיעל ה המערכה הנמשכת מהבכה הראשונה ואחר שידעו זה הם משהדלים למצוא אופן להנצל והוא הדמיון בזות' הן עם כלביא יקום בתפלה ובהחמונים גדולי והנה כנה פעולת השמים לשם ית' להיות הכל נמשך מאלתו והוא ית' ידריבם בדרך ישרה אל המקום אשר יהיה שמה רוח הנדיק ללכת וזו פה כח מעשיו הנדי לעמו לתת להם נחלת גוים ולא ימשלו בהם שום אומה ולכן שבעולם ובכל הנחש והקסם שיהיה להם לא יוכלו לקלס חלילה והנה השם ית' בזה האופן עושה שני דברים א' שלא יבטל מכל וכל כח ומרוצה המערכה . ושניהם ינבל ולא יזיק יחד בזמן א' באופן שעושה משפט חסידיו כרצונם אף שמו מעשי ידיו ירצו מרוצהם נמצא שעושה עמהם אמת משפט יחד בזמן א' וזו מעשה ידיו אמת ומשפט נמשך מזה כי באמנים בלי ספק כל פקודיו אחר שהם ממוכים יחד בזמן אחד עשויים באמת וישר דהיינו החמת והמשפט כאמור .

כי לא נחש ביעקב וכו'

הן עם כלביא יקום וכו'

ואחר שביאר מועלת האיש מפרסם הדרוש הנז' ואמר מדות שלה לעמו וכו' יד' כי באמצעות הברית הנז' שלח מדות לעמו באופן שהוא נותן התשועה והדבר המביא אליה . ולכן לשני חסידים אלה קדום ונורא שמו : או שהיה הברית הזו הנז' כינוי לתורתו ית' כי אות היא כינוי וכן אלהינו אשר לתכחה גלה מדות לעמו ונמו שרמונו במאמר' אל אלהכדרי כי כל

חלק שלישי

נה

העומק בתורה לשמה כאלו מקרב את הגולה וכו' וביים דבריו ואמר ראשית חכמה יראה ה' וכו' הנה הורה בסיים דבריו כמומר הזה כי בקויה האדם שלם במוסכלים ובמדותיו המשובות ישג האושר האמיתי המהוקף לנדויקים לעתיד לבא * וזהו אומ' ראשית חכמה יראה ה' יל' כשיהיה לו חכמה וידא' ה' הנה תהלתו והיא הנפש תהיה נצחית לעולם הבא ושבה אל המקום אשר ממנו חונכה והנה זאת היא מעלת הגולה תודתו הקדושה אשר היא התענם בנפש האדם להשאיר ברה טהורה מה שאין בן ביתר הקניני המדומי' כי את כלם ישא רוח והכ דברי' מחוץ לעצמות האדם אשר אין לו יתרון מהם כי אם ראות עיניו בעוד בחיים חיותו : על זאת יהפלה כל שלם יבא

מהני השתדלותו להשתלם עצמו בטובות הנפשיות כי לעצמו לשמו ולכבודו עשה וכאשר דימו התנא האלהי הלל עליו השלום היות כל הטובות הזמניות נאסכות וספות * אמר הוי מתי לבניוין של אהרן וכו' הוא היה אומר נגד שמת אבד שניה ודלא מוסיף יסיף ודלא יניף קטלא חייב ודאשהמט בתנא חלף * הוא היה אומר אם אין איני לי מן לי ובשאיני לעצמי מה איני ואם לא עבסיו אימתי : והנה דמו ראשונה כי הרודף אחר השררה והכבוד לעשות לו שם על כני חוץ שדרה בורחה ממנו : וזא אבד שניה שנפסד אותו השם אשר קנה כי אחר שהשם והכבוד הוא תלו ברצון אחרים הנה רצון כל האנשים אינו מתכנס לדיעה א' למשוך משך השם והכבוד ההוא כי ישתנו תמיד ברצונם וזכתת אין מעצור לרוחם ולכן אמר נגד שמה אבד שמתו וכמו שנבארהו עוד במקומו בם ל' זכתת בלל אחד ואמר כי כל דבר שאינו מוסיף בעצמות האדם והם הדברים החנוניים בהכרח יברתו ויפסדו מהרה וזא ודלא מוסיף יסיף והוא דמו למאמר איוב ערום יצאני מבטן אמי וערום אשוב שמה יר' אחר שהוא דבר שאינו דבק בעצמותיו והם דברים חנוניים אשר השם נותן ולוקח אוהם יהי שם ה' מכבוד כי על זאת לא אחרד ואתעבב ויאצמק : ואחר שביאר פחיתות הקנינים המדומים וההצלחות הזמניות ותהלת מעלת ההצלחה הנפשית גזר אומר שהיא תלויה בהתעסקות ההויה אשר מונטה ומשכו המעשים הטובים ושלמות המדות החשוב כ'אשר ביארנו ואמ שאין צרי' לומ' לצרף להתעסק בתורה כדי שיושג ההצלחות האחרון וההצלחה הנפשית אלא שהמתעסק מלהתעסק בה חייב מיתה וזהו אומר ודלא יליף קטלא חייב * ואמר עוד שלא יחשוב החושב להשתמש בכחיה להשיג באמצעותה הקנינים המדומי' כי גבהו שג' ארץ בן גבהו דרכיה מדרכי ההצלחות הזמניות כי היא קדושה ואיך ישתמשו בה לדברים של חול כי שמושה המיוחד לה הוא להשיג החיים הנצחיים והאושר האמיתי וזא ודישהמט בתנא חלף יר' המשתמש בכחיה של תורה והכרה הנפש ההיא והוא אומר חלף והוא מלשון כדיתה * ולהורות איך היה ראוי לאיש השלם להשתדל למצוא דברי חסד להשלים נפשו היקרה הוא היה אומ' אם אין איני לי מן לי ובשאיני לעצמי מה איני כו' ויש לראות כי נדאין דבריו סותרים זה את זה כי אחר שאמר אם אין איני לי מן לי איך חזר ואמר הסך זה ובשאיני לעצמי מה איני * והנה זה יתורן בשני פנים אם שנאמר שבא לפרש מה שאמר למעלה

וערום יצאני מבטן אמי וכו'

אשר גזר אומר איך ראוי ומחוייב לאדם להשתדל ולהתעסק בתורה אבל לא לעצמו ולהתעלה ולשגשג אלה אמר אם אין איני לי מן לי ובשאיני לעצמי מה איני וכו' כנגד בחינה הראשונה אמר אם אין איני לי מן לי וכנגד בחינה השנית אמר ובשאיני לעצמי מה איני :

מאמר שני

אין שאלתך שהיא הוראה על מה שזכרנו שראוי שישהדל הדלים להשתלם במוסכלו וצדקותיו היקרות והטובות ולהרחיק מהמדות הפחותות והמגונות ולשניהם אמר אם אין איני לי מי לי יל' כשאיני איני לי והוא רמז לצד הנפש כי מלה לי מורה על החלק העצמתי והוא צד הנפש: ולרמזו אל החלק הגופני אשר ראוי להרחיק ממנו אמר וכשאיני לעצמי וכשרי והם התאוות הגופניות מה איני ומה חיי להתעסק בהם ולהשהדל להשיגם ואחריתם עדי אובד ואח' ביארו זה הוציא התולדה ואמר כי אחר שחלדו כחן נגדו והנה גופחות נתנו ימיו אם כן איפה אם לא ישתדל עתה להשלים נפשו מתי יהיה זה כי מי שטרח בע"ש יאכל בשבת ואל ואם לא עכשו אימתי וזה בלי ספק יורה על מעלת גדולת התורה ורוממותה יקרה היא מפנינים וכל חפצנים אל יסונו בה

בחלק הרביעי זה יתבא' באר היטב מעלת התורה בשני חלקיה יחד העיון והמעשה אשר שניהם בה בחקירה יקרה אם היה צורך לשלמות הנפש והשלימות לשני החלקים גם יחד

החלק הרביעי מהמאמר השני

אחר אשר כבר נתבאר באר היטב שני חלקי התורה והוא חלק העיוני שהם הידיעות והאמונות וחלק המעשה והם המצוות והיגד' כל אחד מצד עצמו בלתי הצטרפות זה עם זה ראינו עתה להרחיב הביאור במעלה התלת שניהם באחד בהצטרפם יחד אשר בהם התמלא בית השלמות כלה אורה ומזה הצד הגולה והרא' מעלת ההוד אשר תכלול גם שניהם יחד: אך אמנה ראוי למקור ולדרוש אם להשגת השלמות האחרון יצטרפו שני החלקים גם יחד או אפשר שהשגת בכל אחד מהם ויש מקום לשואל לפסוק ולומר דלא ייגעו מהחלוקה אם יצטרף להשגת התכלית האחרון והאפשר האינושי לקיים כל התורה בכללה האמונות והדעות והמצוות כלם: או אפשר שיושב התכלית והטוב המקווה בחלק ממצוה או חלק מהמצוות: ובחפשי אניתחות הטענות הנכונות והראיות הראויות לזה * מצאתי ראיתי טענה ודאיה לכל צד מהדדים: הטענה לשראוי שיקום הצד הראשון שתצטרך אל השגת האושר בהתורה בכללה כללותיה וכרטיה יראה באמת טענה חזקה שאם היה אפשר להשיג האושר והתכלית האחרון בחלק ממצוה היה היתר וזלת החלק ההוא מיותר בהקלט ללא צורך כלל ולא יצויר בשום פועל חכם שיכון אמצעיים רבים להשגת התכלית מה בהיות לאל ידו להשיג התכלית ההוא במקצת האמצעיים הקם: וכל שכן שיהיה זה בחקוי ית' שאם היה אפשר להשיג התכלית האחרון בפחות אמצעיים ממה שהם לא היה מטרית אותנו האל ית' בהם * ואמנם הראיה לזה הלא היא מהשתכח בפרשת ואתחנן לא הוסיפו על הדבר אשר איני מצוה אתכם ולא הגרעו ממנו לשמור את מצוות ה' וכו' *

אחר הטענה אל הצד האחר היא מבוארת בעצמה כי לא יחשב פועל חכם שיכון אמצעיים לאין התכלית להשגת התכלית מה כי תהיה פעולתו לריק והוא קרוב אל הנמנה שיקיים אם אפשר כל התורה כלה מהדעות והמצוות כי אין צדק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ואם הוא הרי לא קיים כל התורה וכמה מצוות שהם תלויים בארץ והדר בחוצה לארץ אל' לו לקיים ומקם הנויות בזמן הבית ובהיות הבית חרב נעדרו ולפי זה כל הדר בחוצה לארץ לא ישיג התכלית ובכן כל האנשים אשר

חלק רביעי

בו

לא זכו לזמן בנין בית קדשנו ותפארתנו יעדירו מהשלמות האחרון חלילה לשדי מעול
ונמצא לפי זה שלא ימצא אים בכל אישי המין האנושי ושיג התכלית המיוחד לו אם יצטרך
להשגות קיים כל התורה בלה וזה פשוט * אמתם הראיה היא מבוארת כי ממצאנו
ראינו כיום מצוות פרטיות כמו כבוד אב ואם שנמצא שפרסם בתורה שנאמר למען
אשר יכין ימך ובשלום הקן כתיב למען יעב לך והארכת ימים וכו' ודדשו רז"ל מאס מעשה
שהיה למען יאריכון ימך היינו לעולם שכלו ארוך ונמצא לפי דעתם שהמכבד אביו ואמו
הוא זוכה אל התכלית האחרון שהוא עולם שכלו ארוך וכו' כדאיתא בפ' דקדושין ואמר
רז"ל במקומות רבים שכל המקיים מצוה אחת בהקנה מובטח לו שהוא בן העולם וכן בכמה
דברים פרטיים אמרו רז"ל שהעושה אותם מובטח לו שהוא בן העולם הבא ולא עוד אלא
שכרעות גם כן נמצא מאמר א' לר' ישמעאל שאמר כל היודע שיעורו של יוצר בראשית
מובטח לו שהוא בן העולם הבא ואני ועקיבא ערבים בדבר וכו' וכן הנזכר בהדיא בספ' ב'ק'
דקדושין כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכון לו ימיו ונוחל את הארץ וכו' *

מאמר רז"ל
על פסוק לכן
הרחיב' שאול
נפשה וכו'

מנאתי ראייתי מאת רז"ל בסנהדרין פרח חלק אשר יראה שנחלקו
דיש לקישור' יוחנן בצדדים הללו רז"ל לכן הרחיבה שאול נפשה
ועברה פיה לכלי חק אמר דיש לקיים למי שמשייר אפילו חק אחד אמר ר' יוחנן לא ניהא
למריהו ד' אורת להו הכי אלא אפי' לא למד אלא חק אחד עב' הרי שנראה לפוס דיהטא
שכרית רז"ל היא שצריך לקיים כל התורה כלה כדי שישג התב לית האחרון שהוא גע ואם
נשהייר אפי' חק אחד הנה הוא נופל בגיהנם והרחיבה שאול נפשה וכו' ושכרית ר' יוחנן
צראה שהיא להפך שפעה פיה למי שלא קיים אפי' חק אחד לבד ולא אינו נופל בגיהנם
ויהיה מחלקותם מן הקצה אל הקצה והנה לנז' לא יציריהו השכל האנושי שידע שום בד
מקשה בצדדים האלה בהחלט וחלילה שיאמין רז"ל שכל מי שמשייר אפי' חק אחד מהתורה
שלא ישיג עולם הבא וכ' שיהיה נופל בגיהנם ח' דאם כן איפה אין גם אחד בכל אישי
המין שקיים כל התורה ככו' וכמו כן שכרית ר' יוחנן שהיא אל הקצה האחד היא זרה עד
מאד כי לא יתכן שהגיהנם הוא פתוח למי שלא קיים כלל שום חלק מהתורה שאם קיים אפי'
חק אחד אינו נופל בגיהנם שזה גם כן הפך השורש המושגש אלינו שאם עונותיו של אדם
הם מרובי' מכותיו ויש ביניהם עון חלילה ה' או ע"ז או כוונת מהעבירו' החמור' הוא נופל
בגיהנם כדאיתא בפ' ק' דראש השנה ובכמה דוכתי
באמת ובתמי' כי לא זו הדרך ולא זו העיר להעיר און בלמודים ולא היתה זאת חלילה כונה
דיש לקיים ור' יוחנן כיל לא יעויר שהיו חולקים חו' בענין קנין הקהיתנו לעולם הבא אשר
כל בו חיי רוחנו ונשמותינו כי לפי דעתי הקצרה כלם מסכימים בשרש הדרוש
על נכון ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי :

ובהכנה כונה המחלוקת הזה תהבאר באר היטב הדרוש אשר אנחנו בו * וזה כפי
כפי השרש האמיתי כפי הכלל והפניא המדינית כמו שנתבאר במאמר הב' וכו' וב' מספר
המודות לראשטו הנה המעלה אשר היתה נפעלת ונפאלת התבונה היא הנפעלת בשלמות
ויהיה לפי זה הכבון שלם בכל המעלות כי בכח התבונה יהיו כל המעלות נכללות
ולא הבא פועלה ליד הכבון אשר לא יפעל אותה בשלמות ובכך מי
שהיה שלם בתעלה אחד לבד מפאת התבונה יצדק עליו שהוא שלם בכל המעלות אף
שלא יפעל אותם כל ימיו כי יהיה בו הכמות בשלמות לפעול אותם כשיבואו לידו וזה
ביארתו אני שם ביאור רחב והענין מבואר בעצמו אף לפי חקמינו רז"ל כי הוא הנרצה אצלם
ובאמת כל העושה מצוה א' בהקנה דהיינו שיעשה אותה בתבונה ובעת לעבוד את ה' כפי

מאמר שני

פשיקוה זה הכליתו בה הוא מבוחר שכל מנחה ממנו ית' שתכל לידו יקיים אותה על כבוד
 מאחר שאין כונתו רק לקיים מה שזוהו השם ית' ובכן חף אם לא יעשה רק מנחה אחד לבר
 כל ימי חייו אם יעשה אותה להיותה מסודרת מאתו ית' ותכליתו לעבוד את השם ית' בכל
 לבבו ובכל נפשו ונעשה זה קנין קיים בו הנה אים בזה יצדק בו שקיים כל התורה כלה
 בפועל כי כמו שאנחנו נאמר באיש אחד בעל מלאכה אחת כשיקוה שלם בה שאף שלא יפעל
 כל פרטו מעשי המלאכה ההוא שלם בה כן הדבר הזה • דמ' שהנדר שיקוה
 שלם בכלל אבות הנדרות חף שלא יפעל כל ימיו רק כמאות להיות שידענו בו שאם היה עושה
 שלמות וחרובים וכל מלאכה אחת יעשה אותה בשלמות אנחנו אומרים שהוא שלם בכלם
 באלו פעול ועשה אותם • ועל דרך זה אמר ר' ש' שהיהננס הוא פתוח למי שלא היה
 שלם בעבודתו שלא קיים כל התורה כלה אם בזה כונתו ואם בפועל חזוני שאם שייר חלק
 אחד וכונתו בלתי שלמה הרי הוא כאלו לא קיים שום חלק ממנה • כי לא נעלם מר' ש'
 שאם היה מקיים אפי' חק אחד כפי הראוי בתקנו שהיה נחשב כאלו לא שייר אפי' חק א' אלא
 במחשבו למי שלא קיים אפי' חק א' כראוי כשבא לידו כאלו לא קיים אפי' חלק א' מהתורה כי
 מני שיהיה שלם בחלק מה יהיה שלם בכלה ומי שיחטא בחלק א' בכונתו הכלולה הוא כאלו
 בטל הכל • ועל כן היה האורם אצלנו שהעובד ע'ז' לו המורה בה כופר בכל
 התורה כלה יען נשחת המקור בכונה וכן בחטא חלול ה' שאין לו כפרה עולמית כדאיתא
 בהם בב' ק' דראש השנה • ואמר ר' יוחנן בא לבאר הדרוש וזאיינו חולק עם ריש לקיש
 בעקר הדרוש רק בדבריו • שלא היה לו לגדור גדר הדרוש בהיבוב קיים כל התורה רק
 בשלילת חלק ממנה כראוי כי בקיו' חלק ממנה כראוי יצוייר קיום הכל וז' לא יניח למרייהו
 דאמרת להו הכי כולמך אין רצון השם ית' שתבאר הדרוש כמו שאתה אומר רק באופן אחד
 והוא שתאמר שפערה פיה למי שלא למד אפי' חק א' שאם למד חק דהיינו שידע בו הכונה
 הכונה כפי התבונה והדעת הכבון נצול מניהגם • ועל כן אמר ר' יוחנן אלא אפי' לא למד
 אלא חק א' ולא אמר אפי' לא עשה או לא קיים שהכונה בו לבאר הדרוש עצמו באופן
 אחד והוא שביאר שאם למד אפי' חק א' כפי הלמוד האמיתי דהיינו כפי התבונה נצול •
 והנה רש"י ז'ל סם כרת'ך מה שהקשינו בנ'ס וז'ל למי שמשייר אפי' חק א' מלאמרו נדון
 בניהגם עד כאן לשונו • ויש לראות באמת מה חדש במלה מלאמרו דהכימאמנע
 מלה שייך רק רש"י ז'ל נשמר שלא באמר ששייר מלקיימו דהא ליהא רק ר' ש' שאעפ' שלא
 יקיים אותו כל ימיו ולא בא לידו אינו נוסף בניהגם חיליה לך מי ששייר מלאמור אפי' חק
 א' דהיינו שבא מעשה לידו ולא עשאו בשאפ' נכפס כי בזה יצדק ששייר מלאמרו הנה
 לאים בזה פערה פיה האול וכו' אך אמנם אם לא באה לידו אפי' לא עשה אלא מנחה אחת
 כל ימיו נצול מניהגם • אמנם ר' יוחנן לא דנה בזה להיות העונש חמור מאד במה
 שאמר' שמי ששייר מלאמור חק א' אפי' בא נעשה לידו ולא שמר אותה שיהיה נדון בניהגם
 עם היות שגם הוא סבר שעבירה היא בידו אך לא שיהיה בעבודי זה נדון בניהגם אם עשה
 מנחות רבות ובה יתאמר כלו לדרך פרש' יעל ככון :

ביאור לסקן
רש"י ז'ל

יתבאר

בזה באר היטב כללות הדרוש כלו וזה שהשם ית' נתן לנו תורה אחת
 רחבה ידים חלק מתנה עיון וחלק ממנה מעשה יען דנה לזכות את
 כלם כי כאשר יהיו הדעות רבות וכן המצוות הם יקיים אים א' דעה מהדעות או מנחה
 מהמצוות כפי הראוי בחכמה בהכונה ובדעת הרי הוא כאלו קיים כלה • ובהיות החלקים
 רבים יוכלו לזכות בה רבים כי אחד זוכה לחלק אחד ואחר לחלק אחד • שזדמן לו ויהיה
 מצוותו שלם כשאר ובה הרי הוא כאלו קיים הכל וזהו הגרסה

חלק רביעי

נז

לרבי חזקוניא בן עקיבא באומריו דנה הכה לזכו את ישראל לפיכך הדבה להם תורה ומצוה וכו' אם שנאמר שהרחיב להם התורה והדבה להם הדעות והמצוות כדי שיוכלו לזכות בהם כלם כי איש מה יזכה בחלק מה או במצוה מה ואיש אחר באחרת וזכה ויכלו לזכו' בה הכל או שנאמר שהדבה להם שני החלקים עם שהיה אפשר להשיג ההכלית בחלק אחד מהם אם בעיון ואם במעשה כדי שיזכו הכל כי לא רבים יחכמו ויש מהם שיש להם הכנה אל העיון ומהם אל המצוות וזכה הכל כי הזוכה אל העיון ותריה כוונה לעבודתו ית' כנז' הרי הוא באלו קיים המצוות וכן להפך אם התכלית והכוונה שלמה הרי הוא שלם בכלה ובכל עתה ובכך יתורצו ויתיישבו כל הטענות לשני הצדדים גם יחד כי השם ית' רצה שהיה האדם משיג ההכלית האחרון עם כל אחד מהמצוות כשיעשה האדם אותה בכל הנאיה שיהיה לעבודתו ית' ושיעשה אותה להיותו אוהב את השם ית' כי האהבה היא השרש הכולל לכלם וזכה ויכלו כלם להשיג ההכלית בנקל ובכך תורה הטענה השני ולא היה רבוי האמצעים לבטלה יען הם לא יאייסו מהחלפים כדי שיוכלו כלם לזכות בהשגת התכלית על דני אחד מהם וזכה התורה הטענה הראשונה : **ונבול** עוד להתייר באופן שני והוא כי להיות מדרגות השלמים מהחלפת בשכר הרוחני כפי התחלפות מדרגתם בהשגה בעולם הזה אשר הוא הנרמז לרזל באומ' כל צדיק וצדיק יש לו מדור בפני עצמו שהוא חלוף מדרגה על כן אינן מקום לשום טענה מהטענות אשר זכרנו כי עם היות שהתכלית היה אפשר ההשגה בחלק מהתורה הנה השם ית' הדבה אותה כדי שיהיה השכר המתקווה מהחלף כפי רבוי ההשגה בחלקי התורה וקיומה ויהיה השלם בשמות ויהי בשכר הרוחני מה שלא היה אפשר זה אם לא היה רק חלק שזה לכל והוא הנדנה לרזל באומ' לפסוק צערא אגרא וכו' : **ואמרו** אל הדאיות אפס' להשיג בנקל לשני הצדדי' גם יחד עם מה שביארנו

מאמ' רזל כל צדיק וצדיק' לו מדור וכו'

תופסו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא הגיעו ממנו וכו' אינן הכוונה על תוספת מצוות או דעות רק על הרחבת המצוה עצמה יותר מהראוי או כחות כי בה יסול תוספת ומגדעת אך במספר המצוות או הדעות לא יצדק תוספת או מגדעת כי הדברים שנוגלים במספר הם מתחלפים וכמו שבמספרים לא יאמר שה' הוא נוסף על הד' רק הוא מספר בפני עצמו כי כל המספרים הם מיניים מהחלפים שה' הוא מין אחר מהמספר זולת הד' כנודע • ובן לא יאמר שה' הוא מיורכב מהד' בתוספת א' רק הוא מין מהחלף מהד' בן אם היה התוספת והמגדעת הנו' בכח על רבוי מספר המצוות או הדעות היה מספר אחר זולת מה שהזכרנו עתה והיתה תורה אחרת זולה זאת או' ולא יצדק בזה תוספת ומגדעת אשר מזה הוא מיוכרה היות התוספת או המגדעת במצוה עצמה ובכך אינן ראיה ממש כלל ואיננם ראיות הנד האחר הם מבוחרות בעצמן עם מה שכתבנו כי כלם הם על המצוה הפרטית הנעשית בכל התנאים הנדיכים לה שבקיומה יקיימו כלם באמור •

ואפשר

שיתבא' הדרוש כלו בבחינה נאמנה זולת כל הנאמר בשנאמר שדנה השם ית' שישראל יזכו לשכר גדול בקטן כגדול כלם יחד ועל כן העלים מהם ידיעת ההכלית האחרון המיוחד אל המין האנושי : אשר על כן נבוכו כל הקדמונים ורבים מבני עמנו אם התכלית האחרון והאפשר האנושי הוא האהבה שהיא מוכפת הרצון :

מאמר שני

אז אם הוא ההכרה וההשכלה אשר היא מפאת השכל כי יש פנים לבאן ולבאן כי מנצח אחד
 יראה שהרצון לא ירצה שום דבר אם לא יכירו ראשונה וישכילו השכל וכפי מנצח
 ההכרה בו תהיה מנצחת האהבה אליו ומנצח לפי זה שהשכל הוא גוזר על הרצון ומנצח
 אחד יראה להפך כי אם לא ירצה האדם שישכיל השכל דבר מה לא ישכילו ומנצח הרצון
 גוזר על השכל • וכן בבחינות שונות יראה שהשכלה היא תושיר אל האהבה כי
 ההכרה היא סבת האהבה ומנצח אחד יראה להפך כי האהבה אל השם ית' היא סבת
 ההשכלה והעיון בפעולותיו ואין מקום להכריע לשום צד מהצדדים אשר על כן נמשך עד
 היום מציאות חלוק הסכרות בזה כי גם האחרונים נחלקו בו הלא תראה הרמב"ם ז"ל כפי
 הגרסה משמעות דבריו עם התכלית האחרון בהשכלה והרב ז' חשדליץ באהבה : ולא
 עוד אלא שגם בבגרות הרמב"ם ז"ל יש חלוק סברות כי מהם מושבים שהרמב"ם ז"ל רצה
 שהאהבה היא התכלית ואני הארכתי הביאור בדרוש הזה במקום אחד והכלל
 העולה אליו הוא שאין הכרח מוכרח אל צד מהצדדים עם היות דעהי נטוה יותר להאמין
 שהתכלית האחרון הוא האהבה באמת ובהמים : עם כל זה לבי יחשוב שהשם ית'
 רצה שיהיה זה נעלם מעיני בני כל חי אשר על פני האדמה כדי שישתדלו בהשגת שניהם
 גם יחד כדי שיתרבה השכל להם בעולם הרוחני ואפשר שזהו הנרצה לר"ל באומ' רצה
 ה"ב לזכות את ישראל לסיפך הרבה להם תורה ומצות רוצה לומר שהרבה להם בהתו להם
 שני דברים והם תורה ומצות עם היות שהאחד מהם הוא התכלית האחרון בלי ספק והיה
 אפשר לו ית' שיבאר לנו איזה מהם הוא התכלית והיינו משתדלי בהשגתו ולא היינו צריכים
 אל האחד אך למקד מצד שזכו בשניהם כדי להרבות שגורם על כן הרבה להם יותר מאחד
 ונתן להם גם שניהם והעלים מהם איזהו התכלית האחרון ואיזהו מהם הנבוא אליו כדי
 שישתדלו בשווי בהשגת שניהם כי שניהם כאחד טובים .וטובים השנים מן האחד אשר יש
 להם שגור טוב בעמלם כי לפסו צערא אגרא : והיה הכלל העולה מהחקירה היקרה
 הזאת שהאיש השלם נצאת ימי ספקות להשגת התכלית האחרון צריך שישתלם בשני החלקים
 גם יחד כי על כן באו שניהם בתורהנו הקדושה והשם ית' לא רצה לגלות לבשר ודם איזה
 מהם הוא התכלית האחרון הנבוא אל ההצלחה האחרונה כדי שישתלם בשניהם כי שניהם
 ומנצחתי ראיתי הדרוש הזה נרמז לר"ל ברמזו כפלא מאד במאמר
 בסוף האינו אחד בתחומא תחלת המעט האינונו רוב האיכות וז' האינונו השמים ואדברה
 והשמעו ארץ אמרי כי משל לנתי הדבר דומה לאחד שהפקיד פקדון אל איש ואשתו והיה
 מנכרם אמרו לו למה אתה מנכרם אמר להם יש לי פקדון אצל אחד מהם וכל היכן
 שפקדוני מונח שיהא מונח יפה כך אמרו למשה למה אתה מנצח לשניים ולאמר אמר להם
 אני עתיד למות ואני יודע נפשי להיכן הולכת אם לשניים ואם לאמר שנתא' יני יודע דוח
 בני אדם העולה הוא לנעלה לסיפך אני מנצח שניהם כל מקום שהנך נפשי שהיא מונחת
 יפה ע"כ : והנה יש להפלא על המאמר הזה הפלא ופלא כי לא ינוצר חלילה
 שהיה מספק מרעה אם נשאו הולכת לשניים או לאמר כי אפילו פחות מפחות בני עמנו
 לא יוספק אלנו זה יכיר יודע כי נפשו העולה היא לנעלה למקום החובה ושבה אל בית
 אביה כנעוריה וזולה זה ראוי להתעורר בדבריהם ז' כי ראשונה אמ' שהיא משל
 לאדם שהפקיד פקדון אל אדם ואשתו שנראה שביד שניהם הפקיד הפקדון ואחר כך
 אומר יש לי פקדון ביד אחד מהם הפך מה שהניח קודם היה לו לומר פקדון יש לי אצלם
 ואני מנכרם וצוד שאין המשל דוניה לנמשל כי מרעה נראה שהיה רוצה להפקיד
 פקדונו דהיינו נפשו ביד השניים או הארץ ולא היה יודע ביד מי יהיה מונח יפה והיה

מאמר ר"ל על
 בסוף האינונו אחד בתחומא תחלת המעט האינונו רוב האיכות וז' האינונו השמים ואדברה
 והשמעו ארץ אמרי כי משל לנתי הדבר דומה לאחד שהפקיד פקדון אל איש ואשתו והיה

חלק רביעי

גח

מנכד ל' שניהם והמשל הוא במי שנכד הפקיד פקד'ן ביד שניהם ואם היה המשל אדם
 שהיה רוצה להפקיד פקדון ביד אים ואשתו והיה מנכדם כי לא היה יודע ביד מי מהם
 יהיה מונח היה צורך קצת אמןם כמו שהיה עתה לא יכולתי להולמו : ואמנם עם מה
 שאמרנו נתבאר הנהגתו בארץ העובד לדעתו וזה כי האים והאשה הם משל אל השכל והצדק
 כי השכל העיוני הוא מפאת הצד' הנוכחיה באים והצדק והשכל המעשי הם מפאת החומר
 הנוכח באשה והנה שלמות הנפש היא כפקדון אשר במשל והוא מנכסו מכל צד כי שלמות
 הנפש לא נודע אף אצל מרעה' אם מהלך שלמותו אל ההכלית האחרון הוא לשמים שהוא
 כנוי אל השכל או אל הארץ שהוא כנוי אל הרצון מצד הטענות והבחינו' שונות אשר לכל צד
 מה' הדד'י כמו שכתבנו ועל כן אמ' שמה שקר' ובוה משה לשמי' וארץ שהוא כנוי אל השכל
 והרצון כי לשמי' הוא כנוי והארץ כנוי לצדון שהוא מפאת החומר והנה הוא משל למי
 שהיה לו פקדון אצל אים ואשתו והנה עם היו' שהפקי' פקדונו אל שניהם הנה אין הפקדון
 מונח בשניהם רק ביד אחד מהם כי הדבר הבלתי ניתחלק לא יא' מונח רק ביד אחד ועל
 כן אמר שהיה מנכד את שניהם כי בכל מקום שיא' מונח משניהם יא' מונח יפה אף
 שהפקידו אצל שניהם כן אצל ענין השלמות אין האדם יודע בעולם הזה איזה משניהם
 הוא התכלית האחרון כי התכלית אחד הוא בלי ספק שלא ידענו אם הרצון הכלית אל השכל
 או השכל הכלית אל הרצון ועל כן כמו שהמפקיד מנכד את שניהם כן השלם עוסק ומשתדל
 להשתלם בעינין ובאברה' שהוא שלמות הרצון והשכל כי זהו הכבוד שלהם והוא מה שמשיב
 הימפקיד ל' שאלו ביד למה מנכד את שניהם והשיב שהוא ידע באמת שפקדון י' לו אצל
 אחד נהיה י' עם היות שהוא הפקיד פקדונו ביד שניהם גם יחד להיותו מסופק ביד איזה
 משניהם מונח הוא מנכד לשניהם כן השלם משתדל להשלים נפשו בשני החלקים גם יחד
 כנז' וביאר הנמשל במרעה' באומרו שהוא היה אומר בשעת מותו שהיה מתקרב להפדד
 מנחיים הגשמיים והיה משתדל לכוון את השכל והרצון שהיו התכלי' השלמות להשגת חיי
 העולם הבא כי לא ידע נפשו להיכן הולכת רוצה לומר כי להיות הנפש הולכת בהשגתה אל
 התכלית האחרון ומי שלא ידע התכלית האחרון יאמ' בו שלא ידע להיכן הולך על כן אמר
 שלא ידע הוא נפשו להיכן הולכת כלומר שנעלם ממנו התכלית האחרון אם הוא לשמים
 והוא השכל ואם לארץ שהוא כנוי אל הרצון כנז' שהוא מפאת החומר ועל כן היה מנוה
 לשניהם כלומר שהיה מכוון להשלים שניהם בהכלית השלמות והוא משל הכבוד אצל
 המפקיד : ואמנם מה שהביא ראיה מפתוק מי יודע רוח בני אדם העולה היא למעלה
 הוא כאלו אמר מי הוא זה אף אלם שידע ויכיר אמתת הרוח העולה למעלה מתאיה צד היא
 עולה ולהיכן היא עולה כלומר איזהו התכלית האחרון אשר אליו העלה והיך הפתוק
 האומר ורוח הבהמה היורדת היא הוא מאמר בפני עצמו ואין מלת מי נמשכת למטה רק
 יהיה סוף הפתוק מאמר פתוק שרוח הבהמה היא היורד' ודאי למטה לארץ שאין לה תכלי'
 אחר ההפסד והירידה לארץ אמנם רוח בני אדם שהיא העולה למעלה אין מי שידע ויכיר
 אותה על כן עד שידע מדרגת שלמותה כי מי שלא ידע איזהו התכלי' לה לא ידע מדרגת
 שלמותה ומי שלא ידע מדרגת שלמותה לא יכירה על כן כנז' וזהו שהיישבו דברי רז"ל
 והותרו כל הספקות במעט ההסקפה : יא' לנו מכל זה כי להשיג השלמות האמתית
 צריך להיות יחד השכל העיוני והשכל המעשי יא' חומר השלמות מנכד שניהם כמקד' בר :

וביאר

הענין דוד העי' בשיר קטן הכמות ורב האיות בלומ' שיר המעלות לרוד מינו' מיה טוב
 הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד והנה האחים הם השכל עיוני ומה נעים
 והשכל מעשי אשר דאוי בלי ספק לקידוהם יחד אחים ולא יתפרדו בשום זמן ואופן בעולם
 שבת אחים

באמר שני

ועל השכל המעשי אמר הנה מה טוב כי טוב הוא ונאות
 וקצרה הטוב ההלטי והאזר האמיתי : ועל השכל העיוני אמר נעים כי נעימות
 השכל הישר נחם סלה ואמר שכל אחד בפני עצמו הוא טוב ונעים וגם בהגדרתם יחד שניהם
 באחד טובים ונעימים ופלי' הענין ואמר בשמן הטוב על הראש יורד על הזקן וזקן כו'
 וזה כי השכל המעשי המכונה בשם טוב באמור יופיע ישפיע ככה המתעורר כגוד
 פתחנות המעשה המתעורר ימאכו המעשים והמנות ומעלות המדות החסוכות ואל
 זה רמז בשמן הטוב על הראש יורד על הזקן כי השכל המעשי הוא בשמן שהוא על הראש
 ונזרת הכתו כך היא הנה הטוב הוא בשמן על הראש ויורד בכה המתעורר שהוא נכונה
 אל הזקן וזו יורד על הזקן כמו זקן אהרן אשר נמש וישפיעו המעשים והמדות החסוכות
 ואלו שורד על פי מדותיו שאחר שקבל הכח המתעורר הטוב מן השכל הוא ישפיעו על
 מדותיו ופולחיו ויחם הכח המתעורר לזקן אהרן להיותו כזן ומשרת לפני האלהים וכן
 הכח הנז' תשרת השכל המעשי ויקבל השפיע ממנו וישפיע גם הוא על הפעולות האנושיות
 ועל השכל העיוני אמר כעל חרמון שורד על הררי ציון ובהם אותו לטל והמטילו אליו
 להיותו דק והיותו יורד מן השמים . ובאשר כנהו הכביא לשי' באומ' איהיה כעל
 לישראל ולפי שהשכל עיוני מלוכס בחומר האדם ומשתמש בו וביחוד בדמיון כגוד אמר
 שורד על הררי ציון והם הכחות החמריות והדמיון כאמור . כי גם זורה ה' את הברכה על
 יר' כי השם ית' דנה וזוה שתייה ברכת השכל שם ל' באמצעות הכחות הגשמיות כי גם
 ישתלם אשר בהחלת הבריאה היה מופשט מההשכלה לזה נקרא שכל היולאני ואמר
 שהברכה הזאת והיא ברכת השלמות כנז' תהיה דבת הכמות ורבת האיות כנגד איותה
 ומעלתה אמר חיים והם החיים הנצחיים : וכנגד כמות זמן התמדתה אמר עד העולם
 והיא הוראה מפורסמת היות תלוי מעלת העיון גם בכחו החמריו' אשר באמצעותה ישתלם
 השכל העיוני במושכלותיו וכמו שהוכחנו בתאמר הקודם כי שלום והתחברות והתאחדות
 החומר והצורה תהיה סבת ההתעסקות בתורה האלחית וההגעה אל היאזר האמיתי
 וכמבואר במאמר הזה אשר אנוחנו בו אשר יתבאר גם אל הכונה הזאת הסנית והוא חבור
 החומר והצורה אשר חבורם נר' אלהים מופשט כל מדרי השכל והתורה ומצווה השם ית' כי זה
 כל האדם נכתובאר . וידנה באומ' הנה מה טוב ומה נעים שבת לחיים גם יחד . כאלו אמר
 כי טוב ונעים הוא להיות הנפש תלווה ומחוכרת בחומר . אך לא די זה שהיות מחברים
 חבור לבר וכל אחד לזרכו ולטבעו יפנה כי זה טוב ממנו הנפל אך צריך שהיות שלום
 ובהתאחדות נמרז ויהיה ביניהם אהבה ואחוה שלום ורעות לעבוד ולפאר ולגודם על שם
 כבוד מלכותו כי אם יהיה ביניהם קטטה ומריבה ימשך החומר אל הדברים החמריים
 והתאוות הנושניות כדרכו ינתק לחכו וימנע אל השכל מהשגת השלמות על כן אמר גם
 יחד כלומר שזוה מניאיות חבורם נריכים עוד אל ההתאחדות וההשכחה הזאת .
 ופלי' הענין ואמר בשמן הטוב על הראש יורד על הזקן יר' כי החומר והצורה צריך שיקרה
 להם כמו שיקרה לשמן עם שחר הנשקיים כי הוא העולה למעלה מכלם כמו כן הנפש והשכל
 צריך להכניע תחתיו כל הכחות הגשמיות וזהו בשמן הטוב על הראש יר' כמו שם שמן
 הוא תמיד למעלה ראש כן הטוב שהוא כנוי אל השכל צריך שיהיה על הראש אך צריך
 שירד לכד החומר בעד הכרחי כאמור והוא כמו השמן שירד כשירד הנשקה אשר תחתיו
 אך אנוס כשיאמנו נשקה אחר על השמן שרונה להשתרר עליו יעלה הוא למעלה וכך
 הצורה צריך לשמור יחם הזה כי כשהחומר יהיה נכנע ושכל מטה תטה ישפיל לראות גם
 השכל למטה ל' צ' מנע ההשכחה אשר ביניהם אך באשר ישתרד החומר וכניעתו השכל

חלק רביעי

נח

פשתן העולה על כל המשקים או בטל חרמון סיורד על הררי ציון כי משבע הטל לעלות למעלה וכאשר יירד תכף יחזור כי אין זה מקומו אלא למעלה וכך הנפש העולה היא למעלה מהחומר שם נזה' את ברכתו והחיי' הנצחיים וזכו חיים עד העול' אך אמנם תקנה השלמות בהיותה מלוכנת בחמר אשר באמצעותו השתלם במדובר

ועל כן היתה תורתנו הקדושה מוקפת שניהם יחד והם הידיעות והמוצות לשלמות הנפש והגוף והיא מעלה נפלאה בקודמתו הקדושה בהיות שני החלקים יחד בהכלל השלמות * **וביאר** עוד הדבר שלמה העלה בפדסת בני תורה אל השכח וכו' ביאור ממסכת אמר בני

הודיה אל השכח ומצותיו יצור לכך כי אורך ימים ושנות חיים וכו' רצה כי כדי שיהיה שלם בשלמות האחרון צריך שהקדם לו שלמות העיון והמעשה החצוני אשר משניהם במסך ההכרה אליו ית' ועל שניהם אמר הפסוק הראשון: כיגד העיון ששלמותו הלוי כשכל העיוני ושמירה הוא בזמון אמר בני תשכח וכו' וכנגד המעשה אמר ומצותי יצור לכך שהוא כנוי אל הרצון אשר משכנו בלב :

ואמר

שנאלה שהשי' נעלות ונמשכו שהי' תועלות גדולות והם אורך ימים ושנות חיים כי האריות יגנים יתחייב מהעיון והידעיה וההכרה

באמתיות וזה כי מי שהוא נעדר הידיעות האמתיות כשימונת יראה בעיניו שהיו ימיו קצרי כי אין לו דבר אשר ב' ישער וימד חיוו אמנ' כשהסיג מ' הידיע' חל' רב יהו ימיו בעיניו ארובים כששער חוזה בערך אל ידיעתו כמו שביארנו בפסוק אל הרשע הרבה וכו': ושנות חיים יתחייב נמשעות הנצונות ע"ד שביארנו פעמים רבות במאמר אל' כשעים בחייהם קרויים מתים וזה כי להיות החיים בעול מה והעדר פעולה הוא המות והעדר החיים

ולהיות שהפעולה הרעה איננה מנציחות פעולה לפי האמת רק העדר הפעולה הטובה מזה יתקף שני שלא יפעל הפעולות הטובות והם כלל המצוות שנתנו לאדם שנות של חיים רק שנות של מיתה שבחיים קרויים מתים ועל כן אמר שמהלך השני והוא כשישמיך מצותי ית' יתחייב לו שנות חיים * ואמר שמשניהם גם יחד יתחייב לו עוד תועלת שלישי והוא שלום החומר והשכל אשר כל בו הלוי השלמות והאוסר האנושי וממנו נמשכה ההבנה והיא הרכבת העיון והמעשה כי בשישתלם השכל במושכלות ויתוקן החומר במצוות יהיו בשלום ובמיסוד ויתמלא בית ההרכבה האנושית כלו אורח ועל שלשהם אמר כי אורך ימים ושנות חיים ושלוס יוסיפו לך כלומר הזהרתך על' התורה והמצות הנז' יען הם יוסיפו לך לענמך אורך ימים ושנות חיים ושלוס והוסיף מלת לך כאלו אמר שהשלום הוא בו בעצמו כנזכר

ואחר

ובן האריות יגנים ושנות החיים כנז' : אשר ביאר שני חלקי השלמות והאוסר האנושי ואופן השגתם על נכון והיור על

קיום הקנין שידיק קיים כנפש לא יסור והוא מה שהתחיל באומרו חסד ואמת אל יעזובך יד אשר שהשגת שלמות הנצונות הנכללות בתל' ה חסד שהוא ידיעת הפעולות הפדטיו' כמו שביארנו המחבר והשגת העיון הנכלל במלת אמת כי ידיעה האמת הוא שלמות השכל העיוני וכל מה שאינו אמת איננו ידיעה רק סברא או מחשבה או דמיון שהתל' של יעזובך כי בהתדשלך כשמירה יעזובך ולכן להם וזה בדר' משל ככלל מאד כי אין התור' הנצונות מהקיימים ועצותם רק במי שמרגיל עצמו בהם ועל כן אמר אל יעזובך

ביאר אופן שמידתם באומרו קשרם על גדרותיך כתבם על לוח לבך י' על חלק המצוה

מאמר שני

אמר שיקסוד אותם על גרדותיו שהיא דמז אל הרצל הפעולות החזקות אשר יבנו בשם
הגרדות שהם מחלקי הגוף החזוניים ועל חלק העיון אמר כהבם על לוח לבך שהיא
כנוי אל השכל ואמר שימשך לו מניני המעשה הטוב והעיון האמתי
ימצא שכל טוב ובמעשה ימצא חן וינצחם בעיני

אלהים מנד העיון שהוא מן הסבה אל המסוכב ובעיני אדם מנד הפעולות כיה הפעולות
ידעו בני אדם הכחות והוא אומ' ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ולא יד' אם לא יעזבוך
החסד והאמת והם שלמות השכל העיוני והמעשי המצא חן שהוא שלמות השכל מעשי ושכל
טוב שהוא שלמות השכל העיוני וזה המצאהו בעיני אלהי' ולא יד' ומלת ומצא מ' המצא כמו
שפירש הרמב"ע ז"ל סם: ואפשר שזאמר עוד דרך ישר יבשר בעיני אלהים

ואדם בד' פסוקים הללו מסכים אל הכוונה הכוללת: ואמר שראוי לדקדק
באמת למה לא אמר ומנותי הנצוד לך רק אמר ומנותי יצור לך שראיה
שהוא דבר ומשך מעצמו ולכך יצור ומנותי ועל ד' רק זה יאמר שיהיה שלא ישכח
התורה כי מני שלא ישכח תורת אלהינו לא יבוא לעולם לידי עבירה ולא ימנע מעשות
המנות ועל כן אמר בני תורתך אל תשכח ומנותי יצור לך יר' מה שאני מזהיר אותך הוא
שלא תשכח תורתך ומנה ימשך שמנותי יצור לך מעצמו כי משכחת התורה ימשך העדר
המנות כנודע: ונתן טעם למה מזהירו שלא ישכח התורה

אשר נמנו ימשך קיום המנות ואמ' כי כל שאר הטובות זולת שני אלה כמו העושר והכבוד
והכנים וזולתם מהטובות החזוניות לא יוסיפו על ענמות דבר אמנם האורף ימים הנמשך
מהעיון ושכוח חיים הנמשך מהמעשה והשלום הנמשך מנשיהם יחד אשר הוא בבת
האבה הנה אלה כלם יוסיפו לך לעצמותך אמנם שאר הטובות לא יוסיפו לעצמותך דבר
שהם דברים בלתי דבקים בך רק הם חזונים נמשך וז' כי אורף ימים ושנות מיום וכו':

וביאר עוד הדרך שראוי שילך בפעולות השלמות והוא שבכל חסד שיעשה עם בני
אדם יהיה המיד עם אמת כלל שלא יעשה חסד עם כל אדם אם טוב ואם רע
רק אל האדם הראוי וכוונן הראוי ובמקום הראוי כי אז יהיה נעשה באמת ובתמים וזולת
זה הוא רע ומר והוא אומ' חסד ואמת אל יעזבוך יר' חסד דבק עם אמת אל יעזבוך בל'
שלא יפרד זה מזה וביאר האופן אשר יתנהג בהם כדי שיהיו קנין קיים בנפש
ואמר קסוד על גרדותיך כהבם על לוח לבך יד' הרגיל ראשונה הפעולות וזהו הנדרשו
בקוסר' על גרדותיך ואמ' כתב' כלו' שיהיו חקוקי' ככתבי' על לוח לבך בל' ימוטו עול' ועד
שימשך מההנהגות וזה כשלא יעשה החסד לכל רק לראויים אליו

ולדיוות שלא ימצא חן בעיני כל אדם רק בעיני הטובים והיודעים תנאי המעלות אמר שלא
יתפעל מזה כי השלם אין ראוי שישתדל למצוא חן בעיני הקמונים וכל שכן הרשעים רק
בעיני הקלמים והם אשר יקראו באמת אלוי' ואדם יחד שהם אלהי' ע' ד' אני אמרתי אלהים
אתם וכו' והם במדרגת השלמים הנבדלים ועוד שהם ית' דבק בהם תמיד באופן שהם
אלהים ואדם מנד שני חלקי שלמותם וזהו אומרו ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם
יר' בעיני מני שהוא אלהים ואדם שהוא השלם כאמור:

ואחר אשר השלם רשע השלמות וקיימו בנפש השלם החיול לבאר אופן הנהגתו
צ' שני חלקי השלמות גם יחד והם העיון והמעשה ועל שלמות העיון אמ' בטוח
אל ה' ככל לבך ולא בינהך אל תשען יר' בכל דרכי לך שהם דרכי החכמה על דרך בני אדם
חכם לבך וכו' כשתלמוד בהם צריך שיהיה לך בטחון בשם ית' שיסמוך מן הטעות ולא
תשען על בינהך בשתקיים מה שימסטהו השכל כי קנוד קנוד מהגשת האמת בלתי הבטחון

חלק רביעי

ס

בכורא ית' ועל כן אמר' בטח אל' ה' בכל לבך כי לא רעה על שיהיה הכפחון בשלמות כי אין
 בטחון להנאים רק הכונה שיבטח בכל דרושי החכמה שהם בכל כנז' והוא כאלו אמר בכל
 דרכי לבך כאמור ועל כן סמך לו ואל' בינתך אל השען' כלו' במה שתבין אהה מעניני
 החכמה לא התקיים בו בהחלט כי אפשר שיפול בו הטעות רק תבטח בשם ית' ותהיה כונתך
 בדיוה לפניו המיד ושמר דגלך מלכד : **ועל**
 דרכיך דעה והוא יישר אורחותיך והכונה מבוארת שהזכיר
 אל הפועל העולות השלמות שהקדם במחשבתו הכללית יישר נגדו כמו שיקרה במורים
 החצים אל האות יישרו נגדו כי במה שמבטיח אל האות האות עצמו יישר השלכתם נגדו
 ואל' בכל דרכיך דעה והוא יישר אורחותיך כלומר בכל פעולותיך יהיה הכללית האמיתית
 לבישר אליו יה' ויהיה הוא ית' במקום אות אליו יישרו פעולותיך ובכן הוא יישר אורחותי'
 כמו האות עצמו שהוא סבה הייסרה החצים אליו כנז' והוא תשל אמתים ממסם מכל צד
 ולאמנם ליטח עוד מלות דרכים וארחות הנז' בפסוק הזה אומר עוד שהיה מספיק שילמד
 אם הם שניות נדרפים בכל דרכיך דעה והוא יישר אותם רק לדעתו יש הפרש דב בין
 דרכים לאורחים כי הדרך הוא הדרך הכולל לכל העול' דרך המלך דרך ישר לפני אדם
 והאורחי' הם דרכים קטנים ונאים ונוטים מדרך המלך ימין ושמאל והם על הרוב אורחות
 עקלקלות ויקרה להולכי דרכים כי היונא מדרך המלך באורחים ההם ולא יהיה בקי מאלה
 בדרכים יהרחק לפעמים מאל' מדרך המלך ולא ידע לשוב אליו עוד ויטעה כשה אובד
 כן יקרה בפעולות האנושיות כי אם ירצה איש לצאת מדרך הישרה כמעט רגע אם אינו
 קיים בשלמות הקיימים יטעה בנקל ולא יבוב אל הדרך הישרה ואמר שלמה כי אם השלם
 סדע' ה' בכל דרכיו הישרות ויהיה הכליתו המיד אל הטוב במה שהוא טוב הנה עם היות
 שלפעמים יצא מדרך הישר במקרה או בחושבו שהיה הדרך הישרה והוא מהלך אורחות
 עקלקלות הנה השם ית' יישר האורחות ההם וידיכחו בדרך ישרה ואל' והוא יישר אורחותיך
 כלו' יישר ריבם ויישרם אל הדרך הישרה כאשר תשתקף הכונה הטובה אל התכלי' והתאוקה
 אליו ית' בכל דרכיו כנז' :

ואפשר

שכב' הפסוקים האלה רצה לכאר עוד דרוש אחר והוא מה שאזכר
 יכול יושב וכתול תלמוד לומר בכל אשר העשה וכו' וזה כי בכל

הפעולות צריך שיצטרף וישתקף ההשתדלות עם העזר האלהי ואל' בכל דרכיך דעה יר'
 בהשתתפות דרכיך מנד השתדלותך עד שעל כן יקראו דרכיך בזה דעה ולא בלתי
 דרכיך והשתדלותך כי אחר שעשה אותך בעל המירה ורצון צריך שתהיה אתה הפועל
 והנשענה על בעשית הדברים ואחר שתבחר אתה בדרכיך הנה הוא ית' יישר אורחותיך
 המיומדים לך שהם נפעלים מנד בחירתך * **והוא** מה שרמו גם כן על

האופן הזה גם בפסוק הקודם בלמוד החכמה שהוא החלק הראשון שהוא כאלו אמר בטח
 בה בכל לבך בטח בשם ית' בלמודך בהצטרפות מה שישיגו לך ולא תבטח בו ית' שהוא
 ילמד אותך חכמי' בלתי מרחק בהשגתה ובלתי השתדלותך רק שתהיה אתה המניע הראשון
 בזה אך איננה אל בית' אף שיש צורך לה כנז' אל תשען בה רק שהוא יישר אותך אל השגת

האמת אחר שיתעורר לך אל הלמוד כנז' : **ואפשר** שרצה בשני הפסוקי' מאמר רז'
 גם יחד לרומם ולהדר מעלת התלה הוריתנו הקדושה ואמר שכל יכול יושב

לבו והוא כשיחקור לכו בחכמה יבטח בשם ית' ויעיין בה אך איננה לא יספיק זה כי לעמתי' ובטל תל' בכל
 יטעה האדם ויחשוב שמה שהשיג הוא האמת בדרוש ההוא ויבטח בו ית' שמתר אותו מן אשר העשה
 בטעות על כן על כל הכתוב הנז' רצה הבה' לזכות את ישראל ונתן להם תורה אמת שיהיה

מאמר שני

להם כמראה להביט בה האמת והנדק ולא ישען האדם בדרכים האם על בינתו כי קצור קצרה מהושע רק על מה שבא בתורה וזו ואל בינתך אל תשען דונה לומר נוסף על הבטחון הכז' אני מצוה אותך שלא תשען על בינתך רק שתלמד מימי בוטרים או מימי ספרו הקדש : **ואומר** בכל דרכיך דעהו וכו' רמז בו דבר יקר הערך והוא מיה

אין בוד ירא
הטוב וכו'

שאתר האתנא האלנה אין בור ירא הטוב ולא עם הארץ חמישי אשר על כן צריך שתשהה הידיעה עם הפעולות וזו בכל דרכיך דעה כלומר תכיר השם ית' ותעיון בו בכל דרכי מעשיך והוא עיון המצות כי בזה האופן תשהה העיון והידיעה עם המעשה ואמר מזה האופן מהידיעה ישייר הדרכים הכז' אל התפלות הטוב בפונה ומכוננת כי כל ההישרה היא בכונה כבודע ותהיה ההישרה מנד הידיעה מיה שאין כן כשתחמר הידיעה כי אז לא היו האודרות והפעולות מודרכות ומכוננות ומיושרות אל התכלית רק יהיו נפעלות כמו שיקרה במורה הנצחים כשלא ידע להשייר אל החיות וישליכם אל החיות במקרה והוא דקדוק נכון מאד והוא כאלו אמר כשתצטרף ותשהה מעלה העיון בפעולות אז הפול בהם הישרה אל התכלית ואם תחמר הידיעה לא תהיה שם הישרה רק תהיה פעולה מקריה כמורה הנצחים כאשר יהיה נעדר הידיעה כז' :

אחר

אשר הזהיר על כל דרכי הפלמות בבואו גדר הקנינים הקיימים בשני החלקים הכז' גם יחד יען יקשה על לב השומע כי אם כן איפה איך יתקיים גופו אם לא יעמוק נעטע בעניני העול בעסק משא ומתן כי אם אין קמת אין תורה : **על** כן אמר שעם היות שלמדרים והוא רחוקים יביאקו הצורך במעט עסק משא ומתן לכלי יצטרך לבריות והוא העסק בעניני החצוני' אשר הם מובט העיון החצוני כי האמת והשקף הם מובט השכל העיוני ולא מובט החושים החצוני' וזה שלא יערום שכלו בעסק זה רק יעשהו במקרה לעה הצורך ולא ישם החמתו בהם וזו אל תהי חכם בעיניך יר' אל תהיה חכם בדברים אשר יראו עיניך שהם הדברים החצוניים שהם מובט עיניך כז' כי אינך צריך להתחכם בזה רק במה שירא את האלנה ונתסור מהרע הנכה זה יהיה רפאות לשרך ושקוי לעצמנותך והוא רמז אל בריאות הגוף ובמה שתכבד ה' מהונך אם נעטע ואם הרבה נזה יתסך שימלאו אסמך שבע שהוא הסוף האלהי והידות יקבץ יפרוד שהוא רבוי השתיה באופן שלא יחשב כל לך מכל הטובות החצוניות ועל כן יהיה רוב עסקך בתורה ובחכמה כאמר :

ואפשר

שהזהיר בפסוקים הללו על מעלת הפלגת השקירה על הלמוד ורמז ראשונה מיה שרצה התנא האלהי באומרו לא כל המרבה בתורה מחכים והוא לומר אל תהי חכם בעיניך יר' אל תהי חכם בשתהפות עיניך שהם עיני העולם רק חכם לבד שכל עסקך יהיה בחכמה ואינו ירא ה' ובור ירא אפשר שהזהיר בו על היראה מאהבה שלא תהיה יראה מחמת העונש וזה רמז באומ' ירא את ה' ובור מדע יר' אשר שתקוד מהרע שאז אין יראתך מהעונש בזה ירא את ה' בזה יורה היות היראה שלמה מאהבה ומהבדת מעשה נפלאותיה ית' על דרך שפירשתי בפסוק ראשון מנאוב באומ' ירא אלהים ובר מדע וכו' : **ואפשר** שיאמר עוד נמשך עם שאר הפסוקים שאמר שהשלים גדר שב להרחיב עוד הביאור בענין בנין קנין החכמה עד הכלימה כפי אפשרו' ההסגה ולהיות ששם חכם לא ידק רק על השלם בחכמה ולא על המתחיל בה אמר שכסירגיל עצמו בלמוד החכמה לא יבטח בהשערותו ובחושבו שהגיע כבר אל התכלית ההסגה האפשרית כי אין ראוי שיהיה הוא השופט בזה וזו אל תהי חכם בעיניך יר' לא יהיה נשטט בעיניך

לא כל
המרבה
בסמורה
מחכים וכו'

חלק רביעי

סח

היוהך מניע כבד לגדד חכם כי לא עליך לשפוט זה רק המוטל עליך הוא שהירא מהם ותבט'
מהרע שזהו הכנה לקבלת החכמה וחינו מוטל עליך רק לעשות ההכנה הטובה מהקלה
הרע כי המרה הרע יהיה כמו ההרקה להלאי הנוף כי אם לא יורקו הליחות הרע' לא יחזור
הבריאות כן שלמות הנפש אם לא יוסר הרע לא ימצא הטוב בשום צד כראוי רק במקרה
ועל כן אמר רפואתו היה לשרך ושקוי לעצמותיך ר"ל כשהירא את ה' ותסור מהרע יהיה
רפואתו לשרך ושקוי לעצמותיך כי רפוי לשרך הוא הרקת הרע והוא בנמשל ואורי מרע
ושקוי לעצמותיך הוא הרפואה הנלקחת אחר ההרקה להחזיר הבריאות והוא בנמשל ירא
את ה' וכו' : **ואמר** שבאשר ישתדל להחזיר הבריאות כשהסור על האופן הנז'
בשני אלה יסתדל לשמור הבריאות עומדה והוא אומרו כבד את ה'

בנוהך ומראשית הבואיך יר' אחר ההרקה מהרע כנז' והשקוי לחזרה הטוב תסתדל
להעמיד הטוב בקיום וזה יהיה כשהכבד את ה' מכוון והס פרי מעשיך הטובים ואומרו
ומראשית הבואיך רצה שיהיה הטוב מתחלה מנעשו כי אם ההתלה הוא רע הוא קשת
ההכרה מאלו על כן אמר ומראשית הבואיך : **ואמר** שבאשר יעשה זה והוא
שלמות המדות הטובות והסרת היגונות ימשך מזה השלמות האחרון

בשני החלקים גם יחד ועל שלמות החלק הנעשי אמר וימלאו אהמך שבע שהוא רמז אל
אכילת השלמות והם הפעולות הטובות כפסח השלם המכונה באכילה והירוש יקבץ ופירותו
הוא רמז אל שלמות העיון כמו שבארנו בפי' מלאך רז"ל על פסוק ויקחו לי תרומה והוא
ע"ד שבירתי מלאך רז"ל על פסוק ושבחתי אני את השמחה אשר אין טוב לאלים כי אם
לאכול וכו' במקומו : **ואמר** אשר כלה לבאר מעלת ההלה שלמות ואופן
השגתו וקיומו נעקק לבאר הסרת המונעים ממקרי הזמן להודיע

ולהשגיג במדות קדם המבקשים דרכי השלמות שאין ראוי להפעל מהם בשו' צד יען הם
לתכלית טוב כאשר יעשו אל השלמי' כי הם מוסודי' מפאת ההשגחה בכונה מכוונת אל אשר
יהיו כן ולא יהיו ע"ד הקדי וההזמן אז הם לתכלית טוב בלי הפסק והוא הנרצה באלו מוס' ה'
בני אל הנאמם ואל תקח בתוכחתו יר' כאשר יהיה המוסר מאתו ית' וזה יהיה בהיותך אתה
שלם ויבואו עליך צרות אז תקח ותשפוט מאתו ית' יהיה זאת להנאתך ולטובתך ועל כן
אמר ואל תקח בתוכחתו ולא אמר ואל תקחין בהם רק במסורו ית' ותוכחתו כאשר
יבא מאתו שאז הם לטובה ע"ד אשרי אנוש יוכיחמו אלונה וכו' והוא ע"ד מה שפירשתי
במאמר ר' יהושע בן לוי בכל יום ויום בת קול יוצאת מנהר חורב וכו' במקומו :

וביאר הטעם באומ' כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכו' יר' את אשר יאהב ה'
הוא בעצמו בהשגחתו הנפלא' יוכיח אותו וכאשר לא יאהבנו יוכיחו
אל המעריכה והבא לו ההוכחה מפאת המעריכה ולא מנדו אך אם יאהב ה' הוא יוכיח
אותו בכונה מכוונת כמו סקירה באב כאשר יוכיח את בנו שהוא בדגונו המוחלט להנאתו
ולטובתו יוכיחמו ואל וכאב את' בן ירעה : **ואפשר** לומר עוד
דרך אחר כדי שתשייב על נכון למה אמר מוסר

ה' בני אל הנאמם ולא אמר מוסר ה' תאהב או השגח בו כי אם המוסר הוא טוב
כאשר הוכחנו ראוי שיבטחו ויבחרו ה' אלט בעבוד הרועלה הנמשך ממנו
וכן יש להרגיש איך אמר וכאב את בן ירעה ולא אמר וכאב את בנו ירעה וכו' כדרכו
בכל מקום * אמנם יראה באמת שכונתו לרמוז שהתוכחה והייסורי' איך
טוב ויהם מנד ענמן

ביאר פסוקי'
כאותים
בשבת
הייסורי'

מאמר שני

רק מצד הטוב הנמשך מהם והשם ית' המוכיח את השלם אינו רוצה בייסורין ההם בעצם וראשונה רק בטוב הנמשך מהם ולהיות שכלי שמיני הטוב הוא צריך שייסרוהו על האופן הנז' על כן ייסר אותו * ועל כן לא אמר מוסר ה' בני תאהב כי אין ראוי שיאהב אותו האדם מפאת עצמו רק מצד הטוב הנמשך ממנו ועל כן מה שיצדק במוסר הוא שלא יתאם אותו יען היה להכלית טוב וז"ל ואל תקון בתוכחהו וכו' :

וביאר

הענין בפסוק השני באומרו כי את אשר יאהב ה' יוכיח יד' אין ראוי שהקוף בתוכחהו יען הוכחהו היא למי שיאהב ואם כן ידוע הוא שאינו רוצה בעצם וראשונה בייסורין ואמר שהוא כמו שיקרה בלבב כשמכה את בנו שאינו רוצה במכה רק בכך אלא שלהיות שא' ה' שימשך טובות הבן בלתי אמצעות המכה על כן יכה אותו ואין רצונו במכה רק בכך וז"ל וכאב את בן ידכה רוצה לומר כמו האב שרוצה הבן ולא היכה ולרמוז לזה הדבר הכולל אמ' את בן ולא את בנו לרמוז שבא לשלול העדר רצונו במכה ושאיין רצונו רק בכך והוא דקדוק נכון כפי הלשון והענין :

ונמשך

אל כוונה הכוללת במעלת השלמות בשני החלקי האלה והם החכמה שהיא מעלת השכל העיוני והתבונה שהיא מעלת השכל המעשי כמו שבארנו אמר אשרי אדם מנא חכמו ואדם יפיק תבונה והוא כאלו אמ' ואשרי אדם יפיק תבונה להיות שלדעתו יצטרכו שני החלקים גם יחד לשלמות האושר האנושי ועל כן לא כפל מלת אשרי לרמוז ששניהם יחד הוא האושר והוא דקדוק נכון :

והנה

מתלבד מה שכתבנו בפירושו הפסוקים האלה במקומו גאמר עתה שכונת שלמה העז' לבאר לנו צורך ההשתדלות והזריזות בבקשת החכמה על דרך שאמרנו דל' יענה ולא מנא את אל תאמן וכו' כי החכמה אשר תבוא בלתי בקשה ודרישה ומקירה רק על צד הקרי וההזדמן לא תהיה החכמה היא שלימה והוא אמר אשרי אדם מנא חכמה רוצה לומר אשרי האדם שמנא החכמה אחר שבקש אותה כי מלת מנא הוא מתאמטריס כי אין מנא רק מתבקש ועליו אמר אשרי אדם מנא חכמה כלומר שהשיג החכמה מצד שהשתדל בבקשה וכמו כן האדם שיפיק התבונה בהשתדלות מכוון אשריו :

ואמר

כי טוב חמרה מסחר כסף כמת' לונן כל האנשים הנשתדלים בבקשת הכסף על ידי חמורות שמכילים בהם כל ימותם ואמ' שיותר טוב הוא שיעשו בחכמה מה שעושים בחמורה כי יותר ראוי זה בבקשת החכמה וז"ל כי טוב חמרה מסחר כסף ומחרון תבואתה ואם בחמורה עושים כל כך השתדלות כל שכן שאינו לעשות זה בחכמה באמור : **וביאר** שלשה הדברים אשר בין חמורת החכמה לחמורת הכסף הראשון בשווי והעדר אשר בחמורה עצמה זה כי מתבחר כל החמורות הם הפנינים והחפצים שהם יקרי העדר והשוין ועם כל זה הנה החכמה היא יותר יקרה מאד מהפנינים וכל החפצים בכללות ואם רבו אליה לא יגיעו וז"ל יקרה היא וכו' כי היא תשוה ערך גדול מאד לבב' : **וההבדל** השני הוא שהעושר המנושב מפאת החמורות הם מתקצרים ימיו וכמותו של אדם ה' אחר שישתדל בהשגתו שהוא מנושב מתגלה חפנים אלף עמל מתאכזב ובאשר ישיגוהו האדם ידגיש עמל אונס התורה יש בהשגתה אורך ימים בעצם וראשון' וז"ל אורך ימים בימינה ובשניות נמשך ממנה העושר יותר בשלמות ממה שיושב בחמורה וזה כי בחמורה יושב העושר ולא יהיה דבק בו הכבוד כי העושר המנושב מפאת ההשתדלות והעמל והיגיעה בהבלי העולם אין הכבוד דבק בו אונס העושר המנושב מפאת התורה הוא עושר אשר יהיה דבק עימו המיד הכבוד וז"ל בשנא'לה עושר וכבוד כלומר ימשך ממנה בתקרה

מאמר דל'
יענה ולא
מנא את וכו'

חלק חמישי

סב

המנוחה בשמאל עושר ויהיה העושר ההוא בכבוד גדול כאשר יושג מפאת החכמה כנז' .
 וההבדל השלישי הוא בלמעניים וזה כי דרכי השגת הסהודות הם הסרות משתי פנים הא' היא שאין האדם שומח בהם רק מנהעבב ואינו בוחר בלמעניים ההם בעבור עמדם רק בעבור ההבדל נמו שיקרה ביורדו הם בלגניות בהסודותם שידאגו במה שיעברו דרך אגיה בלב ים אך יבחרו בו מנד שהועלת המקווה מזה ועל זה את' דרכיה דרכי נועם כי בחכמה לא יקרה בן אדרב' הדרך המביא אל החכמה והם דרכי הלמוד הם דרכי נועם : והשני היא הכנה הענומה אשר יקרה בדרכים הכז' בים וכיבשה וכננד זה ליגור וכל נתיבותיה שלום כלומד שכל דרכי השגת החכמה שהיא התורה באמת הם בשוכה ונחת בהסקט ובסלוה בכל אופן שיהיו וז"ל וכל נתיבותיה שלום * **וביאר** כלל גדול בה אשר בו יוכל כל הנאמר ויהיה נמנו באומ' עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה תאושר והנה אמת היה ראוי לומר ותומכיה מאושרים שהיא דומק לומר כדרך המפרשים שהיא כלל אמר כל א' מהם מאושר אך לדעתי נמלה מאושר דבקה למלת עץ חיים והוא כללו אמר עץ חיים היא תאושר למחזיקים בה ולהומכיה ורצה לומר בזה שלהיות שהתורה והחכמה היא במלת לעץ חיים מאושר הנה כל האוכל מפריה והמחזיק בה והתומך אותה כ"ס הם מאושרים תאמר שהעץ הוא עץ חיים שנותן חיים לכולם והוא מאושר שעושים הכל מאושרים והוא משל כלל תאמר ומסכים מכל צד אל הבונה הנז' :

בחלק זה' הזה יתבאר באר היטב שאין התכלית האחרון הנכסף וההכלה האחרונה מושגת בשלמות בעה"ז רק אחרי הפרד הנפש מן הגוף אל המקום שמתנו חוננה ושבה אל בית אביה כנעודיה לאור באור הקיים הנצחיים :

החלק החמישי מהמאמר השני

מבל

הנאמר במאמר הזה ובקודם אליו נתבארה באר היטב מעלת תהלת תורתנו הקדושה בכל חלקיה ושאי אפשר שיושב בעולם הזה השלמות האחרון כמו שהשיגוהו הנפש הטהור' אחר הפרדה מהגוף כי החומר מסך מובדיל ומחננה גדולה להשגת הדברים הבהירים והמוזהרים' במות שהם אלהיים דוחניים בלתי ערוכ צורה דמיונית כלל והוא הדבר אשר ביארוהו רז"ל במיתה שלם שבשלמים מר' ע' באומרים שהשתדל לזוות כנועם ה' ולקבר בהיכלו בלו אומר כבוד לראות העולם הרומני בחייו אשר אם זה אפשרי בחק אדם בעולם היה הוא יחיד במצוא' מיוחד להשגתו והודיעו שהם ית' שלא היה אפשר זה בחק בשר ודם באדם צד בעודו מעורב בהרכבת חומרם בחיים חיינו וכיאר זה בדרך נושג וחידה במאמר מבהיל כפי שטחיות דבריהם וז"ל אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא אם אין אתה מוכנים אותי לארץ ישראל הנח אותי בעולם הזה ואחיה ולק' אמות אמר לו הקדוש ברוך הוא אם לא אמתיה בעולם הזה היאך אחיך בעולם הבא ולא עוד אלא שאתה עושה תורה פלבת שבהתי על ידך ואין מיודי מציג אמר לפניו רבונו של עולם אם אין אתה מוכנים אותי לארץ ישראל הנח אותי בחיית השדה שהם אוכלים עשבים ושוחים מים וחיים ורוחים את העולם כך ההא נפשו כאשר מהם אמ' לו רב לך * אמר לפניו רבונו של עולם ואם לאו הנח אותי בעולם הזה כעוף שהוא פורח בארבע רוחות העולם ומלקט מזונו בכל יום ולעת הערב חוזר לקינו כך תהא נפשו

תאמר רז"ל
 א' משה לפני
 ה' אם אין
 אתה מוכנים
 אותי לארץ
 וכו'

באמר שני

כאחד מהם אמר ליה רב לך ע"כ • במדרש רבה ונבילקום כוסף עוד על זה וזל
אמר לפניו רב טע הנח עין אח' שלי תחת הדלת ויתנו עליה את הדלת שלשה פעמים בשנה
ואחיה ולא אמות אמר ליה רב לך כיון שראת משה שאין כל ברים יכולה להגלו מן המות
באותה שעה אמר הצור תמים פעלו וכו' ע"כ וראוי להתעורר בהכנות כוונת רז"ל בו
שהוא נמנע היותו כשי המוכן אל הממון ממנו חלילה שירבה וישאל הנביא ע"ה להיות
בבהמות השדה ומייתו יער כדי להציל מן המות שהעדרו טוב ממציאות תב"ח כל סכן
בהיותו נעתק אל מציאות שלם גדול וכורא מאד המושג אחר המות •

ואמר בר

הקושי הגדול הזה במדרש הנז' יש להספק בו עוד קצת מפקות ראשונת
מה טעם העדר ההכנסה לארץ ישראל לשירצה לחיות בעבוד זה בע"הז'
פני' מה טעם הכל שכלל באומ' ואחיה ולא אמות כי היה מפסיק שיאמר ואחיה כי בסיות
העדר המיתה בלי פסק • ג' מה השיב לו השם ית' באומ' הייך אחייך בעולם הבא כי מ' רעה
לא שאל ממנו יה' המות בעולם הבא רק בעולם הזה ומה השיב לו הייך אחייך בעולם הבא
שאד רבה הוא היה שואל שלא יצטרך להחיותו בעולם הבא אלא שישאיר חי בעולם הזה •
ד' אחר שהשיב השם ית' לת' רעה מה שהשיב לו עד שהיה נראה היות מיתתו מוכרחת על
מנה סגור מל' עה לחזור ולשאלו השאלה עצמה • ה' יראה באמת שתשובת השם ית' באומר
לו רב לך נראה שאינה תשובה הגונה להיותה בלתי טעם : הו' שאמר שאמר לו פן איך
חזר מרעה' ה' לשאל עוד שאלה פחותה מהראשונה ומה הפרש בין היות כבהמות השדה
בבין היותו כעוף מורח כי תאמר שבאה התשובה על בלתי היות כבהמות איך שאל היותו
בעוף מורח • הו' שכטענת הנח עין אחד שלי תחת הדלת למה לא אמר הואיל ואין אחת
מוכנים לותי וכו' כמו שאמר לעיל גם ענין נחת עין תחת הדלת זר מאד אשר כלו יודים
שאין רצונה להם זל הנשמע מהם כפי שטחיות הדברים :

אשר על כן

נאמר שכונת רז"ל בזה היא לראיה צער ועצבון משה אדוננו
בהפסד מציאותו בנזק ונפש והנה כאשר ימית האדם בארץ
ישראל הנה שם יהיה מניע טוב במיתה לשני התלקים גם יחד ולא יורגש כל כך צער ועצבון
במיתה אם הנח השכלי כי שם תהיה השפעתו ית' יותר בייחוד והדבקות בו ית' שעיני השם
ית' והשגחתו הנכללה בה מראשית השנה ועד אחרית השנה ואם החומר ינוטר טוביותו
בשני פנים אם בדרך טבעי והוא שלהיות ארץ ישראל באמצע האלקים הרביעי שהיא
המקום היותר נמוג שבכל הישוב כמו שהוכחתי אני בראיות נכונות בספר בית אלקים
אשר חברתי בקוף הביית השני בשהיישוב שם הוא יותר טוב מהיישוב אשר תחת הקו השני
הסך דעת' ס' יוכל על כן היו הישודות בארץ ישר' יותר בשמרים בהמזגת מכלתי הנבונות
הפכיות חזק וישוב העפר אל הארץ כשהיה רוצה לומר כשישוב החלק החמרי אל הארץ
שהיא ארץ הקדושה הידועה הנה ישוב להיות כמו שהיה בהיותו בארץ שהיה קרוב אל
ההימנה ואלו תשוב הרוח אל האלקים אשר נתנה כי תצד הדבקות שם ישוב הרוח למעלה
ואם בדרך תודיי ומקובל ששם ינוח החומר ויהיה נשגור יותר לזמן התחיה ויהיה במקום
קדוש וטהור אשר מכל זה יראה שניע עונג ושמחה לנפש השלם מזה • אשר על כן מצאנו
דליתו שלמים נשחזרים בשהיה קבוצתם בארץ הנבחרת עד שאם א"ל' להם למות שם
שתגלו בקבורת נפש שם אחר המות באומרו ושכחתי עם אבותי וקברתי בקבורתם
וכו' וכאלה רבים אשר כל זה יורה היות שלמות לחלק החומרי בעמידתו בארץ הקדושה
אחר הפרדו מהחלק השכלי ותהי זאת קצת נחמה במיתה האד' בשמיות בארץ ישראל במה
שניע טוב מורגש ומוסכל לשני חלקי ההרבה אינכם בשלל תהיה המיתה שם יגדל הכאב

וישוב העפר
אל הארץ
פשהיה וכו'

חלק חמישי

סג

מאל ועל כן היה אומ' מרעה' הואיל ואין אלה מכניס אומי' לארץ ישראל הנח אומי' בעולם הזה רוצה לומר' הואיל ואין מגיע טוב לחלק החומרי שלי אחר המות חלף עבודתו ויגיעתו ועזרו אל הנח השכלי כמשפט החלק החומרי בשלתיים הממשיע להשגת השלמות הנח אומי' בעולם הזה באופן שיגיע הטוב וההענוג המושג בשלמות לשני חלקי' הרכבתי וביאר שאלתו כשהוא שאל' שמיא' בעולם הזה חיות שלם בלתי נמיתה השכל והפסד ימושכליו שלא יערידו החומרי מהשיג השלמות המושג אחר המות לעולם הבא שהוא כנוי אל ההשגה האחרונה וכאלו אמר שהיה רוצה להשיג העולם הדומי בחייו ועל כן אמר ואחיה ולא אמנות רוצה לומר תעשה באופן שחיותי יהיה כל כך שלם שלא יצויר בחיי טרדת החומר ה:משאל למות שהוא נמיתה השכל והעדרו מהשיג נמיתה חיות החומר מתוך מצדלי' בינו ובין הנש' וכאלו אמר שישג בחיותו העולם הבא שהוא כנוי ותאמר אל השלמות האחרון המושג אחר המות ובה' הוודו ה' הערות הראשונות : ובאה התשובה מאלוהי' ית' שאל' להחיותו על האופן שהיה שאל' הוא בשיראה העול' הבא הדומי בחייו אל לא ימיתה החומר בהחלט ויפקידו שהוא מתוך מצדלי' ומחיה גדולה להשגת השלמות והוא אומ' אם לא אמיתך בעולם הזה הייך אחייך לעולם הבא רוצה לומר אם לא אמיתך בהחלט עד שתעדר נמיות אדם מורכב בשני החלקים הייך אפשר שתשאר חי ושאלעשה שיהיה חיותך באופן שלם שהשיג העולם הבא בו והו' הייך אחייך לעולם הבא רוצה לומר הייך אחייך בעולם הזה באופן שהיה משיג העולם הנכונה לעולם הבא ובזה הותרה ההערה ה' . וביאר לו השם ית' טענה שני' מניח שכתב בתורה על ירו' אמיתת הדרוש הזה בשאי אפשר להשיג השלמות האחרון בלתי הפסד והעדר החלק החומרי שכתב אני אמיתי ואל' נחמתי ואני אשפול ואיך אמיתי ואיך מנילי וכו' וכוננה כי כדי להחיות שישגי' בשלמות האחרון שחיה להמית אולם כדי שלא יעריד' להם החומר מהשיג ההשגה הדומי נמיתה נחמתי ראשונה החלק החומרי ואני ארכא' החלק השכלי באופן שמתפאת השם ית' אין מנילי מן המות בחמלתו ית' עליו כי המיתה היא עונש מוערב עם חסד מאלוהי' ית' אחר שחטא אדם הראשון כדי שיוכל להשיג מה שאי אפשר לו להשיג נמצד מניעת החלק החומרי כנז' כמובאר אצלי בפסוק הן האדם היה כאחד ממנו שהו' דרוש ארוך הארכתי בו בדברותי ואל' ולא עוד אלא שאתה עושה תודתי פלמתי שכתבתי על ידך ואין מידי מנילי יר' ואם כן איך אפשר שהשיג השלמות האחרון כהיותך מוערב בחומר כי יוטעד בהכרח בדברים ההכרחיים לו כמו האכילה והשתיה ודומיהם ואיך יתבטלו פעולותיו אלה בלתי הפסדו והעדרו אשר הוא אחרי מות האדם : ובאשר דלא תמטה אדונכו שהשוכה השם ית' היתה נמצד חיות נמנע להבה הטרדת החומר אל הפעולות ההכרחיות לו כמו האכילה והשתיה ודומיהם שפסקו וימנעו ההשגה השלמתי' חוד ואמר שלמות אם אי אפשר שתהיה ההשגה בעולם הזה בלתי הטרדת החלק החומרי בדברים ההכרחיים שיג' שלמותו לשכלו להשגת השלמות כמו שהבחינות שיגו' שלמותם והעדר לקם שהוא צרי' אית' העולם נמצד חיותם שהוא החלק היותר מעולה בהם והשגתם זאת היא בשלובלים המאכלים המיוחדים להם ורואים את העולם שלא יערידום המאכל מניהותם רואים את העולם כן תהא נכפשי כאחד מהם רוצה לומר שהשיג נכפשי ההשגה המיוחדת לה כמו שישגי' אלה ההשגה המיוחדת להם ולמה זה יגוע ויפסד החומר הואיל ואינו נכנס לארץ ישראל אשר שם יגיע לחומר קצה שלמות וטוביות כנז' והוא אומרו הואיל ואין אלה מכניס אומי' לארץ ישראל הנח אומי' בחיות קשה שהם אוכלים עשבים ושותים מים וחיים ורואים את העולם כך תהא נכפשי כא' מהם רוצה לומר מה שאמרת שאי אפשר להשיג העולם הדומי בחיי' ושאי אפשר להחיות החומר למה לא אשיג ההשגה המיוחדת לשכל' בעודו מורכב ומעורב בו בתה לחומר הנדק לו .

מאמר שני

ובאה

ההשבה שנית מלתו ית' שהיה מספיק לו כפי מה שהוא אדם מעורב

בחומר מה שהשיג עד עתה ואף להוסיף בו עוד השנה רק אחד הכסף

החומר והיה רב לך רב מוספיק מה שהשגת כפי היותך חי כי ההשבה האחרונה אף להשיג אותה מנצח הערדה החומר ומניעתו כנז' ובזה הותרה ההערה ה' :

ובאשר

דלא מרע' שגם אל ההשבה כזאת שהיא במדרגה קטנה מהראשונה

לא היה אפשר שלא מדרגה למטה ממנה והוא שיהיה חלק בחלק

לחלק השכלי והחומרי ל' שיהן להומר הצריך לו ולשכל הצריך באופן שבעה בקשת הצריך

להומר יותרד השכל ובעת ההשבה השלמה לא יטרוד החומר לשכל וישיג ההשבה השלמה

המנוגדת אחד המות ועל כן שאל להיות כמו העוף הפורה בארבע רוחות העולם ומלקט

מזונו בכל יום ולעת ערב חוזר לקינו כך תהא נפשי שהשכל בבקשת הדברים הצריכים

לצורך ואחר כך נתיישב בהתבודדותו ועיונו באופן שלא יטרודו החומר והוא אומרו ואם

לאו הנה אומרי וכו' רוצה לומר ואם אף להשיג המיד ההשבה הנז' לכחות היתה לצרכים

כנז' ובזה הותרה ההערה ה' . **ובאה** ההשבה מלתו ית' שגם זה לא היה

אפשר שאף בזמן שיתבודד לא יוכל להשיג ההשבה באספקרליא

מאירה מאלד בהיותו מעורב בחומר כי מה שהיה משיג היה מספיק כפי היותו מורכב משני

החלקים והם הצורה והחומר והיה רב לך כלומר מספיק לך כפי היותך אדם מה שאתה

משיג כי לא הוכל להשיג ההשבה בערוב החומר המנוגד השכל מהשיג אותה וכאומ'

כי לא יראני האדם ומי כלומר לא יראני האדם בהיותו חי רק אחר המות :

כי לא יראני

האדם ומי

ובאשר

דלא מרע' בהשבותיו ית' שצורך המיתה היתה למה שלא היה

אפשר שיכנע החומר כל כך אל החלק השכלי עד שלא יטרודו כלל

שאל ממנו ית' הדרך להכניעו הכלות ההכנעה והוא שינהן החומר תחת המקרי המערכיים

עד שלפחות שלשה פעמים בשנה והם השלש רגלים אשר צוה הוא ית' לשמוח בהם שמהת

השכל בשושפיע הטט' ית' באלד כג' זמנים הללו נפשי יטרודו ודבקות גדול יהיה אז השכל

בבחו הגדול והדלת שהיא כנוי אל הגרמים השמימיים שהם שער ופתח אל העולם השפל

באמצעותו ובו יכנס טעם טעם רצון טובי סנה החוב על ציר החומרי שיכנע החומר אליו

כמו הנדי אל הדלת אשר עליו אז לא יטרוד החומר אל השכל . ולהיות שהאדם

מורכב משתי חלקיו והם חלק החומרי והשכלי אשר יהוארו בשני עינים הזכיר את החומר

בשם עין אחד משתי עיניו כלומר חלק אחד משני חלקיו ואמר שיהנו על החלק החומרי

המעורב כה שלש פעמים בשנה והם זמני ששון ומועדי קדש אשר אז יתחזק החלק השכלי

וכאשר יתלם אז החל' החומרי לא יהיה שם מונע כלל וע' כ לא אמ' הואיל ואין אלה מכניסני

וכו' אז ואם לאו כמו שאמר למעלה להיות שהחלוקה הזאת לא היתה רק תקון אל התשובות

הנז' ובזה הותרה ההערה ה' : **ועם** כל זה באה אליו ההשבה בשלא היה

אפשר להכניע החומר כל כך עד שלא יהיה מטרוד כלל אף באותם

כג' זמנים והוא אומ' אמר לו רב לך וכו' וכאשר דלא משה אלונוו שכדי להשיג השלמות

האחרון וההשבה השלמה היה צריך על כל פנים שיכסד החומר דלא והכיר שהמיתה היתה

צדק מלתו ית' להטיב לאדם שישג מה שאי אפשר לו להשיג בעוד בחיים חייהו והוא אומ'

כיון שראת משה שאין כל בריה יכולה להכילו מן המות באותה שעה אמר הצור המים פעלו

וכו' רוצה לומר עם שהיה מנטער במיתתו למה שנעדר ונפסד הווייתו ומציאותו בראותו

שאי אפשר השגת השלמות במציאות זה הצדיק עליו את הדין . ודלא מזה שהטוב

הנעקוה אחר המות הוא הקיים ונצחי מתמיד לעולם יען אינו נופל תחת הזמן כמו שהם

מאמר שני

מלמעלה למטה שהכונה שבהתבודדותו ועיונו ודבקותו עלה למעלה מההנהגה והיה
 במדרגה שכל נבדל שלא היה נופל תחת הזמן : ובניה שאמרו ר"ל כשעלה מטה
 למרום אמר 'נולדתי השרת מה לילוד אשה בינינו מלבד מה שביארנו בו אפשר שיכנונו עוד
 בזה שמנהגו היה דבק בויה' עלה למעלה מהשמים במקום השכלים הנבדלים והמה ראו
 כן הנזהו ליד היה משני מדרגת הדבקות הקול בהיותו מעורב בחומר אשר הוא מתנוגע
 כי כל גשם מתנוגע כנז' ונופל תחת הזמן • ובאה התשובה שאכל לקבל התורה והוא
 דבר שכלי ונכנע החומר אליו כאלו לא היה ושב רוחני ומשום הכי חזרו להקשות ולומר
 שאדרבה הדרה קנסיאל לדוכתיה כי להיות התורה רוחנית בלה אין ראוי לתתה לכו'
 שהיה גשמי כנז' אז אל השי' שיחזור להם השובה כלו' שהתשובה הראשונה שהשיב להם השי'
 היתה ראויה לו שהיה נופלת השכל הפשוט שהיה החור' אמר' עתה ראוי להשי' מפני החומר
 ועל כן יזוהה לו להשיב נפשות החומר ועל כן אמר לו משה חוזר להם השובה שרמו לו בזה
 שאדרבה מפאת החומר ראוי שהנתן התורה לבשר ודם לתקן את אשר עוהו החומר
 הראשון ולא לנלאכי השרת שאינם צריכים תיקון והנה משה רבינו עליו השלום השיב
 שהיה ירא להשיב מפאת החומר שאינו מתיחס עמהם כלל שהם שכל בפועל והוא שכל בכח
 נפשות החומר ואל ירא אני שמתא ישרפוני וכו' אז אמר לו השם ית' אחוה בכסא כבודי
 וחזור להם התשובה יר' אפשר שיתחם החומר בצד מה עם השכל הנבדל כשיודרך החומר
 ויעלה למדרגה חומר הגלגלים כי הנה הגלגלים עם היותם חומר הם מתיחסים
 בצד מה עם הגלגלים שהם במדרגת נפש וצורת הגלגלים והם מתיחסים
 ונושאתפים בהתיחות הנפש והגוף וכו' ואל אחוה בכסא כבודי
 וחזר להם השובה וכו' אז נתן מתוך בטענה זאת וחזר להם השובה מפאת החומר המדובר •
 והדבר מבוחר במקומות רבים שהמתבודד ודבק בשם ית' הוא נזול נזול מקרי העולם
 הזה ויאכנו נופל תחת הזמן וכמו שביארנו הדרוש הזה באר הטוב בביאור מזמור שיר
 ליום השבת במקומו : והדברים המבוארים האלה כלם נדמים במאמר ר"ל
 במדרש ואל אמר רבי אבין כנפים לארץ כנפים לשחר כנפים לשמש כנפים לשרפים כנפים
 לכרוכים כנפים לחיות גדול כחן של צדיקים שאינם חסים לא בצל הארץ ולא בצל כנפי
 השחר וכו' אלאל בצלו של מקום וכו' וזה כי מלת כנף תלקח אצלם על ההתדוממות
 וההתעופפות וההתגברות למעלה ואמרו שיש ההתדוממות והתגברות לארץ והיא כנוי אל
 המיתה אשר הבא מפאת החומר ועוד תרמוז אל הארץ המכסה את המות בקבר כי היא
 הגבר על הכל כי עפר הוא האדם ואל עפר ישוב : ואמנם אמר שיש גם כן
 כנפים לשחר שהוא גובר על כנפי הארץ והוא כנוי אל השם הטוב כמו השחר עלה כי
 אורה צדיקים כאור נוגה הולך ואור כאור בקר כן שם הצדיקים הולך ואור אחר המות כמו
 השחר יאור אחר הלינה שהלינה רמז למיתה והשחר רמז לשם הטוב הנשאר אחר
 המות כאמור ועל כן אמר שיש ההתדוממות לשחר על הארץ ואמנם אמר שיש עוד דבר
 אחר שיש לו ההתדוממות על שניהם והוא השמש אשר הוא כנוי אל הזמן כאמור ואל כנפי'
 לשמש • ואמר שכפי אפשרות החלוקה יש דברים אחרים שיש להם ההתדוממות על
 הזמן והם השכלים הנבדלים מחומר שאינם נופלים תחת הזמן כאמור ואל כנפים לשרפים
 והזכיר שלשה אופני מיני שכלים לרמוז שגם בשכלים יש קצת שנוי מדרגות שיש מהם עלול
 כהו' של מ"ה מהסבה הראשונה ומהם עלולים מהשכלים והם עלות למעלה שלמעלה מהם שהם האמצעי ש
 אומרי' שירה ויש עתה עלולים ואינם עלות והוא השכל האחרון והוא הנרמז לר"ל באמרו שלם כהות
 וכו' של מ"ה אומרים שירה א' אומרה קדוש וא' קדוש קדוש וכו' ועל שלשהם אמר

מאמר ר"ל
כשעלה מטה
למרום וכו'

מאמר ר"ל
אמר ר' אבין
כנפים לארץ
וכו'

חלק חמישי

סה

אמר כנפים לשרפים כנפים לכרובים כנפים לחיות ולהיות שגם באלה עם היוהם מתגברים ועולים על הזמן יש עוד גבוה מעל גבוה וגבוהים אמר שהצדקים אינם חשים בצל שום אחד מהנז' רק בצלו של ה' בה' שהוא למעלה מכלם ועל כן הדבק בו הוא מהגבר ועולה על כל אלה הנז' ויכול על כלם כי נפשו העולה היא למעלה : והדרוש כלו ביארו שלמה המלך עליו השלום בפתח דבריו בספר קהלת באומ' הכל הבלים אמר קהלת וכו' מה יתרון לאדם וכו' דוד הולך וכו' וזרח השמש וכו' הולך אל דרום וכו' כל הנחלים וכו' אמר שעה ירצה לוונד מקצה עניני המציאות שהם כלים וכפסדים ואמנם יש בהם מדרגות בהפסדים כי מהם יפסדו יותר מהרה וינהם יתאחרו ההפסד ונהנה מלת הכל והבלים התקח על ההפסד והיעדר כי כן ענינו הכל ואמנם והו' על כן אמר שר' ל' בזה הפסד הדברים הנפסדים ולא עוד אלא שר' ל' מדרגות ההפסדים כי יש הפסד מהפסדים הנמשל בזה שהשם אשר יצא לו לאדם הוא הכל שהוא נפסד וכלה כנז' אמנם חיי האדם הם הפסד כלה יותר מהרה מהשם כנז' ועל כן יקרא הפסד מהפסדים וזא' הכל הבלים אמר קהלת ואמנם הצד שהוא שבהם שהכל יעדר ונפסד עם היוהם מהחלפים במהירות ההפסד ואיחורו וזא' הכלים הבלים הכל : ואחר שאלה זה דרך כלל ההחיל למדת ההפסדים הנז' אלה

כלים ונפסדים והוא אות' מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש יר' מה יתרון ומה ישאר לו מכל חייו אשר יחיה תחת השמש כלומר מהחיים הגשמיים לא ישאר לו מהם דבר והזכיר מלת העמל על החיים כי החיות הוא פועל מה ועמל ובאלו אמר שמחיי הגוף אשר הוא יקרא חיות תחת השמש מה יתרון לו לאדם מהחיים ההם והכל מה שהוא עמל בהם כי בבוא המות הכל נפסד ולא ישאר מהעמל ההוא והמיו' הגופני הנז' דבר כי המות קשה מכלם כמדובר : ואחר שזכר קושי המות זכר איך השם הוא יותר מהמיו' מהחיות יען הוא נשאר מדור לדור הלהו' יפסדו זא' דור הולך ודור בה והארץ עומדת לעולם ודור לדור ישבח מעשי המתים שכבר נהו :

ואחר

שביאר איך השם הנמשך מדור לדור הוא קשה מהמות שהמות אינו יכול להפסידו כנזכר התחיל לבאר שהזמן הוא קשה משניהם ויותר מהמיד והוא מכלה את כלם כי הוא מכלה וממעט את השם וזהו אומרו וזרח השמש ובא השמש וכו' כי השמש מורה ביחוד על הזמן יען הזמן הוא מפסד הנהנעה בקודם ובמהאחר מהנעה הגלגל ס היומי המקיף את השמש בעשרים וארבעה שעות בכל הארץ יצא קום ואמר שהשמש הוא המקיף לכל הנמצאים השפלים בכל מקום שהם כי הנה הוא הולך אל דרום וסובב אל צפון והוא מפסיד כל הדברים וחוזר ומהוה אותם וזהו אומ' סובב סובב הולך הרוח רוצה לומר בסבובו הולך הרוח שהוא כנוי אל קיום הדבר שהולך ונפסד ועל הסביבות ההם ענינם שב להתהוות הקיום ההוא בנין ההוא בהתחלפו' האישים והוא רמז לקיום הענינים והפסד האישים וכו' :

מאמר שני

ואחר

אשר ביאר הפסד וכליון הדברים הנז' בהמשך הזמן ושהזמן הוא
 המכילה את כלם אמר שיש דבר אחר מותגשאל ומהדומם הגבס
 למעלה על הזמן והוא הדבקות בו ית' והוא אומרו כל הנחלים הולכים אל הים וכו' יר' כל
 נחלי העיון והוא כנוי אל השכל הנקבה והנאלל הנה הם הולכים אל הים גדול ורחב ידיים
 והוא כנוי אל השם ית' כי כל מגמת בני המעשינים וזה העיון וההשכלה והדבקות בו ית'
 אינו עושה בו תוספת כלל כי הוא הכל וממנו יושפעו כל הדברים הנמצאים כלם ואל הים
 איננו מלא': ולרמוז אל קיום והשארות השכל בדבקותו ושאינו נפסד ובלתי נופל
 מתת הזמן אמר אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכה ר"ל שאל מקום שהשכלים
 האנושיים הולכים בדבקותם שם גם כן הם שבים ללכה אחר המות ביתר שאת ויתר עז
 הדבקות הנכון וזה יורה על נצחיותו והיותו בלתי נופל מתת הזמן כנז':

ואפשר

שיכודשו הפסוקים הללו כלם על השלמות האיננושי והשארות הנפס
 אחר המות: אמר שידעה לומר במספר הזה הכל שבהכלים
 וזה כי יש מהדברי הנעדרים אשר ימשכו מהם דברים עצמתיים ויתעצמו בשכל וזה אין
 ראוי להכיל אותו מאמר שימשך ממנו דבר שיתעצם אמנ' מה שאינ' שהוא הכל שבהכלים
 באופן שיהיה הכל בלתי עצמתי כלל זה אמר קהלת ואל הכל הבלים הכל הבל והוא
 כאלו אי' שכל מה שיהיה ויאמ' בספ' הזה יהיה ממין הדבר שהוא מנד עצמו הכל והעדר
 באופן שהם העדר מהעדר ואין עצמתי נמשך מהם כלל כגון התאוות הגופניות כלם שהם
 פלות ונפסדו והם אל החיים הגשמיים שהם גם הם נפסדי באופן שהם הפסד מההפסד ואין
 עצמתי כלל נמשך מהם רק הכל העדר אמנם הדברים אשר לא יהיו העדר מהעדר רק
 מצוינות מהעדר כגון טוב המדות אשר הם מהחיים הגשמיים הנעדרים בזה לא ידבר ולא
 יאביל אותו חלילה ואפילו מהדברים שהם העדר מהעדר בשהיה לחכל' טוב ופנות טובה
 הנה ימשך מזה שלא יהיה הכל נעדר כגון המעשים הגשמיים החנוניים הטובים מסודרים
 מפאת השכל הישר הנה אלה עם היותם נעדרים והם מדברים נעדרים גם כן הנה מאמר
 שנמשך מכל זה טוביות המעלות לא יעדק בו כי הכל הבל על כן רנה בהכדל השני
 בשמאמרנו יהיה בהעדר מהעדר בשהיה קבל הכל והעדר ולא ישתתף עמו מצוינות
 טוב כנז' ואל הכל הכלים הכל הבל וכו': ואחר שהקדים
 הקדמתו זאת התחיל וביאר נדר השלמות

ביאר שני
 בפסוקי הנז'
 והוא דרוש
 יקר בהשאלו
 הנפס

ואחר

בשאינו בחיים האלה הגשמיים רק אחר המות והוא אומ' מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמוד
 תחת השמש ותהיה זרת תחת השמש דבקה עם מה יתרון לאדם ולא עם בכל עמלו
 שיעמוד וכו' וכאלו אמר מה יתרון לאדם תחת השמש בכל עמלו שיעמוד כלומר שהשכר
 על עמלו שהוא עמל בעבודתו ית' אין יתרונו והתגשלותו והשארותו תחת השמש רק
 למעלה מהם על צבא המרים במרום:

וביאר

הענין עוד בפסוק הנמשך באומ' דור הולך ודור בא יר' וזה ויראה
 באמת היות כן יען אין המין האיננושי וכיבוד האומה הנבחרת כשאר
 הנמצאים השפלים אשר הם הווים ונפסדים כי אלה והם אישי המין האיננושי הכולל בשם
 אדם כנז' לעיל לא יאמר בהם היותם הווים ונפסדים רק באים מתחת כסא הכבוד והולכים
 אל מקום שחובכו וממנו. ואל דור הולך ודור בא ר"ל דור האנשים השלמים יאמר היותו
 הולך ובא ולא יאמר היותו הוה ונפסד כאמור ואמר שיאמר היותו בא בערך אל הארץ
 שהיא עומדת וקיימת ויאמר היותו קולך מנינה גם כן יען היא עומדת ונשארת ואל והארץ
 לעולם עומדת כי ההנזעה אשר לה שתי קננות והם הקנה אשר ממנו יתנועע והקנה אשר

חלק חמישי

אליו והתנועה ראוי שיהיו קיימים ועל כן אמר שהארץ אשר אליה יבואו הנפשות וממנה ילכו אל מקום שחובבו ממנו לעולם עומד וקיימת כי התנועה בדרך שהיה על דבר קיים כנודע : **וביאר** עוד הענין יותר בכירור באומ' זרח השמש ובא השמש יר' ששמש של השלמים והוא כנוי אל השכל

האנושי אשר הוא מאיר בלדס עיני פני חשב' מצוכה החמד הנה השכל הזה יזרח בעולם הזה בעודו בחמד אמנם אין זריחהו שלימה בהיותו נסתבך בקומר כי יש לו שקיעה נ מעורבת בזריחה ההיא והיא כנוי אל מדרת החומר המעיך אותו מהשיג והוא נמשך לפעמים אחר הדמיון ועל כן יאמר שהוא זרח ושוקע יחד בעודו בעולם הזה באופן שאין הזריחה שלימה ולא זרח השמש ובא השמש יר' הוא זרח ובא יחד כשהוא בעולם הזה אמנם כשיטור השלם מן העולם הזה והפרד הנפש מהגוף הנגוף הלא אז יקרא זרח בהקלט בלתי ערוב שקיעה כלל ולא נאל מקומו שואף זרח הוא שם כלומר כשהשמש הזה המתואר בשכל הוא שואף ומושך אל מקומו אשר ממנו חובב והוא אחר המות הנה אז זרח הוא שם בלתי ביאה ושקיעה כלל כנז' : **ואחר** אשר ביאר העדר הדברי הנשמיים בעולם הזה וקיום הדברי

הבא נעתק לבאר אופן ההשגה בעולם הזה בפסוק הולך אל דרום וכו' ולאופן ההשגה וההשארות הנפשיות אחר המות בפסוק כל הנחלים הולכים אל הים וכו' אולם בראשון אמר שרום בני האדם הולך אל דרום וסובב אל צפון כלומר שלפעמים התהכל הנפש בדברים החמריים לקיום הגוף וסובב עליהם אמנם הליכתו המיוחדת היא אל המושכלות והעיון וההשקפה בדברי האלהיים ולא הולך אל דרום וסובב אל צפון יר' השכל הנז' לעיל המכוונת בשמש הנה מהלכו המיוחד הוא לצד דרום אשר יבונה בצד השלמות באומרו אורך ימים בימינה ובאומ' אל הרצה להחכים ידרים וכו' ואמנם לפעמים סובב אל צפון ונוטה אל המנחשות לקיום הגוף וזהו וסובב אל צפון המכוונת בטובות החזוניות והנשמיים באומרו בשמאלך עושר וכו' ואמ' אל הרצה להעשיר יצפין ואפשר שיאמר שהשכל הנז' מתקף בהשכלתו כל קצוי העולם לרוב שמים לחבק זרועו' עולם כי הנה הוא הולך וסובב בהשכלתו אל דרום ואל צפון וכן בכל שאר הקצוות מולך ומביא מעלה ומוריד וכו' ולאמר שעם סובב זה שהוא סובב בהשכלתו הולך הרוח בדרך השלמות והוא כנוי אל ההשגה וזהו אומרו סובב הולך הרוח יר' במה שסובב השכל יום יום בהשגת השלמות והעיון בזה הולך מחיל אל חיל ומתשגה אל השגה אחרת עד שעל סביבותיו כלם יחד שב הרוח אל מקום אשר ממנו חובב וזהו אומרו ועל סביבותיו שב הרוח :

והוא

מה שביאר באר היטב בפסוק הנמשך באומ' כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא וכו' יר' כל הנפשיות השלמות אשר הם בקדמות נחלים שנעשות כנהר שמהגבר והולך וכנחל נובע הנה כלם הולכים אל הים הגדול והוא כנוי אל הדבקות בסבה הראשונה וזה לא יומיף ולא יתן בו ית' דבר כי אם צדקת מה התן לו וכו' ולא והים איננו מלא וביאר שהליכה הזאת מהנשמות הטהורות אל הים איננה הליכה מופשטת אל המקום אשר לא היו עם מעולם דק היא השוכה ששבים אל המקום אשר ממנו יצאו והוא מה שביאר באומרו אל מקום שהנחלים הולכים עם הם שבים ללכת כלומר אל המקום שאמרתיה שהולכים הנחלים הנה אופן ההליכה ההיא היא שם שבים בה אל המקום אשר ממנו באו על דרך שביארתיה אני במשנת עקביא בן מהללאל במקומו : והנה למען שהשגיל אופן השגת השכל אל השמש במהלכו ולאופן מהלך הנחלים ההולכים אל הים אומרי אני שמתחילים הקטל אל הנמשל מכל צד וזה כי במן שהשמש זרחה על

מאמר שני

על האופק המזרחי ושוקע באופק המערבי ובהיותו שוקע באופק המערבי הוא זורח שם
לאנשים אשר נהגו אשר באופקו המערבי הוא אופק מזרחי להם (וז' ואל מקומו שאף
זורח הוא שם רונה לומר בהיותו שאף אל מקומו שהוא בנוי אל השקיעה הוא זורח שם כן
השכל בהיותו שוקע בעת מיתת הגוף אשר הוא ממש אל תחלת הלילה הוא זורח שם לעולם
הבא כי סוף מיתת הגוף הוא תחלת החיים הנצחיים לנפש וכמו כן כמו שהשמש בהיותו זורח
באופק המזרחי אלינו הוא שוקע אל העומד לתחנתו הנקראים אנטיפודל'ים בלעז כן
הנפש בבואה אלינו היא נשקעת בחומר וז' וזרח השמש וכל השמש רונה לומר בהיותו
זורח השמש ממזרח למערב בתנועת הגלגל היומי הוא בא ושוקע אל העומדים בנקודה
בכחיתת אלינו למטה לארץ כן השכל האנושי הוא שוקע ממה שהיה בעולם הבא קודם
שהושפע באדם בהיותו זורח אלינו בעולם הזה ויש לו עוד דמיון אחר והוא כי כמו שבהיותו זורח שם
בעולם העליון אשר ממנו חוצב * ויש לו עוד דמיון אחר והוא כי כמו שבהיותו זורח שם
באופק המזרחי בתנועה היומית הוא שואף אל מקומו בתנועה המיוחדת ממערב למזרח
וז' ואל מקומו שואף זורח הוא שם והוא מתנועע אל מקומו ממערב למזרח בהיותו זורח
שם ממזרח למערב כן השכל האנושי בהיותו זורח בעולם הזה והוא כשהיחיל להשיג
האמתיות על ידי הכחות והחושים הנשמיים הנה אז שואף אל מקומו הטבעי להחזיק
בסבה הראשונה ולהיותו משכיל בפועל עד ששכ השכל המשכיל והמושכל הכל א'
וכמו כן יהיו הנחלים דומים מכל צד אל הנפש והשכל האנושי כי כמו שהנחלי ההתחלה היא
מהים שרוב האדים אשר מהם יהתווה המטר ויעשו הנחלים הוא מהים ושם הם שבים ללכת
כן הנפש היא נאצלת מהשם ית' בבקר היא בלה ובערב בעת המיתה היא שבה אל בית
אביה כנעוריה * וכמו כן כמו שהנחלים משתוקקים וכוספים לשוב אל הים כהשוקה
החלק אל הכל כן כל הנפשות ישתוקקו אליו ית' * וכמו שהנחלים כשהולכים לים יאמר
היותם שבים בעבור היות ההתחלה ממנה כן הנפש יאמר שהיא שבה אליו ית' כנז' וכמו
שהנחלים עם היות ההתחלה הווייהם מהים הנה שלמות מציאותם הוא מנד הגוקוס אשר בו
יעלה האיד והכנת הזמן והדברים אשר מחוץ כן הנפש עם שהתחלת' ממנו ית' השתלם היא
בהשגת האמתיות * וכל זה נתבאר ביאור רחב במזמור מכתם לדוד המזרחי אל ופ' אשר בו
היהיה שהימת התימת האמת' הזה כי בו ביאר דוד הע' ההענוב האמת' המושג אחר המות
מנד שלמות הנפש המשכלת וההענוב המושג בעוד השלם בחיים חייתו עם כל אופני
פניני ההשגות מתחלה ועד סוף אשר יכלול כל האמת' בספר הזה על כן והיה מלה מכתם
בנוי לנפש והשכל אשר הוא עטרת האד' אשר בו היה מה שהיה וכל' את' שנפש דוד וכל'ו
אמר לשם ית' שמרני אל כי חסיתי כך ר"ל שמרני שבאתי לחסות תחת כנפיך לשהשמרני
והשיב לדביו המסוד' לנפשו אשר כנה אות' בשם מכתם בלמו ואת' אלה נפשי במה שאמרה
שמרני אל הנה הוא בלתי אמרת לשם ית' לדוני אלה ועל כן שאלת ממנו השמיר' על הטוב
להיותך חושבת שטובת האדם מושך מאלתו ית' ואינו כן כי אדרבה טובהי אינה למעלה
ממך כי כך היא וז' טובהי בל עלך רונה לומר איננה למעלה ממך רק כך ובעצמך כי היא
נמצאת לקדושים דרך כלל אשר בארץ המה ולאדירים אשר כל חפני בם ר"ל לאנשים
השלימים אשר יהיה בהם החפץ שלם כלו * כי חפני השוטאים אינו חפץ כלו כי כאשר נשאו
הרעו' עם שיחפצו בם בנד מה הנה בנד מה לא יחפצו בם והיו חפצים בטובות אלף שמרני
התאזר פועלים הרע באופן שנתעבדה בממני קטרת חפצם חלבת ענבוך מה כמו שנת'
דבי' מנאובי לרעע וכו' אשר מציאות הענבוך הוא יורה היות החפץ הוא בלתי שלם כי
אם היה שלם והיה חפץ כלו ולא מקצתו לא היה נמצא שם ענב כלל והוא מ' שזאדירי כל

ביאור מזמור
מכתם לדוד

חלק חמישי

סז

חפצי כם רתה לומ' ונמצא זה באדירים אשר החפץ הנמצא כם יהיה כלו ולא מקצהו כנז' הענין אשר יקרה לחוטאים בהתערב עמם עזבונו מלא ומצא התענות

וביאר טלם ואמר שכאשר ירבו עזבונות האנשים הנק' אז בלי ספק אחר מהרו וילכו לאחור ולא לפני ויהיה לשון מהרו אם מלשון מהירות ואם מלשון מוהר ומתן כי שניהם נדקו יחדיו ועל כן בל' אסוף נסכיהם שהם נסכי דם וכל אשף את שמוחם על שפתי ואמר מלה ירבו לדמויו כי גם השלמים לפעמים יתערב קצת עזבון בדבוי שמתחם כמו שהוא בסובלי הייסורין בהכר פנים יפות מצד השכר המקווה להם או מצד מעלת הסבלנות הנק' הם מרגישים בהכרח קצת עזבון מצד החומר אמנ' יהיה מעט מאד בערך אל שמחת הנפש אמנם ברשעו הוא להפך כי העזבון להיותו מצד הנפש יהיה רב והשמחה להיותה מצד הגוף תהיה מעוטה ועל כן אמר שכאשר ירבו העזבונות הנק' אז בלי ספק אחר מהרו וילכו אחרי הקבלו ויהבלו ועל כן בל' אסוף נסכיהם וכו' והנה לקח המסורד מלת החפץ על התענוג לפי שכל התענוג הוא רבוי כמו שביארנו ועל הדבר האלהי שנמצא בכל האנשים בכלל על ידי התענוג והוא שמירת הצורות העצמיות ומציאותם אמר שמרנו אל שיסמור הצורה העצמית בהיותה שלמה כנז' והוא כאשר יהיה התענוג או החפץ טלם כנז' אמנם כאשר יהיה רבוי עזבונות אלה הם רשעים ושלוי עולם אשר אין ראוי לישא את שמוחם על שפתי כנז' :

והוא המכוון בדברי הנביא באומרו אמרו צדיק כי טוב וכו' אוי' לרשע וכו' אמרו צדיק שהוא טוב מאד כי שכרו אהו שהוא שמה במעשיו והרי הוא אוכל פרי מעלליו כי נוטל שכר פעולתו בהתענוג בהם ולא כי פרי מעלליהם יאכלו אמנם ברשע הוא להפך כי היסדרו דעתו כי גמול ידיו יעשה לו והוא הענכו שהוא גמול ידיו שהוא טכב אותו לעצמו והרע

אמרו צדיק כי טוב וכו' אוי לרשע רע וכו'

והוא יעשה לו כנז' : והמקיים אל הטוב **ונמצא** שהשם ית' הוא המתחיל

הוא ההחלה על דרך בל' לטהר מסייעין אותו כי טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך ואחר שישיגו הם מעצמם השלמות בקד ימת עזרו כנז' וכמו שכתבנו במאמר הנ' מספר המדות אחר כך הוא הומך כבוד בימינו ושומר שלמותו כנז' .

ורוא מה שביאר המסורד בשני הפסוקים הנמשכים באומרו

ה' מנת חלקי וכוכי אתה הומיך גורלי וכולי אמר שהשם יתעלה הוא חלק מחלקו רוצה לומר כי בחלק השגת השלמות המיוחד לאדם בבחירתו הנק' גם יש לו חלק לשם ית' שהוא מיסוד ומדריך אל השלמות ההוא וזהו ה' מנת חלקי וכוכי יר' שהיה לו לומר ה' מנת חלקי וכוכי וכוסי ששלםתם לשון חלק הם אבל הכוונה באלו אמר שהשם ית' הוא חלק נחלקי וכוכי העיניים לי שגם לו ית' חלק בחלקי המיוחד לי ולבחורתי כי הוא המיסוד כנז' . וזכר שני מיני חלקים מיוחדים לאדם והם חלק העיון מהשכל העיוני וחלק המעשה נההשכל המעשי וזה רמז אל העוד האלהי אשר לאדם קודם השגת השלמות כנז' ועל השמירה אשר אחר השגת השלמות אמר אתה הומיך גורלי יר' אחר שנפל בגורלי השגת השלמות אתה הומיך והחזיק ותשמור אותו כנז' והגורל הוא שם כולל לשני חלקי השלמות הנז' .

מאמר שני

בחינם וכו' אללא שידיעוהו אורה ולרך החיים באופן שיהיה שבע משמחות הנפש והגוף
 לזנה למד שכל הענוגים יהיו כפי הראוי בהיסרת השלמות את פניו ית' שהוא האות יישרו
 נגדו כי בזה יהימירו התענוגים הנז' שניהם גם יחד הענוג הנפש והגוף אשר עליהם אמר
 ויגל כבודי אף בשרי וכו' כי בזה יהיו נצח תמיד בימינו וז' נעימות בימיך נצח וכו'
ואפשר שאומ' שמח לבי ויגל כבודי אף בשרי וכו' ירמוז לשלשה מיני שמחות
 שיש לו לאדם על ההחלה השלמות הנמשך מאתו ית' אשר עליו אמר
 אברך את ה' וכו' ולרמוז לזה אמר שמח לבי ועל מה שבין שהוא השגת השלמות המיוחד
 לאדם ולנפשו אמר ויגל כבודי וכנה אותו בשם כבוד יען שמזה הצד הוא כבוד לנפש שניני
 לה השלמות מזה ומכחידה כנז' וינצח מה שאליו והיא השמירה אחר ההשגה
 אשר זכרנו אשר עליה אמר שויתי ה' לנגדי תמיד וכו' כדי שיהיה בטוח בשלמותו שלא ימוט
 אמר אף בשרי ויכון לבטח : ולהיות שלשה דברים אלה נמשכים מכל הנאמר על כן
 אמר לכן שמח לבי וכו' : ואמר עוד שתי סבות כוללות השלשה הנז' אשר נמסבהם
 המשך השמחה והוא אומ' כי לא תעזוב נפשי לשאול לא התן חסידך לראות שחת יר' יהיו לי
 כל אופני מיני השמחות הנז' יען ידעתי כי לא תעזוב נפשי לשאול לא בהחלה ההשגה ולא
 אחר ההשגה כי זה מיוחד לך ובוה נכללו הב' בכולם מה שממנו ומה שאליו ומזה מה שבין
 והוא מצד היותי אנוי סבת הטוב והיותי חסיד מצד ענמי גם נזהר לא התכני לראו' שחת
 וז' לא התן חסידך לראו' שחת : **וימשך** מזה שהודיעני אורח חיים
 וזה חיי השלמות בשובע השלשה שמחות הנז' את פניך יר'
 שהשמחות הנז' תשביע בהם את פניך שהוא שם כולל לשני תלקיו השכל אשר הוא פניו ית'
 כמו שבארנו במקומו בפסוק אלקים יתכנו ויברכנו יאר פניו אלהו וכו' ואמ' שבהיות
 השכל שבע מהשמחות והתענוגים כפי הראוי אז נעימות ימינו ית' נצחי וכו' : ובוה נשלם
 מה שראינו לכתוב במאמר השני הזה עם העזר הקליל ית' עליו רב :

המאמר השלישי בסדר קרית שמע שעל המטה

מסכים לדעת רוב הפוסקים :

שאשונה יאמר ברכה זו

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם המפיל חבלי שינה
 על עיני ותנומה על עפעפי ומאיר לאישון בת עין
 יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי שתשכיבני לשלום
 ותעמידני לחיים ולשלום ותן חלקי בחורכתך ותרגילני לדרך מצוה
 ואל תביאני לידי חטא ולא לידי עבירה ולא לידי נסיון ולא לידי
 בזיון וישלוט בי יצר הטוב ואל ישלוט בי יצר הרע ותצילני מפגע
 רע ומחלאים רעים ואל יבהילוני חלומות רעים ודירהורים רעים

וְהָיָה מִשְׁתֵּי שְׁלִימָה לְפָנֶיךָ וְהָאִירָה עֵינַי פְּנֵי אִישׁן הַמִּטּוֹת בְּרוּךְ אַתָּה
וְיִ המֵאִיר לְעוֹלָם כָּלֹ בְּכַבּוֹד :

הנה ברכה זו תקנוה לזל כדליתא כסוף פירק הרואה הנכנס לישן על מטהו
 אומר נשמע עד והיה אם שמעו ואומר ברוך המפיל חבלי שינה על
 עיני וכו' וכן הביא ברכה זו הרמב"ם זל בהלכות הפילה פז' והטור זל ב"א ח' סימן דל' ט' ועם
 היות שלפי פשט הגמרא משמע שפרשה שמע קודמת לה הנה רוב הפוסקים סדרו ברכה
 זו קודם הכל' וכן כתב הכלבו דין כ"ט זל וקודם שיקרא את שמע על מטהו אומר
 ברכה זו ב"א ח' המפיל חבלי שינה וכו' ועם היות השינה חלק מהמיתה בהעדר
 ההרגשות בהאשר על כן אמרו זל שינה שמים ממיתה מברכין עליה מפני שהיא מצרכי
 בני אדם כדלמדינן בבבא שניה רבה אמר רבי שמעון בן אלעזר והנה טוב מאד זה שינה
 שמהוך שאדם ישן קמעא עומד ויגע בהורה עד כאן : והנה לדעתי דמזו נסודי הברכה
 הזאת אל מאמר ד' שמעון הגז' באומ' המפיל חבלי שינה על עיני ותנומה על עפעפי ומאלי'
 לאישון בת עין יר' שמהוך שמפיל חבלי שינה על עיני כמשך מזה שמאיר לאישון בת עין
 שאם לא ישן האדם חשכו עיניו מראות עד ישן קמעא ומתוך כך עומד ויגע בתורה :
 והנה כתבנוה כפי מה שביא בגמרא בלי הוספת ומגדעת זולת הוספת דב עמרים זל וכן
 הביאוי הסופר קראשונים עם שקנה מהאחרונים הוסיפו עוד קנה דברים לא לעזר ולא
 להעיל דכולה בה ומינה לא תזוז :

שמע וְיִשְׂרָאֵל וְיִ אֱלֹהֵינוּ וְיִ אַחַד : בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ
 לְעוֹלָם וָעַד : וְאַהֲבַת אֶת וְיִ אֱלֹהֵיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל
 נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם
 עַל לְבָבְךָ וְשִׁנְתָם לְבִנְיָךְ וְדִבַּרְתָּ בָם בְּשִׁבְחֶךָ בְּבִיתְךָ וּבְלִבְחֶךָ
 בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ וּקְשַׁרְתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ וְהָיוּ לְמוֹטְפוֹת
 בְּיַד עֵינֶיךָ וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעֲרֶיךָ :

הנה קרית שמע שעל המטה מתיקון לזל כסוף פירק הרואה כמודבר
 וגרסינן בס' דברב' אר' יחא חמ' רבי אלעזר כל הקורא קרית
 שמע על מטהו כלזו חרב פיפיות בירו' שנאמר יעלזו חסידים בכבוד ירכנו על
 מבכבותם ותיב בהריה רוממות אל בדרונם וחרב פיפיות בידם וכי' בהלכות זל אף על
 פי שהנד יקי' אינם רודפים אחר הכבוד כי הקניאה והתאוק והכבוד מנוציאין את האדם מן
 העולם

ע מאמר שלישי
 יפול מצדך אלף ורבבה כימינך אליך לא יגש רק בעיניך תביש
 ושלכות רשעים תראה כי אתה יי מחסי :
 יי מה רבו צרי רבים קמים עליי רבים אומרים לנפשי אין
 ישועתה לו באלהים סלה ואתה יי מגן בערי ככנני ומרים ראשי
 קולי אל יי אקרא ויעני מהר קדשו סלה אני שבבתי ואישנת
 הקיצותי כי יי יסמכני לא אירא מרבות עם אשר סביב שתי
 עליי קומה יי הושיעני אלהי כי הכית את כל אויבי לחי שגני
 רשעים שברת ליי הישועה :

הנה הפסוקים הללו מתחלת מזמור יושב בפתר עליון עד כי אתה ה' מחסי
 ומזמור ה' מה רבו צרי עד לה' הישועה תקנו לאמרם אחר קריית שניע
 שעל המטה כמו שכתב הטור זל במימן הנו ונקראו אצל רזל סיר של פגעים כדאיתא בפ'
 ידיעות הטומאה סיר של פגעים בכנורות ובנבלים ובתופים ואומר יושב בפתר עליון עד
 כי אתה ה' מחסי ואומר ה' מה רבו צרי עד לה' הישועה וגומר והביא מיימרא זו האלכסי
 זל ופירשו בה תלמידי ה' יונה פרקא קמא דברכות סיר של פגעים וכו' כי כשקדש עזרה
 אלה ידועים היו הולכים בכיבוד העיר ואומרים סיר זה להכריח הכנעים והמזקים והיו
 אומרים אותו בשמח ובשירים ואותו סיר של פגעים הוא יושב בפתר עליון עד כי אתה ה'
 מחסי עכ' : ונדאה דלין מתחילת מוהי נועם כי כן נדאה נמשון המיימרא באומ'
 ואומר יושב בפתר עליון וכו' עד כי אתה ה' מחסי וכספר כלבו זל הביא על זה שתי
 נוסחאות וזל ואחר קריית שמע אומר ויהי נועם עד אורך ימים אשביעהו - ויש
 שמתחילין מיושב בפתר עליון עד כי אתה יי מחסי עכ' : נדאה מדבריו שאותם
 שאומרים עד כי אתה ה' מחסי מתחילין מיושב בפתר עליון ולא מוהי נועם משום
 דמתחילין מוהי נועם משלימין עד אורך ימים אשביעהו וכיון דבגמ' דלין אומ' כפי' עד
 כי אתה ה' מחסי נדאה שראוי להתחיל מיושב בפתר כו' ואין משלימין הכסוק משום דליכיל
 ה' היבות והסבון הזה מסוגל מאד על המטה דכתיב הנה מטתו שלשמה שמים גבורים
 סביב לה וכו' ועל כן יאמר מזמור ה' מה רבו צרי עד לה' הישועה שהם גם כן שמים היבות
 שאין להם סיר הישועה רק עד היכת הישועה דאם לא כן למה אמרו שם בפיק
 ידיעות הטומאה עד לה' הישועה לימא כל המזמור כלו דמסיים בתשלום
 הפסוק עצמו אלא ודאי כוונתם היתה שלא יאמר רק עד מלת הישועה באומר ואומ' מה
 רבו צרי הוא על המזיקין כי צוררים הם לאדם וזה הסיר מסוגל מאד להגין על האדם מכל
 הדעות והמזיקין דגרסינן בברכות פקא קמא רי' כל אומ' להו להני קהאי וגני היכי עביד
 הכי והא ארי' כל אסור להתרפאה בדברי תורה להגין שאני ופרשי' להני קראי סיר של
 פגעים וגני כשהוא הולך ליסן בלילה עד כאן לשונו - הנה נדאה שהיא מגין הרבה
 ומברית המזיקים ולכן תקנו לאומרו בכל מונאי שבת לפי שכשקדש היום בערב שבת באה
 שבת באה מנוחה וכל המזיקין בורחים ולכן אומר הפורש סוכה שלום עלינו ומיד
 במונאי שבת חוזרים לשוט בעולם ונחמו צריכים שמינה מהם ולכן אומר אותו ועזש
 הטעם עצמו אינו אומרים אותו בכל לילה על המטה לשמירה :

מאמר שלישי

יְבָרְכֶךָ יי וְיִשְׁמְרֶךָ : יֵאָרֵי פְנֵינוּ אֱלֹהֶיךָ וְיִחַנְדֶּךָ ו יֵשָׂא יי פְּנֵינוּ

אֱלֹהֶיךָ וְיִשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם כָּל אֶחָד ג' פְּעָמִים וְכָלֵם יַחַד ג' פְּעָמִים אַחֲרָיִם

אחר אשר יקרא שיר של פגעים כמדובר יאמר ברכת כהנים על האופן הכתוב לעיל לפי שהיא ברכה עליונה ובה היו ישראל מתברכין והביאה הטור ז' פ'מן דל'ט' בסדר רב עמדם ז' - ומכונה איושב באתר עליון דהיינו שיר של פגעים מטום דיס בה ס' אלהיות כנגד ס' תיבות אשר מיושב באתר עליון עד כי אתה ה' מחמי וכן כתב הר' דוד אבודרהם ז' ואומר יושב באתר עליון עד כי אתה ה' מחמי לפי שיש עד תחמי ס' תיבות כנגד ס' אלהיות שיש בכרכת כהנים ועליהם נאמר הנה מטתו שלשמה ששים גבורים סביב לה וכו' עד כאן לשונו :

ובפסוק ראשון יש בו ג' תיבות כנגד תורה גביאים כתובים • וכנגד ג' עולים בתורה בחול • ובפסוק שני ה' תיבות כנגד ה' חומשי תורה : וכנגד חמשה עולים במועדים בהורה • ובפסוק ג' ז' תיבות כנגד ז' ספרים שהתורה נחלקת בהם כדעת רז"ל דויהי נועם ספר בפני עצמו ונמצאו שהם ז' ז' עולים בתורה בשבת • ויש בה ששים אלהיות כנגד ששים מופתות וקאלה רמזים רבים לא ידעתי הפורות • אמנ' טעם הכפל לומר כל פסוק ג' פעמים וכלם יחד ג' פעמים שמעתי בזה רמזים וסודות אך יאריך ספורם : אך אמנם הנראה לעינים קרוב אל הפשט הוא מה שנאמר בו כי הוא רמז לששה צדדים שהם מעלה ומטה וד' רוחות העולם שהששה צדדים הללו רמזים אל אצלם ז' בכמה מקומות וביחוד בנטיילת לולב כמו שנתבאר במקומו והנה פה בכרכת כהנים בזה האופן מהכפל תמצא כל פסוק מנוכפל ששה פעמים ולהיות כל פסוק מתחיל ביוד שהם עשרה נמצא בזה הכפל בכל פסוק חשבון הששים כי ששה פעמים עשרה עולה ששים וכל אחד בפני עצמו עולה ששים כי יוד בתלואה עולה כ' ו' פעמים יוד עולה ששים ובה האופן מהכפל עולה כל פסוק בפני עצמו מנוכפל ג' פעמים לחשבון ששים וזה החשבון מהששים כבר הודעתך כי הוא חוד מסוגל מאד והביניהו : ורז"ל בהרבה מקומות שמו יחס החלק עם הכל לאחד עם הששים כאומר השינה אחת מששים מנייתה • והחלום אחד מששים מנבואה כו' וכן בהרבה דברים : יען כפי גזולת המספר נמצא בו שיתחלק לחלקים שלמים רבים מה שלא ימצא בכל מספר אחד זולתו אשר על כן חלקו התוכנים הדקים והשניים וכו' במספר ששים כמו שיארתה בלרוכה בספר בית אלהים ואם ירצה לומר אחד זה פסוקי ויסע ויבא ויעל לא הפסיד שהם מסוגלים לשמיר' כפי מה שהפליגו בהם רז"ל ברבם ובתנחומא אך מפני שלא זכרו אותם הפוסקים לא כתבהים פה :

דֶּשְׁבִּיבֵנו אֲבִינוּ לְשִׁלוֹם וְהַעֲמִידֵנוּ מַלְכֵנוּ לְחַיִּים שׂוֹבִים וְלְשִׁלוֹם
וּפְרוֹשׁ עֲלֵינוּ סוֹכְתֵי שְׁלוֹמֶךָ וְתִמְנְנוּ מַלְכֵנוּ בְּעֵצָה שׂוֹבָה מִלְפָּנֶיךָ ו
וְהוֹשִׁיעֵנו מִהַרְרָה לְמַעַן שְׂכַךְ וְהַגֵּן בְּעֵדְנוּ וְהִסַּר מֵעֲלֵינוּ אֲוִיב
דְּבַר חֶרֶב צָרָה רַעַה רַעַב וְיַגוֹן מִשְׁחִית וּמִגְפָּה שְׂבוֹר וְהִסַּר שֶׁטָן
מִלְפָּנֵינוּ וּמֵאַחֲרֵנוּ וּבִצֵּל כְּנַפְיֶךָ תִּסְתִּירֵנוּ וּשְׁמוֹר צְאֲתָנוּ וּבִזְאֲנוּ

לְחַיִּים וְלִשְׁלוֹם מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם כִּי אֵל שׁוֹמְרָנוּ וּמַצִּילָנוּ אַתָּה
 מְכַל דְּבַר רַע וּמַפְחֵד לַיְלָה הִנֵּה מַסְתּוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמָה שְׂשִׁים גְּבוּרִים
 סָבִיב לָהּ מִגְּבוּרֵי יִשְׂרָאֵל כֻּלָּם אֲחוּזֵי חֶרֶב מְלֻמְדֵי מִלְחָמָה יְאִישׁ
 חֶרְפוֹ עַל יְרֵכּוֹ סִפְחָד בַּלִּילוֹת :

הנה

זה הביאיהו הפוסקים ואמרו שראוי לאומרו בלא חתימה כי הנה אין
 אומרים אותו אלא לשמירה בעלמא דכתוב בו והגן בעדינו והסר מעלינו
 והסר שטן מלפנינו ומאחרינו כו' ולפי שראוי לעמוד על הכנתו כדי שיכין בו האוי' אותו
 בלבב שלם אשר יהיה בקירה לפי פשוטו : אמ' שהכינו אבינו כו' יר' כמו אב הרחמן המרחם
 וחומל על בניו ומשכיבם בזרועותיו
 אמר זה על שם שתחזור בשמותינו חדשים לבקרים וכמו שתקינו מסדרי ההפלות באלהי
 בשמה אשר תחננו בה התחננו בשמות לבגדים מהם והנה בחזרה נשתחוו לנו תגלה
 ותראה מלכותו עלינו כי לא מהתי' יהללו יה ואומ' והעמידנו מלכנו לחיים טובים ופרוה כו' :
 ואמרו במדרש תילים לפי שאין מצות צינית בלינה מוסף ופרוש עלינו סוכה של מן וכו'
 ואמ' ותקננו בעצה טובה מלפניך לפי שאין עצה מתוקנת לעמוד בלתי עצהו יה' שג' א' ענת
 ה' לעולם תעמוד ולפי שבלינה לב האדם פנוי מעסקי העולם והוא חושב מחשבות על
 משכבו אינו מתקשים מאתו יה' יעננו עצה טובה וכו' ואמר והוא יעננו מהרה למען שמך
 כי בכל מה שישאל האדם לצרכיו צריך להזכיר תשועת ישראל וביאת משיחנו במהרה
 יגלה אמן . והתחיל לשאול השאלה והוא השמירה מן המזיקין ומפגעים שונים ושטן
 ויצר רע . ואמר והגן בעדנו והסר מעלינו עד החתימה להיות הלינה צריכה שימור
 יותר מהיום כאמור . ויש בו גם כן ששים היבוח כי בזה נשתה שלמד ולכן אומר מיד
 הנה נשתה שלשלמה וכו' והם פמליא של מעלה והם מגבורי ישראל המלאכים המלמדים
 זכות על ישראל והם מסטרא דימינות איש חרבו על ירכו לשמור את האיש הישראלי מסד
 בלילות . ויש בפסוק זה כמה מן הדמיונים מסכמנים אל הדרוש הזה ועתה כפי העת
 אין מקרא יוצא מיד פשוטו והדרשה תדרש והסוד יתבאר במקומו בס' ד' . וישנהגים
 לומר אחד זה פסוקי ה' בבאות עמנו וכו' ה' בבאות אשרי אדם וכו' ה' הושיעה וכו' ולפי
 שלא הזכירו אותם הפוסקים לא דאיתי גם אני לכותבם :

בְּקִרְאֵי עַנְנֵי אֱלֹהֵי צְדָקָי בְּצַר הִרְחַבְתָּ לִּי חֲנֻנִי וּשְׁמַע תְּפִלָּתִי :
 בְּנֵי אִישׁ עַד מָה כְּבוֹדֵי לְבַלְיָמָה תִּאָּהֲבוּ רֵיךְ תִּבְקָשׁוּ כָּבוֹד סֵלָה :
 וּדְעוּ כִּי הַפֶּלֶא יי חסיד לו' יי וְשִׁמְעַ בְּקִרְאֵי אֱלֹהֵי : רְגֹזוּ וְאַל תִּחַטְּאוּ
 אָמְרוּ בַלְבַבְכֶם עַל מִשְׁכְּבְכֶם וּדְוֹמוֹ סֵלָה : זָבָחוּ וְזָבְחוּ צְדָקָה וּבִטְחוּ
 אֵל יי : רַבִּים אֹמְרִים מִי־רְאִנוּ טוֹב נָסָה עָלֵינוּ אֹזֶר פְּנִיךָ יי : נָתַתָּ
 שְׂמֵחָה בְּלִבֵּי מַעַת רַגְנֶם וְתִירוּשְׁם רַבּוּ : בְּשִׁלּוֹם יִחַדְדוּ אֲשַׁכְּבָה
 וְאִישׁן כִּי אַתָּה יי לְבַדְדֵךְ לְבַטַח תִּשְׁיבֵנִי שְׁמֵרְגִי בְּאִישׁוֹן בַּת עֵיזָבֶזֶל
 בְּנִפְיֶךָ תִּסְתִּירֵנִי אַתָּה סֵתֵר לִי מִצַּר תִּצְרְגֵנִי רַגְנֵי פִלַּשׁ תְּסוּבְּבֵנִי סֵלָה :

מאמר שלישי

וַיֹּאמֶר יי אֵל הַשָּׁמַיִם יַעֲרֵךְ יי בְּךָ הַשָּׁמַיִם
בִּירוּשָׁלַיִם הֲלֵאֵה אֹדוּר מוֹצֵל מֵאֵשׁ :
וְשִׁבְתָּ וְעִרְבָה שְׁנָתְךָ : בְּרוּךְ יי יוֹם יוֹם יַעֲמֹס לָנוּ הָאֵל יְשׁוּעָתֵינוּ
קָלָה : בִּידֶךָ נִפְשׁוֹת הַחַיִּים וְהַמֵּתִים אֲשֶׁר בִּידוֹ נִפְשָׁה כָּל חַי
וְרוּחַ כָּל בֶּשֶׂר אִישׁ . בִּידֶךָ אֶפְקֵיר רוּחֵי פְדִית אוֹתִי יי אֵל אֲמֵת :

וייהודה וישן

אחר

אשר השלים כל מה שראוי לו לומר קודם שיסן כי בו יהיה מטתו
שלמה אשר על כן קיים בפסוק הנה מטתו של שלמה וכו' יאמר
מזמור בקראי ענני שהול גם כן מסוגל מאד וכתבו בו חכמי הקמת דברי נפלאים ואמרו
שהול מסוגל לכל שמירה בעולם והוא כדמותה הפלה ומצאנו שהול למדו ק' ש' מפסוק אמרו
בלבבך על משכבך ודמונו סלה הכתו בו ונאמ' בו בצר הרחבת לי הצר הו' המזיק הצורר
את האדם בכל אשר הוא עושה הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות . ונאמר
בו ודעו כי הפלא ה' חסיד לו כלומר שאין המזיקין קרבים אליו דכתיב לא יגורך רע .
וקיים המזמור בשלום יחדיו אשכבה ואישן וכו' מאי יחדו רבים ומאי אשכבה ואישן יחד
אלא בשלום יחדו הכפס והגוף יחד אשכבה ואישן ולא אפחד מן המזיקים כי אהה ה' לבדד
לבטח תושבתי ולכן יאמר עוד שמרני באישון בה עין וכו' ויש בו ז' תיבות כנגד ז' ימי
השבוע ושבעה משרתים ושבעה עולים בשבת לספר תורה והוא מספר שלם כמו שהביאו
חכמי המספר כי כשנחבר ראשון הנפרדים שהוא מספר הג' עם מ' מהזוגות והוא
מספר ה' עולה ז' וכן להפך כי כשנחבר ראשון מהזוגות עם שני מהנפרדים והוא מספר
הה' יהיו גם כן שבעה והיו שלמות גדול במספר הזה אשר לא ימצא בז' אלתו ולזה נקרא
במספר שלם כי יש לו השלמות הזה ורומז לזה אמר הר' אב' בפ' בלק בפסו' בנה לי בזה ז'
מזבחות וכו' אחר שפירש מעלת מספר ה' אמר בסוף לשונו וכתת שלם לשלם אז התחיל
רוח בינה והמסביל יבין ע"כ : ורמז אל זה כי השבעה הוא מספר שלם והב' ה'
שלם בהכלית השלמות ולזה כל עם להוריד השפעה היה רוצה ז' מזבחות שיהיה יחס
למזבחות עם השם וזה יהיה כשיהיה במספר שלם ובזה התחדש רוח בינה . ואחר כך
יאמר פסוק אתה הרהר לי מצר תצרני כי יוצא ממנו שם מסוגל מאד להסתר מפועלי און
ויאמר פסוק ויאמר ה' אל השטן יגער ה' בך השטן וכו' והטעם כי אחר שאמר כל הדברים
לשמירה מובטח לו שהוא שמור ולא ירא מן המזיקין ולזה נועד בס' כמי שאינו ירא מהם
כלל ופסוק זה הביאו כה' רד אבודרהם ואמר שראוי לאומרו שהול מסוגל מאד לשמירה
ואחר שאמר כל זה לא יפחד וישן וערבה לו שנתו ולזה יאמר מיד אם תשכב לא תפחד
ושכבת וערבה שנתך וכן יאמר את' כ' ברוך ה' יום יום וכו' כמותו שבת ליוצרו שהבטוחו מן
המזיקין ומפקיד בידו ית' נשמתו ולזה אומר בידך נפשות קיימים והמתים וכו' בידך אפקיד
רוחי וכו' ורוב הפסוקים הללו הביאם הטור ז'ל בסימן הג' בשם רב עמרם .
וכוסיים ה' אל אמת והס' ג' שנות הקדש כי אמת חותמו של ה' ועל האמת העולם קיים
ותורתו אמת שנת' אמת מארץ תצמח והוא על דרך זה' אלהים אמת הוא אלהים חיים ומלאך
עולם ולזה אול' בין ה' אלהים לאמת לא יפסיק כי שלשה שנותו אלו גדולים עד מאד ולא

מאמר שלישי

והואיל

עב

חזקתו וזוה חזקת השב' האלהים אמת • והואיל
לשון אחד שכתב הכל בו ז' על פסוק
במנהג שכתב על דרך השלשה שמות אלו שהוא קשה הדבקה עד מאד והוא בלתי מוכל
ועוה ז'ל נשאל לפני רבי על ענין שלשה פסוקים אלו מפני מה לא סדרום בסדר שהם
כתובים בהילים והשיב לכך נהקנו לומר כן לפי שכתוב וה' אלהים אמת נדקקת הא' מסיים
בה' והב' באלהים והשלשי באמת עד כאן לשונו • והקושיא מבוארת בלשון שאם
השאלה היא לפי מנהג הספרדים אין מקום לשאלתם שהרי הם אומרים אותה בסדר שהם
כתובים בהילים כי נדקקת כהרדי אל הוא במזמור ל' ונדקקת אלהים וכו' הוא במזמור
ע'א' ונדקקת נדק לעולם באלפא ביתא סימן קי"ט ואין מקום שאלה למנהגם •

ואם שאלתם היא לסדר שאומרים אותה האשכנזים אם כן אין מקום לתשובה דאדרבה
היא הנוהגת שהיה להם לסדרם על הסדר שהם כתובים • ואפשר לישב לשונו זה
בשנאמר שהשואל שאל על מנהג אשכנז והשיב רבי לישב מנהג אשכנז ואמר כי להיות
שכתוב וה' אלהים אמת שהם שלשה שמות שאין ראוי להפסיק כלל ביניהם ואם היו אומרים
אותם בסדר שהם כתובי' בהתילים הנה הפסוק הראשון מסיים בה' והב' באלהים והשלשי
באמת ומיד בשמם יימית הפסוק הראשון היה ראוי להזכיר גם אלהים ואמת בלי הפסק
הקודם בפסוק השני קודם גם אלהים וכן כל הקודם בפסוק הג' קודם גם אמת ועל כן
התחילו בפסוק ונדקקת אלהים כדי שלא אמרו הג' שמות הנז' בסדר ה' אלהים אמת כי
באשר לא יאמרו אותם על הסד' הזה יזו יוכלו להפסיק עד כאן מה ש' איתי ביישוב לשונו
עם שהוא דחוק קנה

ואם באנו ליישוב בשתיהי שאלה השואל על מנהג ספרד אפשר ליישוב גם כן בדוחק
בשנאמר שכוונתו בשאלתו היתה דלמה זה לא סדרו הג' פסוקים האלה של צדוק הדין שיהיו
ג' פסוקים ממוכים זה לזה בסדר שהם כתובים בהילים ולמה לקחו פסוק א' ממזמור א'
ופסוק א' ממזמור אחר היה להם ליקח שלשה פסוקים מהאלפא ביתא ממוכים זה לזה שהם
כלם צדוק הדין וז' למע לא סדרום בסדר שהם כתובים בהילים כלומר שיהיו ממוכים זה
לזה ולא בדלוג ובאה התשובה לכי זה על נכון שכתבו בג' פסוקים אלה אע"פ' שהם בדלוג
יותר מבאחרים אפי' שהיו ממוכים בסדר להיות שיש בהם שלשה שמות אחד מהם בסוף כל
פסוק כנז' וז' משום דכתוב וה' אלהים אמת וכו' והוא ק' לעם שהלשון דחוק גם כן במה
שלאמר בשאלה ג' פסוקים אלו שנראה שעל שלשה פסוקים ידועים שאל' למה סדרום בסדר
שהם כתובים וכו' וכן מלת סדרום דחוק גם כן שנראה שלא שאלו רק על הסדר ולא על

מציאותם יותר מזולתם: והנה זה ראיתי ונתון אל לבי לכתוב על עקר יקר
שאלתך אשר היא אצלי מילתא זוטרתא מאד לקלות ידעתה וביאורו
בספרי הפסוקים ולולא הפצרת בי להשיבך על זה לא הייתי משיב כי אין מדרכי להשיב
על דברים פשוטים דזול קרי בי רב הוא • אך אמנה מהב"ס הייתי להרחיב מחנה מענה
לשון בטעמי הדברים הנז' לנלא היה דבר הפארתך אלי נחון וכאשר לא יכולתי לעשות
דבונך כרצוני בטלתי רצוני מפני דבונך גם כי ידעתי בלמנה אין אומר ואין דברים אשר
לא נשמע קולם על הלם בספרי האחרונים כלם • ובהתיימת התיימת דברי אלה ראיתי
להעריך על מאמר רז'ל על פסוק הוחלת ממושכה מחלת לב וכו' בפסיקתא על גאולתנו
ועל פדיון נפשנו כי ראיתי בו מן הקושי אשר לא יעלה מעיני פני המעשיין בו וז' אמר רבי
חייא בר אבא אמר ר' יוחנן כתיב הוחלת ממושכה מחלת לב • כשאדם מנפה לרבו אם אין
ענין לו נפיו הוא עצב בלבו וכשעושיין לו נפיוו באלו כתבו עליו סיים כך אומרת נכמת

מאמר שלישי

תראל רבונו של עולם לכל תחלה יש קצבה ולתחלה משיח אין לו קצבה אמר לה ה' כי אני
בא ואנחמך שנאמר כי נחם ה' ציון ומה אומר לה קומי ארזי כי בא אורך ואחריה לפני
רבשע קום אתה בראשונה ואנחנו אחרך באותה שעה יקום שני עתה יקום הארץ ויאמר ה' כי
עתה ארונם עתה אנשאל עכל : והנה הוא קשה היישוב מאד והקושי בו מכוונות
ראשונ' כי נראה באמת שהכנת כונת הכתוב שאמר תחלה ממוסכה מחלת לב רוצה לומר
בשארם תקוה לדבר אחד ומאריכין לו הדבר המקווה מיום ליום ומחדש לחדש הוא מחלת
לב אף שלבסוף ישיג הדבר המקווה ואם כן איך מביא משל הפך זה לבאר הכתוב והוא
ראיה לתהור באומ' כשאלדם מצפ' לדבר אם אין עושי' לו צפוי' הוא עצב ואם עושי' לו צפוי'
כאלו כתבו עליו חיים שהרי אף שיעשו לו צפוי' אם הצפוי הוא ממוסך ואריך הוא עצב
בלבו ואין הדבר הלוי בעשיית הצפוי - ה' יש למפק שאומ' כך כנסת ישראל אומרת דבשע
לכל תחלה יש קצבה ולתחלה משיח אין לו קצבה נראה שהוא שקר כי הנביא מכריז בשם
השם ית' אני ה' בעתה אחיטנה לא זכו בעתה הרי שיש לו קצבה אף אם הוא נעלם ממנו
והיה לו לומר ותחלה משיח לא גלית לנו קצבתו ואם היה סומך לכסוף תחלה ממוסכה וכו'
בנסת ישראל אומרת היה יותר נקל ליישב ויעוד ג' יש למפק במה שאומ' ה' כי אני
בא ואנחמך שהרי לא תקן שאלתה בזה - ועוד ד' מה זה שאורזת כנסת ישראל
לאמר קום אתה בראשונה ואנחנו אחרך שהרי הוא ית' בא בראש כגון שאמר אני בא
ואנחמך וכו' ונמו שנראה מהפסוק שהביא קומי ארזי כי בא אורך כלומר שכבר בא אורך
ומה היה צריך שיאמרו לו קום אתה בראשונה וכו' ועוד קשה זכרם שאמר באותה
שעה יקום שנאמר עתה יקום וכו' ומה נהחדש לו ית' עתה יותר ממה שאמרה כנסת ישראל
קודם לכל תחלה יש לו קצבה וכו' ולא עוד אלא שאומר עתה ארונם עתה אנשאל וכו' -

אמנם

המאמר יתבאר באר היטב עם ב' הקדמות אמתיות הראשונה היא
כי התחלה והצפוי לא ילקח בעבור הדבר המצופה והמקווה רק בעבור
ההקוה עצמה - ואם יעשה האדם הדבר אשר בעבורו ידע שיהיה לו שכר מה זה הנקרא
עשיית הצפוי כי איננו עשיית הדבר המצופה רק הצפוי דרך משל אם יאמרו לאדם אחד
אם תעשה מלאכה פלו נתן לך כך פלעים הנה אם יעשה המלאכה ההיא בשלמות נעשה
צפוי ותקוה שהיא תקוה בטוחה והוא שמח בתקוהו אף שלא יתנו לו דבר אחר כך כגון
שקרה למנוח עם דיאונזיאיו הככל - אמנם אם לא עשה המלאכה ההיא לא נעשה
צפוי שלא נעשתה ההקוה עצמה התלויה בה - כן הוא ענין ביאת משיחנו בזכותנו
שאמר לנו השם ית' אם זכו אחיטנה שתקוהו זאת אין לה קצבה לשהיה תקוהו בטוחה
יען הזכות והטוב לא ידענו עד כמה צריך שיהיה וכל שכן שהטוב הוא מתפשט לב' בת :

ועם ההקדמה הראשונה הזאת יתבאר תחלה המאמר שאמר תחלה ממוסכה מחלת לב
כלומר כשהתקוה עצמה היא ממוסכה שאינה בטוחה היא מחלת לב וביאר הענין באומרו
כשאלדם מצפה לדבר אם אין עושים לו צפוי כלומר אם הקדמו ותחלתו אינה בטוחה הוא
עצב אל לבו אמנם כשעושי' לו צפוי הוא כאלו כתבו עליו חיים אף שלא יבא הדבר המקווה
לעולם הנה הוא שמח במה שתקוהו שלימה ועל כן אמר כאלו כתבו וכו' ולא אמר כאלו
כתבו כי הכתיבה היא התקוה לעתיד שזהו עושי' לו צפוי באומר : ועל זה הביא
נואמר בנסת ישראל על תחלה המשיח שאנו מקוים כי לא דבר בעל המאמר בעתה רק
בעת שיחשינה ואמר שלכל תחלה יש לו קצבה כלומר יש לו קצבה לתחלה עצמו לשהיה
בטוח שאומרים לו לאדם אם תעשה כך נתן לך כך ובאומרו אם תעשה כך יש לו קצבה וידע
האדם שכשיעשה יתנו לו הדבר הנתן לו בשבילו אמנם תחלה משיח אין

מאמר שלישי

עג

לכן קצבה לתולתו אף שיש קצבה לביאיתו אך להקוה לשהיה הקוה בטוח שיבא בזכותו
לכן קצבה נזכרת כי אמר: וההקדמה הסגנית היא שיש הפרש בין
ביא' ה לקימה כי הביאה תורה על אחרית

הזמן המוגבל והקימה היא קודם הזמן המוגבל ובכן יתבאר סוף המאמר כי היא
אומר לכנסת ישראל שיש שילוק קצבה לתולת משיח לבד אחד והוא לביאיתו קודם
הזמן המוגבל: הנה יש קצבה לתולת שידע המיחל והמקוה שבוא יבוא לזמן המוגבל
בלי ספק וז' אני בא ואנחנו כלום' אני בא לזמן המוגבל ואנחנו זכאי ראוי שהשמת
בהקוהך שהיא בטוחה שנאמר כי נחם ה' ציון ואומר קומי אורי כי בא אורך כלומר קומי
בנסת ישראל אף שלא נתעוררת אתה לשיבוא בזכותך היתה קימה מוצדק כי כבר בא
קורך ינוד הזמן המוגבל והקצוב מאתו ית' ואמנם כנסת ישראל לא התקדר דעתה בזמן
הקצוב ותשיב אמריה על הקימה קודם הזמן וז' אף קום אתה בראשינו ואנחנו אחרך כלו
קום אתה קודם הזמן בראשנו שתעזור לנו מעט שתהיה ההתחלה מאתך על דרך

השכינה ה' אליך ונשובה וכו' כלומר מעשור ולאנחנו אחרך כדונה * והנה השם ית'
בשרואה שישאל מהעוררים אל הטוב כי הקתעוררת בזה שהוא מורה על השוקה
במדת אל הטוב הנה הוא התחלה ופתח גדול אל השבתו מיד יקום לעזרנו והוא אומ'
געה קום ית' ה' כו' ולא עוד אלא שהוא מתנשא ומתרום בהתעוררותו זה כי הוא ית'
נתעלה בטובתו כדוד והוא עוזר המיד לנחותו הדרך השם בפשינו בחיים הוא

השכינה ה'
אליך וכו'

יושיענו ויוביאנו מנרה לרומה ומתפלה לאור גדול ויקיים כנו ביאור מזמור
מאמר המסודר בשב ה' את שיבת ציון וכו' אשר בכיאר המזמור בשב ה' את
הקטון ההוא נשלים מה שראינו לדבר ולקבד בחבור הקטן הזה ובו יתבאר עוד הדרוש
אשר נרמז במאמר הנז * אתר שיר הנועלות לדוד בשב

שיבת ציון
כו הנו

ה' את שיבת ציון היינו בחולמים וכו' והנה כפי דרך המפרשים שביארו שבשוב ה'
את שיבת ציון הוא על הגולה העתידה ושמלת היינו השמש לעתיד שהיא עבר במקום
עתיד אפשר שיאמר שכשישוב ה' את שיבת ציון יהיה ציור ישועתינו בכנין בית קדשנו
והפארתינו כצויר החולם שחם הדמיון מנייד בחלום הטוב בהפלגה מה שלא יבאים בו
הנציאות החנוכי בהקין כי החולם דרך משל שהוא מלך ידמה בחלומו כל הגדולה והמעלה
האפשרית בענין מלכותו כי לא יתנעוהו הנציאות הרחוק יען הוא צודק דמיונית לבד
ואם היה מסכים מה שחזן לכפש עם מה שבנפש בזמן החלום היה הטוב ההוא גדול ורחב
ידיים * אמנם אינו כן על הרוב ואמר דוד המלך עליו השלום כי בענין הפלגת הטוב
והישועה העתידה נהיה בחולמים כלומר שכל מה שיהיה אפשר לדמיון לצייר מהמעלה
והגדולה כך יהיה בפועל וז' היינו בחולמים וביאר ההבדל בכל פרטיו מהטוב המקווה
אל הטוב המדומה בחלום: וזה שהחולם הוא מדמה צורות בדויות והקין וריקס

בפשו מהנודות הדמיוניות ההם ואדרבה הוא מהעצב הכך מה שהיה שמח בחלום -
אך אמנם בזמן ישועתנו ופדיון נפשנו היתה שמחהינו אמיתית בפועל יגמר שהפכים מה
בנפש עם מה שחזן לנפש

מאמר שלישי

ואז אז ימלא שחוק פניו וכו' יד כי להיות שהשמה בחלום איננה עוברת אל הפה יען
איננה רק בדמיון ולא בפועל על כן אמר שאז בזמן ישועתנו יתלא שחוק פניו ולשוננו
דנה הפך מה שיקרה לחולם ואמר שיהיה הטוב הקהל כ'כ' מכורסם מלבד היותו
שלא בפועל כמדובר שם הכה המנגדת יודו עליו וז' אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות
עם אלה כלומר שיה' יודו שהש' ית הגדיל יותר מהנהוג לעשות כי מעולם לא נשמע שישכים
המציאות עם מה שייצד הדמיון בחלום משיעור הטוב רחב דים וזהו המכון במלת הגדיל
כלומר יוצא מהקסם הטבעי וישראל גם הם יאישו וישמחו בטובהם בכיהם ובשפתיהם
ויאמרו תמיד הגדיל ה' לעשות עמנו היינו שמחים כלומר בהיותינו שמחים הגדיל עוד על
שמחהינו מדרגה אחר מדרגה וזה כי היה אפשר שיגדיל ה' חסדו ואמתו עם מי שהוא דואב
ומתעבד והוא בשפל המדרגה עד מאד במה שירים אותה מאשפו ואף שלא יעשה לו מניחו
הטוב ולא יתן לו גדולה ומעלה יאמר בלמתי שהגדיל לעשות עמו חסד בהעדר הרע ממנו
על כן אמר שאמרו ישראל שהגדיל ה' לעשות עמם טוב גדול אחר שקדמה להם שמה'
על הטוב באופן שהיא מדרגה אחר מדרגה בתוספת טובה כפולה ומנוכסלת וז' הגדיל ה'
לעשות עמנו היינו שמחים כלומר בהיותנו קודם זה שמחים הגדיל עוד לעשות עמנו והוא
דקדוק טוב : ואפשר שיהיה הכל מאמר בגוים שהם יודו ויכירו את

טוב השם ית' שישפיק רוחב שיעורו שיעשה עם האומה ה'
הישראלית עד שיעבור מהם אליהם שכהטיב ה' לנו שפע שבע רצון גם להם יטיב וז' אז
יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה הגדיל ה' לעשות עמנו וכו' יד' אז בזמן גאולתינו
ופדיון נפשינו יאמרו בגוים ונוסח תאמרו הוא הגדיל ה' לעשות עם אלה הגדיל ה' לעשות
עמנו היינו שמחים כללו אמרו במה שהגדיל ה' לעשות עמם הגדיל בזה גם כן לעשות
עמנו להיות כי מטובתינו יגיע גם להם חלק ממנו וזכה יודו שהם שמחים גם כן בטובתינו
עם שלא הגיע שמחתם לשמחתנו כי הם יקין שמחים בשפה רפה אמנם אנחנו ימלא שחוק
פינו ולשוננו דנה כאמור : ואחר אשר ביאר גדר ודושם הטוב המקווה
בגדר אמתו על נכון ההפלה עלהגאולה הגז' ואמר טובה

ה' את שבייתנו כאפיקים בנגב הזורעים בדמעה וכו' יד' שיעשה הוא ית' שתהיה ישועתינו
בזכותנו נמנה שאנחנו בוכים ודואגים בגלותינו שיהיה הגלות מכפרת עון והוא יסגית
בנו מנד היותינו אנחנו שבים בכל עת באופן שישגית בנו כינו שהוא ית' תשגית בנגב
ארץ זיה בלי מים שמוציא להם בהשגחתו הנכלאה אפיקים להסקות שדותיהם למה שדקה
את ענים שזורעים בדמעה ועל כן ברנה יקצורו ששערי דמעתם לא ננעלו לפניו ית' כן
ההפלה שלדמעתנו אל יחרם וישיב שבייתנו כאפיקים ההם שמזמין לזרעים בדמעה עד
שהם זוכים לקצור ברנה וכן הנוך ילך וכוכה נושא משך הזרע לזרוע בשדהו בחושכו
ש'רוכ יובש הארץ והעדר המטר כי לא יצמיח והוא ית' עושה באופן שבוא יבוא בזה ברנה
ויהיה נושא אלומותיו ואמר אלומותיו בכנוי אליו לרמוז שבכותו מנד היותו בוכה
ומתעבד ומתפלל אליו ית' בזרעו תבואתו על כן השגית בו הוא ית' עד שעל כן יהיו
האלומות ההם מנד עצמו ודואו שיקראו אלומותיו כן ה' אליהנו ישיב שבייתנו מנדנו עד
שתקרא ישועתינו מכוכה אלינו כנז' :

וכד' ליטב מלת היינו שמשמעו הוראתה הוא על הזמן העבר על נכון אפשר
שיפורש המזמור כלו באופן שני שיבד בענין בנין הבית רשמי ובנין
הבית האחרון אשר יגדל מן הראשון בזמן גאולתינו ואמר שבזמן בנין הבית השני

מאמר שלישי

עד

בערך אל הכנין הראשון היינו בחולמים וזה כי מי שראה טוב גדול ונאבד ממנו ואחר כך שב לראות מעין הטוב ההוא אשר לא יגיע למדרגת הטוב הראשון לא נתקררה דעתו בטוב ההוא השני בנידו הראשון ויהיה בערך אל הראשון בחלום מהקין וזהו אומ' בשב' ה' וכו' יר' ששב' ה' את שוב ציון דהיינו הכנין השני כי בו הפול מלת בשב' הנה היינו אז בכנין השני ההוא בזוכרנו הכנין הראשון במדרגת חולמים כי הכנין השני היה נראה לנו חלום שהוא בלתי שלם שאינו מפסיק מה שחזן לנפש עם מה שבנפש : או שיאמר שבזמן הכנין השני היינו בחולמים בענין הכנין הראשון והיה נראה הכנין ההוא השני כאשר יקין החולם ודיק' נפשו יען לא הגיע למדרגת הראשון וכמו שיקרה לרעב והוא אוכל בחלומו ודיק' נפשו כן נראה אלינו בכנין השני שהיינו חולמי' בכנין הראשון ועתה בכנין הב' היתה היקנה שהיא פחותה מהחלום כנז' ובוזה לא היתה השמחה בכנין השני כל כך שלמה שחפרו כמה דברים שמינו רבותינו זל :

ואמר

שבכנין האחרון שיהיה גדול מן הראשון וכל שכן מן השני אז תהיה השמחה שלמה זל אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה יר' לפי שהשחוק היא סגולה לאדם כנודע אשר על כן לפעמים ישחק לדברים שאין טעם בשחוק ההוא כמו שיקרה לאדם שרואה מכל בדרך ישחק בטבע וכן מי שרואה אדם א' שנפול בטיט שחוק ואין טעם בלל בשחוק ההוא רק היא סגולה למין ההוא לבדו ולכלו ובכל עת על כן הבדיל השחוק אשר יהיה בעתיד בכנין בית קדשנו והפארתינו שיהיה בטעם מפסיק וסבה חזקה במה שאמר ולשוננו רנה שנגיד ונשבח ונרנן על כל הטוב הראוי אל השחוק ההוא כי השחוק אשר הוא בסגולה בטבע בלתי טעם לא יצדק עליו שירנן הלשון בספור הלהו' בהיותו צעדר הטעם כאמור : אך השחוק ההוא להיות הטעם מפורסם ינלא לשוננו רנה ותודה על כל הטוב הגדול ההוא . ואפשר שיאמר שלהיות הלשון שליח השכל והשחוק אשר הוא בסגולה אינו מפאת השכל על כן להבדילו מהשחוק הסגוליי' בשיהיה השחוק ההוא שחוק מפאת השכל אמר ולשוננו רנה שיפרסמהו הלשון מפאת השכל כנז' : ולא עוד אלא שחף הרואים והם הכת המנגדה יודו על הטוב ההוא וזל אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה וכו' ואפשר שאומ' הגדיל ה' לעשות רונה לומר הגדיל ה' בנין הבית האחרון כדי לעשות עוד טוב גדול עם האומה הישראלית כי לא אמר הגדיל ה' עשו עם אלה או הגדיל ה' מעשה עם אלה רק הגדיל ה' לעשות כלומר הגדיל ה' הכנין האחרון מן הראשון כדי לעשו עם אלה כי הם מעשה הש' יה' הוא לטוב גדול ואז האומ' הישראלית גם הם יאמרו שבמה שהגדיל ה' הכנין ההוא כדי לעשות טובה עמהם הם שמחים וטובי לב אשר על כן התפלל על גאולת ישראל' בהנטרפו' טובו סיבת ציון והוא אומ' טובה ה' את שבתינו באפיקים בנגב יר' שלהיותם בגלות מר וקשה צריכים ליטועה גדולה כמו שבנגב להיות הארץ ארץ יבשה לא יספיק המטר המעט לרוח' את הארץ רק צריכה לאפיקים כדי שהזרעים בדמעה לרוב פחדם מיהובש' ברנה יקוצרו באפיקים הם כן ה' אליהנו בגלותינו זה שאנחנו בצרה גדולה יפליא חסדו עמנו כי אנחנו צריכים ליטועה גדולה בכח גדול וביד חזקה כימי צאתינו מארץ מצרים כי השוענו הקטנות שבכל יום ויום הוא מטיב עמנו ויפיקו להצילנו מירם שעומדים עלינו האומות לבלתינו אומנם כדי שנקוד ברנה מה שזרענו בדמעה שיצא לנו כרי' צריך ליטועה גדולה כנז' שהיה באפיקים בנגב שכפי רבו הנער בזריעה תהיה רבו השמחה בתבואה כן כפי רבו הנער וזמן הגלות יהיה רבו שמחת הגאולה חזו אומרו הלון ילך וכפה נשאל מטר הדוע וכו' יר' כמו שהליכה לזרוע הקיה קשה ותהיה הליכה

מאמר שלישי

אחד ההליכה ברבוי ההליכות מצד יובש הארץ כן תהיינה הביאות בארמונותיו רבות לרבות
הפירות והתבואה שלח תפיק להביאם בפעם אחת וזו בוא יבוא ברנה נוסף אלמוותיו בו'
לומר שמלת היינו השמש על הזמן הסוהו וההיה בית

ואפשר

של מלת בשבט בלתי מורה על הזמן רק על הענין כמו
ויאמר שבענין טוב ה' את שיבת ציון והוא זמן ישועתיכו

שפירש מהר"ן 'שבע ז' :

העמידה כבנין הבית האחרון ובכללה גם הישועה הקודמת כששב השם ית' את שיבת ציון
בבנין הבית השני בכל הענין הזה אנו בחולמים וזו היינו בחולמים כלומר בזמן הזה במה

שאנו מניירים הישועה הזו אנו בחולמים עד שיהיה הטוב מוכט ומתקן כי בניור אמותו
לא נשמח בו לרוב הכרות בגלות רק כמו החולם שיהיה בו ציור הדבר לבד ואין בו דבר

בפועל גמור רק בצורה דמיונית : אך אמנם אז ימלא שחוק פיכו מרוב שמחתו
בשיאמרו בגוים כבר הגדיל ה' לעשות עם אלה כי הגוים לא יאמרו זה רק אחר שיהיה

בפועל כי עתה אנתנו אומרים שיגדיל ה' לעשות עמנו והם אינם מודים בו אך כשיבא אל
הפועל יאמרו הגדיל ה' לעשות עם אלה : וביאר הטעם למה ימלא אז שחוק פיכו והוא

להיות כשנאמר אנתנו הגדיל ה' לעשות עמנו שכבר בא בפועל אז היינו שמחים באמת
ובהמים וזו הגדיל ה' לעשות עמנו היינו שמחים יר' שהיה השמחה בלב להיות הטוב

בפועל ולא בניור על כן ימלא שחוק פיכו אז מה שאין כן בהיותו בכחמנד הניור שהוא
בחלום כמדובר והוא קדוק נכון * ויאמר

ואחר

שביאר הפרש אשר
בטוב התקוה בין היותו בכח
על מציותו בפועל ואמר טובה ה' את שבייתו באפיקים כנגב וכו' יר' כי כמו שיקרה

כנגב והוא הארץ היבשה בבוא האפיקים והם שטף מים רבים כי זולת זה לא יועיל כלל כי
יגבחו יובש הארץ אם ירד המטר מעט מעט ונמצא שם שהזרעים בדמעה והם הזרעים

זרע רב כי הזרע מעט לא יבכה עליו וגם כשישא אלמוותיו לא ישמח מאד אדרבה יתעצב
על שלא זרע זרע רב על כן אחר הזרעים בדמעה ולא אחר שזרעים בדמעה או אשר

זרעים וכו' רק אחר הזרעים בדמעה שהם הזרעים זרע רב כפי ערך יכולתם להבדילם
מזה הזרעים מעט שאותם אינם זרעים בדמעה יען זרעם הוא מעט בערך אל יכולתם ובכך

אף אם יראו אפיקי מים לא יקדו ברנה כאמור * וביאר
באומ' הלוך ילך ובכה נוסף משך הזרע יר' מי

הזרעים הוא הזרע פעמים רבות בבוטחו על האפיקים כגז' ועל כן אחר שזה הלוך ילך
פעמים רבות ועל כן בוכה על רבוי ההליכות ברבוי הזרע להיות שמכסיד הרבה אם לא

יבאו האפיקים * אך זה כפי היותו בוכה בזמן הזרעה כן בוא יבוא ברבוי הביאות
ברנה בהיותו נוסף אלמוותיו שירבו מאד אך מי שלא זרע הרבה לא יבוא ביאות רבות

ואף הביאות שיבוא לא יהיו ברנה אדרבה יתעצב על שלא זרע זרע רב כאמור :
והנמשל הוא כי כפי אורך הגלות וכרבו הצרו בו הדיה השמחה בישועה כי רבוי הייסורי

בגלות והסבלנות עליהם לתקוה הישועה שהם נמשכים לזרעה בארץ הנגב הסבב רבוי
השמחה בעת הישועה הנמשלת לחפיקים והוא נמשל למשכים הכול גד ונשות :

אמנם להיות מר רכי לפרש כל שירי המעלות על המעלות האנושיות
המדעות והסבליות שהם חלקי שלמות האדם אשתדל ליישב גם

זה עליהם וזאת שכונת המאור ד לומר שהיא שוב' אשר הבוא מפתח ציון ולא מפתח שלמות
האומה הכבדת אינה ישועה שלמה רק חלום שלא תהיה השמחה בלב הנושע כאשר לא

יהי נוסע מצדו ובזכותו וזו שיר המעלות וכו' יר' שיר מיוחד על המעלות האנושיות ואך

אך

פירוש ד'

מאמר שלישי

עד

ישמח האלם כאשר ירגיש טוביותו ואין שבסוב ה' את שיבת ציון כלו' מנר ציון שהוא מקום קדוש כ: דרך אשר נתן ה' ללבוזינו הנה כשיהיה זה על זה האופן הוא כאלו היינו חולמים בטוב ההוא * אך אמנם אז ימלא שמח פינו ולשוננו דנה כשיהיה קפודם לכל ואלף האויבים שהם הגוים יגידו בפיהם ויאמרו הגדיל ה' לעשות עם אלה מנר עמנו וז' אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה וכו' יר' כי אז כשהגדיל ה' לעשות עמנו מנרנו היינו שמחים באמת ולא כשישוב מפאת ציון כי אז לא היינו שמחים בקרב לבנו רק כחולמ' שהוא ביד דמיוני לבד כאמור וז' הגדיל ה' לעשות עמנו היינו שמחים :

ואספר שאומרו הגדיל ה' לעשות עמנו הוא כאלו אמר כשהגדיל ה' לעשות הישועה עמנו בלונ' שנהיה גם אנחנו עושי' אותה אז נהיה שחיי וזה כי כשתהיה הישועה בזכותנו כשתהיה גם אנחנו בעשייתה כי בהיותנו אנחנו כפתה ינדק באמת שאנו עושי' אותה יחד עמו ית' וזהו הקטום המיוחד במלת עמנו ברוב המקומות ועל כן לא אמר הגדיל ה' לעשות לנו או בנו וכו' והוא דקדוק נכון .

ואחר

שהגיה אופן הישועה הנאותה לנו התפלל עליה באות' טובה ה' את שבתנו כאפיקים בנגב ירצה טובה ה' את שבתנו ולא מפאת ציון רק שהיה מנרנו ובזכותנו כאפיקים בנגב יצאו שם בהשגחתו הנפלאה שלא כטבע המקום בחמלתו על הורע הכזרע כו' כן תהיה הישועה מנר זכות ישראל שהם נמשלים לזרע בארץ הנגב בנדת הגלות :

ועד כאן היתה תפלתו ובאות' עוד הזרעים בדמעה הוא המשל ודמיו אחר והוא כי כמנו שיקרה לזרעים שם בנגב שהזרע זרע טוב הוא בוכה להיותו ירא פן יפסד ומי שיש לו זרע דע ונפסד מנר עצמו אינו בוכה כשיזרע אותו כי אם יצאו אפיקים יועיל לו ואם לא יצאו לא הפסיד הרבה בהיות הזרע נפסד מעצמו כן השלמים והמיוחסים בגלות הזה שהדור פרוץ הם זרעים ומולדים בדמעה פן יהיו כנייה רעים ומטאים בראותם הדור פרוץ שמשל לארץ הנגב והנה כבוא האפיקים שהם משל הזכות והשלמות כל נושא אלומותיו ישים וישמח בין הזרע זרע דע ובין הזרע זרע טוב כלם יצאו ברנה כן בישועה אשר הבוא בזכות ישראל ישמח בלם בין השלמים אשר היו בוכים בזריעהם שיאמרו בשלמות בנייהם שמחה רבה ובין ה' הרשעים שכאשר יצאו בנייהם טובים ישמחו גם הם אף שאם היו יוצאים רשעים לא היו מתעצבים והוא המכוון באות' הלך ילך ובכה נושא משך הזרע יל' הנתפאר או מתפעל שזרע זרע טוב והוא אשר יאמ' עליו ש: נושא משך הזרע כי הזרע זרע נפסד אינו מזכיר אותו ואינו מתפאר בו ואינו מתפעל מהפסדו כנז' אמנם הנושא אלומותיו והוא כאשר יהיה שלם מנר עצמו ולא מנר היותו זרע טוב הנה דרך כללות כל נושא אלומותיו בוא יבא ברנה כי לא יתפאר הזרע הנזרע להיותו טוב אם לא יצמח כי מה הועיל לו טוביותו אם לא יצמח אדרבה הפסדו ירובה כאמ' וז' בוא יבא ברנה נושא אלומותיו ועל כן לא אמר בוא יבא ברנה בנושא אלומותיו להיות שאינו שב אל הנושא משך הזרע וכו' רק הוא גזרה בפני עצמה כמדובר והוא כאלו אמר שיקרה גם שהזרעים בדמעה לטוב הזרע יקצרו ברנה שו' ויחיו יותר כן השלמים הזרעים בגלות שהוא זרע טוב כאשר יהיו נגאלים בזכותם שיאשו וישמחו יותר מהבלתי שלמים עם הכלם שמחים יחד וביאור הענין בפירוט בפסוק האחרון באות' הלך ילך ובכה נושא משך הזרע והיא גזרה נאמרת ונדוקת במשל ובממשל שהזרע הזרע טוב בארץ ציה ויבשה שהוא משל אל פריצות הדור הנה הם הולכים וכוכים במה שיאשו דגל המשכות הזרע לא שמחות לבית אב והם אך בוא יבא ברנה נוש' אלומותיו מנר עצמו ולא מנר זרעו כי זה אם יהיה מנרע טוב התרבה שמחתו ואם אינו מנרע טוב גם הוא יאמח בטוב מנר עצמו על כן התפלל על הישוע' על האופן הנז' שהבוא בזכותם שהוא משל מקשים מכל כד ונאות אל הכונה הנכונה * כן ה' אלהינו יראנו כפלאות

ישועהנו בעגל ובזמן קריב אמן :

מאמר שני

ער הנה ה' עזרנו נחמי אלהים דרך לעבוד גאולה נפשי גולה ופורה
 מנחת אמת רעם זעם מנחת מלאכי רעים וידריכני בדרכי
 ישרה פה כפר פיליטריואה ממו, סאלוניקי בשנת אכפלה פניו מנחת שוטה פרי שפתי
 ויעלני מכבוד שאון הטדרות משהרגות עולות על צוארי ומצאתי קצה מהפנאי להשיב
 לכתבך מקוטר נר ולבונה תרתי למצוא יבשת ים שאלתך הולך וסוער מאד וזעבור כבוד
 ידי באני עני ורוב אסוני ורוח זלעפות חרפות חליפות מנת כובי ונפשי כבהלה מאד
 והאניה חשבה להסבר לולא ההשגחה האלהית שהיה לי אלהים ה' חילי וישם רגלי מלי
 כאילות חילות עולות בקנה הבטחון ועל במותי ידריכני ינחמי המיד במענלי גילי ע
 גבורתו כי לבי הומה צמא למי אמת תורתו ויעלה נא השורה מנחתי זאת לפניו
 לצדן לכפר על נפשי ועל נפשות ביתי להשאיר לנו אחרית ותקוה לחיותינו כהיום הזה :
 וה' אלהיך דאנה פלח ליה בהדירא הוא ישוביך מכל צרה יאריך ימי הדרת
 יקרת הפארתך לחזות כנועם שיה כוד יסוד הורת ה' המימה ולבקר
 בהיכלו כלו אומ' כבוד - כנפשך נפש יקר מחובר לה יחדיו רוח דעת
 ויראה ה' ונפש אחיך תלא לאמונה דורש שלומך וטובתך כל
 הימים כלב תמים עבד עבדי ה' ונדקתם עושה
 משמרת למשמרתם לשרתם ולאהבה :
 הצעיר משה אלמנשניו

ותשלם המלאכה מלאכת שמים יפה וברה מזוקקת שבעתים
היום יום ראשון לחדש אלול שנת השכג ליצירה :

מני שזכנו להשלים הוא יזכנו להשלים כל החלמוד שהתחלנו
 מני שאמר להבדיל בין אור לחושך הוא יבדילנו
 ויבילנו מנהטעויות והשגיא' התהרגשות
 לבא במלאכה הזאת ובא
 לביון גואל
 אמן

פירושי המצוות בדרכים בספר הזה

בדרך א' עמוד ב' שיטה א' כצטרות על צנתרות : שיטה ה' סתמים על סתמים : שיטה ז' ידאג על ידאג : דף ג' שיטה כג' הפדאי על הפדאי : דף ד' שיטה כא' חסד על חסיד : דף ו' עמוד ב' שיטה כד' הפאסאך על הפאסאך : שיטה לא' להעלם על להעלם : שיטה לו' שאלהך על לשאלהך : דף ח' שיטה כב' כונתם על כונתו * עמוד ב' שיטה יא' ועשה על ועשה * דף י' עמוד ב' תחלת שיטה אחרונה והגוף מיותר : דף יא' שיטה כ"ב כניך על פניו * שיטה כג' חסר מלת נפלו בין מלת למה ומלת פניך : דף יב' שיטה כא' וכב' כהוב שני פעמים אליז על אליה * בשיטה לא' עמו על עמה : בשיטה אחרונה אחר שהי תיבות חסר מלת מנד * עמוד ב' שיטה י' אחר במקמר השני חסר מספר המדות * בסוף שיטה כ' הראשון על השני * דף יו' עמוד ב' מתחלת השיטה הראשונה עד והכל נמשל וכו' הוא כפול ומיותר : בדף יח' שיטה ה' אבד הכו' ראשונה על נאבד : שיטה לב' נפסי על אזני * דף כא' שיטה כה' אחר חמשה תיבות עד סוף השיטה הכל מיותר * בשיטה כז' אחר ארבעה תיבות עד שהי תיבות שבאחרית השיטה הכל מיותר * שיטה כט' שהיה צריך לומר שהיה * דף כב' שיטה א' היא על' הוא * דף כד' שיטה כד' לתובאי על' למוצאי * החלה שיטה כ"ה ודע על' מדע * דף כו' שיטה יג' מכוונים על מכוונים * וכני על בני * עמוד ב' שיטה לו' בעעשה על במעשה : דף כז' שיטה טו' באדם על אדם * דף כח' עמוד ב' שיטה ה' יגיע על יגע * שיטה יג' אחר מלת שהי שבו חסר מלת בזה * דף לב' שיטה יט' מניח על המניע * שיטה ל' לבעלי על לבעל * דף לג' שיטה לח' הנמשך על נמשך * החלה שיטה לט' לך הוא מיותר * עמוד ב' שיטה יח' על ידי על ועי' * דף לד' החלה שיטה לד' הפך על נהפך * עמוד ב' שיטה ה' כזר על זכור : דף לו' שיטה לה' שונסם על שגשגים * דף לז' עמוד ב' שיטה יט' בצפידה על בצפיחה * דף לח' עמוד ב' שיטה כח' החגרה על החגורה * דף לט' עמוד ב' שיטה לב' והתחיל על והתחיל * דף מא' עמוד ב' תחלה שיטה לד' מלת בדברי מיותרת * דף מב' עמוד ב' שיטה א' יקרא על יקרה * שיטה כ' וגור על וגור * שיטה לב' הכליהם על הכליהם * דף מג' שיטה ט' שבה על שכהב * עמוד ב' שיטה ח' הגשמים על הגשמיים * דף מד' בסוף השיטה אחרונה חסר שאמרו הם : עמוד ב' שיטה יד' ואמר על ובאמרו : שיטה כז' עזוב על עזוב * דף מה' שיטה יד' אחר שהי תיבות כהוב א' על את * שיטה יז' חס על חל * דף מו' שיטה ו' שיטה על שהשדל על שהשדל * עמוד ב' שיטה י' בואר על באור : דף מח' עמוד ב' שיטה לה' יגיעו על יגיעו : דף מט' עמוד ב' שיטה ו' וידעו על וידענו * שיטה כז' שיריב על שתיב : דף נ' עמוד ב' שיטה לה' והעיוני על העיוני * דף נא' עמוד ב' שיטה ו' בזה על בעל * דף נב' שיטה א' נכרתה על נכרתה * בסוף שיטה לז' אמיתה על אמיתהו * ובסוף שיטה לח' בהגיונותה על בהגיונותיה : דף נו' עמוד ב' קודם שיטה אחרונה החלה השיטה תלוים על הליוות * דף נח' החלה שיטה יט' אחר על אחר : דף נט' שיטה לו' אורח על אורה : החלה שיטה לט' המצות על והמצות * תחלה שיטה אחרונה ביאר על וביאר : דף ס' עמוד ב' שיטה יט' לבלי על לבל * שיטה כד' לעצמותך על לעצמותך * דף סב' החלה השיטה

הדאשוכה כהוב המכונה בשמאל עושר כל עושר המכונה בשמאל : דף סג עמוד ב
שיטה כו' וזו • דף סה עמוד ב שיטה כ"א בשיטה כל כשיטה : דף ע
עמוד ב שיטה יג ויהי כנכוע • דף ע"א עמוד ב שיטה כב כל ע"א
כל כלעם • דף עב שיטה כח שהי תיבות קודם השלום השיטה חסר מלה לא :

קטר במפתחות זכרון ביאור מזמור בסוכה' את שיבת ציון
וכן אשר נהבאר כלו בחתימה הספר ביאור

רחב

הם

do mi ne
g sae mi ne
ג ס א ע מי נה

gio: dom iustitiae i lio